

Approved by TCI during 2020 - 2024

JLARUS

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ISSN: 2586-9825 E-ISSN: 2730-1982

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

Vol.5 No.2 May - August 2023

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2566)

E-ISSN: 2730-1982

Vol.5 No.2 (May - August 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษารัฐกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. อาจารย์ ดร. สัมพันธ์ สุขใส	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. อาจารย์ ดร. ธารณี นวสนธิ์	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย
4. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์ ว่าที่ร้อยโท ธวัชชัย สิงห์สุภา	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. นางสาวมลฤดี ทับพรม	หัวหน้าสำนักงานคณบดี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	บรรณาธิการ
9. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์	กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พล.อ.ต. ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
3. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.กรณีย์พล วิวรรณมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการบำนาญ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือตอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ (ต่อ)

15. อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
16. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ปริณต ไชยนิชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. Miss Lindsay Mayo Fincher	Texas Tech University

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

1. นายเอกชัย นาคณอม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. นางสาวจรัสศรี ชื้อสตัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พล.อ.ต. ดร.นภัทร์ แก้วนา	ข้าราชการบำนาญ กองทัพอากาศ
3. น.อ.หญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
4. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. ศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. ศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ตู่ทองคำ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
20. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
22. รองศาสตราจารย์ สายหยุด อรุณกุล	ข้าราชการบำนาญ
23. พันเอกปรีดา บุญอำพล	กองบัญชาการกองทัพไทย
24. นาวาอากาศโท กิจจา พงศ์ไพศาล	สำนักข่าวกอง กรมการทหารอากาศ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีศรีเรือง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตูมิ หนัมนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล คำเขียน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงจันทร์ สินโพธิ์	ข้าราชการบำนาญ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิตติมา พักเพ็ญ	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
36. ดร.ปรีชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
37. ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
38. ดร.เกรียงไกร เจริญประดิษฐ์	สำนักงานตรวจการแผ่นดิน
39. ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ภาคิฉาย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตันท์ บุญมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (ต่อ)

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภูมิ ปองเสงี่ยม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต.ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลารักษ์ ไชยโย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัชย์ เอ็มอักษร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวดี วงษ์เสถียร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี เพือกฟัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จกกเมธ พวงทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรัก ชี้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกวี ชี้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ จิราตลธนกฤต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธาริดา สกุลรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
25. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
26. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
27. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุขใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
28. อาจารย์ ดร.ธารณี นวสนธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
29. อาจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
30. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
31. อาจารย์ ดร.ฐาปกรณ์ ทองคำนุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
32. อาจารย์ ดร.สนธยา รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
33. อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ เถรวัตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
34. อาจารย์ ดร.อุทุมพร เรืองฤทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
35. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กลั่นกรองคุณภาพบทความ

1. พล.อ.ต. ดร.นภัทร์ แก้วนาค
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
4. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
5. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

ดูแลระบบและการประสานงาน

1. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์
2. อาจารย์ออมวจี พิบูลย์
3. นายจิระวุฒิ สารธรรม
4. นายเอกชัย นาคถนอม
5. นางสาวจรัสศรี ชื้อสตัย

จัดทำรูปแบบบทความ

1. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ
2. อาจารย์ปริญต์ ไชยนิชัย
3. อาจารย์จิรณธรณ์ ศิระเมธินวงศ์
4. อาจารย์ดุษฎาว เจริญผล
5. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล

ตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร (ภาษาอังกฤษ)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักกเมธ พวงทอง
3. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก
4. อาจารย์ออมวจี พิบูลย์

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร (ภาษาไทย)

1. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา
3. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
4. อาจารย์กนกวรรณ แยกผิวผ่อง
5. อาจารย์วิเชษฐชาย กมลสัจจะ
6. อาจารย์ชาลินี สำราญอินทร์

จัดทำรูปเล่มวารสาร

1. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
2. อาจารย์ปริณต ไชยนิชัย
3. อาจารย์กัณตวีร์ เวียงสีมา
4. อาจารย์วาสนา มะลินิล
5. นายจิระวุฒิ สารธรรม

การเผยแพร่บทความวารสารและการลงระบบ Fast Track

1. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
2. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ
3. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
4. อาจารย์ออมวชิ พิบูลย์
5. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์

ออกแบบปก : อาจารย์กัณตวีร์ เวียงสีมา และนายจิระวุฒิ สารธรรม

จำนวนพิมพ์ : 120 เล่ม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

พิมพ์ที่ : อยุธยาดีไซน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 14 ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566) มีบทความจำนวน 20 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 17 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

Jidapa Rang

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)

บทความวิจัย : Research Article

- THE ROLE OF CUSTOMER SATISFACTION OF HOTEL CUSTOMERS 211
IN THAILAND AS A MEDIATOR BETWEEN SERVICE MARKETING MIX
(7PS) AND CUSTOMER BRAND TRUST
Nitirat Maleewat
- INFLUENCE OF LEADER AND MEMBER EXCHANGE ON WORKPLACE 228
FUN THROUGH THE PSYCHOLOGICAL SAFETY MEDIATOR OF
FULFILMENT SERVICE WAREHOUSE EMPLOYEES IN SAMUT
PRAKAN PROVINCE
Nittaya Maneewongse, Punyavee Auychaisawadi
- รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะ 243
และการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน
ของเด็กอนุบาล
MODELOF ART EXPERIENCES MANAGEMENT BASED ONTEACHING FOR
ARTISTIC BEHAVIOR AND DESIGN THINKING CONCEPTS TO ENHANCE
EXECUTIVE FUNCTION FOR KINDERGARTENERS
ณชนก หล่อสมบูรณ์, โสมฉาย บุญญานันต์, และ ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ
- การพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมบนฐานปรัชญา 257
ของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครปฐม
THE PARTICIPATAORY DEVELOPMENT OF COMMUNITY INNOVATION
BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY, NAKHON
PATHOM
เกศินี ประทุมสุวรรณ, พีรพัฒน์ พันศิริ, และอรรธ อารีรอบ

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน
ลุ่มน้ำคลองอยู่ตงตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

TOURISM NETWORK MODEL OF TOEI PANAN HANDICRAFT
COMMUNITY-BASED TOURISM, LOWER U-TAPAO CANAL WATERSHED,
BANG KLAM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นุชนเตร กาพสมุทร์, อิตาพร เรืองเริงกุลฤทธิ, และมนัสสวาส กุลวงศ์

271
- การวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุด้วยเทคนิคการสร้างภาพ

PERSONAL FINANCIAL PLANNING FOR EACH SPAN OF AGE WITH
PROJECTIVE TECHNIQUE

ประภาพร กิจดำรงธรรม และศิริกุล ตูลาสมบัติ

288
- ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถในการบริหารความหลากหลาย
ในบริบทของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น
ของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ANTECEDENTS AND CONSEQUENCES OF A DIVERSITY MANAGEMENT
CAPABILITY IN THE CONTEXT OF PERCEIVED GENERATIONAL
DIFFERENCES: THE HUMAN RESOURCES MANAGER IN INDUSTRY IN
PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

ปรียาภัทร พรหมศิริ และจันทนา แสนสุข

304
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทงานสอบสวน: ตำรวจและอัยการในประเทศ
ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย

COMPARATIVE ANALYSIS OF CRIMINAL INVESTIGATION ROLES:
INQUIRY OFFICERS AND PUBLIC PROSECUTORS IN JAPAN, SOUTH
KOREA AND INDIA

พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์, นันทร์พัช ไชยอัศวพงศ์, และ ชิตฐิตา อิติธรรมพฤษ

317

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรม ยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 331

THE DEVELOPMENT OF MODEL COMPETENCY FOR MANAGEMENT OF QUALITY CONTROL DEPARTMENTS OF THE AUTOMOTIVE INDUSTRY IN INDUSTRIAL 4.0 AGE

นิกร ไร่ดี, อีรวัช บุญยโสภณ, สมนึก วิสุทธิแพทย์, และชาญชัย ทองประสิทธิ์
- รูปแบบการพัฒนาคูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียน ในระดับอาชีวศึกษา 346

A MODEL FOR DEVELOPING GUIDANCE FOR TEACHERS TO PROMOTE THE LEARNERS TO VOCATIONAL EDUCATION

ศุภมิตร ศิริกัมทะมากุล, รินรดี ปาปะโน, และอัศรัตน์ พูลกระจำง
- การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ของธุรกิจสายการบิน 361

A FINANCIAL RATIOS ANALYSIS OF PERFORMANCE ASSESSMENT IN THE AIRLINE BUSINESS

อภิษฎา กาญจนารมย์
- องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 376

THE COMPONENTS OF FACTORS AFFECTING THE BEHAVIOR OF USING FRESH MARKET SERVICES IN THE BANGKOK AREA

อภิญญา อิงอาจ, ณัฐพร กาญจนภูมิ, สาวิน สืบสหากร, และพรศรี แหยมอุบล
- การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลก มีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม 391

A FACTOR ANALYSIS OF NECESSARY COMPETENCIES OF TEACHERS IN VUCA WORLD UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON PATHOM

ณณิต พงษ์พานิช และต้องลักษณ์ บุญธรรม

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ทโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเชเบล เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

DEVELOPMENT OF LEARNING MEDIA SMARTPHONES ACCORDING TO THEORY OF LEARNING DAVID P. AUSUBEL ON COMPUTATIONAL THINKING FOR MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS

คณิศร จีกระโทก

404
- นิเวศวิทยาสังคม: การจัดการทรัพยากรร่วมชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

SOCIAL ECOLOGY: COMMON-POOL RESOURCE HOUH HAN COMMUNITY WIENGKAEN, CHIANG RAI

อดิสร ภู่อารยะ

419
- คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

QUALITY OF LIFE AND JOB SECURITY AFFECTING JOB PERFORMANCE DURING THE COVID-19 PANDEMIC OF EMPLOYEES IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร, พงศกร เอี่ยมสะอาด, คณิสันท์ สงวนสัตย์, ศิริมาพร เจริญในวงศ์เฒ่า, พรเทพ แก้วเชื้อ, และจันทนา แสนสุข

433
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

FACTORS AFFECTING THE CURRICULUM MANAGEMENT COMPETENCIES AND LEARNING MANAGEMENT OF FOREIGN TEACHERS AT BILINGGUAL SCHOOLS IN PATHUM THANI PROVINCE

โสธยา พงษ์สุวรรณ และ ด้อยลักษณ์ บุญธรรม

448

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ : Academic Article

- **ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19**

SUPPLY CHAIN OF FOOD TOURISM IN THAILAND AFTER THE COVID- 19 CRISIS

รามณรงค์ นิลกำแหง และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ

462
- **เว็บไซต์แบบบูเซิล (Baamboozle) กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ**

ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

BAAMBOOZLE WEBSITE: THE ONLINE TOOL FOR TEACHING AND LEARNING ENGLISH IN COVID-19 POST-PANDEMIC ERA

ดุจดาว เจริญผล, กังสดาล ญาณจันทร์, จรินทร์ธรณ์ ศิริเมธินวงศ์ และวันดี ศรีสวัสดิ์

477
- **บทบาทพระคิลานุปัฏฐาก สุขภาวะพระสงฆ์ สังคมชีวิตวิถีใหม่**

THE ROLE OF KILANUPATTHAKA MONK'S HEALTH NEW WAY OF LIFE SOCIETY

พระมหาจำนงค์ สิริวัฒนโณ (ผมไผ่), พระครูภาวนาธรรมโอสถ (เดชศักดิ์ โพธิ์ชัย), และพระครูปริยัติรัตนาลงกรณ์ (สิงหา มุ่งหมาย)

491

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๓๗
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	๒
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ	๖
กระบวนการพิจารณาบทความ	๑

THE ROLE OF CUSTOMER SATISFACTION OF HOTEL CUSTOMERS IN THAILAND AS A MEDIATOR BETWEEN SERVICE MARKETING MIX (7PS) AND CUSTOMER BRAND TRUST

Nitirat Maleewat

Major International Business Communication,
The Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep
E-mail: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

Received May 14, 2023; Revised July 4, 2023; Accepted August 29, 2023

Abstract

The hospitality industry is one of the very important industries to generate income for Thailand. As Thailand has so many famous tourist attractions such as beautiful beaches, mountains, temples, archeological sites, and so on. The hotel business is one of the main businesses to support the hospitality industry. There are many hotels in Thailand that are ready for tourists and visitors to choose and stay. However, as the number of tourists visiting Thailand has significantly increased, the number of hotels has expanded and the competition is very high and fierce. Customers expected to receive a good and high standard of service. This research focused on the level of customer brand trust in the hotel in Thailand via other 2 factors: service marketing mix 7Ps and customer satisfaction as a mediator. The data was collected from customers who stayed at the hotels in 4 main tourist cities in Thailand (Bangkok, Pattaya, Hua Hin, and Chiang Mai province). A total number of 435 participations gave their opinion on this study. Structural equation modeling (SEM) was used to analyze the data. Later on, the conceptual framework of this study was presented to explain the relationship between each variable. Results showed that the service marketing mix 7Ps plays an important role and influenced the brand trust of the hotel while customer satisfaction is a significant mediator that strongly influenced the service marketing mix 7Ps and brand trust. This research suggested hotel owners and management focus on the quality of their hotel conditions and services to increase customer satisfaction because a high level of customer satisfaction is a high chance of trust including positive profitability and positive performance of the business.

Keywords: Service marketing mix 7Ps, Customer satisfaction, Brand trust, Mediator factor, Hotel industry in Thailand

Introduction

The importance of hotel industry was perceived as one of the main sources of income for many countries around the world (Kandampully and Suhartanto, 2000). The

revenue generated by the hotel industry does not just help to stimulate the economics of the countries but it has also come back to be the income of employees that they could receive salary and take care of the family or pay a tax back to the government (Harelimana and CômeNahimana, 2021). The places that are full of tourists required good quality hotels to support many customers but on the other hand, if any places that having many low-quality hotels and accommodations, it would be so difficult to bring success to that area (Jasinskas et al, 2016). For Thailand, the tourism industry is one of the very significant revenue, even during the Covid 19 in 2019 the Phuket sandbox project could generate 272.56 billion THB (~8.26 billion USD) only from the first half of the year (Klinsrisuk and Pechdin, 2022). At present, Leelawat et al, (2022) found that the revenue from tourism could generate around 12% of the GDP and the hotel industry plays a major role to welcome all customers to enjoy their trip in Thailand.

The hotel business emerged a long time ago. In England, the English lodging industry from an inn-keeping model existed since late 1700 while the hotel business started around the end of the eighteenth century but it was just a simple and basic accommodation just for a short stay (Bowie, 2018; Borer, 1972). Until the end of the nineteenth century, a professional English hotel industry had emerged which provided a greater range of good and better facilities/services and catering for a wider range of customers (Bowie, 2018)

Research gap and research objective

Results from several literature reviews and marketing studies showed the influence of customer satisfaction plays an important role to increase the level of trust in the brand of business and help to create a positive performance of the organization. However, quite a few researches attempt to study the role of customer satisfaction as a mediator between marketing mix and brand trust especially about the hotel in Thailand. Therefore, the main objective of this research is to study the influence of customer satisfaction as the mediator between the service marketing mix 7Ps and the brand trust of hotel customers in Thailand.

Literature review and theoretical conceptual framework

Service marketing mix 7Ps

The marketing mix is the concept that attempts to collect the controllable factors in the marketing field in order to find the most efficient methods to produce high-quality products and services to serve the customers. Mucai, et al. (2013) stated that to mix all marketing factors together company could see the overview of the business and it seems like a toolkit to produce an effective marketing plan for the

company (Gronroos, 2005). Originally, the concept of the marketing mix was introduced by Neil Borden in 1949 but later on, Professor McCarthy presented 4 common variables that could apply to the marketing mix concept namely products, price, place, and promotion (McCarthy, 1964). Later on, Booms and Bitner (1980) proposed a new marketing mix by adding three more important variables, which are people, process, and physical evidence. From that time, the marketing mix 7Ps became one of the widest-spreading marketing concepts for service sector companies. Wirtz and Lovelock (2013) have written the essentials of service marketing academic book stated about the marketing mix 7Ps as a strategic level of service marketing to elaborate 4 main central and interrelated roles of management functions which are marketing, operations, human resources, and information technology (IT). Some marketers apply the marketing mix as one of the company's performance evaluation tools of the company because it is covered almost every core business performance and marketing controllable variable. Therefore, following the strategic marketing mix plan could assist the company in going in the right direction and achieving the objectives of sales and profitability. (Garavand et al, 2010) Finally, this research defined the service marketing mix (7Ps) as mixed tools of the hotel to help owners or management to create and provide a high-quality service to meet the needs and satisfy the customers

Customer satisfaction

The hotel industry is a service business that focuses on offering high-quality service to customers and fulfilling their needs and wants (Rao and Sahu, 2013). How to make customers satisfied with their service is one of the biggest question marks for hotel owners and management (Sharma and Srivastava, 2018). Because even the great services that hotels provide could not satisfy the customer or they are unhappy with the services that they received, that service could not count as a good service at all. Baquero, (2023) studied customer satisfaction in hotel facilities in Spain and found that there are 3 main elements that could bring a higher level of customer satisfaction which are business organization, quality of facilities, and personal service. If these 3 factors could be able to corporate with each other well then it could be able to increase the level of customer satisfaction and successful business performance. Gupta and Srivastava, (2011) presented American Customer Satisfaction Index Model (ACSI model) which was founded by Dr. Claes Fornell in 1994 (Figure 1) in their study about customer satisfaction in hotel service described 3 elements that bring satisfaction to customers. There are customer expectations, perceiving quality, and perceiving value.

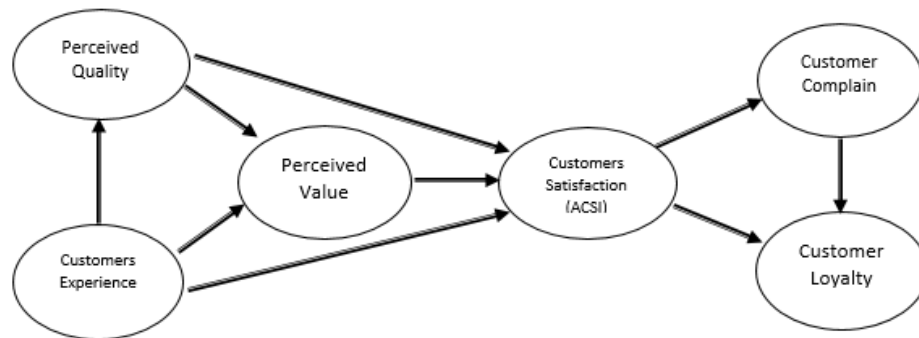

Figure 1: American Customer Satisfaction Index Model (ACSI)

According to the ACSI model, if these 3 elements are aligned together in the right way, it could be able to create customer loyalty which help to enlarge the profit and positive performance of the hotel. While on the other hand if the customers are not satisfied and the hotel could not handle it, then these customers tend to expand more negative feedback and have no intention to come back to the hotel again in the future (Jahani, 2014).

Brand trust

Brand trust is the positive relationship and reliability between consumers and companies that produced products or provided services. Chen et al. (2022). Chaudhuri and Holbrook (2001) studied 146 products about the aspect of customers to their brand and found that brand trust and high-quality products play a very important role to stimulate customers to become brand loyalty and purchase loyalty. Later on, it will lead these purchase loyalty customers to agree purchasing products and services provided by the brand that they trusted at a higher price. Eventually, companies could be able to charge higher prices and increase their profitability and market share beyond other competitors. Krishnan and Hartline (2001) stated that customers perceived lower risk and stress when they purchase products and services from companies that they trust, while the perceived risk would be increased when they have to purchase from a company that has a lower trust in their perceptions.

Hypothesis and conceptual framework

According to the literature reviews of each variable, the relationship between each variable will be described. Next, the conceptual framework and hypotheses will be formed and presented to interpret how the brand trust of the hotel could be influenced by the service marketing mix (7Ps) and customer satisfaction. Moreover, this research has intend to explore the mediator effect of customer satisfaction between service marketing mix (7Ps) and brand trust. The following conceptual framework in Figure 2

depicts the relationship between the service marketing mix 7Ps and brand trust by the mediating effect of customer satisfaction.

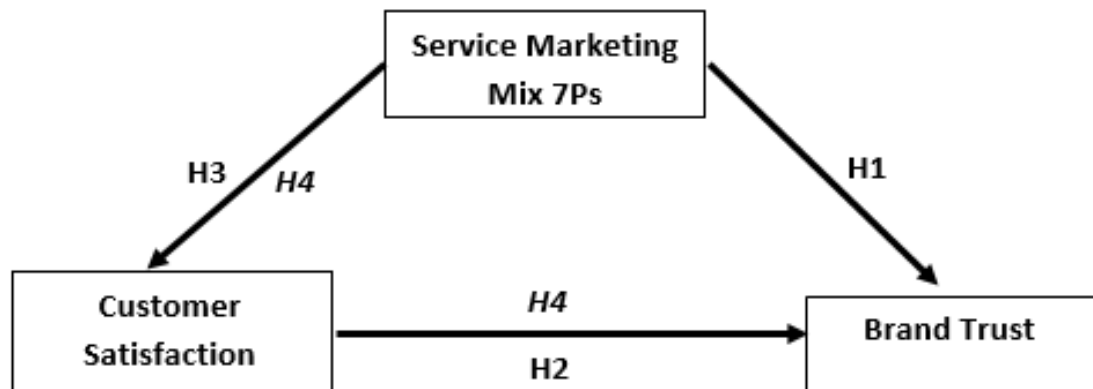

Figure 2. The conceptual framework of this research

Relationship between service marketing (7ps) and brand trust

The service marketing mix (7Ps) is a powerful marketing tool that has been used by a lot of marketers around the world. It consists of 7 controllable realms of marketing activities by aiming to generate good quality products and services for customers and gain more competitive advantage in the market (Loo and Leung, 2018). Shirin & Puth (2011) studied passenger vehicle owners in South Africa who purchased a new vehicle from one of the franchised dealerships of any manufacturer selling and found that whenever the customers could receive good quality from the products or services that they purchased, it could be able to improve the trust of that particular brands. Furthermore, they tend to return to consume the same products and services again until eventually; they will have the intention to become a loyal customer. Following these literature reviews, the hypothesis is proposed:

H1: Service-marketing mix (7Ps) has a direct positive effect on brand trust

Relationship between customer satisfaction and brand trust

Customer satisfaction is one of the highest objectives of every business owner and management because the result from several researches showed that a high level of customer satisfaction could increase the intention of more purchases, return to the hotel again, and trust in the brand. Happy customers mean they were satisfied with the products and services that they expected before purchasing. Agustin and Singh (2005) stated that customers' previous experiences and prior interactions with brands will be the sources of customer satisfaction and these factors will lead to the customer brand trust. However, brand trust is a process that occurs once customers perceive and consider their long-term experience with the brand (Guan et al, (2021). The study of Kaveh et al, (2012) in five-star hotels in Shiraz, Iran found that customer satisfaction has

a direct impact on trust. According to the previous studies, the second hypothesis was proposed:

H2: Customer satisfaction has a direct positive effect on brand trust

Relationship between service marketing (7ps) and customer satisfaction

The good quality of products and services, which is unique and different from other competitors is a key to the success of the business (Maleewat and Banjongprasert, 2022; Gupta and Srivastava, 2011). The marketing mix concept could be able to combine the controllable variable and important marketing activities together in order to produce that good quality products and services (Mucai et al, 2013). WHDP, (2014) studied the service quality and customer satisfaction in Sri Lanka and found that the high quality of service could help customer to gain confidence in the hotel and it will lead to a higher level of customer satisfaction. Following the former research that emphasized the relationship between service marketing mix 7Ps and customer satisfaction, the third hypothesis was presented:

H3: Service-marketing mix (7Ps) has a direct positive effect on customer satisfaction

Mediating effect

Trust is the personal emotion and feeling of confidence, security and a key indicator to inform the quality relationship between buyers and sellers (Setiawan et al, 2020; Kotler, 2011). Tatar and Eren-Erdoğan (2016) mentioned trust as a belief of customers to the business owner or company to be able to provide good products and services as they expected. Therefore, the brand trust could be indicated as an expectation and confidence of customers in the brand to receive good service and it could result in brand loyalty (Shirin & Puth, 2011). To receive the trust of the hotel business, they must be able to provide services that meet the customer's needs and satisfaction. Service marketing mix 7Ps could support the hotel to generate a good quality service because it consists of 7 significant elements in service marketing. Once the great service is provided and served to the customers, the level of customer satisfaction would be increased and this factor plays an important role as a mediator between the service marketing mix 7Ps and brand trust. Prameka, et. al. (2017) have done their research at three-star hotels in Malang, Indonesia concluded that customer satisfaction has a direct positive effect on brand trust and fully mediates the relationship between service quality created by the effective service marketing mix and brand trust (Yarimoglu, 2014). The study of Malaysia's tourism by Osman and Sentosa (2013) found that customer satisfaction partially mediates the relationship between service quality and trust, similar to the study of Kim, et. al. (2014) that found the positive effect of the marketing mix to brand trust by having the customer satisfaction as the mediator. Therefore, this research hypothesizes that:

H4: Service marketing mix (7Ps) has a positive effect on brand trust through customer satisfaction

Research methadology

Sample and data collection

The number of tourists that want to visit Thailand has significantly increased every year. By comparing to a decade ago when Thailand has only about less than 20 million tourists visited Thailand, this number has increased to 30 million since 2000. In 2016 more than 33 million tourists were here in Thailand before this amount dropped in 2019 when the Covid 19 pandemic was spreading before come back again in 2022. It was an important reason that supported and forced in the same time to the government and private sector in Thailand to awaken and provide more hotels and other accommodations to support this growth. The revenue from tourism and the hotel industry is the main source of income for Thailand. In 2018, the hospitality industry including tourism, hotel, restaurant and other business generated more than 2 trillion for this country. Thailand has several famous cities for tourists to visit. Bangkok as a capital is the first town that tourists always visit. Rather than having many beautiful places, there are 2 huge international airports located in this capital city. The beautiful beaches lined up in the East and South of Thailand such as Pattaya, Huahin, Phuket, Koh Samui, and Koh Kradan in Trang city which just had the majority votes from the World Beach Guide website of the United Kingdom (www.worldbeachguide.com/top-100-beaches-earth.htm) to be the most beautiful beach in the world in 2023. The North of Thailand has plenty of gigantic mountain ranges and waterfalls.

The sample of this research is the customers that stay in the 3 to 5 hotels in 4 cities namely Bangkok, Pattaya, Chiang Mai, and Hua Hin because there are important tourist destinations which recommended by the Research and Development Institute, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok (Angsukanjanakul, 2017). This quantitative research is applying the purposive sampling method to collect the data and used structural equation modeling (SEM) to analyze the data received from the questionnaires. The Google Form 7-point Likert scale questionnaire was designed and sent to the hotel lobby or reception. Researchers and teams who can speak both Thai and English language approached customers, and introduced and explained the reason for this research before asking customers to fill out the questionnaire. Before the data collection begin, researchers contacted the hotel manager or human resource depart of every hotel to ask for permission to conduct the data collection. For SEM analysis, the suitable sample size is a very important issue because smaller samples can easily cause sampling errors. According to Hair, (2010) the suggested sample size should

be in the range of 100 to 400 or larger because it could make the goodness of fit measurement, and any difference could be easy to be detected. This research has 435 sample despondences, which is enough amount for SEM to analyze.

Result

The findings of this study have been reported in Table 1 Construct Reliability and Convergent Validity Result, Table 2: Discriminant Validity, Table 3: Absolute Model Fit Indices, Table 4: Hypothesized Relationship Results, Table 5: Mediating Effect Results and the last one is Table 6: Total effect, direct effect and indirect effect from The SEM. For direct effect in terms of how service marketing mix 7Ps impact brand trust, how customer satisfaction impact on brand trust, and service marketing mix 7Ps on customer satisfaction of the hotel customer in Thailand. For indirect effect included how service marketing mix the 7Ps on brand trust through customer satisfaction as a mediator.

Construct reliability, convergent, discriminant validity

In qualitative research construct reliability, convergent validity, and discriminant validity are very important measurement scales to be established and function correctly in order to test the relationships between constructs under investigation (Farrell and Rudd, 2009). Normally the value of average variance extracted (AVE) scales should be higher than 0.50 while composite reliability (CR) of all measurement scales should be higher than 0.60 and are considered satisfactory for CR (Grassegger and Nedbal, 2021). Fornell and Larcker, (1981) recommended that discriminant validity is used to test the distinction between each construct in the model and it should be lower than the square root of AVE. The Cronbach alpha is the tool used to compute the internal consistency of each factor. Nunnally, (1978) proposed Cronbach alpha should be at least 0.7 or higher, however later on the majority of an exploratory study deemed 0.6 as acceptable reliability (Hair et al, 2006). Hair et al., (2010) suggested the normal and good standard of factor loading of every variable should not be lower than the recommended value of 0.50.

Results in this research showed that the construct reliability and convergent validity of the content of service marketing mix 7Ps have shown in Table 1 ($\alpha = .741$, AVE=.575, CR=.640), customer satisfaction ($\alpha = .738$, AVE=.563, CR=.632), and brand trust ($\alpha = .719$, AVE=.646, CR=.694). According to the result, all factor loadings were being between .67 and .86. Eventually, the reliability of all variables and the convergent validity were accepted. Moreover, the discriminant validity result of this research was presented in Table 2.

Table 1: Construct Reliability and Convergent Validity Result (n=435)

Construct and Items	Factor Loading	Cronbach's Alpha	AVE	CR
7Ps (Service Marketing Mix 7Ps)		.741	.575	.640
P1 Product	.67			
P2 Price	.76			
P3 Place	.66			
P4 Promotion	.79			
P5 People	.83			
P6 Process	.78			
P7 Physical evidence	.80			
SAT (Customer Satisfaction)		.738	.563	.632
SAT1	.78			
SAT2	.71			
BR (Brand Trust)		.719	.646	.694
BR1	.86			
BR2	.74			

Table 2: Discriminant Validity

Constructs	Mean	SD	CR	AVE	7Ps	SA	BR
7Ps	6.538	.7170	0.6402	0.5751	0.6521		
SA	6.588	.6565	0.6318	0.5632	0.689	0.7042	
BR	6.470	.7556	0.6937	0.6462	0.663	0.658	0.7105

Note: values in *italics* represent the square root of AVE

Structural equation model (sem report)

This research used structural equation modeling or SEM to test the overall fit of the structural model, which examined the outcome of the hypothesis testing. According to Hair et al. (2010), the criteria of model fit should have $\chi^2/df \leq 3.00$, GFI ≥ 0.90 , CFI ≥ 0.90 , NFI ≥ 0.90 , AGFI ≥ 0.90 , RMSEA ≤ 0.07 , and RMR ≤ 0.08 . This is a criterion of good model fit value that can be statistically accepted (Hair et al, 2017), Following the results in Table 3 the model fit indices were demonstrated following; firstly, the initial model showed moderate fit ($\chi^2=226.387$, $\chi^2/df=5.552$, $p=.000$, GFI=.805, CFI=.828, NFI=.814, AGFI=.848, RMSEA=.106, RMR=.033). After modification the model showed good fit ($\chi^2=38.735$, $\chi^2/df=1.120$, $p=.000$, GFI=.983, CFI=.997, NFI=.985, AGFI=.964, RMSEA=.023, RMR=.016). The results shown in Table 3 and Picture 2 present the structural equation modeling model results.

Table 3: Absolute Model Fit Indices

Model	Absolute Model Fit Indices							
	χ^2	χ^2/df	GFI	CFI	NFI	AGFI	RMSEA	RMR
Criteria	-	≤ 3.00	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 0.07	≤ 0.08
Initial model	226.387	5.552	.805	.828	.814	.848	.106	.033
Final model	38.735	1.120	.983	.997	.985	.964	.023	.016

Note: χ^2 = chi-square, χ^2/df = relative chi-square, GFI = goodness of fit index, CFI = comparative fit index, NFI = normed fit index, AGFI = adjusted goodness of fit statistic, RMSEA = root mean square error of approximation, RMR = root mean square residual

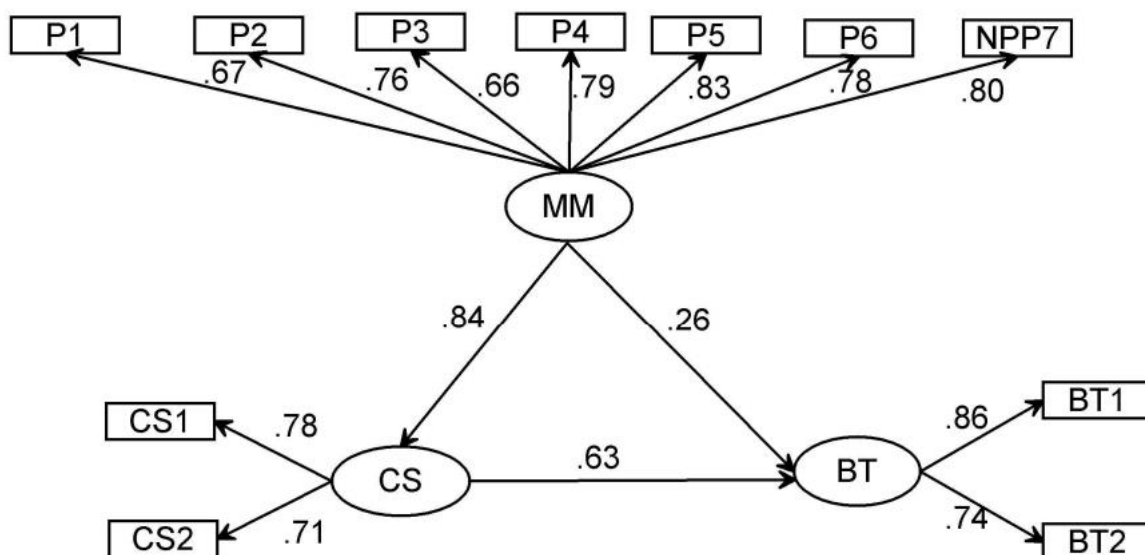

Figure 3: Structural Equation Model Result

Hypothesis results

In total, the 3 hypothesis results were presented in Table 4. The first hypothesis proposed that the service marketing mix (7Ps) has a direct positive effect on brand trust. The first hypothesis was significantly supported, which can explain that the service marketing mix (7Ps) could help the hotel provide high-quality services to serve their valued customers. This high quality of service is the key to the success of the business because “service” is the intangible product that customers will use their feeling and emotions based on their expectations and experience to evaluate the level of quality. There are several studies that insisted on and emphasized the importance of high-quality service because it could lead to a higher level of trust in the hotel brand. These results referred that brand trust in the hotel could be influenced by the use of 7 elements of the service marketing mix namely high-quality products, reasonable prices, good

location, attractive promotion, knowledgeable staff, flowing process of service, and impressive decoration of the hotels. The second hypothesis proposed that customer satisfaction has a direct positive effect on brand trust. It results significantly supported, describing if a hotel could satisfy their customer, it could have a positive effect on brand trust because brand trust means a positive feeling of security to stay at the hotel. Both factors customer satisfaction and brand trust are the psychological factors of an individual and the subjective feeling of customers toward the hotel, and results of this hypothesis clearly displayed that customer satisfaction affects brand trust and it implies the hoteliers focus on making and satisfying their customers before, during and after stay. Lastly, the third hypothesis proposed that the service marketing mix (7Ps) has a direct positive effect on customer satisfaction. The result showed the third hypothesis was also significantly supported, which explained that customers are pleased and satisfied once they received the good services they expected before purchase. Service marketing mix could stimulate the level of high-quality products and services of the hotel and it has a positive effect on customer satisfaction of the customers which later on the higher level of satisfaction will lead to the positive performance and profitable of the hotel in the long run.

Table 4: Hypothesized Relationship Results

Hypothesized relationship	Results	P-value
H1: Service marketing mix (7Ps) has a direct positive effect on brand trust	supported	.05
H2: Customer satisfaction has a direct positive effect on brand trust	supported	.001
H3: Customer satisfaction has a direct positive effect on customer satisfaction	supported	.001
H4:Service marketing mix (7Ps) has a positive effect on brand trust through customer satisfaction	supported	.001

The mediating effects of customer satisfaction, between service marketing mix (7ps) and brand trust

Table 5 and Table 6 illustrate the results of the mediating variables of the fourth hypothesis, which proposed that the service marketing mix (7Ps) has a positive effect on brand trust through customer satisfaction. The results supported this hypothesis and indicated that customer satisfaction fully mediates the relationship between the service marketing mix (7Ps) and has a significantly positive effect on brand trust ($P < 0.001$).

Results implied that the service marketing mix 7Ps covered all important controllable variables that assist the hotel to create a great quality of their services. High-quality service plays an important role to increase customer satisfaction. Consequently when customers are satisfied with the services that they received from the chosen hotel. These customers tend to have the intention to spend more money on the other services and also would like to return to stay at the same hotel again because they trust the hotel that will be able to offer the same or better services again when they come back. Moreover, satisfied customers who trust in the hotel's brand will inform other people to come and stay at the hotel and receive the great services they received before. This word-of-mouth marketing could reduce the cost of marketing, increase the marketing opportunity and generate more profit for the hotel. On the other hand, if the hotel could not provide good service, the customers will be disappointed and unsatisfied, later on, they will also inform this bad attitude to others including through social media which will bring huge trouble to the hotel and destroy the image of the organization. Therefore, these 3 variables of the service marketing mix (7Ps), customer satisfaction, and brand trust must be focused on by the owner and management of every hotel. Finally, this empirical finding shows that the service marketing mix (7Ps) is a significant aspect of customer satisfaction that affects niche strategy performance.

Table 5: Mediating Effect Results

Mediating effect	IV-M-DV		Mediation type
	direct	indirect	
7Ps → SAT → BR	.790 (p=.001)	.557 (p=.001)	Full mediation

Table 6: Total effect, Direct effect, and Indirect effect of

Path	Path coefficient	SE	t-value	P-value
Total effect				
7Ps → BR	.790	.042	5.441	.001
Direct effect				
7Ps → BR	.261	.139	2.32	.05
SA → BR	.628	.172	6.437	.001
7Ps → SA	.844	.065	7.321	.001
Indirect effect				
7Ps → BR	.557	.142	5.771	.001

Conclusion and discussion

The hotel industry is a promising industry for Thailand. More and more tourists still would visit Thailand because this country has a lot of beautiful natural resources, culture and friendly people. The requirement for good accommodation is the positive pressure of Thailand's government and private sector to expand provide and promote the new hotel and also help the existing hotel to improve their quality (Pholphirul et al, 2022). According to the information and results from this research. It could clearly imply the 3 significant variables to help the hotel industry to be successful which are service marketing mix (7Ps), customer satisfaction, and brand trust. If any hotels could be able to integrate these three variables together that could initially guarantee success and positive performance, conversely if any hotels could not align three variables together, they tend to face trouble with their business either.

The service marketing mix (7Ps) is the improved version of the previous marketing mix 4P which was created by McCarthy, (1964) and the marketing mix 4P became a famous strategy for product-centric companies. Chong, (2003) stated that the first P in the marketing mix is "price" as it originated from microeconomic theory until other variables "P" were added. While service-centric organizations required more details to offer their service as it is an intangible product. Booms and Bitner's (1980) then suggested the additional 3 new variables namely people, process and physical evidence could strengthen the quality of service to be more robust. The outcome of this study hinted that 7 controllable variables of the service marketing mix could be able to help the hotel to provide a great service to their customers and it could increase the level of both customer satisfaction and brand trust. Customer satisfaction is the psychological factor that customers could inform after receiving the service. The hotel owner will never know if their service could satisfy the customers or not until customers have used those services. However, to increase the opportunity of making good service, hotels should apply the service marketing mix strategy (7Ps) into their organization because following and focusing on these 7 variables could be initially a clue of success in their service.

The conclusion of this research would like to emphasize the importance of a service marketing mix (7Ps) to produce high-quality products and services that hotel owners including other business owners need to focus on as the first priority. Because if any hotel or organization could able to produce great quality service, it could easily lead to successful customer satisfaction. The result from this research is also appropriate for hotel owners and those who will open the business. Including the government can use the data to standardize hotels across the country to increase the number of tourists. Lastly, happy and satisfied customers will trust the hotel and be ready to spend, return and announce the word of mouth of the high-quality service to other people. If these

3 factors could align together effectively, this could be a positive clue to the success of the hotel in the long run, in terms of both financial and non-financial performances.

Reference

- Agustin, C., & Singh, J. (2005). Curvilinear effects of consumer loyalty determinants in relational exchanges. *Journal of marketing research*, 42(1), 96-108.
- Amin, I. (2015). A study of customer satisfaction towards hotel industry in Kashmir Valley. *International Journal of Management Research and Reviews*, 5(12), 1117.
- Angsukanjanakul, J. (2017). An examination of level of satisfaction: A case study of international tourist at Phuket Thailand. *The Business and Management Review*, 9(1), 102-105.
- Ban, O. I., Ancusa, V., Bogdan, V. & Tara, I. G. (2015). Empirical social research to identify clusters of characteristics that underlie the online evaluation of accommodation services. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 50, 293-308.
- Baquero, A. (2023). Is Customer Satisfaction Achieved Only with Good Hotel Facilities? A Moderated Mediation Model. *Administrative Sciences*, 13(4), 108.
- Booms B. H. & Bitner B. J. (1980). "Marketing strategies and organisation structures for service firms." In Donnelly, J. & George W. R. (Eds.), *Marketing of services*. American Marketing Association, 47-51.
- Borer, M, C. (1972). The British Hotel Through The Ages. Lutterworth Press, Guildford and London.
- Bowie, D. (2018). Innovation and 19th century hotel industry evolution. *Tourism Management*, 64, 314-323.
- Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: the role of brand loyalty. *Journal of marketing*, 65(2), 81-93.
- Chen X, Wang Y, Lyu X, Zhang J. The Impact of Hotel Customer Engagement and Service Evaluation on Customer Behavior Intention: *The Mediating Effect of Brand Trust*. *Front Psychol*. 2022 Apr 26; 13: 852336.
- Chong, K. W. (2003). The Role of Pricing in Relationship Marketing - A Study of the Singapore Heavy Equipment Spare Parts Industry, PhD Dissertation, International Graduate School of Management, University of South Australia.
- Gallagher, M., & Mansour, A. (2000). An analysis of hotel real estate market dynamics. *Journal of Real Estate Research*, 19(2), 133-164.
- Grassegger, T., & Nedbal, D. (2021). The role of employees' information security awareness on the intention to resist social engineering. *Procedia Computer Science*, 181, 59-66.

- Guan, J., Wang, W., Guo, Z., Chan, J. H. & Qi, X. (2021). Customer experience and brand loyalty in the full-service hotel sector: the role of brand affect. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(5), 1620-1645.
- Gupta, P., & Srivastava, R. K. (2011). Analysis of customer satisfaction in hotel service quality using analytic hierarchy process (AHP). *International Journal of Industrial Engineering Research and Development (IJIERD)*, 2(1), 59-68.
- Farrell, A. M. & Rudd, J. M. (2009). Factor analysis and discriminant validity: A brief review of some practical issues. *Anzmac*.
- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.
- Garavand, A., Nourayi, M., & Saei, A. I. (2010). The effect of marketing mix on purchasing decision and customer satisfaction from producing cooperative companies of Kuhdasht country. *Science and Research Quarterly Journal of Cooperation and Agriculture*, 21(3), 69-87.
- Gronroos, C. (2005). "Relationship Approach to Marketing in Service Context: The Marketing and Organizational Behavior Interface" *Journal of Business Research* Vol. 3/1, pp 59-76. 434.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). Multivariate data analysis (7th ed.). New York: Pearson.
- Harelimana & CômeNahimana, J. B. (2021). Effect of Income Tax on Financial Performance of Hotel Industry in Rwanda. 3(1), 1-17.
- Jahani, K. (2014). Measurement of Leisure Traveler's Satisfaction: Evidence From North Cyprus Hotels (Doctoral dissertation, *Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)*).
- Jasinskis, E., Streimikiene, D., Svagzdienė, B., & Simanavicius, A. (2016). Impact of hotel service quality on the loyalty of customers. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 29(1), 559-572.
- Kandampully, J., & Suhartanto, D. (2000). Customer loyalty in the hotel industry: the role of customer satisfaction and image. *International journal of contemporary hospitality management*. 12(6). 346-351
- Kandampully, J., & Suhartanto, D. (2003). The role of customer satisfaction and image in gaining customer loyalty in the hotel industry. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 10(1-2), 3-25.

- Kaveh, M., M, S. A., & Ghaedi, M. (2012). The application of European customer satisfaction index (ECSI) model in determining the antecedents of satisfaction, trust and repurchase intention in five-star hotels in Shiraz, Iran. *African Journal of Business Management*, 6(19), 6103.
- Kim, K. P., Kim, Y. O., Lee, M. K., & Myoung-Kil, Y. (2014). The effects of co-brand marketing mix strategies on customer satisfaction, trust and loyalty for medium and small traders and manufactures. *Marketing a obchod*, 1(2014), 140-151
- Klinsrisuk, R., & Pechdin, W. (2022). Evidence from Thailand on easing COVID-19's international travel restrictions: an impact on economic production, household income, and sustainable tourism development. *Sustainability*, 14(6), 3423.
- Kotler, P. (2011). Philip Kotler's contributions to marketing theory and practice. *In Review of Marketing Research*, 8, 87–120.
- Krishnan, B. C., & Hartline, M. D. (2001). Brand equity: is it more important in services?. *Journal of services marketing*, 15(5), 328-342.
- Leelawat, N., Jariyapongpaiboon, S., Promjun, A., Boonyarak, S., Saengtabtim, K., Laosunthara, A. & Tang, J. (2022). Twitter data sentiment analysis of tourism in Thailand during the COVID-19 pandemic using machine learning. *Heliyon*, 8(10).
- Loo, P. T. & Leung, R. (2018). A service failure framework of hotels in Taiwan: Adaptation of 7Ps marketing mix elements. *Journal of vacation marketing*, 24(1), 79-100.
- McCarthy, E. J. & Perreault Jr, W. D. (1964). Basic Marketing, Richard D. Irwin, Homewood, IL, 181.
- Maleewat, N. & Banjongprasert, J. (2022). The Impact of Small Size Firm and Differentiation Strategy in the Niche Strategic Implementation on the Organizational Performance. *Asian Administration & Management Review*, 5(1), 17-28.
- Mucai, G. P., Mbaeh, E. K. & Noor, A. I. (2013). Extended Marketing Mix and Customer's Satisfaction in Classified Non-Star Hotels in Meru Municipality Kenya. *International Review of Management and Business Research*, 2(3), 691-696.
- Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. Chicago: SPSS Inc.
- Osman, Z. & Sentosa, I. (2013). Influence of customer satisfaction on service quality and trust relationship in Malaysian rural tourism. *Business and Management Quarterly Review*, 4(2), 12-25.

- Pholphirul, P., Rukumnuaykit, P., Charoenrat, T., Kwanyou, A. & Srijamdee, K. (2022). Service marketing strategies and performances of tourism and hospitality enterprises: Implications from a small border province in Thailand. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 34(5), 887-905.
- Prameka, A. S., Do, B. R. & Rofiq, A. (2017). How brand trust is influenced by perceived value and service quality: mediated by hotel customer satisfaction. *APMBA (Asia Pacific Management and Business Application)*, 5(2), 73-88.
- Rao, P. S. & Sahu, P. C. (2013). Impact of service quality on customer satisfaction in hotel industry. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 18(5), 39-44.
- Setiawan, H., Hasyim, H. & Mutiara, R. (2020). Marketing Mix and Trust as A Visiting Intention Factors. *Journal of Multidisciplinary Academic*, 4(6), 373-380.
- Sharma, S. & Srivastava, S. (2018). Relationship between service quality and customer satisfaction in hotel industry. *TRJ Tourism Research Journal*, 2(1), 42-49.
- Shirin, A. & Puth, G. (2011). Customer satisfaction, brand trust and variety seeking as determinants of brand loyalty. *African Journal of Business Management Vol.* 5(30), pp. 11899-11915.
- Sinto, R. (2022). COVID-19 Pandemic-to-Endemic Transition in Indonesia: What Does the Future Hold?. *Acta Medica Indonesiana*, 54(2), 159.
- Tatar, Ş. B. & Eren-Erdoğan, İ. (2016). The effect of social media marketing on brand trust and brand loyalty for hotels. *Information Technology & Tourism*, 16, 249-263.
- WHDP, U. G. (2014). Relationship between service quality and customer satisfaction in SriLankan hotel industry. *International journal of scientific and research publications*, 4(11), 2250-3153.
- Wirtz, J., Chew, P. & Lovelock, C. (2013) *Essentials of Services Marketing*. Singapore: Pearson Education South Asia Pte Ltd.
- Yarimoglu, E. K. (2014). A review on dimensions of service quality models. *Journal of marketing management*, 2(2), 79-93.
- Zeithaml, V, Bitner, M.J & Gremler, D.D. (2009). *Services marketing: integrating Customer focus across the firm*. Mc Graw Hill, NY.

INFLUENCE OF LEADER AND MEMBER EXCHANGE ON WORKPLACE FUN THROUGH THE PSYCHOLOGICAL SAFETY MEDIATOR OF FULFILMENT SERVICE WAREHOUSE EMPLOYEES IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

Nittaya Maneewongse, Punyavee Auychaisawadi

Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

E-mail : msnittaya@bsru.ac.th. Email, phun.auychisawadi@gmail.com.

Received May 6, 2023; Revised July 18, 2023; Accepted August 29, 2023

Abstract

The topic of leadership effectiveness remains in the organization and can direct the organizational performance. With the innovative economy, it has become more important to enhance the development of effective teams to meet customer satisfaction. While the team feels fun (no pressure/ dispute, a good climate) at work by employing psychological safety mediator, it can be defined as one's openness and involvement in the job to see the influence of Leader-member exchange on Workplace fun. This study attempted to investigate the influence of Leader-Member Exchange (LMX) on Workplace Fun mediating Psychological Safety. The study used a sample selection of 250 full-time employees in Fulfilment Service Warehouse, Samut Prakan province, Thailand. Data were collected by online questionnaires measuring those constructs with good reliability and validity confirming with Confirmatory Factor Analysis (CFA) or the covariance-based structural equation model (CB-SEM) and Confirmatory Composite Analysis (CCA) or the partial least square structural equation model (PLS-SEM). The findings revealed a positive association between LMX and Workplace Fun and confirmed the assumptions on the moderating role of Psychological Safety having a high correlation with Workplace Fun. It fully mediated the relationship between CFA and CCA. The results pointed out the importance of considering the interplay of both the LMX and Psychological Safety to increase employees' Workplace Fun, enhance their work performance and easily manage employees' perspectives on the element of workplace culture.

Keywords: Leader-member exchange, Psychological safety, Workplace fun, CB-SEM and PLS-SEM

Introduction

During the Covid-19 crisis Changing trends are affecting economies around the world. It has changed people's lives in the new normal era such as online shopping and using delivery services. A growing proportion of working from home and the company's flexibility to work. As a result, people's lifestyles are socially distanced with many factors to be considered with their health concerns, social adjustment and family relations. That means the E-commerce and delivery services growth has accelerated a couple of years ahead. (Kawa and Zdrenka, 2016) In Thailand (2021), the value is 4.01 trillion baht with a proportion of B2C or 15% of the total retail market, increasing to 5 trillion baht. It could be indicated that e-commerce has made the shortened distance between manufacturers and consumers which has an additional sales channel. (Agatz, Fleischmann and Numen, 2008)

As a result, the logistics service providers become the key role in the fulfillment services Warehouse (Electronic Transaction Development Agency: ETDA, 2021) to e-commerce. The quality of logistics human resources and planning is enhanced to meet the demands of the business sector (Officer of the National Economic and Social Development Council: NESDC, 2017). This is more important to focus on the logistics service group of employees in the warehouse who must work hard to satisfy customers. The fulfillment service Warehouse gets involved in the seller's logistics process; reception, storage, picking, packaging sending of the products by an external operator. Inefficient fulfillment process: inaccurate inventory, slow restocking and lack of skill to operational staff cannot gain capability appropriate to the challenge of dynamic in a future situation. The operating team can be focused and determined on their work with fun beyond work efficiency.

Reflecting on the perspective of subordinates through supervision and promotion from supervisors with having more workplace fun to achieve goals under the hustle. Determining the dynamic mechanism is concerned with the influence of Leadership member exchange and Workplace fun mediating psychological safety to operational fulfillment service employees. There is a relationship between leaders and their subordinators (Erdogan B, Bauer TN, Walter J, 2015, Breukelen, Schyns, Blanc, 2006). The subordinator is the person who reports to the supervisor or manager directly. The management must conduct these variables. Hence, the purpose of this study is to reveal Psychological Safety mediating the relationship between LUX and Workplace Fun.

Literature review

Warehousing (fulfilment)

Logistics has been applied in organizations to move materials and products to customers. Recently E-commerce logistics have been essential (Qin, Liu and Tian, 2020) from traditional sales channels to electronic channels plus the Covid-19 pandemic resulted in heavy operational tasks in fulfillment service warehouses which is a third-party service provider.

Leader-member exchange: lmx and workplace fun

LMX theory was conducted by Graen and colleagues in 1970 (Dansereau, Graen and Haga, 1975; Graen and Cashman, 1977) with the atmosphere of working, member's Attitude, Trust, Respect and good relationships to supervisors without authority. In 1986 LUX investigated the quality of exchange relationships, or dyads between formally assigned leaders/supervisor and their subordinates (Schriesheim, Neider and Scandura, 2017). Whereas, in 1991, LMX claimed that supervisors' ability to perform a strong and reciprocal relationship with members/subordinates. If the group of subordinates are treated as trusting, friendly and supportive, their performance will be in a good way. Conversely, if the supervisors lack a good relationship with the members, it could deteriorate and not meet the goals.

Research on the concept of Workplace Fun is limited, except for Happiness at work in Thailand; True Distribution and Sales Co. Ltd. and Yo Hong Co., Ltd. are at a moderate level to have more productivity and workplace happiness. The definition of workplace fun is as followings; a fun work environment that intentionally encourages, initiative enjoyable, pleasurable activities (Ford et al, 2003); engaging in activities not specifically related to the job that is enjoyable, amusing, or playful (McDowell, 2004); any social, interpersonal, task activities at work of a playful (Flugge, 2008); fun draws on an implied link between, play, fun and laughter and increased corporate performance, in the forms of motivations, creativity and job satisfaction. In summary, fun and enjoyment during working are not related to assigned tasks but they must concern some cooperation from supervisors to subordinates. Creating workplace fun could make some satisfaction which affecting on the developing subordinates' performance.

As seen from the above, LMX can be a powerful tool of Workplace Fun in the fulfillment services Warehouse, leading to emotion, a good relationship, playful, fun activities, a laughter environment and supervisor's support for fun facilities to subordinates. It could create a motivating work environment (Baldonado, 2015; Buliginoglu and Yozgt, 2020) and increase their creativity also enhance satisfaction (Erin R. and Fluegge-Woolf, 2014)

The mediating role of psychological safety

As psychological safety describes, people's minds or feelings are related to self-experience (Edmondson, et.al., 2003). Others have defined psychological safety as a feeling to show or express the fearlessness of negative consequences to self-image, status, or career (Kahn, 1990). This can create an atmosphere of subordinates' safety. When they are safe, they will desire to participate in the group with an open mind, speak out assertively, volunteer extra jobs and be willing to achieve the goals and eliminate the problem complexity in a good way. There is much research that established a positive link between psychological safety and behavior related to work engagement (Frazier, et al., 2017), work outcome (Zeng et al., 2020), work environment and work creativity (Inaba. et al., 2021). Furthermore, some research identified psychological safety as a necessary condition for employee involvement and mediated roles of psychological safety and felt obligation between trust in supervisor and work engagement among nurses as such in Malaysia (Frazier et al., 2017) If subordinators have fun at work, they tend to pour their hearts into their work.

Objective

- 1) to study the level of workplace fun exchange between leaders and members, the psychological safety and workplace fun of fulfillment service warehouse employees
- 2) to study the influence of leaders and members exchange on workplace fun
- 3) to examine the harmonization of the structural equation model (CB-SEM and PLS-SEM), the influence of leaders and members exchange on workplace fun through the psychological safety mediator of fulfillment service warehouse employees

Hypotheses of the research

Based on the literature review, three hypotheses are exhibited

H1: LMX (LEEX) will positively influence workplace fun (WOPU)

H2: LUX (LEEX) will positively influence psychological safety (POSA)

H3: Psychological safety (POSA) will positively influence workplace fun (WOPU)

The conceptual framework

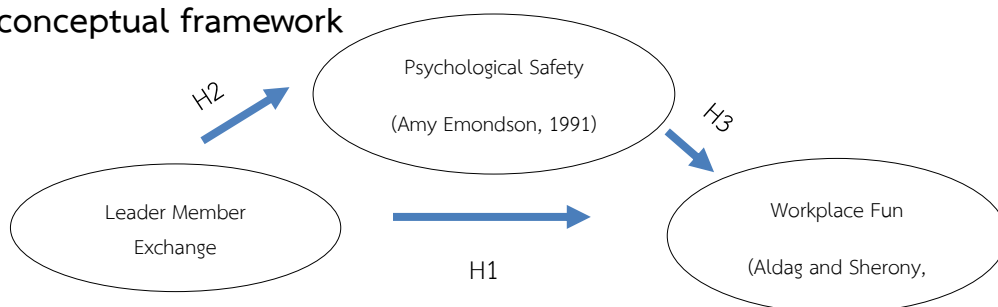

Figure 1: The Conceptual Framework for the study

Method

Population and sample

The samples were 250 full-time employees in the Fulfilment Service Warehouse, Samut Prakan province, Thailand, selected by purposive sampling between January – April 2022 with the online survey questionnaire.

Measurements

The instrument is a five – point Linkert scale in 3 measure modes; 1) Leader-member exchange (LEEX) was developed and adapted by Liden and Maslyn (1998) and Putsom (2020) with 4 aspects: Loyalty, Contribution, Affection and Professional Respect. The reliability revealed consistency (α -0.85). 2) Workplace fun (WOPU) was measured by Aldag and Sherony (2001) and adapted some parts from Bilginoglu and Yozgat (2020) using 3 aspects: Appropriateness, Salience and Perceived consequences. The reliability revealed consistency (α -0.87). 3) Psychological Safety (POSA) was measured by Edmondson (1999) with the following 3 aspects: Individual safety, Team respect and Team learning.

Cb-sem and pls-sem

Structural equation modeling (SEM) becomes a powerful statistical modeling tool. SEM consists of two main methods, the Covariance based structural equation model: CB-SEM) and Variance-based or Partial least square structural equation model: PLS-SEM (Hair et al, 2020 and Jhantasana, 2021). CB-SEM uses a relationship between observed variables and latent with degree of discrepancy applying confirmatory factor analysis (CFA). Most of the questionnaires of behavioral or social science tend to test with CFA and follow the expected factors structure in the assumption scales. Sometimes, the results would not be part of the output and become less visible, especially indicating a good model fit (GOF indices) to reflect the underlying theory. The category of CB-SEM is the Chi-Squared test, RMSEA, GFI, AGF, RMR and SRMS. While PLS-SEM is a path analysis with weighted composites via the least-squares (LS) regression. It is a so-called Confirmatory composite analysis (CCA) when all the constructs are emergent variables and used to measure a linear combination of composite or emergent variables. PLS-SEM is the one to eliminate bias or misestimate the output from CFA (Dijkstra and Henseler, 2015) These two technics are suitable to confirm a specific model fits the data.

Results

1) The data collected were analyzed using Descriptive statistics and Structural Equation Modeling (SEM). The hypothesized relationships were reported accordingly. The final sample size of the study was 250 participants: Female (59.60%), 23-33 years

(60.40%), with bachelor's degree (71.20%) and 6 years in work experience (35.60). As recommended, the result for three-level variables, LUX, Psychological Safety, Workplace fun. The Leader-member exchange found that the average aspect score was Professional respect (=3.77, SD = 0.66). The average score for psychological safety was Team learning (=3.97, SD = 0.50). The last aspect, Workplace fun, found that the average for Perceived consequences (= 4.07, SD = 0.54)

2) CB-SEM results between the empirical data of the hypothetical model (Hypothesized Model) with a new adjustment. Three measurement modes were assessed: a three-factor model (Leader-member exchange Workplace Fun mediating with Psychological Safety). The result shows that the three-factor model better fits the data in this figure 2: Result of Model

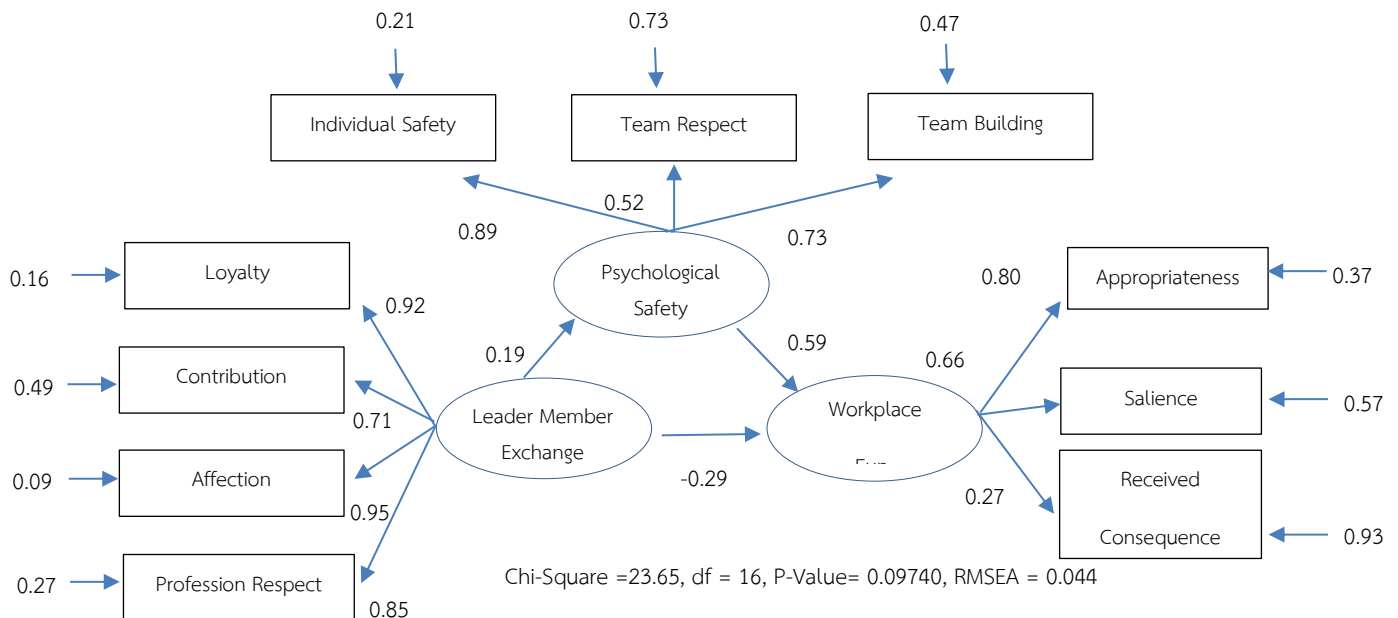

Figure 2: Results of Model

Figure 2 showed that the Structure Equation Model of Influence of LMX, Workplace Fun mediating Psychological Safety of fulfillment Service Warehouse in Samut Prakan was congruent with empirical data as criteria as follows: chi-square = 23.65 degrees of freedom ratio (χ^2 / df) = 16, P-value = 0.124, chi-square value was not significant ($1\chi^2 / df$) = 1.48, goodness of fit index (GFI) = 0.98, adjusted goodness of fit index (AGFI) = 0.94 comparative fit index (CFI) = 0.99, root of the mean square of the standard error (SRMR) = 0.049, root mean square error of approximation (RMSEA) = .044, critical N (CN) = 326.01. As these findings provide evidence was not a serious concern in this study with the following Table 1.

Table 1: the conformity of the equation model assessment

Latent variable	Observable variable	λ	B	SE	t	R^2	ρ_c	ρ_v
LEEX	LOYA	0.92	0.54	0.05	10.18**	0.84	0.921	0.744
	COBU	0.71	0.45	0.05	9.78**	0.51		
	AFFO	0.95	0.66	0.06	11.74**	0.91		
	PROT	0.85	0.55	0.05	10.96**	0.73		
POSA	INSA	0.89	0.41	-	-	0.79	0.765	0.532
	TERE	0.52	0.28	0.07	4.05**	0.27		
	TALA	0.73	0.36	0.13	2.68**	0.53		
WOPU	APPE	0.80	0.91	-	-	0.63	0.718	0.513
	SALE	0.65	0.37	0.06	6.44**	0.43		
	PECO	0.27	0.15	0.04	3.55**	0.07		

(1) LMX model depicted 4 observation variables: reliability of the latent variable of LMX (ρ_c) = 0.921, (ρ_v) = 0.744, the range of (R^2) = 0.07 - 0.84, the range of (λ) = 0.27 - 0.95 all positive values and differ from zero at significant level 0.01, the component weight and maximum coefficient is Affection (AFFO), the component weight and minimize coefficient is Contribution (COBU) (2) Psychological Safety model displayed 3 observation variables: reliability of Psychological Safety (ρ_c) = 0.765 (ρ_v) = 0.532, the range of (R^2) = 0.27 - 0.79, the range of (λ) = 0.52 - 0.89 all positive values and differ from zero at significant level 0.01, the component weight and maximum coefficient Individual Safety (INSA), the component weight and minimize coefficient is Team Respect (TERE) (3) The workplace fun model displayed 3 observation variables: reliability of the Workplace fun (ρ_c) = 0.718 (ρ_v) = 0.513, the range of (R^2) = 0.07 - 0.63, the range of (λ) = 0.27 - 0.80 all positive values and differ from zero at significant level 0.01, the component weight and maximum coefficient Appropriateness (APPE), the component weight and minimize coefficient is Perceived Consequences (PECO) The result showed that the influence of LMX on Workplace fun with 3 - hypothesis factor outcomes were direct (DE), indirect (IE) and total effect (TE) in table 2.

Table 2: Influence of the Direct, Indirect and Total Effect on Workplace fun

Variables	R ²	Influence	Causal Factors					
			Leader-member exchange: LEEX			Psychological safety: POSA		
			<i>λ</i>	SE	t	<i>λ</i>	SE	t
POSA	0.04	DE	0.19	0.07	2.89**	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-	-
		TE	0.19	0.07	2.89**	-	-	-
WOPU	0.36	DE	-0.29	0.08	-3.88**	0.59**	0.16	3.71
		IE	0.11	0.05	*2.38	-	-	-
		TE	-0.18	0.07	-2.44*	0.59**	0.16	3.71
Variables			Covariance Matrix					
	POSA	WOPU	LEX					
POSA	1.00							
WOPU	0.53	1.00						
LEEX	0.19	-0.18	1.00					

** p< 0.01, * p<0.05

Table 2 showed that (1) Psychological Safety, the dependent variable had a positive significance at 0.01, from the casual factor of the highest Leader-member exchange = 0.19 with a direct influence on the positive direction at the 0.01 level was 0.19 with reliability in the psychological safety by causal factor exchange between LMX was 4%.

(2) Workplace fun, the dependent variable, had a positive significant total influence at the 0.01 level from the causal factor, the highest psychological safety was 0.59, followed by the LMX had a negative significant total influence at the 0.05 to Workplace fun is at 0.18. There was a positive significant indirect influence at the 0.05 level equal to 0.11 and a negative significant indirect influence at 0.01 with -0.29. The proportion of reliability in the Workplace fun was explained by LMX and Psychological safety by 36%.

(3) Hypotheses of the Research

The hypotheses testing indicated that Leader-member exchange (LEEX) negatively influenced Workplace fun (WOPU) at a significant level of 0.01. Workplace fun (WOPU) was -0.18, the direct influence was -0.29 and the indirect influence was 0.11, providing support for H1. In contrast, the Leader-member exchange (LEEX) positively influences psychological safety (POSA) at a significant level of 0.01. Psychological safety (POSA) had a total influence from Leader-member exchange (LEEX) which was 0.19, of

which the direct influence was 0.19, providing support for H2. The direct influence was 0.59 providing support for H3. At the same time, psychological safety (POSA) negatively influences workplace fun (WOPU) at a significant level of 0.01. Workplace fun (WOPU) had a total influence on psychological safety (POSA), which was 0.59.

3) PLS-SEM: /CFA/CCA

(1) all PLSc model parameters are higher than the composite model and 99% are higher than the bootstrap quantile, but SRMR is lower than 0.08 for the same composite model.

(2) the PLSc, the internal consistency reliability is Dijkstra-Henseler's rho, Jöreskog's rho and Cronbach's alpha between 0.687 and 0.884.

(3) The indicator reliability has a factor loading higher than 0.960 and all indicator factor loadings are below the requirements. The convergent validity has an average variance extracted (AVE) above 0.5, with the value being between 0.687 and 0.846.

(4) The composite model consistency, consisting of CFA, CCA composite and Variance inflation factors (VIF) which have a positive tendency on the assumption multicollinearity (VIF) is below five between 1.378 (SALE) and 1.952 (TERE). The value from indicators is significant, but Appropriateness (APPE) in Workplace fun (WOPU) in table 3.

Table 3: The composite model/ Internal consistency reliability

Indicator	Factor loading (CFA-PLSc)	Factor loading (CCA-PLSc)	Weight Composite	VIF
Leader-Member Exchange (LEEX)				
1. Loyalty (LOYA)	0.960	0.787	0.682	1.639
2. Contribution (COBU)	0.491	-0.378		2.012
3. Affection (AFFO)	0.608	0.029		1.942
4. Professional Respect (PRDT)	0.861	0.564	0.446	2.133
Psychological Safety (POSA)				
1. Individual Safety (INSA)	0.727	0.401	0.360	1.644
2. Team respect (TERE)	0.742	0.304	0.281	1.952
3. Team learning (TALA)	0.808	0.475	0.535	1.708
Workplace Fun (WOPU)				
1. Appropriateness (APPE)	-	-0.066		1.058
2. Salience (SALE)	0.708	0.609	0.548	1.378
3. Perceived consequences (PECO)	0.740	0.518	0.598	1.377

CFA and CCA models defined all directions well in figure 3 and 4

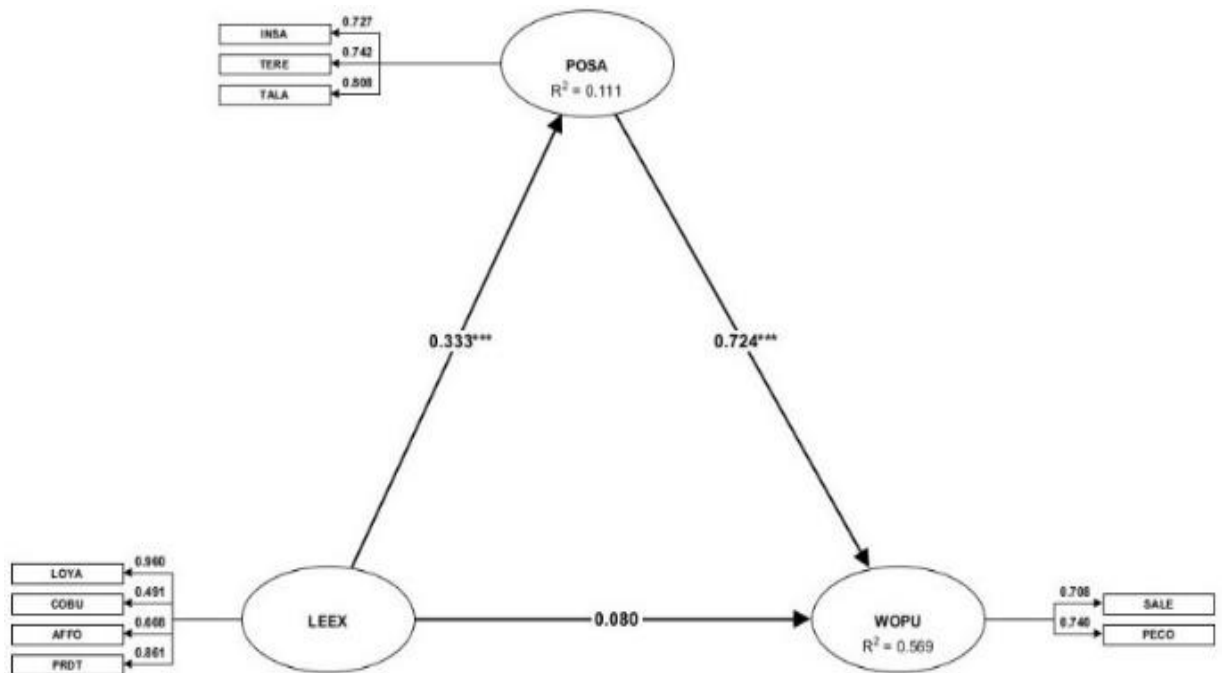

Figure 3: The confirmatory factor analysis (CFA)

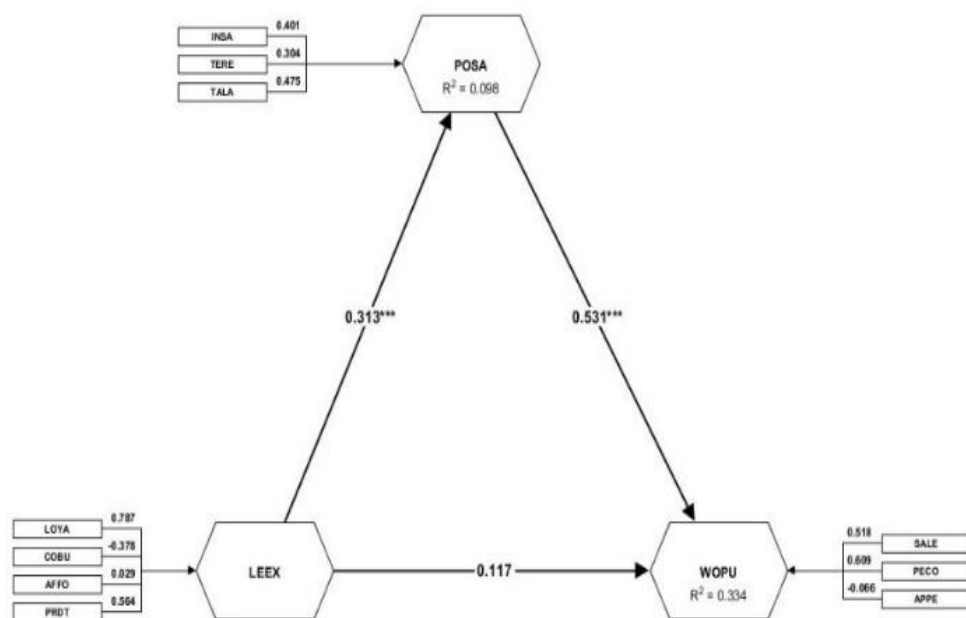

Figure 4: The confirmatory composite analysis (CCA)

The R2 has a Workplace Fun of 56.90% and 33.40. It had one significant direction of CFA and CCA model: Psychological safety to Workplace Fun with a magnitude of 0.724, the size effect of 1.079 and importance of 0.531, the size effect of 0.381.

Discussion and Conclusion

The present study assessed the influence of Leader-member exchange and Workplace Fun mediating the Psychological Safety of Fulfilment Service Warehouse in Samut Prakan. These findings show that the average aspect score of the Leader-member exchange was Professional respect with knowledge-based and job competency supervisors. This finding supported the supervisors' competency identified by Liden and Maslyn (1998). They stated that Profession Respect for warehouse supervisors, performing their knowledge, capability and management skill efficiency must perform competently to subordinator because the number of emerging fulfillment services is broad, they need to run operation with the physical and the heart. When the subordinators can be treated exceptionally well by the supervisor's professional, they can be released and work efficiently. Conversely, the subordinators have no confidence or trustworthiness. They cannot intend to work based on the analysis results and lack loyalty and affection (= 3.62)

The average aspect score of Psychological Safety was Team learning with all colleagues talking about mistakes, finding the ways to improve and learning from mistakes. Positive correlation with psychological safety, subordinators can be engaged with work (Mao and Tian, 2022). The higher level of psychological subordinators, the greater the team's safety (Newman et al., 2017). In the part of the operational job in the fulfillment service Warehouse, there are heavy jobs from receiving, picking, kitting, assembly, arranging, packing, labeling, shipping orders and managing returns in real-time. Therefore, it needs to communicate to solve problems promptly but to be aware of personal safety, which was only (= 3.78). It would be an obstacle to resolving the problems.

The average aspect score of Workplace fun was Perceived consequences: "when work is fun, I can work harder and longer," as Hemsath and Yerkes (1997). They offer a fun program called "Happiness starting with yourself" and pass it to others. Create a fun environment to promote the fun, look for a sense of humor in subordinators. Do not hesitate to have fun creating with the team, smiling and laughing until it is called fun-loving. In addition, fun is an easy phenomenon, anyone could join without practicing their skills. It is free and has a positive influence on subordinators continually. Google, IBM and Southwest Airlines bring fun to work as part of the corporate culture (Collinson, 2002; Tews et al., 2010). This study found, "I think the fun during working is unimportant" (=2.73). From this point, everyone can define "fun" differently, as explained by Dilakshini and Kumar (2020). Fun has different meanings for humans which are based on human background, class hierarchy and the diversity of operational subordinators. There are two statements of fun: organic fun and packaged fun. Organic fun comes from nature, such

as teasing each other. Some packaged fun are social events, holiday parties, picnics, team-building activities and company-sponsored football teams. These fun activities had a favorable influence on subordinates' performance. (Michael, Tews, John. Michel and Stafford, 2013)

CB-SEM resulted in the influence of Leader-member exchange and Workplace Fun mediating the Psychological Safety of the Warehouse (Fulfilment Service) in Samut Prakan. It found that the two direct influences, psychological safety (POSA) and Leader-member exchange (LEEX) were 0.59 and -0.29. Indirect influence found that Leader-member exchange (LEEX) had an indirect influence on Workplace fun (WOPU) toward psychological safety (POSA) with a coefficient of influence of 0.11. The total influence of two significant factors. The Psychological safety (POSA) and Leader-member exchange (LEEX) were 0.59 and - 0.18 respectively. When considering the correlation matrix between latent variables, it was seen that the coefficients of latent variables were between -0.18 to 0.53. Two pairs of variables were syntactically correlated and there was a positive correlation and one variable was inversely correlated with a negative correlation. The greatest coefficient of 0.53 was the psychological safety (POSA) and Workplace fun (WOP).

PLS-SEM: /CFA/CCA resulted in the influence of Leader-member exchange and Workplace Fun mediating the Psychological Safety of the Warehouse (Fulfilment Service) in Samut Prakan. It found that two direct influences: Leader-member exchange (LEEX) (0.333), Psychological safety (POSA) (0.724) in CFA and (0.313), (0.531) in CCA. The model fit and theoretical validity of the model were consistent with all criteria. Hypothesis testing revealed that Leader-member exchange (LEEX) positively influenced Workplace Fun (WOPU). Leader-member exchange (LEEX) had a positive direct effect on psychological Safety (POSA) and psychological Safety (POSA) and had a positive direct effect on Workplace Fun (WOPU). These findings highlight the influence of the Leader-member exchange on Workplace fun as a passive factor for psychological safety in Warehouse. Twes., et al., (2014) found that fun, enjoyment and comfort are not related to tasks assignment but must have in cooperation. On the other hand, Mao J., et al., (2022) stated that psychological safety is the mediate between the Leader-member exchange and work engagement. The positive relation of Leader-member exchange to work engagement is mediated by psychological safety. Meaning that psychological safety can be an appropriate mediation of any variables. In another research (Bolton and Houlihan, 2022), the mediate between work fun and creativity had a positive direct effect and was indirectly correlated through the middle of psychological safety.

Implications

This study attempts to assess the influence of Leader-member exchange and Workplace Fun mediating the Psychological Safety of Fulfilment. This research will contribute to constructs with CB-SEM and PLS-SEM. The direct influence, indirect influence and total influence at a significant level of 0.01 which can be applied easily to both CB-SEM and PLS-SEM. In the hustle and bustle of fulfillment services Warehouse operations, the primary tends to focus on workplace safety which protects and prevents accidents, injuries from equipment and business property rather than psychological safety. It should encompass both workplace and psychological safety in fulfillment services Warehouse operations. The managers/ supervisors become key men to work at a professional level and solve many problems in the warehouse environment. Employees want to work in a good environment; well-being and protection from harm, while they need to be fostered in a psychologically safe environment; comfortable (Individual safety), team respect and team learning.

The findings also suggest that the logistics service provider should look over the human resource development policies aimed at improving the measurements both supervisors and subordinators in terms of training sessions, workshops on effective communication, good listening and conflict resolution. Consequently, it could encourage open communication from them on many channels within organizations. It also enables them to manage efficiently in any serious situation. The more love subordinator feels at Workplace fun, the more engaged they are. By implementing these tools, it can create a work climate workplace to feel safe, valued, fun and express themselves without negative consequences. It allows everyone to work harder, longer and manage employees' perspectives on the element of workplace culture.

References

- Aldag, R. and Sherony, K. (2001). *A spoonful of sugar: some thoughts on "fun at work"*. Current Issues in Management, 1(1), 62-76. Retrieved on September 25, 2022. from <http://www.emeraldinsight.com/0959-6119.htm>.
- Agatz, N. A., Fleischmann, M. and Van Nunen, J. A. (2008). *E-fulfillment and multi-channel distribution—A review*. European journal of operational research, 187(2), 339-356.
- Bolton, S. C. and Houlihan, M. (2009). *Are we having fun yet? A consideration of workplace fun and engagement*. Employee Relations, 31(6), 556-568.
- Baldonado, A. M. (2015). *Workplace fun: Learning from Google, Southwest Airlines and Facebook*. International Journal of Research in Business Studies and Management, 2(12), 15-18.

- Bilginoğlu, E. and Yozgat, U. (2020). *Workplace fun: a management tool for employee engagement.*? İş ve İnsan Dergisi, 7(1), 13-22. The Journal of Human and Wok. Volume-Issue: 7.
- Breukelen Van W., Schyns B., Blanc. P Le. (2006). Leader-member exchange theory and research: Accomplishments and future challenges. AGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi) Vol 2(3): 295-316.
- Collinson. DL. (2002). Managing Humour. *Journal of management studies*, 2002 - Wiley Online Library. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/14676486.00292>.
- Dansereau Jr, F., Graen, G. and Haga, W. J. (1975). A vertical dyad linkage approach to leadership within formal organizations: A longitudinal investigation of the role making process. *Organizational behavior and human performance*, 13(1), 46-78. Retrieved on June 25, 2022. <https://www.researchgate.net/profile/George>.
- Dijkstra, T. K. and Henseler, J. (2015). *Consistent and asymptotically normal PLS estimators for linear structural equations. Computational statistics and data analysis*, 81, 10-23.
- Edmondson, A. C., Roberto, M. A. and Watkins, M. D. (2003). *A dynamic model of top management team effectiveness: Managing unstructured task streams. The Leadership Quarterly*, 14(3), 297-325.
- Electronic Transaction Development Agency: ETDA. (2021). Value of e-Commerce Survey 2021. <https://www.etda.or.th/th/pr-news/Value-of-e-Commerce-2021-Press-Con.aspx>.
- Erdogan, B., Bauer, T. N. and Walter, J. (2015). *Deeds that help and words that hurt: Helping and gossip as moderators of the relationship between leader-member exchange and advice network centrality. Personnel Psychology*, 68(1), 185-214.
- R. Fluegge-Woolf, E. (2014). *Play hard, work hard: Fun at work and job performance. Management Research Review*, 37(8), 682-705.
- Ford, R. C., McLaughlin, F. S. and Newstrom, J. W. (2003). *Questions and Answers about Fun at Work. Human Resource Planning*, 26(4).
- Fluegge, E. R. (2008). *Who put the fun in functional? Fun at work and its effects on job performance. University of Florida*.
- Graen, G., Cashman, J. F., Ginsburg, S. and Schiemann, W. (1977). *Effects of linking-pin quality on the quality of working life of lower participants. Administrative Science Quarterly*, 491-504.
- Hair Jr, J. F., Howard, M. C. and Nitzl, C. (2020). *Assessing measurement model quality in PLS-SEM using confirmatory composite analysis. Journal of Business Research*, 109, 101-110.

- Hemsath.D, L Yerkes. (1997). 301 ways to have fun at work. Published by Berrett-Koehler Publishers. https://www.scribd.com/book/134856347/301-Ways-to-Have-Fun-At-Work?utm_medium.
- INABA, K., HOCHI, Y., IWAASA, T. and MIZUNO, M. (2021). *Relationships between the psychological safety, job resources and work engagement of fitness club employees. Juntendo Medical Journal*, 67(4), 360-366.
- Jhantasana, C. (2022). *Using Latent Variables for Confirmator Composite Analysis. Creative Business and Sustainability Journal*, 44(2), 22-40.
- Kawa, A. and Zdrenka, W. (2016). *The conception of integrator in cross-border e-commerce. LogForum*, 12(1), 63-73.
- Liden, R. C. and Maslyn, J. M. (1998). *Multidimensionality of leader-member exchange: An empirical assessment through scale development. Journal of Management*, 24(1), 43-72.
- Officer of the National Economic and Social Development Council. (2017). Retrieved on July 4, 2022. https://www.nesdc.go.th/nesdb_en/main.php?filename=index.
- Putsom, W. and Junbua, J. (2020). *The causal factor of leader-member exchange, in role job performance and innovative job performance that affect job satisfaction of employees. Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 21(3), 174-192.
- Qin, X., Liu, Z. and Tian, L. (2020). *The strategic analysis of logistics service sharing in an e-commerce platform. Omega*, 92, 102153.
- Twes., et al., (2014). The Fundamental role of workplace fun in applicant attraction. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 19(1), 105-114. <http://jlo.sagepub.com/content/19/1/105>.
- Schriesheim, C. A., Neider, L. L. and Scandura, T. A. (1998). *Delegation and leader-member exchange: Main effects, moderators and measurement issues. Academy of Management journal*, 41(3), 298-318.
- Zeng, H., Zhao, L. and Zhao, Y. (2020). *Inclusive leadership and taking-charge behavior: roles of psychological safety and thriving at work. Frontiers in Psychology*, 11(62), 1-11

**รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ
ตามแนวทางการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบ
เพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาล**
**MODEL OF ART EXPERIENCES MANAGEMENT BASED ON TEACHING FOR
ARTISTIC BEHAVIOR AND DESIGN THINKING CONCEPTS TO ENHANCE
EXECUTIVE FUNCTION FOR KINDERGARTENERS**

ณชนก หล่อสมบุรณ์, โสมฉาย บุญญานันต์ และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ
Nachanok Lohsomboon, Soamshine Boonyananta and Sasiluk Khayankit

คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Faculty of Education, Chulalongkorn University
E-mail: nachanokloh@gmail.com

Received April 3, 2023; Revised April 27, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะสำหรับเสริมสร้าง
ความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาลด้วยแนวทางการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิง
ออกแบบรูปแบบการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและพัฒนากลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน การวิจัยมี 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การพัฒนา
รูปแบบฯ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมใช้
วิธีการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบฯ กับตัวอย่างเด็กอนุบาลผู้ให้ข้อมูล ได้แก่
เด็กอนุบาลจำนวน 5 คน และครูประจำชั้นจำนวน 1 คน ที่ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่
1) แบบคัดเลือกวัตถุศิลป์ที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาล 2) แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบฯ
3) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ฯ 4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบฯ
5) แบบบันทึกหลังสอนและ 6) แบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์
เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเกิดแรงบันดาลใจ
ใจ ขั้นแบ่งปัน และ ขั้นลงมือทำ ผลการวิเคราะห์คุณภาพและความเหมาะสม พบว่า รูปแบบฯ
ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (2) ผลการทดลองใช้
รูปแบบฯ พบว่า ภายหลังจากการใช้รูปแบบฯ ความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาลมี
แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้จริงและมี
ประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์ศิลปะ, การสอนพฤติกรรมศิลปะ, การคิดเชิงออกแบบ, ความสามารถ
คิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาล, การกำกับตนเอง

Abstract

This article aimed to develop the model of art experiences management based on teaching artistic behaviors and design thinking concepts to enhance executive function for kindergarteners. This research is a part of research and development. Target group was K3 in school under Office of Private Education Commission. The research was divided into 2 stages: (1) stage of development on model of art experiences management, the informants were 11 experts, who used purposive selection, to check the quality and suitability and (2) stage of trial on model of art experiences management with a sample of kindergarteners, informants were 5 kindergarteners and a teacher. The purposive selection method was used whereas the research tools were: 1) selection form of art objects for kindergarteners; 2) assessment form for content validity of the model of art experiences management; 3) learning experience plan; 4) interview form for teachers' opinions toward the model of art experiences management; 5) report after teaching; and 6) self-monitoring form of kindergarteners. Data analysis was conducted with content analysis method.

The results were found as follows; 1) the model of art experiences management had 3 stages, namely: inspire, share, and do. The quality and suitability analysis results showed that the developed model had a high quality and suitability that passed the specified criteria; (2) The results of the trial using the model found that after using the model of art experiences management, kindergarteners' executive function tends to increase. The developed model of art experiences management can be used to provide learning experiences practically and effectively.

Keywords: Art experiences management, Teaching for artistic behavior, Design thinking, Executive function for kindergartener, Self- regulation

บทนำ

การวางรากฐานชีวิตในเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องเสริมสร้างทักษะทางสมองให้มีความเหมาะสมเนื่องจากพัฒนาการทางสมองของเด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงที่มีพัฒนาการสูงสุดเป็นช่วงของหน้าต่างแห่งโอกาส (A Window of Opportunity) โดยสมองส่วนหน้าสุด (Prefrontal Cortex) ทำหน้าที่บัญชาการความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ที่เป็นการทำงานระดับสูงของสมองที่ช่วยให้มนุษย์สามารถกำกับตนเองให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายเชื่อมโยงกับสมองส่วนอื่นๆ เพื่อกำกับตนเองไปสู่ความสำเร็จโดยความสามารถคิดบริหารจัดการตนมีพัฒนาการมากที่สุดในช่วงอายุ 3 – 6 ปีของชีวิตมนุษย์เป็นเหตุให้ช่วงวัยนี้มีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนเพื่อเตรียมความพร้อมเด็กสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (วีระศักดิ์ ชลไชยะ, 2561; Center on the Developing Child at Harvard University, 2012)

สภาพปัญหาของเด็กไทยในปัจจุบัน ยังน่าเป็นห่วง จากรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560 พบว่า เด็กและเยาวชนไทยยังมีพัฒนาการทางสติปัญญา (IQ) ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม ซึ่งมีอัตราการฆ่าตัวตาย และความเสี่ยงในการเกิดโรคซึมเศร้าเพิ่มมากขึ้น โดยสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ จนเกิดปัญหาการติดเกมและพนันออนไลน์ อีกทั้งยังปรากฏพฤติกรรมใช้ความรุนแรง ในขณะที่พัฒนาการทางความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาไม่น่าพอใจเท่าที่ควร (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2561) ซึ่งคาดว่าแนวโน้มมาจากรากฐานของชีวิตในระดับปฐมวัยยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมเท่าที่ควร โดยถูกยืนยันจากงานวิจัยของ นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ (2560) ทำการสำรวจพัฒนาการด้านความสามารถคิดบริหารจัดการตนในเด็กปฐมวัย ทั่วประเทศของประเทศไทย พบว่า เด็กกว่าร้อยละ 30 มีพัฒนาการความสามารถคิดบริหารจัดการตนโดยรวมล่าช้ากว่าเกณฑ์เฉลี่ย และเริ่มมีปัญหาวุฒิกรรมจนถึงมีปัญหาย่างชัดเจนมากกว่าร้อยละ 30 โดยปัญหาวุฒิกรรมที่เป็นความบกพร่อง คือ ปัญหาในการกำกับตนเอง (Self-regulation) เช่น หุนหันพลันแล่น ไม่คิดก่อนทำ รอคอยไม่เป็น วอกแวก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่มีการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ด้วยดนตรีเป็นหลัก (Moreno et al., 2011) และไม่พบว่ามีงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ด้วยศิลปะโดยตรง อย่างไรก็ตาม พบว่า มีงานวิจัยที่ใช้ศิลปะเป็นส่วนประกอบบางส่วนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยมีลักษณะแบบแยกส่วน ซึ่งทำให้ผลการเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนด้วยรูปแบบดังกล่าวยังไม่บรรลุผลอย่างชัดเจน (Andersen et al., 2019) แต่ในเชิงทฤษฎี พบว่า การจัดกิจกรรมด้วยศิลปะมีจุดเด่นมากกว่าการใช้ดนตรีหลายประการ ได้แก่ การเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ การร่างแบบ ความภูมิใจในตนเอง การแก้ปัญหา ซึ่งทั้งหมดล้วนมีส่วนในการเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (Willis, 2012b) ดังนั้น หากมีการพัฒนารูปแบบฯ ที่มีการใช้ศิลปะโดยตรง จะทำให้การเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเกิดประสิทธิผล

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบสำหรับเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาลที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนสำหรับเด็กอนุบาลผ่านกิจกรรมศิลปะ และสามารถนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ และเครื่องมือวิจัยไปใช้เป็นแนวทางจัดประสบการณ์ศิลปะในหลักสูตรต่าง ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบสำหรับเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะ (Teaching for Artistic Behavior)

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสมมติบทบาทเด็กเป็นศิลปินนำไปสู่การฝึกความอดทน การตัดสินใจ แก้ปัญหาตั้งคำถาม และมองเห็นความเป็นไปได้ของโลกรอบตัวในขณะเดียวกันก็สามารถกำกับตนเองและจัดระเบียบการทำงานทั้งนี้เด็กมีสิทธิ์ในการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์ผลงานทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดี เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานเข้าใจกระทำได้ของตนเองและมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งรวมถึงเรียนรู้วิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น ร่วมยินดีกับความสำเร็จของกันและกันและประเมินผลร่วมกันโดยเกิดขึ้นในห้องเรียนแบบสตูดิโอ (Teaching for Artistic Behavior, 2019)

การศึกษางานวิจัย พบว่า กิจกรรมศิลปะสามารถเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนได้ โดยมักจัดโปรแกรมศิลปะที่ประกอบด้วยศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมกัน (Andersen et al., 2019) และมีการใช้ศิลปะแขนงดนตรีเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางการพูด (Verbal Intelligence) และความสามารถคิดบริหารจัดการตน โดยประสิทธิภาพความฉลาดทางการพูดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำงานในสมองส่วนความสามารถคิดบริหารจัดการตนซึ่งแสดงให้เห็นว่าการถ่ายโอนทักษะการคิดขั้นสูงในเด็กอนุบาลเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่น่าสนใจในส่วนของการเปรียบเทียบดนตรีกับทัศนศิลป์ (Visual Art) ที่ปรากฏว่า ตัวอย่างกลุ่มทัศนศิลป์ก่อนเรียนมีคะแนนความฉลาดทางการพูดและความสามารถคิดบริหารจัดการตนสูงกว่าตัวอย่างกลุ่มดนตรีแต่หลังเรียนกลุ่มทัศนศิลป์มีคะแนนน้อยกว่าเนื่องจากทัศนศิลป์ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมมากกว่า (Moreno et al., 2011)

แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

การใช้กิจกรรมศิลปะ เพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถทำให้เด็กอนุบาลเกิดความสามารถคิดบริหารจัดการตนอย่างเป็นประจักษ์ นำมาสู่แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ มีรูปแบบเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น ซึ่งสามารถพัฒนาไปเป็นความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากการตั้งคำถาม สู่การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น เพื่อกำหนดและตีความปัญหาจากการทำงานแบบร่วมมือ ในการระดมสมอง สร้างแนวคิดอย่างหลากหลาย และนำแนวคิดมาลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างต้นแบบและทดสอบ (Dam & Siang, 2019) ทำให้สามารถพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนและสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ในขณะเดียวกัน อีกทั้งยังเหมาะสมกับเด็กอนุบาล (Manchanda, 2016) จากการตรวจหาตำแหน่งการทำงานของสมองด้วย fMRI พบว่า มีความเชื่อมโยงกับสมองส่วนหน้าสุดในบริเวณตำแหน่ง The Anterior Cingulate Cortex (ACC) และ The Dorsolateral Prefrontal Cortex (DLPFC) (Alexiou et al., 2011) จากการศึกษาวิจัย พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถนำไปใช้กับทุกระดับอายุและหลักสูตรซึ่งตอบสนองทักษะศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานแบบร่วมมือในการระดมความคิดและสร้างวิธีการใหม่ในการแก้ปัญหาสู่การทดลองเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด

ความสามารถคิดบริหารจัดการตนด้านการกำกับตนเอง

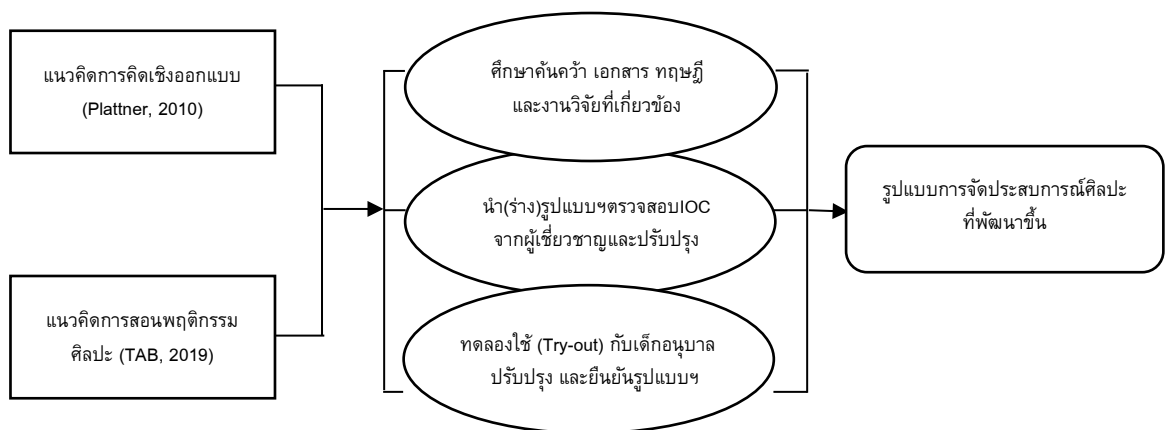
เริ่มจากทักษะความจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) เป็นความสามารถในการจำข้อมูลไว้ในใจและทำความเข้าใจเปรียบเทียบเชื่อมโยงข้อมูลเก่าเข้ากับข้อมูลใหม่ สู่ทักษะยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibit) เป็นความสามารถในการยับยั้งความคิด อารมณ์ และการกระทำ ไม่หุนหันพลันแล่นเพื่อจดจ่อใส่ใจกับ

สิ่งที่กำลังกระทำและทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Mental Flexibility) คือ ความสามารถในการรักษาหรือเปลี่ยนความสนใจเพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันในสภาพแวดล้อมใดสภาพแวดล้อมหนึ่ง เมื่อเด็กสามารถปรับตัวและเต็มใจที่จะเปลี่ยนรูปแบบความคิดเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ส่งผลต่อวิถีคิดและการมองโลกที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดความคิดที่กว้างไกลและครอบคลุมมากขึ้น นำมาสู่ทักษะการควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) คือความสามารถในการรับรู้อารมณ์ตนเอง ควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และใช้เวลาไม่นานในการปรับอารมณ์สู่ภาวะปกติ อีกทั้งทักษะการยั้งคิดไตร่ตรองและการควบคุมอารมณ์จะเป็นต้นทางสำคัญในการกำกับตนเอง และนำไปสู่ทักษะการประเมินตนเอง (Self-monitoring) ซึ่งถือเป็นเมตาคognition (Metacognition) หรือการรู้คิดในเด็กช่วงวัยเรียนและวัยรุ่นต่อไป (สถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัวมหาวิทยาลัยมหิดล, 2563; Center on the Developing Child Harvard University, n.d.; Prospect Medical Systems, 2020)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและพัฒนาผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบโดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบสำหรับเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองของเด็กอนุบาล โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบฯ

1.1 ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 ท่าน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองจำนวน 2 ท่าน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา จำนวน 4 ท่าน (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย จำนวน 4 ท่าน และ (4) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการการวิจัยการศึกษา จำนวน 1 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม

1.2.เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบคัดเลือกวัตถุศิลป์ที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบปลายเปิด กำหนดเกณฑ์คัดเลือกวัตถุศิลป์ ออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ ประเภทงานศิลปะ เนื้อเรื่อง ลักษณะทางกายภาพของภาพประกอบ/วัตถุศิลป์ หลักการประสบการณ์ทางอารมณ์สาระที่ควรเรียนรู้ประสาทสัมผัส เพื่อนำมาใช้คัดเลือกวัตถุศิลป์ในแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะ 2) แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบฯ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานและหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล 3) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เรื่องอารมณ์ของเรา ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และการประเมินผล 4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบฯ 5) แบบบันทึกหลังสอนมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยมีข้อความ 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านความงาม ด้านสติปัญญา ด้านสังคม ด้านอารมณ์จิตใจ และด้านร่างกายเพื่อใช้บันทึกพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานและ 6) แบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาลมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการด้วยภาพและมีข้อความกำกับได้ภาพ ให้ผู้ตอบเลือกตอบได้หลายข้อโดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย วิธีการของฉัน และอารมณ์ของฉัน เพื่อใช้ในการตรวจสอบติดตาม และกำกับตนเอง

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ และส่งจดหมายเชิญอย่างเป็นทางการพร้อมส่งเครื่องมือที่ใช้ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ วิเคราะห์เนื้อหา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบฯ

2.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เด็กอนุบาล จำนวน 5 คน และครูประจำชั้น จำนวน 1 คนใช้การเลือกแบบเจาะจง

2.2. เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องอารมณ์ของเราผู้วิจัยใช้แบบคัดเลือกวัตถุศิลป์ที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลได้วัตถุศิลป์ “The Scream” ของ Edvard Munch โดยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมสร้างสรรค์เรื่องอารมณ์ของเราประกอบด้วย (1) หน่วยการเรียนรู้ (2) ระยะเวลา (3) วัตถุประสงค์ (4) สาระการเรียนรู้ (5) กิจกรรมการเรียนรู้ (6) สื่อการสอนและ (7) การประเมินผล 2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบฯ 3) แบบบันทึกหลังสอน และ 4) แบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยทำการติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนครูและผู้ปกครองเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยและจัดอบรมให้กับบุคลากรในโรงเรียนก่อนนำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้กับเด็กอนุบาล 3 ในระยะเวลา 1 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูประจำชั้นเกี่ยวกับรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อดูความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯและนำรูปแบบฯที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านยืนยันโดยการจับฉลากผู้เชี่ยวชาญ 3 ใน 11 ท่านแบ่งการจับฉลากออกเป็น 3 ครั้ง กำหนดเงื่อนไขว่าหากจับได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มใดจากทั้งหมด 4 กลุ่มรายชื่อในกลุ่มเดียวกัน จะถูกหยิบออกทั้งหมดก่อนเริ่มจับฉลากใหม่จนครบ 3 ครั้ง

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบฯ

รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะสำหรับเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองของเด็กอนุบาลประกอบด้วยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบคัดเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลแบบบันทึกหลังสอนและแบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาลโดยมี 4 องค์ประกอบดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานและหลักการพัฒนาจากแนวทางการสอนพฤติกรรมศิลปะและแนวทางการคิดเชิงออกแบบนำมาสู่หลักการสำคัญ 4 ประการ คือ (1) การใช้ศิลปะเป็นสื่อกลาง (2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นและการประเมินตนเอง (3) การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นและ (4) การจัดให้เด็กเกิดกระบวนการคิด

2. วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองของเด็กอนุบาลด้านการกำกับตนเองประกอบด้วย 4 ทักษะ ได้แก่ (1) การยั้งคิดไตร่ตรอง (2) การยืดหยุ่นความคิด (3) การควบคุมอารมณ์และ (4) การประเมินตนเอง

3. กระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นเกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ประกอบด้วยทำความเข้าใจวัตถุดิบคิดและตอบคำถามและแก้ไขสถานการณ์จากโจทย์ที่กำหนดใช้ระยะเวลา 45 นาที 1 วัน (2) ขั้นแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วยวางแผนและร่างแบบร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นและทดลองวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะใช้ระยะเวลา 45 นาที 1 วัน และ (3) ขั้นลงมือทำ (Do) ประกอบด้วยเลือกวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะลงมือสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอผลงานใช้ระยะเวลา 45 นาที 1 วัน ทั้งนี้บทบาทผู้สอนต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษาเคารพสิทธิผู้เรียนเข้าใจการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ช่วยเหลือผู้เรียนตามความจำเป็นเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงกระตุ้นกระบวนการคิดและแรงบันดาลใจส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นสนับสนุนจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้เรียนมีสิทธิ์และอิสระในการเลือกสื่อวัสดุและอุปกรณ์ตามความสนใจของตนเองสร้างสรรค์ผลงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนและครูวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดการเลือกการตัดสินใจและกำหนดเป้าหมายที่ตนคาดหวังให้มีความชัดเจนรวมทั้งมีการประเมินตนเองเป็นระยะอย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนต้องจัดให้มีฐานกิจกรรมศิลปะจำนวน 6 ฐานได้แก่ (1) การวาด (2) การระบาย (3) ฉีกตัดปะ (4) การพิมพ์ (5) การปั้น และ (6) การฝีมือโดยแต่ละฐานกิจกรรมมีการจัดเตรียมสื่อวัสดุและอุปกรณ์อย่างหลากหลายเป็นระเบียบสะดวกในการใช้งานของผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกอย่างอิสระ ถือได้ว่าสื่อวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆเป็นชุดการเล่นรูปแบบหนึ่งของผู้เรียนทั้งนี้ในห้องเรียนจำเป็นต้องมีการวางกฎ

กติกานในการใช้ และทำความสะอาดรวมถึงมีพื้นที่ในการรวบรวมผลงานต่าง ๆ ซึ่งเวลาควรมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเด็ก

4. การประเมินผลให้มีความสำคัญกับการสังเกตพละบันทึกพฤติกรรมเด็กอนุบาลเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนประเมินตนเองเป็นระยะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในผลงานของตนเองและผู้อื่นซึ่งจะทำให้ผู้สอนสามารถรับรู้ถึงพัฒนาการและความสามารถของตนเองเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองยิ่งไปกว่านั้นการประเมินผลงานศิลปะเด็กควรอิงเกณฑ์ตามทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะประสบการณ์ทางอารมณ์เด็กและสะท้อนพัฒนาการทั้ง 5 ด้านคือ 1) ความงาม 2) สติปัญญา 3) สังคม 4) อารมณ์จิตใจ และ 5) ร่างกาย ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมด สามารถนำมาวิเคราะห์และประเมินผลร่วมกับแบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาลทำให้เห็นพัฒนาการเด็กอย่างเป็นประจักษ์

ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครู พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้เชิงรุก สามารถนำไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเด็กอนุบาลได้จริงและมีความเหมาะสม ซึ่งเด็กอนุบาลกำลังเป็นช่วงที่มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์สูง ต้องการแสดงออก อยากรู้ อยากเห็น ลองผิดลองถูก สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ โดยรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะในการวิจัยครั้งนี้ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะทดลองใช้สื่อหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยความตื่นเต้น มีการปูแนวทางให้เด็กสามารถทำงานอย่างเป็นขั้นตอน รู้จักบทบาทของตนเอง และแสดงออกทางความคิด การกระทำ และอารมณ์อย่างเหมาะสม ผลงานเป็นที่พึงพอใจสำหรับเด็กจากการประเมินตนเองในทุก ๆ ขั้นตอน เห็นพัฒนาการของเด็กที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเวลา 45 นาที ในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม ทั้งนี้รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะยังเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองและกระบวนการทางสมองของเด็กปฐมวัยได้อย่างดี

อภิปรายผล

1. แนวคิดพื้นฐานพัฒนาจากแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะ (TAB, 2019) สามารถจูงใจการเรียนรู้สร้างความคาดหวังเชิงบวกท้าทายความสามารถกระตุ้นเร้าอารมณ์ความรู้สึกและทำให้สมองเชื่อมโยงหน่วยความจำระหว่างความสุขกับการเรียนรู้ของเด็กส่งเสริมสมองส่วนหน้าสุดและกระตุ้นการทำงานของโครมาโซม (Feldman, 1996; Willis, 2012a, 2012b) และแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Plattner, 2010) เชื่อมโยงกับสมองส่วนหน้าสุดบริเวณ ACC และ DLPFC เกี่ยวข้องกับความสามารถในการตอบสนองแผนปฏิบัติการ (Schemes of action) เพื่อแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมเกิดขึ้นในสมองส่วนหน้าสุด (Alexiou et al., 2011) นำมาสู่แบบแผนของกระบวนการจัดกิจกรรมแสดงออกทางศิลปะของเด็กอนุบาลเพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองที่จัดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเริ่มจากการให้เด็กรับรู้ถึงความสวยงามทางศิลปะด้วยการรับรู้ทางสายตาจากการฝึกสังเกตผ่านการใช้วัตถุศิลป์ (Art objects) หรือสื่อที่หลากหลายเป็นตัวอย่างนำเข้าสู่บทเรียนตอบสนองการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสสะท้อนคิดสร้างการคาดเดาและท้าทายความสามารถของเด็กให้อิสระเด็กในการทดลองใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์อย่างหลากหลายก่อนตัดสินใจเลือกและวางแผนด้วยการร่างภาพก่อนลงมือสร้างสรรค์ผลงานพร้อมทั้งตรวจสอบตนเองแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกับผู้อื่น

2. การใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการพัฒนาประสบการณ์ทางปัญญาผ่านประสาทการรับรู้ต่างๆ สอดคล้องกับ Feldman (1996) และ Willis (2012b) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งเร้าที่มีผลต่อสมองและการเรียนรู้สามารถส่งเสริมผ่านทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนเอง

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นและการประเมินตนเองเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Douglas and Jaquith (2017) กล่าวว่า การสอนให้เด็กมีพฤติกรรมทางศิลปะจำเป็นต้องมีทางเลือกอย่างหลากหลายเด็กค้นหาวิธีการแสดงความคิดและการตรวจสอบปัญหาทางศิลปะของตนเองมีปฏิสัมพันธ์และร่วมยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่นอีกทั้งเป็นการกระตุ้นความคิดนำไปสู่การกล้าคิดกล้าทำกล้าตัดสินใจเกิดความมั่นใจในตนเองเนื่องจากการเลือกและการตัดสินใจในบางครั้งอาจมาพร้อมความผิดพลาดเด็กจึงต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยการกำหนดเป้าหมายวางแผนลงมือทำและประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเอง (Sakowski, 2019; Wright, 2013)

4. การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับ Center on the Developing Child at Harvard University (2014) ระบุว่า การเล่นทำให้เด็กได้ตัดสินใจเก็บข้อมูลไว้ในใจและปฏิบัติตามข้อมูลที่เก็บไว้เรียนรู้การวางแผนคิดก่อนทำหากแผนไม่สำเร็จสามารถปรับเปลี่ยนได้และกิจกรรมศิลปะเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออกของเด็ก (Weinberger, 2020) รวมถึงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสามารถเสริมสร้างความจำและความสามารถในการคิดบริหารจัดการตนเองผ่านการร่างภาพสร้างผังความคิดและสัญลักษณ์อื่น ๆ (Willis, 2012b)

5. การจัดให้เด็กเกิดกระบวนการคิดผ่านการตั้งคำถามการสาธิตและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความคิดที่หลากหลายของเด็กการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เด็กยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเรียนรู้วิธีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นนำไปสู่ความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเกิดทักษะทางอารมณ์-สังคม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้ความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองประสบความสำเร็จ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและสถาบัน RLG, 2561)

6. วัตถุประสงค์เป้าหมายที่เป็นสิ่งเร้านำเข้าสู่บทเรียนเพื่อสื่อความรู้สึกและปลูกเร้าเด็กให้เกิดประสบการณ์ศิลปะพิจารณาจากองค์ประกอบ 2 ประการคือ 1) ประสบการณ์ทางอารมณ์ของเด็กอารมณ์ควรถูกเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กบุคคลสถานที่ธรรมชาติและสิ่งต่างๆรอบตัวเด็กเพื่อให้ง่ายต่อการจัดประสบการณ์ในเด็กอนุบาล และ 2) การเรียนรู้หลายประสาทสัมผัส (Multisensory) สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์คือเด็กรับรู้ข้อมูลแบบจำลองโสตทัศนวัตถุและภาพประกอบด้วยสายตารวมถึงกลิ่นการได้ยินและการสัมผัสเพื่อสร้างจินตนาการและความรู้ความเข้าใจต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่และแสดงออกมา (McLeod, 2019)

7. การให้อิสระเด็กได้ทดลองสื่อวัสดุและอุปกรณ์อย่างหลากหลายในฐานกิจกรรมศิลปะโดยมีครูช่วยสาธิตการใช้อย่างเป็นขั้นตอนพร้อมทั้งชวนชื่อและวิธีการใช้ที่ได้สาธิตไป ทั้งนี้การมีทางเลือกให้เด็กเป็นแนวทางส่งเสริมความยืดหยุ่นเด็กสามารถเปลี่ยนความคิดของตนเองทำสิ่งที่แตกต่างพิจารณาข้อมูลใหม่และเปิดใจทำให้เด็กเกิดความยืดหยุ่นจากทางเลือกที่หลากหลาย (Kenworthy et al., 2014) การสาธิตอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชวนตรวจสอบความเข้าใจและบันทึกข้อมูลของเด็กที่ได้บอกเล่าหรืออธิบายเป็นวิธีกระตุ้นความจำขณะทำงานที่นำไปสู่ทักษะอื่น ๆ (Oakley et al., 2021)

8. การให้เด็กได้ลงมือทำสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งพัฒนาศักยภาพสมองโดยความรู้เกิดจากประสบการณ์เน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผู้สอนเป็น

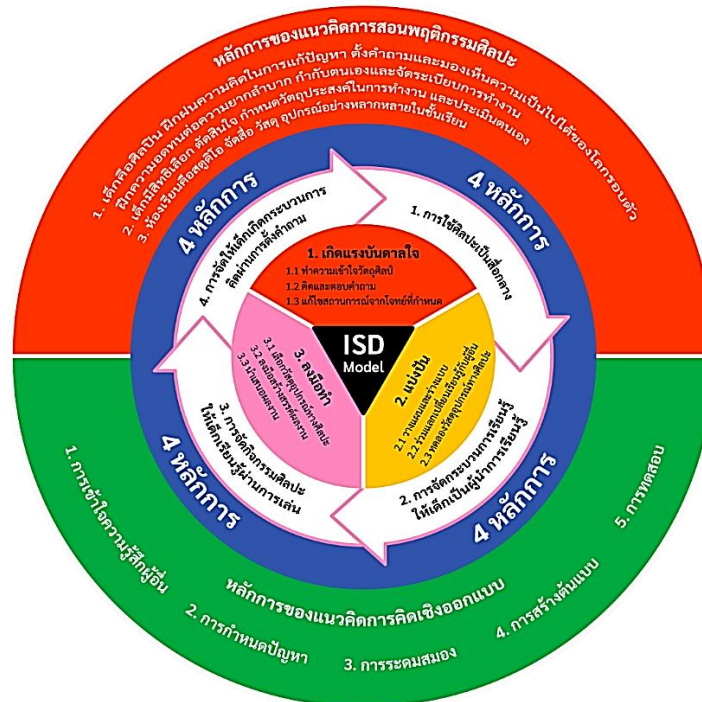
ผู้อำนวยการเรียนรู้และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (กมล โพธิ์เย็น, 2564) โดยการเรียนรู้เชิงรุกที่ดีต้องสนับสนุนการสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแบ่งปันความรู้เชื่อมต่อบริบทประสาทในหน่วยความจำระยะยาวที่รองรับความเข้าใจเชิงแนวคิดพื้นฐานและความคิดขั้นสูงทำให้ความรู้คงทนถาวร (Oakley et al., 2021)

9. กระบวนการจัดประสบการณ์ศิลปะ 3 ขั้นตอนใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม 45 นาที ต่อ 1 วันโดยเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมศิลปะ ถึงแม้ว่าระยะเวลาความสนใจของเด็กอายุ 5 – 6 ปี อยู่ที่ประมาณ 15 – 20 นาที (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) แต่กระบวนการจัดประสบการณ์ศิลปะ ที่พัฒนาขึ้นในแต่ละขั้นตอนยังมีขั้นย่อยที่จัดกิจกรรมแตกต่างกัน ขั้นย่อยละไม่เกิน 20 นาทีทำให้เด็กยังสามารถคงระยะเวลาความสนใจได้อย่างต่อเนื่อง

10. แบบประเมินตนเองของเด็กอนุบาลเป็นแบบตรวจสอบรายการส่วนบุคคลอย่างง่าย ลักษณะรูปภาพการ์ตูนเหมาะสมกับเด็กอนุบาลโดยเด็กสามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้สำเร็จ (Riggleman, 2017) และประเมินสรุปความพึงพอใจของเด็กหลังขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นตอนในลักษณะมาตราประเมินค่าด้วยภาพ 4 ระดับเป็นต้นทางพัฒนาเด็กให้ไปถึงเมตาคognition) หรือการรู้คิดในเด็กช่วยวัยเรียนและวัยรุ่นต่อไป (Center on the Developing Child at Harvard University, n.d.) ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ในการกำกับตนเองที่มีประสิทธิภาพทำให้เด็กควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายและสื่อสารอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ (Jones, 2016)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะเพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองของเด็กอนุบาล พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ (ISD)

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์ศิลปะที่พัฒนามาจากแนวทางการสอน พฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบ เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน ด้านการกำกับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบดังกล่าวต้องเน้นหลักการใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางนำไปสู่การตั้งคำถามและแก้ปัญหา มีกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้ ได้เลือกทดลองผิดลองถูก และตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งจัดกิจกรรมศิลปะในลักษณะการเล่น นำมาสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนที่ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก การแก้ปัญหา การวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือทำ และการประเมินตนเอง

สรุป

รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเกิดแรงบันดาลใจขั้นแบ่งปัน และขั้นลงมือทำผลการวิเคราะห์คุณภาพและความเหมาะสม พบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (2) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ภายหลังจากการใช้รูปแบบฯ ความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาลมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รูปแบบฯ ดังกล่าวได้รับรางวัลเหรียญเงินผลงานนวัตกรรมสายอุดมศึกษา “เด็กเล่นศิลป์สร้างอีเอฟ” กลุ่มที่ 5 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระดับบัณฑิตศึกษางานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2565

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดและเงื่อนไขที่จำเป็นซึ่งผู้ใช้รูปแบบจะต้องมีความเข้าใจในระดับหนึ่ง จึงจะสามารถจัดประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังนั้นครูผู้สอนควรศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวทางการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของเด็กอนุบาลอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะ ทำให้สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและถูกต้อง ทั้งนี้ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถคิดบริหารจัดการตนเพื่อสามารถทำความเข้าใจและวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กได้อย่างถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อเด็กและปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบที่กระทบต่อร่างกายและจิตใจของเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้อำนวยการการเรียนรู้ที่มีหน้าที่กำกับติดตาม ให้ข้อมูลป้อนกลับ และพัฒนาเด็กระหว่างการจัดประสบการณ์ ดังนั้น ครูผู้สอนต้องหมั่นมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในขณะเด็กกำลังร่างแบบและสร้างสรรค์ผลงานจริงเสมอ เพื่อทำความเข้าใจกับความคิดพฤติกรรม และอารมณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของเด็ก และคอยตรวจตราวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในฐานกิจกรรมศิลปะ เพื่อให้พร้อมต่อการใช้งานของเด็ก รวมทั้งควรปล่อยให้เด็กได้ลองผิดลองถูกลองแก้ปัญหาด้วยตัวเองและเข้าช่วยเหลือตามความจำเป็น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยนี้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล อย่างไรก็ตามการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้เป็นเพียงการทดลองเบื้องต้น ดังนั้นควรมีการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะตามแนวคิดการสอนพฤติกรรมศิลปะและการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนเองของเด็กก่อนนุบาลไปศึกษาวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายเด็กก่อนนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเพื่อยืนยันและเป็นประโยชน์ในการขยายผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(1), 11-28.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2561). กรมสุขภาพจิตมอบของขวัญวันเด็กแห่งชาติ 3 ทักษะสร้าง IQ ดี EQ เด่นให้เด็กไทย. *ข่าวสารกรมสุขภาพจิต*, 21(242), 1-2.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ. (2560). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็ก. *ศูนย์วิจัยประสาทวิทยาศาสตร์สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล, มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- วีระศักดิ์ ชลไชยะ. (2561). พัฒนา EF ตั้งแต่ปฐมวัยรากฐานของการพัฒนาประเทศในยุค Thailand 4.0. *สื่อสารกุมารแพทย์จุฬาราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย*, 39(1), 11-13.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและสถาบัน RLG. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Function สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัวมหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *การประเมินทักษะด้านการคิดเชิงบริหาร (Executive Function) ในเด็กปฐมวัย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Andersen, P. N., Klausen, M. E. & Skogli, E. W. (2019). Art of Learning – An Art-Based Intervention Aimed at Improving Children's Executive Functions. *Frontiers in Psychology*, 10(1769).
- Alexiou, K., Zamenopoulos, T. & Gilbert, S. (2011). Imaging the Designing Brain: A Neurocognitive Exploration of Design Thinking. *Design Computing and Cognition, DCC'10*. J.S Gero (ed), 487-503.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2012). *Executive Function (InBrief)*. Retrieved March 3, 2020, from www.developingchild.harvard.edu.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2014). *Enhancing and Practicing Executive Function Skills with Children from Infancy to Adolescence*. Retrieved March 3, 2020, from www.developingchild.harvard.edu.

- Center on the Developing Child at Harvard University. (n.d.). *Executive Function & Self Regulation*. Retrieved May 11, 2021, from <https://devhcdc.wpengine.com/science/key-concepts/executive-function/>
- Dam, R. & Siang, T. (2019). *What is Design Thinking and Why Is It So Popular?* Retrieved May 11, 2021. from <https://www.interaction-design.org/literature/article/what-is-design-thinking-and-why-is-it-so-popular>.
- Douglas, K. & Jaquith, D. (2017). *Engaging Learners Through Art making*. USA: Teachers College Press.
- Feldman, E. (1996). *Philosophy of art education*. USA: Prentice-Hall.
- Jones, T., L. (2016). *Using Self-Monitoring to Increase Self-Regulation in Young Children*. (Masters of Arts). Saint Catherine University.
- Kenworthy, L., Anthony, G. L., Alexander, C. K., Werner, A. M., Cannon, L. & Green, L. (2014). *Solving Executive Function Challenges Simple Ways to Get Kid with Autism Unstuck and on Target*. USA: Paul H. Brookes.
- Manchanda, N. (2016). *How Design Thinking Can Transform Your Child's Creativity*. Retrieved March 2, 2020. from <http://medium.com/@NitashsM/how-design-thinking-can-transform-your-child-s-creativity-46700b3ee70c>.
- McLeod, S. (2019). *Bruner - Learning Theory in Education*. Retrieved May 5, 2021, from <https://www.simplypsychology.org/bruner.html>.
- Moreno, S., Bialystok, E., Barac, R., Schellenberg, E. G., Cepeda, N. J. & Chau, T. (2011). Short-term music training enhances verbal intelligence and executive function. *Psychological science*, 22(11), 1425-1433.
- Oakley, B., Rogowsky, B. & Sejnowski, J. T. (2021). *Uncommon sense teaching: practical insights in brain science to help student learn*. USA: Tarcherperigee.
- Plattner, H. (2010). *An Introduction to Design Thinking Process Guide*. Retrieved March 3, 2020, from <https://www.alnap.org/help-library/an-introduction-to-design-thinking-process-guide>.
- Prospect Medical Systems. (2020). Mental Flexibility. Retrieved from March 3, 2020, <https://www.prospectmedical.com/resources/wellness-center/mental-flexibility>.
- Riggleman, S. (2017). *Self-monitoring: a behavioral intervention for children attending head start*. (Doctor of Philosophy - Special Education). University of Nevada.
- Sakowski, K. (2019). *Whole-brain art education: exploring strategies to increase executive function skills and promote self-regulatory behaviors in elementary art students*. (Master of Art Education). Moore College of Art & Design.
- TAB. (2019). *What is TAB?* Retrieved March 3, 2020. from <https://teachingforartisticbehavior.org/what-is-tab.html>.

- Weinberger, E. (2020). *Art & Executive Function*. Retrieved March 5, 2020, from <https://saotg.com/art-executive-function>.
- Willis, J. (2012). *Executive Function, Arts Integration and Joyful Learning*. Retrieved March 3, 2020, from <https://www.edutopia.org/blog/arts-integration-joyful-learning-judy-willis-md>.
- Willis, J. (2012). *Three Strategies for Using the Arts to Build Student Executive Functions*. Retrieved March 3, 2020, from <https://www.edutopia.org/blog/strategies-executive-functions-arts-judy-willis>.
- Wright, J. (2013). *How To: Teach Students to Change Behaviors Through Self-Monitoring*. Retrieved March May 5, 2021. From https://www.interventioncentral.org/sites/default/files/pdfs/pdfs_blog/self_management_self_monitoring.pdf.

**การพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม
บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดนครปฐม**
**THE PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF COMMUNITY INNOVATION
BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY, NAKHON PATHOM**

เกศินี ประทุมสุวรรณ

Kesinee Pratumswuan

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Management Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

พิรพัฒน์ พันศิริ

Phiraphath Phansiri

อรรถ อาวีรอบ

Aut Areerob

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: Kkesinee@hotmail.com

Received March 31, 2023; Revised May 24, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ขับเคลื่อนนวัตกรรมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตดำเนินการในพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอกำแพงแสน และตำบลวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยรวม 34 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และอาสาสมัครภาคประชาชน รวบรวมข้อมูลโดยการจัดเวทีประชาคม การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหาและการสกัดองค์ความรู้ที่เกิดจากภาคปฏิบัติการ

ผลการวิจัย พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สาเหตุหลักเนื่องมาจากพฤติกรรมบริโภค การออกกำลังกายและวิถีชีวิต ชุมชนทั้งสองแห่งจึงร่วมกันออกแบบโจทย์วิจัยในประเด็นการบริโภคผักปลอดภัย ลดการใช้สารเคมีและกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน อันนำมาสู่การพัฒนานวัตกรรมแปลงผัก “สวนรุกขชาติ” กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนนวัตกรรมมี 7 ขั้นตอน คือ 1) เวทีประชาคม 2) ศึกษาดูงานและถอดบทเรียน 3) พัฒนาคู่มือการทำแปลงผักสวนรุกขชาติ 4) ปฏิบัติการทดลองแปลงตัวอย่าง 5) สรุปผลการทดลอง 6) ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี และ 7) อาสาสมัครร่วมพัฒนาแปลงให้แก่ผู้เปราะบาง ทั้งนี้การขับเคลื่อนได้ก่อให้เกิดแปลงผักสวนรุกขชาติ รวม 37 แปลง การรับรู้ของชุมชนต่อนวัตกรรมด้านประโยชน์เชิงเทียบอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความเข้ากันได้อยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจต่อการพัฒนา และการใช้งานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, นวัตกรรมชุมชน, แปลงผักสวนรุกขชาติ, การพัฒนา

Abstract

The objectives of this action research were to: 1) develop participatory community innovation based on the philosophy of sufficiency economy, and 2) drive participatory community innovation towards sustainable quality of life development. There were 2 target areas: Nong Krathum Subdistrict, Kamphaeng Saen District, and Wang Taku Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province. A participatory action research process was used as a research method. The 34 co-researchers consisted of community leaders, local administrators, and public volunteers, selected by purposive selection. Data was gathered through community forums, surveys, in-depth interviews, focus group discussion and lesson-learn. Data were analyzed using descriptive statistics, content analysis and practical knowledge extraction.

The results show that most people are sick with chronic non-communicable diseases, due to lifestyle, consumer behavior, and lack of exercise. The two communities, therefore, agreed to improve the quality of life on the issue of safe vegetable consumption and reduce the use of chemicals. Household organics that contribute to participatory community innovation development is the “Keyhole Garden.” There are 7 steps in order to develop and drive the innovation to the communities: 1) community forum, 2) study and take lessons, 3) develop a manual for making keyhole garden, 4) practice experiments on sample plots, 5) summarize experimental results, 6) transfer knowledge and technology, and 7) volunteers develop keyhole gardens for vulnerable people. 37 gardens are outcomes from this research process. The community's perception of innovation, relative advantage aspect is moderate, while the compatibility aspect is at a high level. The overall satisfaction with the development and use of the keyhole garden is at a high level.

Keywords: Sufficiency economy philosophy, Community innovation, Keyhole garden, Development

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยได้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อสังคมไทยทุกมิติ แต่ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวและความเติบโตทางเศรษฐกิจนับว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวในช่วง 6 ทศวรรษก่อนหน้านี้ อันสะท้อนว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด ปรัชญาการนี้เรียกว่า การติด “กับดักรายได้ปานกลาง” ซึ่ง Gill and Kharas (2015) ได้บัญญัติศัพท์นี้มาใช้เป็นครั้งแรก โดยให้นิยามว่ามีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) ดำเนินนโยบายผิดพลาด ไม่สามารถวางยุทธศาสตร์การสร้างความเติบโตที่เหมาะสมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ 2) ไม่สามารถยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นจากระดับที่เป็นอยู่ได้ และ 3) รายได้

ต่อหัวของประเทศไม่สามารถขยับเข้าใกล้รายได้ต่อหัวของประเทศที่มีรายได้สูง ดังนั้นเพื่อที่จะก้าวข้ามกับดักดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 2 ประการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายในและการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก โดยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2560) ทั้งนี้หลักการสำคัญที่สุด คือ 1) การพิจารณาอย่างเป็นองค์รวมถึงที่มาของปัญหาในเชิงสาเหตุ-ผลลัพธ์ และแก้ไขหรือขับเคลื่อนอย่างบูรณาการศาสตร์ทุกมิติภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ 2) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ อันทำให้เกิดความยั่งยืน สมดุล ไม่ผันผวนไปตามปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ ทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ได้กำหนดว่า คนไทยจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรอบรู้ ทำงานอย่างรอบคอบ และระมัดระวังบนฐานทุนภูมิปัญญา มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และมีความคิดสร้างสรรค์ เป็น “นวัตกรรม” ที่ริเริ่มการคิดนอกกรอบอันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนา “นวัตกรรม” เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามบริบทของพื้นที่ โดยการพัฒนาคนจะต้องทำอย่างเป็นระบบ ด้วยการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นต้นแบบการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การจัดระเบียบสังคม และการนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม รวมถึงการลงโทษผู้ละเมิดบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม กล่าวโดยสรุปก็คือ ชุมชนจะต้องเป็นฐานของการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับความเข้มแข็งการจัดการตนเองแบบมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างศักยภาพคนให้เป็น “ผู้นำชุมชน” และ/หรือ “นวัตกรรมชุมชน”

การเพิ่มศักยภาพชุมชนให้พึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้ จะก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้สูงขึ้น ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค งานวิจัยนี้จึงมีความท้าทายอยู่ที่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นต้นแบบการเรียนรู้ และนำไปต่อยอดขยายผล ซึ่งปัญหาของชุมชนแต่ละแห่งมีความหลากหลาย ทรัพยากรและทุนทางสังคมไม่เท่ากัน เงื่อนไข และภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่ก็มีความแตกต่างกัน สำหรับจังหวัดนครปฐมจากการศึกษาความยากจนและคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) พบว่า ความยากจนด้านรายได้เป็นปัญหาอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ การศึกษา ความเป็นอยู่ และการเข้าถึงบริการของรัฐ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นอกจากปัญหาเรื่องรายได้แล้ว เรื่องสุขภาพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิตก็เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมชุมชนสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแก่คนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2541-2545)

ก็ได้เอื้อเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลางในการดำรงชีวิต ทางสายกลางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคล ชุมชน สังคมได้รับผลกระทบใด ๆ จากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร มีสติปัญญา และรอบคอบ เพื่อให้สมดุล พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (อภิชัย พันธเสน, 2565)

ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงทั้งเป็นกรอบคิดและแนวปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุลและยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศ แต่ในความเป็นจริงสังคมไทยยังห่างไกลจากนิยามดังกล่าว และยังไปไม่ถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล ทั้งขาดองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมของการน้อมนำและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ สิ่งที่ควรจะเป็นสำหรับทุกชุมชน ก็คือ การค้นหาศักยภาพและทุนในทุกมิติ การทำความเข้าใจกับปัญหาและสถานการณ์ในบริบทเฉพาะตนเพื่อที่จะแก้ปัญหาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการพัฒนา “นวัตกรรมชุมชน” ในที่นี้ หมายถึง การสร้างสรรค์นโยบาย แนวคิด กระบวนการ วิธีการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ บนฐานภูมิปัญญาของชุมชนหรือสังคมโดยมีการนำมาใช้จริง เพื่อให้ชุมชนหรือสังคมนั้นดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพท่ามกลางพลวัต (ประเวศ วะสี, 2545) ในขณะเดียวกันก็ต้องขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วม งานวิจัยนี้ได้พยายามที่จะ “อุด” ช่องว่างของความรู้ที่สำคัญคือการพัฒนา นวัตกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมขับเคลื่อนและขยายผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) โดยมีผู้นำ ผู้บริหารท้องถิ่น เกษตรกร ราษฎรชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน และอาสาสมัครในชุมชน เป็นผู้ร่วมวิจัย ฐานคิดสำคัญคือ การดำเนินการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมภายใต้ปัญหาและความต้องการของชุมชนใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับการขับเคลื่อนนวัตกรรมนั้น ต้องอาศัย “นวัตกรรมชุมชน” ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยและได้รับการพัฒนาศักยภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่ปฏิบัติการ คือ ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอกำแพงแสน และตำบลวังตะกั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 ถึง กันยายน 2565 ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เกษตรกร ฯลฯ ซึ่งเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงโดยวิธีเชิญแบบบอกต่อ รวม 34 คน ครอบคลุมพื้นที่ทั้งสองตำบล โดยมีเกณฑ์ดังนี้ คือ 1) มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดกระบวนการ 2) มีจิตสาธารณะ และ 3) อายุมากกว่า 20 ปี

กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย มีดังนี้

1. การศึกษาบริบทชุมชนและคุณภาพชีวิตของประชากร ข้อมูลสำคัญได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะของพื้นที่ และ 3) การจัดเวทีประชาคม ระดมความคิดเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิต
2. ผลลัพธ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน ข้อเสนอเชิงประเด็นจากการจัดเวทีประชาคม คือ อาหารปลอดภัย
3. การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมชุมชน โดยการศึกษาดูงาน การจัดสนทนากลุ่มและถอดบทเรียน ในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานการแปลงผักสวนครัวสู่รายได้ หลังจากการดูงานแล้ว จึงได้ออกแบบและพัฒนาแปลงผักสวนครัวที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยการผสมผสานหลักคิดวิธีการเตรียมแปลงผักกับภูมิปัญญาและการเลือกใช้วัสดุเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการทดลอง และพัฒนา “คู่มือการเตรียมแปลงผักสวนครัวแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่”
4. การทดลองปฏิบัติการตามคู่มือ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยได้ทำแปลงผักสวนครัวด้วยตนเอง และรายงานความก้าวหน้าให้กับชุมชนของตนรับทราบอย่างต่อเนื่อง
5. การพัฒนาศักยภาพนวัตกรรมชุมชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเตรียมแปลง และ/หรือเป็นแม่คอกเทศก์ที่แนะนำประโยชน์ใช้สอยของแปลงผักได้

6. ต้นแบบนวัตกรรม พร้อมทั้งนวัตกรรมชุมชน โดยวิธีการถอดบทเรียนที่ได้จากการทดลองปฏิบัติการในครัวเรือนในแต่ละตำบล

7. การขับเคลื่อนนวัตกรรมแปลงผักสวนรุกขชาติในตำบล เพื่อให้ชุมชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ ลดการใช้สารเคมี และลดปริมาณขยะอินทรีย์ในครัวเรือน มีแปลงผักที่สวยงามและเป็น “ต้นแบบ” ของการแปลงผักสวนรุกขชาติที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็น แบบบันทึกการจัดเวทีประชาคม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการถอดบทเรียน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.94 2) การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) คณะผู้วิจัยได้นำแนวคำถามไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ร่วมวิจัยจำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสกัดองค์ความรู้ที่เกิดจากภาคปฏิบัติการ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า บริบทโดยภาพรวมของตำบลหนองกระทุ่มเป็นชุมชนเกษตรกรรม ส่วนตำบลวังตะกั่วเป็นชุมชนเมือง คุณภาพชีวิตประชากรทั้งสองตำบลมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดสมอง โรคหัวใจและหลอดเลือด และโรคเมะเร็งจากการสูบบุหรี่ในเลือดของประชากรทั้งสองกลุ่มพบว่า คนตำบลหนองกระทุ่มส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์เสี่ยง รองลงมาคือไม่ปลอดภัย ส่วนคนตำบลวังตะกั่วส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย แต่ก็มีคนจำนวนหนึ่งเสี่ยงและไม่ปลอดภัย ทั้งนี้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและ สุขภาวะของชุมชน คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ อาหารและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการจัดการขยะ

นวัตกรรม “แปลงผักสวนรุกขชาติ” จึงเป็นคำตอบที่เวทีประชาคมในชุมชนเห็นว่า ตอบโจทย์ของพื้นที่และเป็นโจทย์ที่ทุกครัวเรือนสามารถแสวงหาองค์ความรู้และดำเนินการได้เองทันที ทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2561) ประเด็นการพัฒนาการจัดการห่วงโซ่คุณค่าสินค้า เกษตรปลอดภัย อาหารปลอดภัย ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

“แปลงผักสวนรุกขชาติ” หรือ “แปลงผักหมักปุ๋ย” คือ แปลงที่มีรูเหมือนรูปวงกลมอยู่กลางแปลง และมีทางเดินไปยังรูปวงกลมสำหรับใส่เศษอาหารหรือขยะอินทรีย์จากครัวเรือน เพื่อให้กลายเป็นปุ๋ยหมักให้ผักในแปลง โดยผักจะดูดปุ๋ยหมักจากท่อในดินไปใช้ในการเจริญเติบโต ประโยชน์สำคัญ คือ การช่วยลดขยะอินทรีย์ในครัวเรือนและช่วยประหยัดน้ำ โดยรดน้ำแค่ในส่วนนอกของท่อปุ๋ยหมักแล้วน้ำจะกระจายไปยังแปลงดินที่มีชั้นดินด้านล่างช่วยเก็บความชื้นไว้

กระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนวัตกรรมชุมชน “แปลงผักสวนรุกขมูล” เป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การจัดเวทีประชาคมนำเสนอปัญหาชุมชนและทางออกร่วมกัน 2) ศึกษาดูงานการทำแปลงผักสวนรุกขมูล ณ ชุมชนตำบลพระแท่น อำเภอกาญจนบุรี และถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน พร้อมทั้งนำมาร่วมคิด ร่วมพัฒนา ประยุกต์ดัดแปลงและออกแบบแปลงผักสวนรุกขมูลตามบริบทของพื้นที่ ภูมิรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน และวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งจุดนี้เองทำให้รูปลักษณ์และวัสดุที่นำมาใช้ในการทำแปลงผักสวนรุกขมูลของทั้งสองพื้นที่มีความแตกต่างกัน 3) พัฒนาคู่มือการทำแปลงผักสวนรุกขมูลแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับพื้นที่ 4) ปฏิบัติการทดลองแปลงตัวอย่าง 5) สรุปผลการทดลอง 6) ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีแก่หน่วยงานและครัวเรือนที่สนใจ และ 7) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ร่วมกันเป็นจิตอาสาทำแปลงผักสวนรุกขมูลให้กับประชากรเปราะบาง

สำหรับกลไกการดำเนินงานวิจัยร่วมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ ประกอบด้วย คณะทำงาน 2 ชุด คือ 1) คณะทำงานพัฒนานวัตกรรม ได้แก่ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเกษตรกร ฯลฯ มีหน้าที่ร่วมพัฒนาแปลงและทดลองทำ และ 2) คณะทำงานขับเคลื่อน คือ องค์กรภาคีในพื้นที่ ได้แก่ วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ มีหน้าที่ต่อยอดและขยายผลโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากภาคทฤษฎีและปฏิบัติลงสู่ชุมชน

ทั้งนี้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า คณะทำงานขับเคลื่อนของตำบลวังตะกู มีองค์ประกอบของภาคีในลักษณะ “เจ้าภาพ” ที่ครบถ้วนและหลากหลายมากกว่าตำบลหนองกระทุ่ม กล่าวคือ ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ ตำบลหนองกระทุ่ม ขาดองค์ประกอบของโรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลวิจัย พบว่า จากการขับเคลื่อนของคณะทำงานขับเคลื่อนนวัตกรรม “แปลงผักสวนรุกขมูล” ได้ก่อให้เกิดแปลงผักสวนรุกขมูลในตำบลหนองกระทุ่ม 11 แปลง และตำบลวังตะกู 26 แปลง ส่วนใหญ่เป็นแปลงที่ดำเนินการโดยหน่วยงาน องค์กร หรือศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่ หน่วยงานที่มีมากที่สุด คือ โรงเรียนวัดวังตะกู (เสรีเรณูฤทธิอุปถัมภ์) จำนวน 10 แปลง รองลงมา คือ ศูนย์เรียนรู้โคกหนองนาโมเดลไร่ผู้ใหญ่ออด 5 แปลง ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ (ธงชัย สอนสมรม) ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวัดวังตะกู และที่ทำการกำนันตำบลวังตะกูแห่งละ 4 แปลง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนแปลงผักสวนรุกขมูลที่เกิดจากการขับเคลื่อน

พื้นที่ดำเนินการ	ที่อยู่	จำนวน (แปลง)
ตำบลหนองกระทุ่ม		
ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ (ธงชัย สอนสมรม)	หมู่ 6 และ 10	4
ศูนย์เรียนรู้โคกหนองนาโมเดลไร่ผู้ใหญ่ออด	หมู่ 8	5
ครัวเรือนบุคคล	หมู่ 4	1
ครัวเรือนบุคคล	หมู่ 2	1
รวม		11

พื้นที่ดำเนินการ	ที่อยู่	จำนวน (แปลง)
ตำบลวังตะกู		
ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดวังตะกู	หมู่ 2	4
โรงเรียนวัดวังตะกู	หมู่ 2	10
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดวังตะกู	หมู่ 2	2
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดวังตะกู	หมู่ 4	2
ศูนย์การศึกษาชนนอกโรงเรียนตำบลวังตะกู	หมู่ 2	3
ที่ทำการกำนันตำบลวังตะกู (มยุรีย์ ช่างเกวียน)	หมู่ 6	4
ครัวเรือนบุคคล	หมู่ 4	1
รวม		26
รวมทั้งสิ้น		37

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า การยอมรับนวัตกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการรับโดยองค์กรหรือหน่วยงานหรือศูนย์เรียนรู้ ซึ่งมีทั้งหมด 9 แห่ง รวม 34 แปลง ส่วนที่เหลือเป็นระดับครัวเรือนรวม 3 ครัวเรือน 3 แปลง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงเหตุผลที่หน่วยงานต่าง ๆ เลือกรับนวัตกรรมนี้ ส่วนใหญ่ตอบคล้ายกันว่า ต้องการให้เป็น “ต้นแบบ” เพื่อการเรียนรู้ให้กับชุมชน

จากการศึกษาระดับการรับรู้ของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม “แปลงผักสวนรุกขฤๅญแจ” จากผู้เกี่ยวข้องจำนวน 132 ราย พบว่า โดยภาพรวมมีการรับรู้ด้านประโยชน์เชิงเทียบอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความเข้ากันได้ อยู่ในระดับมาก ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงระดับการรับรู้ของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม ด้านประโยชน์เชิงเทียบ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ใช้ปริมาณการรดน้ำน้อย	3.29	1.51	ปานกลาง
2. ไม่ต้องใช้ปุ๋ย สารเคมี หรือฮอร์โมน	3.55	0.85	มาก
3. ไม่มีกลิ่นจากการหมักของเศษอาหาร	3.28	1.11	ปานกลาง
4. ไม่มีแมลงวันรบกวน	3.26	1.13	ปานกลาง
5. มีความสะดวกในการก้มเก็บผัก	3.83	1.00	มาก
ผลรวม	3.44	1.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ระดับการรับรู้ของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม ด้านประโยชน์เชิงเทียบ ในภาพรวมมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 1.12) เมื่อจำแนกรายประเด็น พบว่า มีระดับการรับรู้ในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น คือ ความสะดวกในการก้มเก็บผัก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 1.00) และการไม่ต้องใช้ปุ๋ย สารเคมี หรือฮอร์โมน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.85) ส่วนการรับรู้ในระดับปานกลาง มี 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้ปริมาณการรดน้ำน้อย ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.51) รองลงมา คือ ไม่มี

กลืนเน่าเหม็นจากการหมักของเศษอาหาร ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.11) และไม่มีแมลงวันรบกวน ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.13)

ตารางที่ 3 แสดงระดับการรับรู้ของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม ด้านความเข้ากันได้

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การแยกเศษอาหาร เป็นพฤติกรรมปกติอยู่แล้ว ดังนั้นการทำแปลงผักสวนรูกูญแจจึงสอดคล้องกับพฤติกรรมการแยกขยะ	3.88	0.93	มาก
2. วิธีการและขั้นตอนการเตรียมแปลงผักสวนรูกูญแจ มีความยุ่งยาก และซับซ้อน เมื่อเทียบกับแปลงผักทั่วไป	2.90	1.10	ปานกลาง
3. การทำงานในแปลงผักสวนรูกูญแจ (เช่น การปลูก การรดน้ำ การดูแล ฯลฯ) ไม่ได้แตกต่างจากแปลงผักทั่วไป	3.48	0.97	ปานกลาง
4. ในการทำแปลงผักสวนรูกูญแจ สามารถทดลองทำเป็นแปลงเล็ก ๆ หรือทำเพียงหนึ่งแปลงเพื่อสังเกตผลได้	3.98	0.89	มาก
5. ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของแปลงผักสวนรูกูญแจ สามารถสังเกตเห็นได้	4.02	1.01	มาก
ผลรวม	3.65	0.98	มาก

จากตารางที่ 3 การรับรู้ของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม ด้านความเข้ากันได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.98) เมื่อจำแนกรายประเด็น พบว่า มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของแปลงผักสวนรูกูญแจ สามารถสังเกตเห็นได้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.01) รองลงมา คือ ในการทำแปลงผักสวนรูกูญแจ สามารถทดลองทำเป็นแปลงเล็ก ๆ หรือทำเพียงหนึ่งแปลงเพื่อสังเกตผลได้ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.89) และการแยกเศษอาหารเป็นพฤติกรรมปกติอยู่แล้ว ดังนั้นการทำแปลงผักสวนรูกูญแจจึงสอดคล้องกับพฤติกรรมการแยกขยะ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.93) ส่วนที่มีระดับการรับรู้ในระดับปานกลางมี 2 ประเด็น คือ การทำงานในแปลงผักสวนรูกูญแจ เช่น การปลูก การรดน้ำ การดูแล ฯลฯ ไม่ได้แตกต่างจากแปลงผักทั่วไป ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.97) และ วิธีการและขั้นตอนการเตรียมแปลงผักสวนรูกูญแจ มีความยุ่งยากและซับซ้อน เมื่อเทียบกับแปลงผักทั่วไป ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 1.10)

สำหรับความพึงพอใจของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับความพึงพอใจของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. รูปลักษณ์ของแปลงผักสวนรุกขาน้ำ สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ตามความคิดสร้างสรรค์	4.11	0.83	มาก
2. ประหยัด เนื่องจากสามารถนำวัสดุเหลือใช้ที่หลากหลายมาดัดแปลงได้	4.05	0.91	มาก
3. ขั้นตอน วิธีการใช้งานง่าย ไม่แตกต่างจากการปลูกผักในแปลงทั่วไป	3.89	0.97	มาก
4. ในแปลงเดียวสามารถปลูกพืชผักได้มากกว่าหนึ่งชนิด	3.98	0.92	มาก
5. ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้รับมีความปลอดภัยจากสารเคมี	3.93	1.18	มาก
6. ช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน	4.20	0.93	มาก
ผลรวม	4.02	0.95	มาก

จากตารางข้างต้น ความพึงพอใจของชุมชนต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.95) เมื่อจำแนกรายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกประเด็นเรียงลำดับดังนี้ ช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.93) รูปลักษณ์ของแปลงผักสวนรุกขาน้ำ สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ตามความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.83) ประหยัด เนื่องจากสามารถนำวัสดุเหลือใช้ที่หลากหลายมาดัดแปลงได้ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.91) ในแปลงเดียวสามารถปลูกพืชผักได้มากกว่าหนึ่งชนิด ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.92) ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้รับมีความปลอดภัยจากสารเคมี ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 1.18) ขั้นตอน วิธีการใช้งานง่าย ไม่แตกต่างจากการปลูกผักในแปลงทั่วไป ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.97)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน คือ แปลงผักสวนรุกขาน้ำ เป็นการเปิดพื้นที่และโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สนใจปัญหาเดียวกันอย่างเต็มที่ทุกขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (1977) ที่ระบุว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ควรมีองค์ประกอบเรื่องการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งการร่วมรับผลประโยชน์นั้นอาจเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ จิตใจหรือสังคมก็ได้

แปลงผักได้ถูกพัฒนาโดยการดัดแปลงประยุกต์บนฐานองค์ความรู้ 4 ส่วน คือ 1) หลักการเดิมจากแอฟริกาซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม 2) ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานและถอดบทเรียน 3) ความรู้และประสบการณ์เดิมของคณะทำงานพัฒนานวัตกรรม และ 4) บริบทของพื้นที่ ซึ่งสองข้อสุดท้ายนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้แปลงผักสวนรุกขาน้ำของแต่ละชุมชนและแต่ละครัวเรือน มีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน เช่น ตำบลหนองกระทุ่มเลือกใช้ยางรถยนต์ขนาดใหญ่มาทำเป็นแปลง แต่ตำบลวังตะกั่วเลือกใช้วัสดุเหลือใช้มาล้อมกรอบเป็นทรงกลม รูปหัวใจหรือสี่เหลี่ยม เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของโบดียาร์ด (Baudrillard, 1981 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ

สมสุข หินวิมาน, 2551) ที่ว่า การบริโภคของคนในสังคมยุคนี้เต็มไปด้วยสัญญาณมากมาย การบริโภคไม่ใช่แค่การเสพย์เชิงวัตถุเท่านั้น แต่เป็นการเสพย์คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ด้วย เป้าหมายสำคัญ คือการสร้างอัตลักษณ์และสื่อสารว่าตนเป็นใคร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร อัตลักษณ์ด้านหนึ่งเป็นการบริโภคเพื่อเลียนแบบ อีกด้านหนึ่งเพื่อสร้างความแตกต่างไปพร้อมกัน เทียบเคียงได้กับการทำแปลงผักสวนรูกุญแจ การมีแปลงผักสวนรูกุญแจในบ้านหรือในหน่วยงาน เป็นเครื่องหมายหนึ่งที่บ่งบอกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเกษตรปลอดสารพิษของชุมชนหรือกลุ่มของคณะทำงานวิจัย แต่ในอีกด้านหนึ่งรูปลักษณ์ของแปลงซึ่งมาจากการออกแบบและการใช้วัสดุที่แตกต่างกันก็เป็นเครื่องหมายที่บอกความแตกต่างด้านรสนิยม และ/หรือคุณค่าที่ยึดถือ เช่น การใช้เศษวัสดุที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นยางรถยนต์หรือขวดน้ำ กระเบื้อง ฯลฯ เป็นการชี้ให้เห็นถึงหลักความพอประมาณที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ทั้งยังแสดงออกซึ่งทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การที่ชุมชนทั้งสองแห่งยอมรับและนำแปลงผักสวนรูกุญแจไปใช้นั้น โดยแท้จริงได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมร่วมกัน ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นรับทราบ 2) ขั้นสนใจ 3) ขั้นไตร่ตรองหรือตัดสินใจ 4) ขั้นทดลองทำ และ 5) ขั้นนำไปใช้หรือยอมรับไปปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่ยืนยันว่าการยอมรับนวัตกรรมใด ๆ จะต้องผ่านกระบวนการทุกขั้นตอนดังกล่าว โดยในขั้นสุดท้ายนั้นเป็นไปได้ที่นวัตกรรมอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธเร็วหรือช้าก็คือ ลักษณะของนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมบางชนิดต้องอาศัย การตัดสินใจแบบกลุ่ม แต่บางชนิดอาจเป็นการตัดสินใจแบบ “ปัจเจกบุคคล” ซึ่งถ้าเป็นการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลอาจใช้ระยะเวลาสั้นกว่า สำหรับแปลงผักสวนรูกุญแจนี้เป็นนวัตกรรมที่ผู้ตัดสินใจมีทั้งปัจเจกบุคคลและคณะบุคคล

การรับรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวข้างต้นสะท้อนว่า นวัตกรรมมีคุณลักษณะที่ชัดเจน 4 ประการ คือ ประโยชน์เชิงเทียบ (Relative advantage) ความเข้ากันได้ (Compatibility) ความสามารถทดลองใช้ (Trialability) และความสามารถในการสังเกตผล (Observability) สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers and Shoemaker (1971) ที่ว่า ถ้าประชาชนเป้าหมายรับรู้ว่ามีคุณลักษณะต่าง ๆ ข้างต้น ก็มีโอกาสมากที่จะยอมรับนวัตกรรม ส่วนนวัตกรรมใดที่รับรู้ว่ามีประโยชน์และซับซ้อนมาก โอกาสการยอมรับนวัตกรรมจะยากกว่าหรือช้ากว่า

ในด้าน “ประโยชน์เชิงเทียบ” ชุมชนรับรู้ว่ามีประโยชน์เมื่อเทียบกับแปลงผักปกติ แปลงผักสวนรูกุญแจมีประโยชน์มากกว่าในเรื่องการไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปริมาณการรดน้ำน้อย การช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน การไม่มีกลิ่นเน่าเหม็นจากการหมักของเศษอาหาร และไม่มีแมลงวันรบกวน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นิศากร สุวรรณ, ปิยะรัตน์ ทองธานี, พชร ปัญญานาค และโสภิตา สมบูรณ์ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง “สวนรูกุญแจ นวัตกรรมด้านการเกษตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า สวนรูกุญแจ เป็นนวัตกรรมที่สามารถช่วยลดขยะอินทรีย์ และลดการใช้สารเคมีได้ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการและดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ส่วนใหญ่ทำแปลงด้วยตนเอง และอีกส่วนหนึ่งได้ปฏิบัติตามแบบที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการ

ในด้าน “ความเข้ากันได้” ชุมชนรับรู้ว่าการทำแปลงผักสวนรูกุญแจสอดคล้องกับวิถีการปฏิบัติแบบเดิม ๆ คือ ขั้นตอน วิธีการใช้งานแปลงผักสวนรูกุญแจง่ายไม่แตกต่างจากการปลูกผักในแปลงทั่วไป แต่ละแปลงปลูกผักได้มากกว่าหนึ่งชนิด อีกทั้งการแยกเศษอาหารก็เป็นพฤติกรรมแยกขยะโดยปกติอยู่แล้ว นอกจากนี้การทำแปลงผักสวนรูกุญแจยัง “สามารถทดลองทำได้” และ “สังเกตเห็นผลได้”

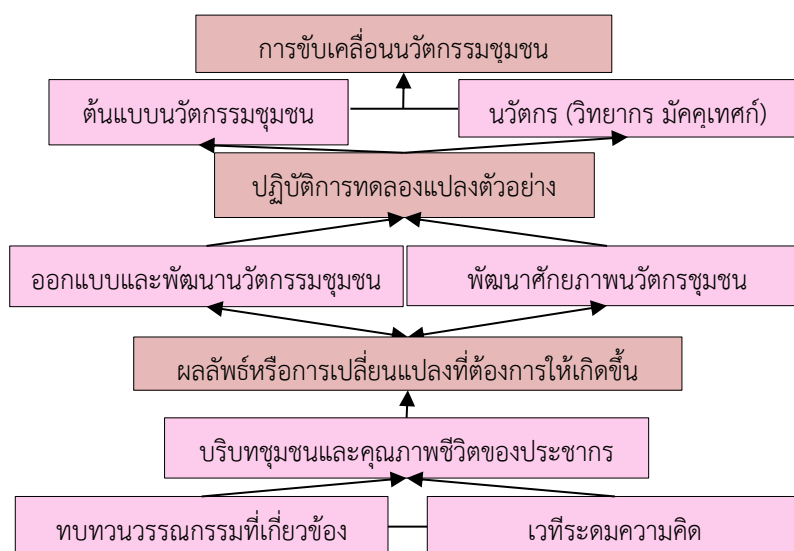

สำหรับด้าน “ความยุ่งยากและซับซ้อน” นั้นรับรู้ว่าการเตรียมแปลงมีความซับซ้อนพอสมควร ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแพร่กระจายของนวัตกรรมดังกล่าวไม่ได้เข้าถึงระดับครัวเรือนมากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามการที่หน่วยงานหรือองค์กรถึง 9 แห่ง ยอมรับนวัตกรรมก็นับว่าเป็นแนวโน้มที่ดีของความยั่งยืนและเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อการแพร่กระจายนวัตกรรมในอนาคต

ส่วนการขับเคลื่อนนวัตกรรมที่ตำบลวังตะกั่วได้ก่อให้เกิด “แปลงผักสวนครัวถูกใจ” มากกว่าตำบลหนองกระทุ่ม จากการถอดบทเรียน พบว่า องค์ประกอบสำคัญ คือ กลไกการดำเนินงานที่มีความหลากหลายของภาคีเครือข่ายในฐานะที่เป็นคณะทำงานพัฒนานวัตกรรมและคณะทำงานขับเคลื่อน นอกจากนี้ ในกระบวนการพัฒนานวัตกรรมแปลงผักสวนครัวถูกใจและการขับเคลื่อนสู่ชุมชนยังได้พัฒนาและก่อให้เกิด “นวัตกรรมชุมชน” ด้วย ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่าง ดังนี้ คือ 1) เป็นปราชญ์ชุมชนที่มีองค์ความรู้ในการเตรียมแปลงผักสวนครัวถูกใจ เตรียมดิน การดูแลและบำรุงรักษา 2) เป็นวิทยากรที่มีทักษะในการสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ และ 3) เป็นแม่คหุเทศก์น้อยสามารถแนะนำประโยชน์และวิธีการใช้แปลงผักสวนครัวถูกใจ สำหรับการพัฒนาแม่คหุเทศก์น้อยในโรงเรียนให้เป็นผู้แนะนำประโยชน์และแปลงผักสวนครัวถูกใจได้นั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะต่อยอดและขยายผลในระยะยาว สอดคล้องกับงานของ แคล้ว มนตรีศรี และ จักรนรินทร์ วารินทร์ (2562) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการขยายผลกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ของชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำบลยางหล่อ จังหวัดหนองบัวลำภู คือ การต่อยอดให้เกิดการรวมกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่ม “ยุวเกษตรอินทรีย์” ให้ฝึกทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมักและเทคนิคการปลูกพืชผัก เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรื่องการออกแบบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม

จากแผนภาพที่ 2 งานวิจัยนี้ได้พิสูจน์ว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าว สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้ทั้งในด้านการพัฒนานวัตกรรมและการขับเคลื่อนขยายผลสู่ชุมชน กระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากการจัดเวทีระดมความคิดและการทบทวนวรรณกรรม การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมชุมชน การพัฒนานวัตกรรมชุมชน การปฏิบัติการแปลงตัวอย่าง การขับเคลื่อนผ่านนวัตกรรมชุมชนต้นแบบและนวัตกรรมชุมชน

สรุป

แปลงผักสวนรูกุญแจ เป็นนวัตกรรมชุมชนที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยชุมชนที่มีคณะทำงานด้านพัฒนานวัตกรรมและคณะทำงานขับเคลื่อนเป็นกลไกสำคัญ ภายใต้ฐานคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งยึดโยงด้วยองค์ความรู้และคุณธรรม ด้วยหลักความพอประมาณ การมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความเข้มแข็งในการจัดการตนเองอันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยการพัฒนาแปลงผักสวนรูกุญแจเป็นการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแง่ “วิถีคิด” และ “วิธีการ” เพื่อแก้ปัญหาชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงจากการบริโภคพืชผักเคมี และจัดการขยะอินทรีย์ในระดับครัวเรือน อันเท่ากับเป็นการสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน หากพิจารณาในภาพกว้าง นวัตกรรมนี้ก็คือรูปธรรมที่แสดงความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบของระบบนิเวศที่สร้างสมดุลให้กับโลก ซึ่งถ้าจะทำให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง จะต้องทำให้เป็น “วิถีปฏิบัติ” หรือเป็น “วิถีชีวิต” ในอันที่จะใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและไม่สร้างมลพิษให้แก่ตนเองและชุมชน ทั้งนี้จากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนานวัตกรรมชุมชน เกิดนวัตกรรมและขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาของตนเองได้ อันนำไปสู่การพัฒนาแปลงผักสวนรูกุญแจรวม 37 แปลง โดยผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับมาก บทเรียนที่ตักตักจึงอาจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดและขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำ “แปลงผักสวนรูกุญแจ” ไปต่อยอดขยายผลให้ทุกชุมชนมีแปลงผักสวนรูกุญแจ เป็นพื้นที่ต้นแบบการเรียนรู้ และพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ทั้งควรบูรณาการการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน โรงเรียน ภาครัฐ เอกชน และวัด จัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การออกแบบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาต่อยอดและเชื่อมโยงแปลงผักสวนรูกุญแจไปสู่ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก ประเด็นการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรทำเกี่ยวกับการต่อยอดและขยายผลสู่เศรษฐกิจฐานราก เช่น ตลาดนัด การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. (2565, พฤศจิกายน 7). สืบค้น 15 มกราคม 2566. จาก <https://www.tpmap.in.th/>
- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- แคล้ว มนตรีศรี และ จักรนรินทร์ วารินทร์. (2562). *ขยายผลกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อลดความเสี่ยงการใช้สารเคมีการเกษตรจังหวัดหนองบัวลำภู*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- นิศากร สุวรรณ ปิยะรัตน์ ทองธานี พชร ปัญญานาค และ โสภิตา สมบูรณ์. (2563). *สวนรุกขชาติ นวัตกรรมด้านการเกษตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลยางน้ำ อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(1), 107-120.
- ประเวศ วะสี. (2545). *นวัตกรรมสังคม: ทางเลือกเพื่อประเทศไทยรอด*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดี.
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1-61.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2560). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2561-2564*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2565. จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER1/DRAWER022/>.
- อภิชัย พันธเสน. (2565). *ภาวะผู้นำภายใต้บริบทนวัตกรรมสังคม*. ปทุมธานี: วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1977). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies. New York: Cornell University Press. GENERAL/00001/00001321.PDF.
- Gill, I. S. & Kharas, H. (2015). *The middle-income trap turns ten*. World Bank Policy Research Working Paper (7403). Retrieved September 29, 2022. from <https://ssrn.com/abstract=2651983>
<https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171114-draeqa-blueprint.pdf>.
- Rogers, E. & Shoemaker, F. F. (1971). *Communication of innovation: A cross-cultural approach*. 2nd Edition. New York: Free Press.
- Rogers, E. (2003). *Diffusion of Innovations*. Fifth edition. New York: Free Press.

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน
ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
TOURISM NETWORK MODEL OF TOEI PANAN HANDICRAFT
COMMUNITY-BASED TOURISM, LOWER U-TAPAO CANAL WATERSHED,
BANG KLAM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นุชนัตร กาฬสมุทร, จิตาพร เรืองเริงกุลฤทธิ์ และมนัสสวาส กุลวงศ์

Nootchanate Kansamut, Tidaporn Ruangroengkulrit and Manassawas Kullawong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya

Corresponding Author E-mail: tidaporn.r@rmutsv.ac.th

Received February 10, 2023; Revised June 9, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 2) ศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากตัวแทนการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มจักสานเตยปาหนัน จำนวน 15 คน ผลการวิจัย พบว่า

1) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่างประกอบด้วย 1) องค์กรภาครัฐ/สมาคม มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) สถาบันการศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเตยปาหนัน การสร้างฐานการเรียนรู้ การออกแบบเส้นทางและจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4) สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน

2) รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่างมีเครือข่ายภายในและภายนอก กระบวนการประสานงานของเครือข่ายเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชน

คำสำคัญ: เครือข่ายการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน, งานหัตถกรรมเตยปาหนัน

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the components of Toei Panan handicrafts community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province, and 2) study the tourism network model of Toei Panan handicraft community-based tourism, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province. The study was a qualitative research. In-depth interview was used to collect data from 15 respondents. The respondents were the representatives of Songkhla Provincial Office of Tourism and Sports, the representatives of local government organizations, the representatives of Songkhla Community Tourism Association, the representatives of Tourism Council of Songkhla, and the community leaders and members of the Toei Panan weaving group.

The results showed that

1. Participation of the Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province were:

1) Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province were: 1) Government organizations/associations played important roles in supporting the community-based tourism management, public relations, and tourism plans and tourism promotion, 2) Academic sections played roles in transferring management knowledge of Toei Panan Handicraft learning center, making Toei Panan Handicraft learning-based tourism center, designing tourism programs and activities, and training community members, 3) Local administrative organizations played roles in tourism promotion, participated in community tourism planning meetings in order to determine tourism patterns and develop community-based tourism to match the community contexts, and 4) The community members participated in the conservation of local resources as tourism resources.

2. The tourism network model of Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province can be divided into internal and external networks. Community leaders are the key person of network coordination process.

Keywords: Tourism network, Community-based tourism, Toei Panan handicrafts

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่นำรายได้จำนวนมากสู่ประเทศไทย จากการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2562 ช่วงเดือนมกราคม ถึง สิงหาคม จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 25,831,571 คนในปี 2561 เป็น 26,563,001 คน อย่างไรก็ตาม จากการ

ระบาดของโรคติดต่อ โควิด 19 ส่งผลให้เกิดการปิดประเทศ รวมถึงประเทศไทย ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศต่าง ๆ ลดลงจำนวนมาก UNWTO (2020) รายงานว่าไตรมาสที่ 1 ของปี 2563 รายงานว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยลดลง 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องปรับตัว การพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ การหันกลับมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดรายได้จึงถูกนำมาพูดถึงอีกครั้ง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนรูปแบบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการมุ่งเน้นความเป็นมิตรกับชุมชน เปลี่ยนจากกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสู่กิจกรรมที่ตอบสนองทั้งความต้องการของสมาชิกในชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่เป็นผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของคนที่ร่วมกันการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชน รู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายแก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความสวยงามและคุณค่า ทั้งนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของชุมชนโดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบ ที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ด้วย

ชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนันลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของตนจากการลงพื้นที่สำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่า พื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง มีศักยภาพสูงในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนัน เป็นตัวเชื่อมโยงภูมิปัญญาสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง เพื่อพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนัน คลองอุต๊ะเกาตอนล่างให้มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวชุมชนได้ จึงต้องขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันบูรณาการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของสิทธิ ในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานในรูปแบบเครือข่าย (Network) ขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดศักดิ์ศรี คงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เกิดความหวงแหนในทรัพยากรชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวิถีรากเหง้าของตน และสามารถขยายไปถึงการพิทักษ์ ปกป้องสิทธิของคนและชุมชนมากขึ้น นับเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนได้อีกรูปแบบหนึ่ง การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการวางแผน การจัดการ และสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชุมชน การอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวของชุมชนได้ด้วยตนเอง (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

ดังนั้น บทความวิจัยนี้นำเสนอ รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา อันเป็นการพัฒนาศักยภาพให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเครือข่ายสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งก็จะได้ต้นแบบการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในที่ดีและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน

วีระพล ทองมา (2561) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือนรวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน สอดคล้องกับ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2562) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะไม่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

โดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้าน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561) ประกอบด้วย

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
- 2) องค์กรชุมชน คือ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- 3) การจัดการ คือ ชุมชนมีกฎหรือกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมืองหรือท้องถิ่นในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4). การเรียนรู้ คือ ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึก เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

สรุปการท่องเที่ยวชุมชนคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของสถานที่ และมีองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้

แนวคิดการสร้างเครือข่าย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560) กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กร ที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กร สมาชิก ยังคงมีความเป็นอิสระในความหมายนี้ สำคัญคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อ ความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด (2559) เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบ การปฏิบัติงานหรือเชื่อมโยงบทบาทของกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อย รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดโครงสร้าง และรูปแบบ การทำงานด้วยระบบใหม่ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการระดมสรรพกำลังร่วมกัน กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน โดยมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและจัดระเบียบโครงสร้างอย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเครือข่ายมีประโยชน์ ดังนี้

1. ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและสื่อผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กัน เป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประสานงานในเครือข่ายช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็วและส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น

3. สามารถเชื่อมโยงคนที่อยู่ในระดับต่างกัน มีวิธีการทำงาน การจัดองค์กร และมีภูมิหลังต่างกันเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

4. สามารถทำให้คนและองค์กรที่ไม่มีความสัมพันธ์กันได้ทราบว่ายังมีบุคคล หรือหน่วยงานอื่นอีกมากที่สนใจทำงานในเรื่องเดียวกัน และเผชิญปัญหาเหมือนกัน

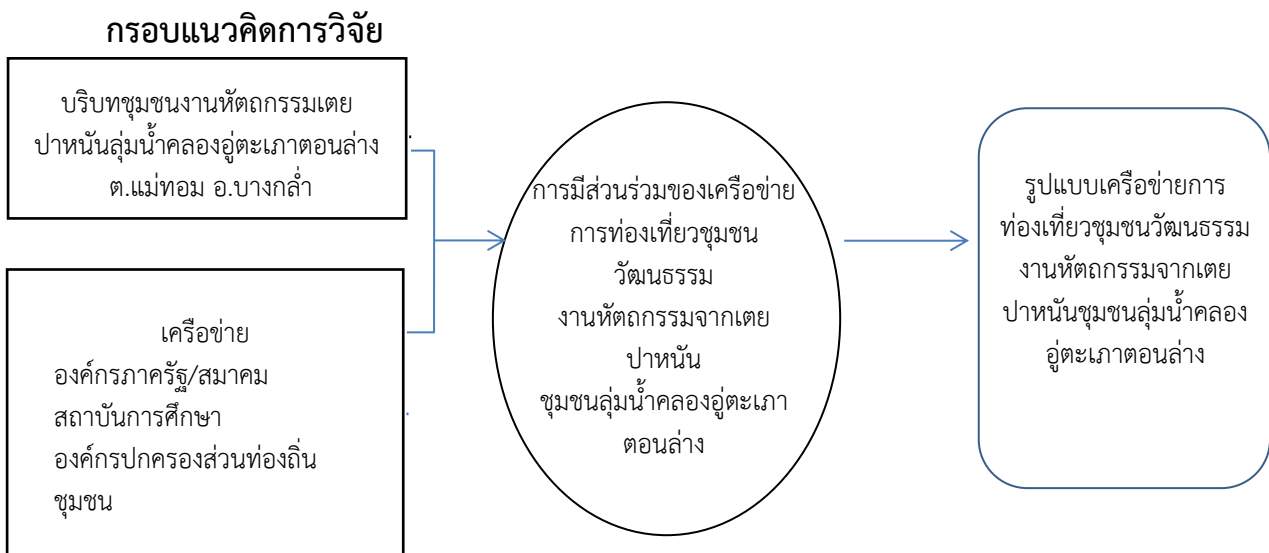
5. สามารถทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการสนองตอบจากรัฐ ช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อน

6. ช่วยเชื่อมหน่วยงานวิชาการและแหล่งทุนกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550) ระบุองค์ประกอบของเครือข่าย ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล 2) มีความร่วมมือ ภายใต้การมีเป้าหมายร่วมกัน 3) เกิดประสิทธิภาพโดยรวม มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มเครือข่ายที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วย 1) กลุ่มสถาบันการศึกษา มีบทบาทให้การถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว 2) องค์กรพัฒนาเอกชน มีบทบาทในการเผยแพร่งานด้านการท่องเที่ยว 3) สมาคมการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการที่สนใจด้านการท่องเที่ยว 4) องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สรุปองค์ประกอบสร้างเครือข่าย ได้แก่ 1) การทำงานร่วมกัน มีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) การปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนและเกื้อหนุนระหว่างสมาชิก 3) มีการร่วมมือในการปฏิบัติเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรม 4) การประเมินผลของการดำเนินงานร่วมกัน

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยพาหน์ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Document study) เป็นการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบเครือข่าย จากวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานวิจัย การรวบรวมจากเอกสารและหนังสือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาและเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจสภาพที่ศึกษาในเบื้องต้น

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้ศึกษาเข้าไปตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เพื่อให้เข้าใจถึงประเด็นของการศึกษาที่จะนำมาอภิปราย วิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่

2.1 การสังเกตขณะลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

2.2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก คือ การสนทนากับผู้ให้ข้อมูลจากตัวแทนองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน องค์กรธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้ศึกษามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกจากผู้มีความรู้ ความสามารถและผู้มีประสบการณ์ จึงเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มจักสานเตยปาหนัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

หน่วยงานภาครัฐ/สมาคม

เครือข่ายองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง ได้แก่

1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เป็นองค์กรที่ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีการประชุมร่วมกับชุมชนในการระดมความคิดและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ประชุมร่วมกับตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประชุมหารือในการจัดการกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ สำนักงานสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการตลาด โดยประชาสัมพันธ์ ท่องเที่ยวชุมชน

2. สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสงขลา เป็นองค์กรที่ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำหน้าที่ประเมินความพร้อมของชุมชนด้านการท่องเที่ยว ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำไปขับเคลื่อนด้านการตลาด จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน เชิญชวนองค์กรภาคธุรกิจเข้าร่วมการท่องเที่ยวชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสงขลา มีบทบาทในการเข้าร่วมวางแผนการทำเส้นทางท่องเที่ยวกับชุมชน ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไปยังหน่วยงานภาคเอกชน เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการ

ทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง และประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

3. การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพิ่มทักษะสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และประเมินความพร้อมของท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทด้านการตลาดในการเชิญชวนนักท่องเที่ยว ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ

5. สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา ร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สนับสนุนเกษตรกร ทำแหล่งเรียนรู้ด้านกรเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งวัตถุดิบในการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งขายสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง ได้มีเกษตรกรเข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้ทางการ ผ.อ.ภิรมณ์

6. พัฒนาชุมชน อำเภอบางกล่ำ มีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เตยปาหนัน และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ สร้างช่องทางการขายสินค้า ในรูปแบบ การออกแสดงสินค้า ในงานจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ เช่น งาน OTOP และทำป้ายสื่อความหมายแหล่งเรียนรู้

7. สภาวัฒนธรรมอำเภอ บางกล่ำ มีบทบาทในการพัฒนาปราชญ์ชาวบ้าน และนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาปราชญ์ชุมชน ด้านเพลงเรือ บางกล่ำ ซึ่งพัฒนาเป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง

8. สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ มีบทบาทในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน สนับสนุนการท่องเที่ยวปลอดภัย ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

9. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางและผู้ประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐ สมาคม หน่วยงานภายนอกชุมชน เข้าร่วมเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง การวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน

สถาบันการศึกษา

มีบทบาทในการให้บริการชุมชนด้านการอบรมให้ความรู้กับชุมชน การศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงานหัตถกรรมเตยปาหนันเพื่อให้มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย พัฒนาเครื่องจักรเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ยาวนาน ผ่านการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของชุมชนหัตถกรรมจากเตยปาหนันของชุมชนกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกา จังหวัดสงขลา ด้วยนวัตกรรมซึ่งงานวิจัยนี้ยังรวมไปถึงการสร้างฐานการเรียนรู้เตยปาหนันเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรท่องเที่ยว เช่น การอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อทำแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน การร่วมกับชุมชนในการทำโปรแกรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังประสานงานกับองค์กรภาครัฐ เช่น สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาในการให้เป็นที่พักพิงด้านการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวหัตถกรรมจากเตยปาหนันในชุมชนกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดชุมชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชน เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น การวางแผนจัดระเบียบ ร้านค้าภายในและบริการรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว การทำความสะอาดบริเวณ บ้าน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ท่องเที่ยว วางแผนจัดทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม รวมทั้งการทำประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม นอกจากนี้ยังมีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เตาเผาหมันเพื่อสร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวและส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีงานทำสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชน

ชุมชนเป็นหัวใจหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีเครือข่ายภายในชุมชนประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน ซึ่งมีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยให้กับชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว รวมถึงในการดูแลสภาพแวดล้อม การจัดภูมิทัศน์ส่วนร่วมของชุมชนให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนและร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่างมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ร่วมมือกันดังต่อไปนี้

2.1 วิสาหกิจชุมชนสวนปันสุข เป็นวิสาหกิจเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งเป็นหนึ่งในเครือข่ายภายในองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นโรงครัวของการท่องเที่ยว เป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาหารให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตร

2.2 วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคู่เต่า เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว

2.3 วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน นอกจากเป็นศูนย์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวแล้วยังมีบทบาท เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง ทำหน้าที่ประสานงานกับวิสาหกิจชุมชนอื่น และสมาชิกในชุมชน เพื่อดำเนินการท่องเที่ยว

2.4 วิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม เป็นเครือข่ายหลักในการประสานงานร่วมกับวิสาหกิจงานหัตถกรรมเตาเผาหมันในการวางแผนการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน รวมถึงการจัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และเป็นผู้จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว

3 ผู้ประกอบการ/ธุรกิจ/เอกชน ผู้ประกอบการ/ธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1 ผู้จำหน่ายเที่ยว ซึ่งเป็นสมาชิกชุมชนที่มีความพร้อมของรถซาเล้งในการนำเที่ยว

3.2 ผู้ขายสินค้าในชุมชน เช่น ขนมหึง ขนมหอมม่วง ข้าวหลาม ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหิน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหินลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน โดยมีรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ความร่วมมือในการวางแผนร่วมกัน ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหินลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่athom ในการพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง โดยการประชุมเครือข่าย เพื่อศึกษาความพร้อมของทรัพยากรและความพร้อมของบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาการจักสานจากเตาเผาหินบ้านหวนอนวัดคูเต่า ซึ่งเป็นงานจักสานที่สืบทอดกันมานับร้อยปีส่วนใหญ่จะสานเสื่อหรือข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนเช่น หมวก ชัน เสื่อ ตะกร้า ภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตาเผาหินของคนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาคือ 1) ภูมิโนเวศวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานมีทรัพยากรที่สามารถนำมาทำจักสาน และ 2) พลวัตภูมิปัญญาการจักสานเตาเผาหินในวิถีชีวิตคนแม่athomแบ่งเป็น ภูมิปัญญาการจักสานคือการนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเหล่านั้นมาทำเครื่องจักสานซึ่งนับว่าเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่มีเครื่องมือประกอบความรู้ภูมิปัญญางานหัตถกรรมสู่การพัฒนาวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตาเผาหิน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านอาหาร งานศิลปกรรม ศิลปะการแสดง สถาปัตยกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมภูมิปัญญาดังนี้ - ขนมคอบเปิด- ขนมผิง- ข้าวหลาม- คลองแหวะ - ตลาดนัด 100 ปีวัดคูเต่า - เพลงเรือแหลมโพธิ์ - สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นบางกล่ำ- วัดคูเต่า - วัดนารังนก - ศาลาเรียนยูเนสโก ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและได้รวบรวมไว้ในแผนที่การท่องเที่ยวคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

2. ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หลังจากสำรวจทรัพยากรในท้องถิ่นแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวแม่athom เครือข่ายภาครัฐ เอกชน และ ชุมชน ซึ่งมีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการฐานการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว มีการอบรมในการเป็นเจ้าหน้าที่ การอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น หลังจากการประชุมความร่วมมือ จึงเกิดการกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตาเผาหินของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาขึ้น

3. ความร่วมมือในการปฏิบัติ หลังจากกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนและทีมวิจัยได้กำหนดการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว โดยมีเครือข่ายภายนอก เช่น สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่นักท่องเที่ยว และหน่วยงานท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกและปรับปรุงทัศนสถานที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับการท่องเที่ยว

4. ความร่วมมือในการประเมินผล หลังจากการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม และกลุ่มวิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ตัวแทนสมาคมส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และสมาชิกชุมชนผู้มีส่วนร่วมในการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ได้มีการสรุปผลการจัดการท่องเที่ยว ปัญหา และอุปสรรค โดยทำการประเมินในรูปแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ

จากการวิจัย พบว่า รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง มีความร่วมมือแบบพหุภาคีของเครือข่ายทั้ง 4 เครือข่าย คือ องค์กรภาครัฐ/สมาคม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ประธานชุมชนหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอมเป็นผู้ประสานงานกับนักท่องเที่ยว

2. ประธานกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอมจะเป็นผู้รับเป็นผู้ประสานงานผ่านประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ในการขับเคลื่อนนั้นเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนแม่ทอม ผ่านเครือข่ายภายในได้แก่ วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน และวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประกอบการที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางแผน จัดการท่องเที่ยว รูปแบบการประสานงานโดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้นำชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวและมอบหมายงานให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. ประธานชุมชนทำหน้าที่ในการประสานงาน เครือข่ายภายนอกซึ่งคือหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมด้านการตลาด ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น ประชาชนชาวบ้าน มัคคุเทศก์ เป็นต้น หลังจากการได้รับการประสานงานจากหน่วยงานต่างๆ ผู้นำชุมชนจะกระจายข้อมูล ข่าวสารไปสู่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมที่องค์กรภายนอกเสนอมา

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

หน่วยงานภาครัฐ เป็นหนึ่งในเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว และดำเนินการด้านการตลาด รวมทั้งอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันการศึกษา มีบทบาทถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเตยปาหนัน การสร้างฐานการเรียนรู้ การออกแบบเส้นทางและจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

ตลอดจนการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร การอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ไว้คอยบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยแนะนำให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นภาคีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้หรือเป็นคลังสมองในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับภาคประชาชน โดยการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ การต่อยอดและขยายแนวคิดสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ แก้วมณี (2557) ที่ได้ ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านห้วยเขย่ง มีทุนทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยกล่าวว่า ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุน จากทุกหน่วยงาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน วางแผนและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รู้จักและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี จึงสามารถกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับ สุตถนอม ตันเจริญ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สมาชิกของชุมชนและผู้นำชุมชน ควรร่วมหารือกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยอาศัยการแสดงความคิดเห็นด้วยฉันทามติทุกขั้นตอน

ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวางแผนเพิ่มขีดความสามารถในการอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชุมชนให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและเต็มศักยภาพของชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยต่อสถานที่ท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมเตาเผาหมัน รวมทั้งมีส่วนร่วมออกแบบประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ อนุชา ม่วงใหญ่ (2559) แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเองและชุมชน โดยการพัฒนาจะต้องสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และท้องถิ่นอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับ กรรณก เกิดสังข์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า ชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่ควรมีการจัดทำโครงการ เช่น โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการจัดตั้งศูนย์บริการที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหมัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาะดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ/สมาคม สถาบันการศึกษา เอกชน และชุมชน/วิสาหกิจชุมชน โดยมีความร่วมมือดังนี้

1. การวางแผนร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง โดยการประชุมเครือข่าย เพื่อศึกษาความพร้อมของทรัพยากรและความพร้อมของบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยว และนำทรัพยากรที่ได้กำหนดในแผนที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา สอดคล้องกับ ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี (2561) ศึกษาแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชนบ้านอาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ตัวแทนเครือข่ายและประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย วางแผนเตรียมความพร้อมแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามโครงสร้างองค์กรเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการฐานการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว และการให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแก่ผู้ปฏิบัติชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผ่านความร่วมมือจากภายนอกคือสถาบันการศึกษา และ หน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาครัฐ ได้เข้ามาให้ข่าวสารข้อมูล คำแนะนำต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ได้ติดประกาศแจ้งข่าวสารให้กับสมาชิก และชาวบ้านทราบถึงโครงการการฝึกอบรมต่าง ๆ

3. การปฏิบัติ ในการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว โดยความร่วมมือในการสมาชิกในชุมชนและหน่วยงาน โดยมีเครือข่ายภายนอกเช่นสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่นักท่องเที่ยว และหน่วยงานท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกและปรับภูมิทัศน์สถานที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการปฏิบัติ ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1 (สำนักงานเชียงใหม่) ได้สนับสนุน ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์และจัดทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์การท่องเที่ยว

4. การประเมินผล หลังจากการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม และเครือข่าย ภาครัฐ เอกชน และ ชุมชน ได้มีการสรุปผลการจัดการท่องเที่ยว ปัญหา และอุปสรรค โดยทำการประเมินทั้งในรูปแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการประเมินผล มีการประเมินผล

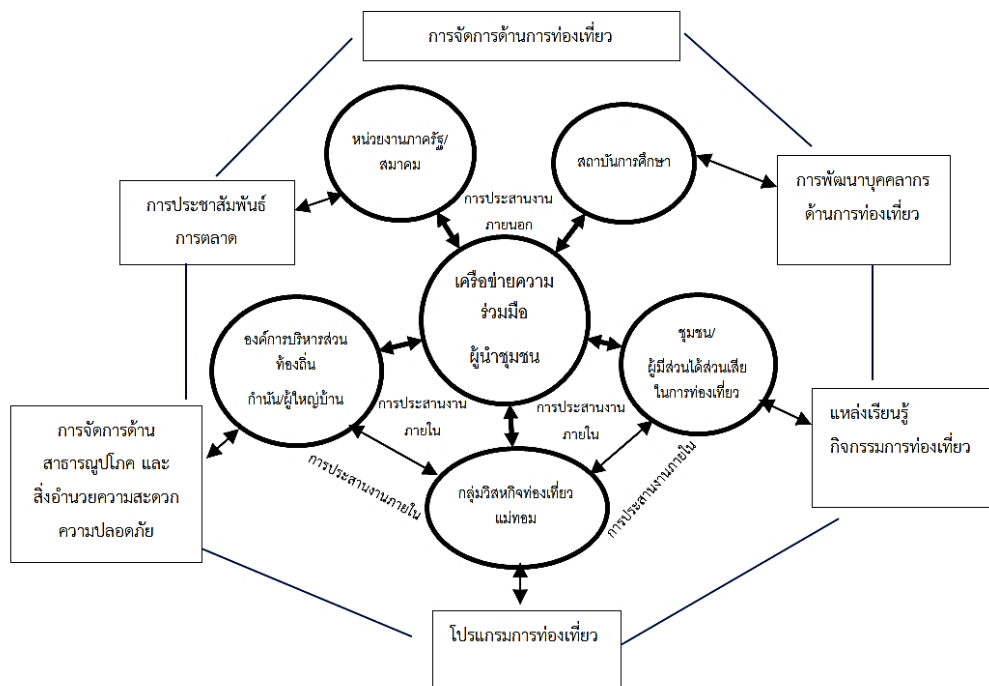

ร่วมกันทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน งานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวชุมชน มีเครือข่ายภายในและภายนอก กระบวนการประสานงานของเครือข่ายภายนอกเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชน ไปสู่เครือข่ายภายใน ผ่านประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวชุมชน งานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง กระบวนการประสานงานเครือข่ายภายในเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชนและ ประธานวิสาหกิจชุมชน เพื่อมอบหมายหน้าที่ให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีวรรณ สมนึก (2561) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของสองชุมชนการท่องเที่ยวเกิดจากการศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมมือกันเพื่อวางแผนใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันหรือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกันโดยชุมชนสามารถนำทรัพยากรที่มีจุดเด่นแตกต่างตามอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมาจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนันกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางก่ล่า จังหวัดสงขลา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุป เป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางก่ล่า จังหวัดสงขลา

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นรูปแบบของเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง มีภาคีความร่วมมือคือหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม ที่มีส่วนในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาซึ่งสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เป็นผู้สร้างแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่athomเป็นกลุ่มผู้ประสานงานหลักภายในชุมชน ทำหน้าที่จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ กลุ่มองค์กรบริหารส่วนถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยในชุมชน ผู้นำชุมชนรับบทบาทเป็นเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน กับหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม และสถาบันการศึกษา ซึ่งหัวหน้าชุมชน และผู้นำกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกกลุ่ม จะกระจายงานสู่ผู้นำวิสาหกิจต่าง ๆ ในกรณีเครือข่ายภายนอกจะเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนจะแจ้งผู้นำกลุ่มวิสาหกิจเพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

สรุป

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยมีการร่วมกัน วางแผน จัดการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนันมีความร่วมมือในการวางแผน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การปฏิบัติงานร่วมกัน และการเฝ้าผลการดำเนินงาน ภาคีประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ/ สมาคม สถาบันการศึกษา ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน มีรูปแบบการประสานงานมีผู้นำชุมชนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งมีบทบาทในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวและมอบหมายงานให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนสวนปันสุข วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน และ วิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่athom องค์การบริหารส่วนตำบลแม่athom กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้ประกอบการที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำหน้าที่ส่งเสริมด้านการตลาด ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น ปรากฏชัยชาวบ้าน มัคคุเทศก์ เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐ/สมาคม และสถาบันการศึกษาประสานงานกับชุมชนผ่านผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชนทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้คนในแต่ละชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบเครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า

มา มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

1.2 รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของ ชุมชนเครือข่าย ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนา ศักยภาพของบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายและถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น เพื่อนำมา พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเครือข่ายให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อหาแนวทาง ในการสร้างความยั่งยืนของชุมชน

2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน ใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก เกิดสังข์. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์: กรณีศึกษา ตำบลบางโปแต อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(2), 231-249.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพย์สุวรรณ์ แซ่ลี. (2561). ศึกษาแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชน บ้านอาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่มีการตีพิมพ์). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราช กิจจานุเบกษา.
- ปวีรบรรต สมนึก. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้าน ทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลป ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 14(1), 70-112.
- พิมพ์ภา นวนจา และศิริพงษ์ อดาว์ ญ. อยู่ธยา. (2563). ภาคีเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของ หมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์*, 11(2), 29-54.
- วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้น พื้นฐาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วีระพล ทองมา. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก <http://www.cbt-i.or.th/>.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2560). *พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551*. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก <http://www.codior.th/index.php>.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 11(1), 95-115.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สุดอนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- อนุชา ม่วงใหญ่. (2559). แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3), 12-26.
- อรรถกร จิตกุล. (2560). *บทบาทของชุมชนในท้องถิ่นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษาชุมชนวนอุทยานเขากระโดง* (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุด้วยเทคนิคการสร้างภาพ

PERSONAL FINANCIAL PLANNING FOR EACH SPAN OF AGE WITH PROJECTIVE TECHNIQUE

ประภาพร กิจดำรงธรรม และศิริกุล ตูลาสสมบัติ*

Prapaporn Kitdamrongtam and Sirikul Tulasombat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Business Administration, Meajo University

*Corresponding Author E-mail: sirikul7889@gmail.com

Received June 9, 2023; Revised July 10, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบของช่วงอายุที่มีต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล และ 2) ศึกษาลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจำนวน 500 ราย เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 400 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และใช้สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณในการหาผลกระทบของช่วงอายุที่มีต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ส่วนกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 100 ราย ใช้เทคนิคการสร้างภาพจากแบบทดสอบรูปการ์ตูนในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า แต่ละช่วงอายุส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยช่วงอายุวัยเริ่มทำงาน (อายุ 22-30 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการบริหารรายได้ ส่วนช่วงอายุสร้างครอบครัว (อายุ 31-40 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน และการออมเงิน สำหรับช่วงอายุการงานมั่นคง (อายุ 41-55 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในภาพรวม และด้านการบริหารหนี้สิน และช่วงอายุเกษียณอายุ (อายุ 55 ปีขึ้นไป) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการบริหารค่าใช้จ่าย ส่วนผลวิจัยเชิงคุณภาพยืนยันได้ว่าแต่ละช่วงอายุมีลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การวางแผนการเงินส่วนบุคคล, ช่วงอายุ, เทคนิคการสร้างภาพ, การทดสอบด้วยภาพการ์ตูน

ABSTRACT

The aims of this research were; 1) to study the impact for span of age on personal financial planning behavior; 2) to study behavioral characteristics of personal financial planning in each span of age. It was a mixed method research, the sample consisted of 500 people living in 8 provinces in the upper northern region by using accidental sampling. The quantitative research sample consisted of 400 people, and data were

collected from questionnaires and used multiple regression statistics to find the impact for span of age range on personal financial planning behavior. The qualitative research sample consisted of 100 people used the projective technique by a cartoon test for collecting data and analyzed the data by using the content analysis. The quantitative research results investigated that each span of ages had a positive effect personal financial planning behavior. The start working age (22-30 years old) paid more attention to income management of personal financial planning. The family building age (31-40 years old) emphasized determined financial goals, and savings of personal financial planning. The stable working age (41-55 years old) focused on liability management of personal financial planning and total of personal financial. The retirement age (over 55 years old) concerned more about expense management in personal financial planning. Moreover, the results of qualitative research can be confirmed that each span age range had different personal financial planning behaviors.

Keywords: Personal financial planning, Span of age, Projective technique, Cartoon test

บทนำ

สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายของประชาชนมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งแตกต่างจากรายได้ที่มีแนวโน้มคงที่ไม่มีเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีแนวโน้มที่จะลดลงอีกด้วย (เอก ชุณหัชชาชัย, 2563) ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ดังนั้นการวางแผนการเงินเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินของแต่ละบุคคลได้ การวางแผนทางการเงินที่ดีจะช่วยให้มนุษย์เราซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ที่จำกัดสามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และมีเงินเหลือเก็บไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน รวมถึงมีเงินออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตเมื่อยามเกษียณ ดังนั้นการวางแผนทางการเงินจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างและเพิ่มพูนความมั่งคั่งให้กับมนุษย์ (Glenn and Mary, 2013) เมื่อมีการวางแผนการเงินที่ดีในแต่ละช่วงอายุจะช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

Levy (2010), Cascio (2015) และ Bateson (2017) ได้กล่าวว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงเหตุผลและอารมณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมตามช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งช่วงอายุจะส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้ การทำความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เนื่องจากช่วงอายุที่แตกต่างกันจะมีการสะสมประสบการณ์ที่มากน้อยแตกต่างกัน ซึ่งประสบการณ์จะเป็นตัวชี้วัดความสนใจในประเด็นต่าง ๆ เช่น การวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต เป็นต้น ดังนั้นในแต่ละช่วงอายุจึงควรที่จะมีการวางแผนทางการเงินที่แตกต่างกัน (ธนานพ ลิ้มสุวรรณโรจน์, 2562) การวางแผนการเงินในแต่ละช่วงอายุแบ่งออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ วัยก่อนทำงานอายุไม่เกิน 21 ปี วัยเริ่มทำงานอายุ 22-30 ปี วัยสร้างครอบครัวอายุ 31-40 ปี วัยการงานมั่นคงอายุ 41-55 ปี และ วัยเกษียณอายุ 56 ปีขึ้นไป (ฉัตรฤดี ศิริลำดวน และคณะ, 2563) โดยการวางแผนทางด้านการเงินควรเริ่มจากการปลูกฝังทัศนคติในการออม

และการใช้เงินอย่างเหมาะสมตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเข้าสู่วัยทำงานจำเป็นต้องมีการวางแผนการเงินและจัดสรรรายได้ให้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงต้องมีการเก็บออมเงินเพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเมื่อเข้าสู่วัยที่มีครอบครัว คนในวัยนี้จำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวจึงมีภาระทางการเงินมากสำหรับการใช้จ่ายเงินเพื่อดูแลตนเองและคนในครอบครัว เมื่อเข้าสู่วัยการงานมั่นคงเป็นวัยที่ควรคำนึงถึงการนำเงินไปใช้สำหรับการวางแผนเกษียณมากขึ้น และเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุซึ่งเป็นวัยที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ลดลงจึงจำเป็นที่จะต้องวางแผนการใช้เงินให้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงเพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ

เทคนิคการสร้างภาพ (Projective Technique) เป็นการกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความคิดของตนเองผ่านเรื่องราวหรือกรณีศึกษาที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยแรงจูงใจ มุมมองทัศนคติ ความรู้สึก และความเชื่อของตนเอง (Seidman, 2012) โดยเทคนิคนี้ประกอบไปด้วยการทดสอบการสร้างประเด็น (Thematic Apperception Tests) การทดสอบด้วยภาพการ์ตูน (Cartoon Tests) และการต่อเติมเรื่องราว (Story Completion) (รศชงพร โกมลเสวิน, 2562) โดยในปัจจุบันเทคนิคการฉายภาพเป็นเทคนิคที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยในด้านการตลาดหรือการสำรวจพฤติกรรมของผู้บริโภค (Petison, 2015) โดยการทดสอบด้วยภาพการ์ตูน หรือการบรรยายภาพด้วยฟองสบู่ (Bubble drawing) เป็นวิธีที่ใช้กันทั่วไปในการผูกประโยคหรือคำ (Stienman, 2008) ซึ่งการผูกประโยคหรือคำถือว่าเหมาะสมในการสำรวจทัศนคติ มุมมอง และความชอบของผู้ตอบแบบสอบถามต่อตราสินค้า ตลอดจนพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสำรวจ (Donoghue, 2000) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการใช้เทคนิคการฉายภาพนำมาใช้ในการศึกษาด้านการเงินหรือการลงทุน (นิธิภัคดี กทิตาสตร และ ประภาพร กิจดำรงธรรม, 2562)

จากเหตุผลเบื้องต้น ลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุของประเทศไทยมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ปัญหาที่สำคัญคือ แต่ละช่วงอายุยังขาดความเข้าใจถึงลักษณะพฤติกรรมของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลกระทบของช่วงอายุที่มีต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล รวมถึงลักษณะการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุโดยใช้เทคนิคการสร้างภาพเพื่อทำให้การใช้ชีวิตในแต่ละช่วงอายุทางด้านการเงินมีความเหมาะสมและบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้ ซึ่งผลของการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐในการส่งเสริมเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินให้ประชาชน รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อบริษัทหรือที่ปรึกษาทางการเงินให้สามารถนำไปสื่อสารกับผู้ที่ต้องการวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของช่วงอายุที่มีต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลหลายงานวิจัยและแสดงให้เห็นว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการวางแผนทางการเงิน อันได้แก่ ชาลิสา พุกกระรัตน์ (2562)

ได้ศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติทางการเงินที่มีผลต่อการยอมรับความเสี่ยงส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และประสบการณ์ลงทุนแตกต่างกัน มีผลต่อการยอมรับความเสี่ยงส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ (2563) ได้ศึกษาความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคลและอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับการลงทุน และพฤติกรรมความเสี่ยงในการลงทุนที่มีต่อการวางแผนการลงทุน ผลการศึกษา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน มีอิทธิพลของพฤติกรรมความเสี่ยงในการลงทุนมีผลต่อการวางแผนการลงทุน รวมถึง Ng et al. (2011) ได้ศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์การลงทุนและปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ต่อความตั้งใจในการวางแผนทางการเงินยามเกษียณ ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลในเรื่องของสถานภาพทางสังคม อายุ และระดับรายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การวางแผนทางการเงินประสบความสำเร็จ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดทิศทางการบริหารการเงินส่วนบุคคล

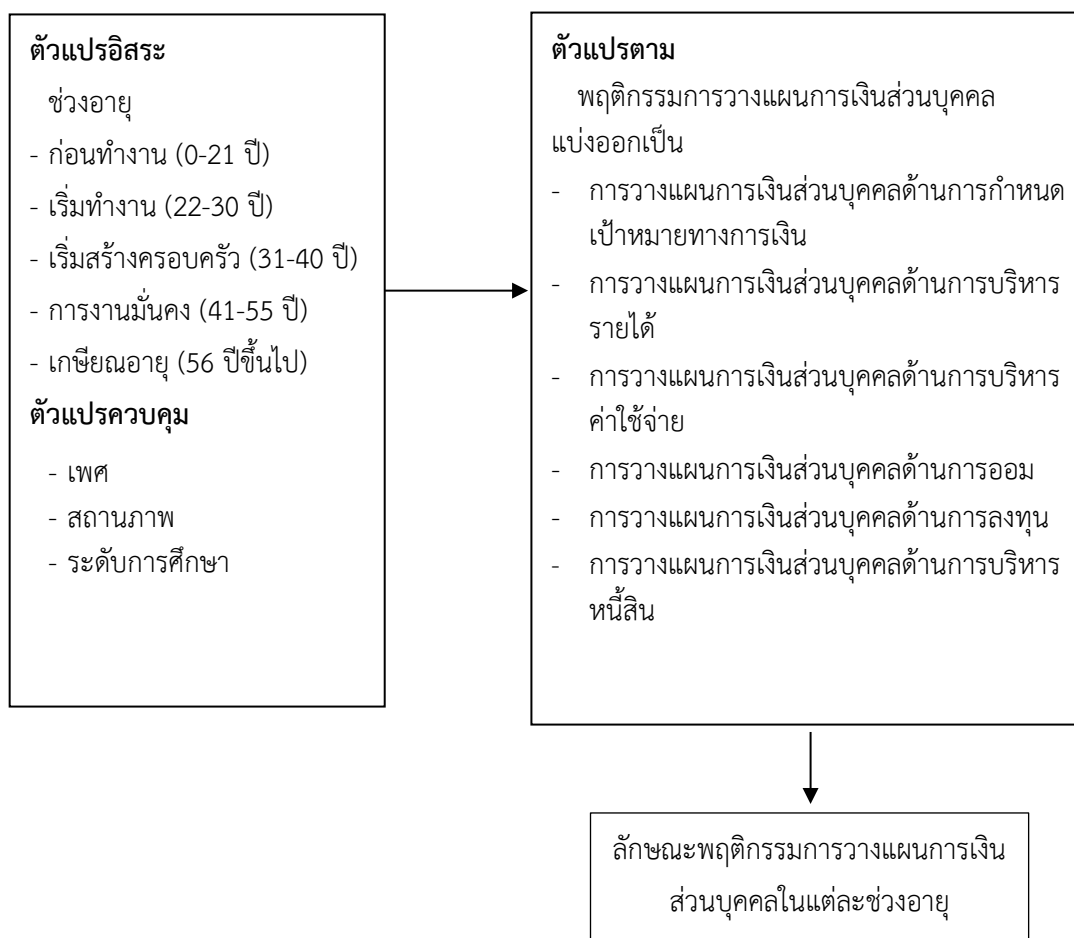
สำหรับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในช่วงอายุต่าง ๆ นั้น เริ่มจากช่วงอายุก่อนทำงาน Susan and Djajadikerta (2017) ได้ศึกษาความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษาวิทยาลัยในเมืองบันดุง จังหวัดชวาตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความเข้าใจด้านการเงิน มีการวางแผนด้านการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงิน รวมถึง ธนานพ ลิ้มสุวรรณโรจน์ (2562) ได้ศึกษาการวางแผนการเงินของนักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากยังมีความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร แต่มีทัศนคติในเรื่องการวางแผนทางการเงินดีมาก โดยทัศนคติการตั้งเป้าหมายทางการเงินจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านการออมและการลงทุนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน สำหรับในช่วงอายุเริ่มต้นการทำงาน เอก ชูณหัชชาชัย (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของกลุ่มคนที่เพิ่งเริ่มต้นการทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลสูงสุด คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ และ ปัจจัยด้านทัศนคติ ตามลำดับ ถัดไปช่วงอายุทำงาน ศิริกุล ตูลาสมบัติ (2562) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการเงินของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรมีการวางแผนการเงินแบบไม่เป็นทางการ และการจัดหาเงินทุนโดยการสะสมเงินออมส่วนบุคคล ส่วนสมบุรณ์ สารพัด และคณะ (2564) ได้ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชากรวัยทำงานในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ประเภทของการวางแผนบริหารการเงินส่วนบุคคลที่กลุ่มวัยทำงานในจังหวัดชลบุรีเลือกใช้มากที่สุดคือ การสร้างความมั่งคั่งผ่านการวางแผนเงินออม การวางแผนใช้จ่ายเงิน และ การวางแผนหนี้สิน โดยอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้ประเภทการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลแตกต่างกัน ส่วนช่วงอายุก่อนเกษียณอายุ ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีการงานมั่นคงนั้น กษวรรณ ขจรเสรี (2560) ได้ศึกษาการวางแผนทางการเงินก่อนเกษียณอายุ พบว่าบุคคล ควรมีการวางแผนการออมเงินและการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นรายได้ในยามเกษียณ โดยบุคคลสามารถออมเงินด้วยตนเองได้ โดยนำไปลงทุนใน หุ้นสามัญ พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ ที่ดิน บ้าน คอนโด ทองคำ ซึ่งผู้ลงทุนควรระมัดระวังเลือกลงทุนในระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ สุดท้ายในช่วงวัยเกษียณ สุดารัตน์ ทิพาพงศ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการวางแผนทางการเงินเพื่อคุณภาพชีวิตวัยเกษียณอายุ พบว่า แนวทางในการวางแผนทางการเงินเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยเกษียณอายุประกอบไป

ด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ การสำรวจตัวเอง การสำรวจแหล่งเงินได้หลังเกษียณ การคำนวณวางแผน เป้าหมายค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ การทำตามแผน และการติดตามทบทวนประเมินผล ซึ่งหากดำเนินการเตรียมความพร้อมทุกขั้นตอนอย่างเหมาะสมแล้วจะทำให้วัยเกษียณมีความมั่นคงในชีวิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นแบบแผนแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (An Explanatory Sequential Design) ใช้วิธีเชิงปริมาณก่อนแล้วตามด้วยวิธีเชิงคุณภาพแล้วนำผลเชิงคุณภาพมาอธิบายผลของเชิงปริมาณในเชิงลึก (Creswell, 2015) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน น่าน แพร่ และพะเยา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มี จำนวน 500 ราย แบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จำนวน 400 ราย ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้เทคนิคการสร้างภาพ (Projective Technique) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 100 ราย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1) เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ ช่วงอายุ ตัวแปรควบคุม คือ เพศ สถานภาพ และระดับการศึกษา และตัวแปรตาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล จำนวน 33 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การบริหารรายได้ การบริหารค่าใช้จ่าย การออม การลงทุน และการบริหารหนี้สิน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบบสอบถามได้มีการกำหนดลักษณะคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence (Miller et al., 2003) ผลจากการตรวจสอบ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

2) เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบทดสอบรูปภาพการ์ตูน (Cartoon test) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีนี้กลุ่มตัวอย่างจะได้รับคำแนะนำในการเติมคำพูดในช่องฟองอากาศที่ปรากฏเพื่อแสดงคำพูดของตัวการ์ตูนให้มีความสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยแบบทดสอบรูปภาพการ์ตูนประกอบไปด้วยบล็อกการ์ตูนจำนวน 6 บล็อก จำนวน 12 ช่อง ฟองอากาศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ซึ่งใช้แบบเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ (Survey research) ผ่านการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ซึ่งจะใช้แบบทดสอบรูปภาพการ์ตูน (Cartoon test)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งในส่วนข้อมูลตัวแปรต้นเป็นข้อมูลลักษณะประชากรที่อยู่ในมาตรวัดนามบัญญัติ (Nominal Scale) และ มาตราการวัดเรียงอันดับ (Ordinal Scales) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการแปลงข้อมูลให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ก่อนนำไปวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยแบบพหุคูณ สำหรับตัวแปรตาม คือพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลในแต่ละด้านจะใช้ค่าเฉลี่ยรวม (Composite Score) ในการวิเคราะห์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มต้นจากการอ่านเนื้อหา แล้วทำการแยกแยะจัดกลุ่มตามความหมาย หลังจากนั้นทำการหาแบบแผนของเนื้อหา พร้อมทั้งทำการเชื่อมโยงแบบแผนต่าง ๆ ให้ออกมาเป็นลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชากรแต่ละช่วงอายุ โดยงานวิจัยนี้มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีการตรวจสอบโดยใช้แนวคิดทฤษฎีจากหลายแหล่ง (Theory Triangulation) ในการตรวจสอบข้อมูลนั้นมีการใช้นักวิจัยหลายท่าน (Researcher Triangulation) ในการร่วมตรวจสอบข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ก่อนทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้มีการนำข้อมูลไปตรวจสอบลักษณะการกระจายของข้อมูลในส่วน of ค่าความเบ้ของข้อมูล (Skewness) และ ค่าความโด่งของข้อมูล (kurtosis) ซึ่งพบว่า ข้อมูลในทุกตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์ความเบ้ของข้อมูลไม่เกิน 3 และค่าสัมประสิทธิ์ความโด่งของข้อมูลไม่เกิน 10 (Kline, 2016) ซึ่งแสดงว่าข้อมูลนั้นมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) เมื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	ช่วงอายุ	เพศ	สถานภาพ	ระดับการศึกษา	กำหนดเป้าหมายทางการเงิน	กำหนด	การ				
						เป้าหมายทางการเงิน	การบริหารรายได้	การบริหารค่าใช้จ่าย	การออม	การลงทุน	การบริหารหนี้สิน
ช่วงอายุ	1.000										
เพศ	-0.058	1.000									
สถานภาพ	0.637	-0.035	1.000								
ระดับการศึกษา	-0.190	0.055	-0.211	1.000							
กำหนดเป้าหมายทางการเงิน	0.162	0.025	0.146	0.101	1.000						
การบริหารรายได้	0.150	-0.038	0.125	0.137	0.646	1.000					
การบริหารค่าใช้จ่าย	0.130	0.015	0.069	0.116	0.677	0.601	1.000				
การออม	0.118	-0.063	0.069	0.123	0.589	0.477	0.515	1.000			
การลงทุน	0.112	-0.025	0.065	0.296	0.360	0.417	0.300	0.576	1.000		
การบริหารหนี้สิน	0.184	-0.047	0.079	0.180	0.427	0.512	0.420	0.635	0.696	1.000	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศกับการพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการบริหารค่าใช้จ่าย มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.015 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการลงทุนกับด้านการบริหารหนี้สิน มีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 0.696 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหลักเกณฑ์ของ Hinkle (1998) ที่กล่าวว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ +0.90 ถึง +1.00 หรือ ตั้งแต่ -0.90 ถึง -1.00 จะแสดงว่า มีปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงจนเป็นตัวเดียวกัน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปรไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงจนเป็นตัวเดียวกัน (Multicollinearity)

สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ

	การวางแผน การเงินส่วนบุคคลภาพรวม	กำหนด เป้าหมาย ทางการเงิน	การ บริหาร รายได้	การ บริหาร ค่าใช้จ่าย	การออม	การลงทุน	การบริหาร หนี้สิน
ช่วงอายุ (อ้างอิง ต่ำกว่า 21 ปี)							
22-30 ปี	0.390***	0.306***	0.446***	0.268***	0.283**	0.515***	0.629***
31-40 ปี	0.403***	0.401***	0.343***	0.298**	0.474***	0.378**	0.718***
41-55 ปี	0.414***	0.342**	0.335**	0.324**	0.444***	0.562***	0.750***
56 ปี ขึ้นไป	0.393**	0.262*	0.286*	0.342**	0.369**	0.652***	0.739***
เพศ (อ้างอิง ชาย)							
หญิง	-0.114*	-0.065	-0.207***	-0.069	-0.170**	-0.119	-0.187*
สถานภาพ (อ้างอิง โสด)							
สมรส	0.089	0.083	0.187*	-0.041	-0.027	0.260*	0.074
หม้ายหรือหย่าร้าง	0.061	0.270	0.036	0.012	0.106	-0.027	-0.238
ระดับการศึกษา (อ้างอิง ประถมศึกษา)							
มัธยมศึกษา/ปวช.	0.394*	0.434*	0.154	0.239	0.502***	0.958***	0.207
อนุปริญญาตรี/ปวส.	0.468**	0.415**	0.105	0.373**	0.577***	0.996***	0.418*
ปริญญาตรี	0.607***	0.489***	0.298*	0.317**	0.570***	1.636***	0.715***
ปริญญาโท	0.872***	0.672***	0.633**	0.631***	0.865***	1.932***	0.905***
ปริญญาโทขึ้นไป	0.694**	0.713**	0.229	0.411	1.053***	1.591***	0.299
ค่าคงที่	2.888***	3.229***	3.119***	3.378***	3.034***	1.432***	2.363***

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ช่วงอายุส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การวางแผนการเงินส่วนบุคคลในทุก ๆ ด้าน ในเชิงบวก ซึ่งบุคคลในช่วงอายุเริ่มทำงาน (อายุ 22-30 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการบริหารรายได้มากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ ส่วน บุคคลในช่วงอายุเริ่มสร้างครอบครัว (อายุ 31-40 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ในด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน และการออมเงินมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ สำหรับบุคคลในช่วง อายุการทำงานมั่นคง (อายุ 41-55 ปี) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในภาพรวม และ ด้านการบริหารหนี้สินมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และบุคคลในช่วงเกษียณอายุ (อายุ 55 ปีขึ้นไป) ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการบริหารค่าใช้จ่ายและการลงทุนมากกว่าช่วง อายุอื่น ๆ

ในส่วนของปัจจัยควบคุม พบว่า เพศมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเงินส่วนบุคคล ในภาพรวม และ ในด้านการบริหารรายได้ การออม รวมถึงการบริหารหนี้สินในเชิงลบ สำหรับ สถานภาพ พบว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ยกเว้นสถานภาพสมรสที่ส่งผล กระทั่งพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้านการบริหารรายได้ และด้านการลงทุนในเชิงบวก ในส่วน ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาทุกระดับส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในภาพรวม รวมถึงด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน ด้านการออม และการลงทุนในเชิงบวก

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสร้างภาพ (Projective Technique) เมื่อทำการ วิเคราะห์เนื้อหาพบผลวิจัย ดังนี้

ช่วงอายุก่อนทำงาน (อายุ 0-21 ปี) เป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้เป็น ของตนเอง โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอายุ 18-21 ปี เพื่อเป็นตัวแทน ในช่วงอายุก่อนทำงาน เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีวุฒิภาวะเพียงพอในการให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม ซึ่งการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในช่วงอายุนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง คนกลุ่มนี้มีมุมมองว่าอยากพยายามหารายได้เสริมให้กับตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ มองว่าการลงทุนทำธุรกิจสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ เมื่อในอนาคตตนเองมีรายได้แล้วจะมีการ จัดสรรเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินเก็บออมและเงินลงทุน สำหรับกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างรายได้ เสริมให้กับตนเองได้ กลุ่มนี้มีการวางแผนทางการเงินโดยการจัดสรรเงินออกเป็นส่วน ๆ ได้แก่ เงินที่ใช้ ในชีวิตประจำวัน เงินออม และเงินเพื่อการลงทุน แต่จากสถานะเศรษฐกิจที่ผันผวนในปัจจุบันจึง จำเป็นต้องหาข้อมูลในการตัดสินใจลงทุนให้รอบด้าน เพื่อป้องกันการขาดทุนจากการลงทุน

ช่วงอายุเริ่มทำงาน (อายุ 22-30 ปี) เป็นวัยที่กำลังเริ่มต้นทำงาน เริ่มมีรายได้เป็นของตนเอง ดังนั้นในคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เริ่มมีการจัดทำบันทึกรายรับรายจ่ายของตนเองในแต่ละเดือน ซึ่งคนส่วน ใหญ่ในวัยนี้มีการจัดสรรเงินเก็บออมก่อนที่จะนำไปใช้จ่าย โดยรายได้ที่ได้รับถูกจัดสรรออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ เงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เงินสำรองไว้ในยามฉุกเฉิน เงินออม และเงินเพื่อการลงทุน แต่มีบาง กลุ่มที่เพิ่มการจัดสรรในส่วนของเงินออมเพื่อการท่องเที่ยวและซื้อสิ่งของที่ตนเองอยากได้ รวมถึงการ จัดสรรไว้เพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นด้วย โดยวิธีการออมนั้นส่วนใหญ่จะไปเปิดบัญชีเงินฝากประจำ ซื้อสลากออมทรัพย์กับธนาคาร รวมถึงซื้อประกันในลักษณะของการสะสมทรัพย์ ส่วนเงินที่จัดสรรไว้ เพื่อการลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ ทองคำ กองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ และสินทรัพย์

ดิจิทัล แต่คนช่วงอายุนี้นี้บางส่วนมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และภาระหนี้สินสูงทำให้ต้องจัดสรรรายได้ไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและจ่ายชำระหนี้สินแล้วจึงจัดสรรเงินที่เหลือเป็นเงินออม

ช่วงอายุเริ่มสร้างครอบครัว (อายุ 31-40 ปี) เป็นวัยที่หน้าที่การงานมีความก้าวหน้า ทำให้มีรายได้และรายจ่ายอยู่ในระดับที่สูง ดังนั้นในวัยนี้จึงมีความรอบคอบในการใช้จ่ายมากขึ้นจากวัยเริ่มทำงาน มีการวางแผนการเงินอย่างจริงจัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวางแผนการเงินเพื่อซื้อบ้าน ซื้อรถ และใช้ในวัยเกษียณ โดยคนส่วนใหญ่มีการจัดสรรเงินรายได้ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ เงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เงินสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เงินออม และเงินเพื่อการลงทุน โดยในส่วนของเงินจัดสรรเพื่อการลงทุนมีการนำไปลงทุนในสินทรัพย์หลากหลายประเภท เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ พันธบัตร หุ้นกู้ กองทุนรวม ทองคำ และอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่เพศหญิงมีการเลือกลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงที่ต่ำกว่าเพศชาย ส่วนการออมเงินคนส่วนใหญ่ใช้วิธีนำเงินไปเปิดหรือฝากบัญชีเงินฝากประจำ ซื้อสลากออมทรัพย์กับธนาคาร เป็นต้น

ช่วงอายุการงานมั่นคง (อายุ 41-55 ปี) เป็นวัยที่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ส่งผลให้การเงินมีความมั่นคงเช่นกัน โดยการวางแผนการเงินส่วนใหญ่ในวัยนี้มีเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ในวัยเกษียณให้เพียงพอ เริ่มมีการวางแผนการลงทุนในธุรกิจที่ทำเป็นอาชีพหลังวัยเกษียณ สำหรับการจัดสรรเงินรายได้ส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 4 ส่วนเช่นเดียวกับในช่วงอายุเริ่มทำงานและช่วงอายุสร้างครอบครัวคือ เงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เงินสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เงินออม และเงินเพื่อการลงทุน โดยในส่วนของเงินออมนั้นมีการนำไปซื้อในส่วนของประกันชีวิตและประกันสุขภาพ ส่วนของการลงทุนเริ่มเน้นการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ

ช่วงอายุเกษียณอายุ (อายุ 56 ปีขึ้นไป) เป็นช่วงอายุที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในวัยนี้ไม่มีรายได้จากการทำงานประจำ แต่มีเงินใช้จ่ายจากที่ได้เงินออมที่สะสมไว้ในวัยทำงาน หรือเกิดจากการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ เช่น การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น โดยคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จัดสรรผลตอบแทนที่ได้เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ไม่ค่อยมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และมีความระมัดระวังเรื่องการก่อหนี้ ส่วนใหญ่เน้นการเก็บออมเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น เปิดบัญชีเงินฝากประจำกับธนาคาร การซื้อสลากออมทรัพย์ ซึ่งได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยและเงินปันผล นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในการวางแผนสะสมสินทรัพย์ในรูปแบบบ้าน ที่ดิน ทองคำ เพื่อสามารถส่งมอบสินทรัพย์เป็นมรดกให้แก่ลูกหลานต่อไปได้

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสร้างภาพข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าช่วงอายุที่แตกต่างกันจะผลต่อลักษณะพฤติกรรมทางการเงินส่วนบุคคลในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้จ่าย การออม และการลงทุนที่มีลักษณะแตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเงินส่วนบุคคลในทุก ๆ ด้านในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับ Ng et al. (2011) พบว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดทิศทางการบริหารการเงินส่วนบุคคล และสอดคล้องกับวิลโล เอื้อฉัตร (2556) พบว่า อายุที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อรูปแบบการวางแผนทางการเงินที่ต่างกัน โดยช่วงอายุก่อนทำงาน (อายุ 0-21 ปี) ลักษณะพฤติกรรมทางการเงินแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

ตามการมีรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับพิราวรรณ จิระนันทราพร (2555) พบว่า รายได้เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยการแบ่งกลุ่มนั้นกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ส่วนกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองได้ กลุ่มนี้มีการวางแผนทางการเงินโดยการจัดสรรเงินออกเป็นส่วน ๆ ได้แก่ เงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เงินออม และ เงินเพื่อการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Murphy and Yetmar (2010) พบว่า กลุ่มช่วงอายุนักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าการวางแผนทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญ

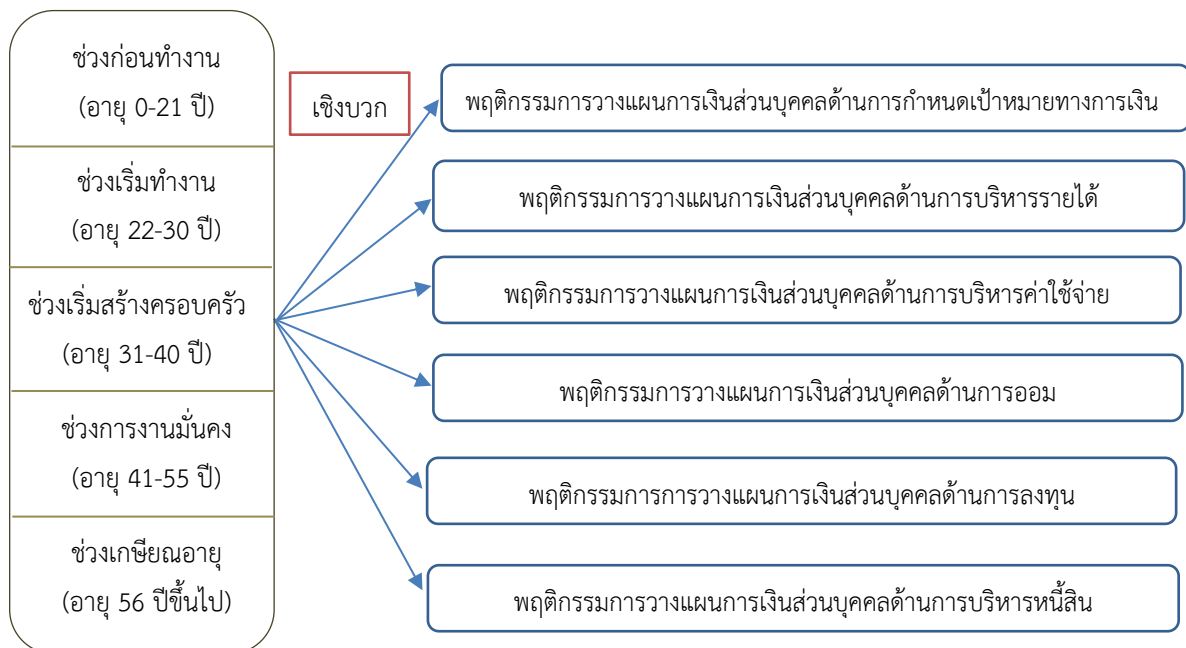
สำหรับช่วงอายุเริ่มทำงาน (อายุ 22-30 ปี) ช่วงอายุสร้างครอบครัว (อายุ 31-40 ปี) และช่วงอายุการงานมั่นคง (อายุ 41-55 ปี) ซึ่งเป็นวัยทำงาน บุคคลในช่วงอายุเริ่มทำงานจะให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการบริหารรายได้ ส่วนบุคคลในช่วงอายุเริ่มสร้างครอบครัวจะให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน และการออมเงิน สำหรับบุคคลในช่วงอายุการงานมั่นคง (อายุ 41-55 ปี) จะให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในภาพรวม และด้านการบริหารหนี้สินซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพัฒน์ แสทวิสุข (2556) ได้กล่าวว่าการกำหนดเป้าหมายทางการเงินและเป้าหมายในการดำเนินชีวิตนั้นทำให้เราสามารถกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงอายุได้ และสอดคล้องกับ สมบูรณ์ สารพัด และคณะ (2564) พบว่าการวางแผนบริหารการเงินส่วนบุคคลในช่วงอายุทำงานให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่งคั่งผ่านการวางแผนเงินออม การวางแผนใช้จ่ายเงิน และ การวางแผนหนี้สิน โดยอายุที่แตกต่างกันส่งผลให้ประเภทการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลแตกต่างกัน โดยรายได้ที่ได้รับส่วนใหญ่ของช่วงอายุทำงานจะถูกจัดสรรออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ เงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เงินสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เงินออม และเงินเพื่อการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ Hila (2018) และศิริกุล ตูลาสมบัติ (2562) พบว่า การวางแผนทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญในช่วงอายุทำงานจำเป็นต้องให้ความใส่ใจต่อการวางแผนการเงินเพื่ออนาคต ในส่วนของการออมนั้นกลุ่มช่วงอายุเริ่มทำงาน และกลุ่มช่วงอายุเริ่มสร้างครอบครัว ส่วนการออมเงินคนส่วนใหญ่ใช้วิธีนำเงินไปเปิดหรือฝากบัญชีเงินฝากประจำ ซื้อสลากออมทรัพย์กับธนาคาร รวมถึงการซื้อประกันในลักษณะของการสะสมทรัพย์ แต่สำหรับในส่วนของกลุ่มช่วงอายุการงานมั่นคง ซึ่งเป็นวัยก่อนเกษียณเน้นการออมในลักษณะของการซื้อประกันชีวิตและประกันสุขภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Coile (2015) การวางแผนการเงินจำเป็นต้องมีการคำนวณการเก็บออมให้เพียงพอกับค่าครองชีพ ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์เพื่อใช้ในยามเกษียณ สำหรับด้านการลงทุนในกลุ่มช่วงอายุทั้งสามมีการจัดสรรเงินเพื่อนำไปลงทุนในสินทรัพย์หลากหลายประเภท เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ พันธบัตร หุ้น กองทุนรวม ทองคำ อสังหาริมทรัพย์ และสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ Altfest (2007) และ Kapoor, Dlabay & Hughes (2009) ได้กล่าวว่า การวางแผนการลงทุนเป็นสิ่งจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันที่นักลงทุนต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับตนเองและครอบครัว แต่ในกลุ่มช่วงอายุเริ่มสร้างครอบครัวมีการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน โดยส่วนใหญ่ พบว่า เพศหญิงมีการเลือกลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงที่ต่ำกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒน์ ทองพืง (2555), วราลักษณ์ ลิมกาญจา และคณะ (2563) และสมบูรณ์ สารพัด และคณะ (2564) ที่พบว่า เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคล สำหรับกลุ่มช่วงอายุการงานมั่นคงหรือช่วงอายุก่อนเกษียณนั้นเน้นการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ (2563) พบว่า อายุมีอิทธิพลของพฤติกรรมความเสี่ยงในการลงทุนมีผลต่อการวางแผนการลงทุน

ในส่วนช่วงอายุเกษียณอายุ (อายุ 56 ปีขึ้นไป) เป็นวัยที่ไม่มีรายได้จากการทำงานประจำ แต่มีเงินใช้จ่ายจากที่ได้เงินออมที่สะสมไว้ในวัยทำงาน หรือเกิดจากการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ เช่น การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้นในช่วงอายุนี้นี้จึงให้ความสำคัญต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการบริหารค่าใช้จ่าย และการลงทุน สอดคล้องกับ Hershey Jacobs-Lawson และ Austin (2013) รวมถึง Lunceford (2017) ที่กล่าวว่า การวางแผนการเงินสำหรับช่วงอายุเกษียณจำเป็นที่ต้องเริ่มต้นวางแผนตั้งแต่ช่วงอายุทำงาน โดยการแบ่งเงินการลงทุนในมิติต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนที่มากขึ้น เพื่อมีเงินไว้ใช้จ่ายในวัยเกษียณซึ่งเป็นช่วงอายุที่ไม่มีรายได้จากงานประจำในอนาคต โดยคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จัดสรรผลตอบแทนที่ได้เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไม่ค่อยมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และมีความระมัดระวังเรื่องการก่อหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Marcinkiewicz (2017) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญในการวางแผนเพื่อช่วงอายุเกษียณที่มีความสุขและไม่เดือดร้อนคือ การหารายได้เพิ่มขึ้นในช่วงอายุทำงานและใช้เงินเหล่านั้นในการออม แต่ทั้งนี้การใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องมีวินัยทางการเงินควบคู่กันไปด้วย สำหรับในส่วนของการอมนั้นส่วนใหญ่ในกลุ่มช่วงอายุนี้นั้นการเก็บออมเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในการวางแผนสะสมสินทรัพย์ในรูปแบบบ้าน ที่ดิน ทองคำ เพื่อสามารถส่งมอบสินทรัพย์เป็นมรดกให้ลูกหลานต่อไปได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการลงทุนให้เหมาะสมในแต่ละบุคคล โดยต้องมีการศึกษากลยุทธ์การจัดสรรเงินลงทุน ซึ่งประกอบด้วยการพิจารณาข้อมูลในการลงทุน อัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงในการลงทุน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลงทุนในวัยเกษียณ (นพรัตน์ ศรีศุภภักต์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากศึกษาผลกระทบของช่วงอายุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล และลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในแต่ละช่วงอายุด้วยเทคนิคการสร้างภาพบองค์ความรู้สามารถสรุปได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ช่วงอายุส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การบริหารรายได้ การบริหารค่าใช้จ่าย การออม การลงทุน และการบริหารหนี้สิน โดยช่วงอายุที่แตกต่างกันจะทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

สรุป

สรุปภาพรวมของบทความ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า ช่วงอายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การบริหารรายได้ การบริหารค่าใช้จ่าย การออม การลงทุน และการบริหารหนี้สิน นอกจากนี้ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เทคนิคการสร้างภาพ (Projective Technique) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ยังสามารถยืนยันได้ว่าช่วงอายุที่แตกต่างกันจะทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย พบว่า ช่วงอายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล และช่วงอายุที่แตกต่างกันจะทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นประชาชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลให้เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปส่งเสริมให้ประชาชนมีการวางแผนบริหารจัดการทางการเงินที่ดี

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้ได้ค้นพบว่า ช่วงอายุส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่จะส่งผลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เช่น ปัจจัยทางด้านความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดหวังจากการออมและการลงทุน ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเงิน และประสบการณ์การออมและการลงทุน ฯลฯ

2.2 งานวิจัยนี้ได้ค้นพบว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกันจะทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไป สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการใช้เทคนิคอื่น ๆ เช่น การต่อเติมเรื่องราว หรือการทดสอบการสร้างประเด็น มาช่วยในการฉายลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้มีความชัดเจนเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กษวรรณ ขจรเสรี. (2560). การวางแผนทางการเงินก่อนเกษียณอายุ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 1(1), 40-47.

กิตติพัฒน์ แสนทวีสุข. (2556). เงินทองต้องใส่ใจ. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

- ฉัตรฤดี ศิริลำตวน สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์ และนรา หัตถสิน. (2563). *คู่มือการวางแผนการเงิน*.
อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชาลิสา พุกกะรัตน์. (2562). การศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติทางการเงินที่มีผลต่อการยอมรับความ
เสี่ยงส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น*.
7(1), 10-18.
- ธนาพ ลิ้มสุวรรณโรจน์. (2562). *การวางแผนการเงินของนักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร*.
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะสถิติประยุกต์.
- นพรัตน์ ศรีสุภักดิ์ และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดสรรการลงทุนในสินทรัพย์ และกลยุทธ์การลงทุน
แบบไม่เน้นเต็มอุตสาหกรรม สำหรับการวางแผนการลงทุนเพื่อเกษียณอายุ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*
31(98), 1-16.
- นิธิภัคดี กิติศาสตร์ และประภาพร กิจดำรงธรรม. (2562). ทัศนคติต่อการซื้อขายหุ้น โดยเทคนิคการ
สร้างภาพ กรณีศึกษาจากนักลงทุนรายย่อยในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม*. 13(3), 223-230.
- พัฒน์ ทองพื้ง. (2555). *การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พิรารวรรณ จิระนนทรภาพร. (2555). *ทัศนคติของประชาชนวัยทำงานในภาคเหนือของประเทศไทยต่อ
การวางแผนการเงินส่วนบุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
เชียงใหม่.
- รชชงพร โกมลเสวิน. (2562). *เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประชาสัมพันธ์และโฆษณา* (พิมพ์ครั้งที่
3). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- วรลักษณ์ ลิ้มกาญจนา และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความ
พร้อมทางการเงิน เพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และ
ขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. 19 (2), 28-45.
- วิไล เอื้อปิยฉัตร. (2556). *ความรู้ทางการเงิน: ตัวกำหนดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการออม*.
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศิริกุล ตูลาสมบัติ. (2562). แนวทางการจัดการการเงินโดยใช้ระบบสารสนเทศของกลุ่มผู้ผลิตเต้าเจี้ยว
อินทรีย์. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 17(2), 25-36.
- สมบูรณ์ สารพัด, ศิริสุข อินละคร และ ชไมพร ชินโชติ. (2564). การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของ
ประชากรวัยทำงานในจังหวัดชลบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(3), 218-234.
- สุดาร์ตน์ ทิพาพงศ์. (2564). แนวทางการวางแผนทางการเงินเพื่อคุณภาพชีวิตวัยเกษียณอายุ. *วารสาร
การบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 7(5), 353-365.

- สุทินันท์ พรหมสุวรรณ. (2563) การศึกษาความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคล และอิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับการลงทุนและพฤติกรรมความเสี่ยงในการลงทุนที่มีต่อการวางแผนการลงทุนกองทุน Super Savings Fund (SSF) ของกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 14(3), 180-193.
- เอก ชุณหัชชาชัย. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของกลุ่มคนที่เพิ่งเริ่มต้นการทำงานในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*. 26(2), 13-23.
- Altfest, L. (2007). *Personal financial planning*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Bateson, P. (2017). *Behavior, development and evolution*. Cambridge, UK: Open Book Publishers.
- Cascio, W. F. (2015). Industrial–organizational psychology: Science and practice. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 879–884.
- Coile. (2015). Financial Factors Affecting Retirement Planning by Savings and Credit Cooperative Employees in Nakuru Town, Kenya. *The International Journal of Business & Management*, 5, 131–149.
- Creswel, J. W. (2015). *A concise Introduction to Mixed method Research*. Los Angeles: Sage
- Donoghue, S. (2000). Projective techniques in consumer research. *Journal of Family Ecology and Consumer Science*. 28, 47-53.
- Glenn, M. & Mary, W. (2013). Personal Financial Management Education: An Alternative Paradigm. *Journal of Financial Counseling and Planning*. 15(2), 79-88.
- Hershey, D. A., Jacobs-Lawson, J. M., & Austin, J. T. (2013). *Effective financial planning for retirement*. Oxford, NY: Oxford University Press.
- Hila, A. (2018). Early retirement and late retirement: Comparative analysis of 20 european countries. *International Journal of Sociology*. 48(3), 231-250.
- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*. Boston: Houghton Mifflin.
- Kapoor, J. R., Dlabay, L. R., & Hughes, R. J. (2009). *Personal finance*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.
- Kline, R.B. (2016). *Methodology in the Social Sciences. Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 4nd ed. [n.p.]: Guilford Press.

- Levy, P. E. (2010). *Industrial/organizational psychology: Understanding the workplace*. (3rd ed.). New York: Worth Publishers.
- Lunceford, G. M. (2017). *What is retirement in the 21st Century?* Cleveland, OH: Case Western Reserve University Press.
- Marcinkiewicz, E. (2017). Factors affecting the development of voluntary pension schemes in CEE countries: A panel data analysis. *Central European Economic Journal*. 3(50), 26-40.
- Miller, S. D., Duncan, B. L., Brown, J., Sparks, J. & Cloud, D. (2003). The outcome rating scale: A preliminary study of the reliability, validity, and feasibility of a brief visual analog measure. *Journal of a Brief Therapy*, 2(2), 91-100.
- Murphy, D. S., & Yetmar, S. (2010). Personal financial planning attitudes: a preliminary study of graduate students. *Management Research Review*, 33(8), 811-817.
- Petison, P. (2015). A comparison of three projective techniques: Lessons learned from a business research class. *the International Journal of Applied Business and Economics Research*. 13(6), 4519-4528.
- Stienman, B. R. (2008). Projective techniques in consumer research, *Northeastern Association of Business, Economics, and Technology Proceedings*, 53-261.
- Seidman, I. (2012). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences* (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.
- Susan, M. & Djajadikerta, H. (2017). Understanding Financial Knowledge, Financial Attitude, and Financial Behavior of College Students in Indonesia. *Advanced Science Letters*. 23(9), 8762-8765.
- Ng, Y. H., Tay, W. Y., Tan, N. L. & Lim Y. S. (2011). Influence of Investment Experience and Demographic Factors on Retirement Planning Intention. *International Journal of Business and Management*. 6(2), 196-203.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rded. New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถในการบริหารความหลากหลาย
ในบริบทของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น
ของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ANTECEDENTS AND CONSEQUENCES OF A DIVERSITY MANAGEMENT CAPABILITY
IN THE CONTEXT OF PERCEIVED GENERATIONAL DIFFERENCES:
THE HUMAN RESOURCES MANAGER IN INDUSTRY
IN PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

ปริยาภัทร พรหมศิริ¹ และจันทนา แสนสุข²

Priyaphat Promkeeree and Jantana Saensuk

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: priyaphat.p-st@rmutsb.ac.th

Received April 20, 2023; Revised May 28, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดสอบอิทธิพลของความสามารถในการบริหารความหลากหลายที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อทดสอบอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อทดสอบบทบาทของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านเจเนอเรชั่นที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณผ่านการเก็บแบบสอบถาม (อิเล็กทรอนิกส์) จากผู้บริหารงานบุคคลในชมรมบริหารงานบุคคลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 118 องค์กร ในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ไฮเทค นครหลวง สวนอุตสาหกรรมโรจนะ แฟคเตอรีแลนด์วังน้อย และ โรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรม โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์ความถดถอย

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลาย และ 3) การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่นไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารงานบุคคลสามารถนำไปปรับใช้ในการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการความหลากหลายผ่านกระบวนการด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเท่าทันยุคสมัย เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ: ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์, การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล, เจเนอเรชั่น

ABSTRACT

The research aimed to study the following: 1) Influences of diversity management capability that affected the human resource excellence of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province, Thailand. 2) Influences of transformational leadership that affected the diversity management capability of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. 3) Influences of perceived generational differences that affected the relationship between the transformational leadership and diversity management capability of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. The study was a quantitative research method using a questionnaire (Google Forms) as a research instrument to collect data from 118 organizations in the Ayutthaya Personnel Management Group (APM) (human resources managers) in the Bang Pa-in Industrial Estate, Hi-Tech Industrial Estate, Rojana Industrial Park, Factory Land Wangnoi, and other factories outside the industrial estate. Moreover, the data were analyzed by using frequency, percentage, the mean, standard deviation, validity, reliability, Pearson correlation coefficient, simple regression analysis, and multiple regression analysis.

The results of the data analysis revealed the following: 1) Diversity management capability positively influenced the human resource excellence of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. 2) Transformational leadership positively influenced the diversity management capability of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. 3) The perceptions of the generational differences did not affect the relationship between transformational leadership and the diversity management capability of human resources managers in industry in Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province.

Finally, the research results could be used a guideline for human resources managers to apply in enhancing the ability to manage diversity through human resource management processes promptly that would lead the organization to human resource excellence.

Keywords: Diversity Management Capability, Transformational Leadership, Human Resource Excellence, Perceptions of Generational Differences, Generation

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรส่วนใหญ่ ล้วนประสบปัญหาจากการมีพนักงานที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลต่อผู้บริหารอย่างมาก โดยเฉพาะความหลากหลายด้านช่วงอายุ (เจเนอเรชั่น) ซึ่งจะมีความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ความแตกต่างนี้จึงกลายเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น องค์กรจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการที่ดี หากผู้บริหารงานบุคคลไม่ให้ความสำคัญ ละเลย ไม่ดำเนินการใด ๆ จะกลายเป็นปัญหาด้านการบริหารคนให้เกิดความแตกแยกและความขัดแย้งขึ้น ซึ่งความสามารถ

ในการบริหารจัดการที่ดียังส่งผลให้เกิดความได้เปรียบสูงสุดจากความหลากหลาย ลดข้อเสียเปรียบอันเกิดจากความหลากหลายให้เหลือน้อยที่สุด โดยไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานขององค์กร (มนัสวี ศรีนนท์, 2561)

การบริหารความหลากหลาย (Diversity Management) ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารงานบุคคลในองค์กรโดยการวางแผนและปรับใช้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ รวมถึงต้องมีวิสัยทัศน์เข้าใจความหลากหลายที่แตกต่างกันของแต่ละเจนเนอเรชั่น การนำความหลากหลายมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ขององค์กรในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงอย่างเข้าใจถึงความหลากหลายนำไปสู่ผลการปฏิบัติงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถขยายผลผลิตให้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (Acc Sriphat, 2555) ด้วยทักษะความเป็นผู้นำที่พร้อมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งมาพร้อมกับความคิดนอกกรอบและความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งเข้าใจในความแตกต่างของบุคคลในแต่ละกลุ่มเจนเนอเรชั่น ที่มีความแตกต่างกันหลายด้าน ทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ลักษณะนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาได้อย่างชัดเจน สาเหตุที่คนแต่ละช่วงวัยมีความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างกัน เนื่องมาจากสภาพสังคมในช่วงนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่หล่อหลอมความคิดและทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้นขึ้นมา โดยผู้บริหารงานบุคคลให้ความสำคัญในการสร้างความสมดุลเพื่อช่วยให้การทำงานราบรื่นยิ่งขึ้น เพราะถึงจะต่างวัย ต่างความคิด แต่ก็สามารถร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ในการทำงานที่เกิดขึ้นอาจมาจากความไม่เข้าใจกัน หรือเป็นเพราะมุมมองการดำเนินชีวิตที่มีเป้าหมายแตกต่างกันตามช่วงวัย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารงานบุคคลที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการบริหารจัดการบุคคลที่หลากหลายให้มีการปรับตัวเข้าหากัน การเรียนรู้ความคิดความอ่านของกันและกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและมีความสุข การตระหนักถึงความสำคัญในความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อย่าหาจุดผิดแต่ควรหาข้อดีร่วมกัน และหาเวลาอยู่ร่วมกัน หรือการทักกิจกรรมที่ช่วยสานสัมพันธ์อันดีต่อกัน จึงจะเกิดประสิทธิภาพและมีวัฒนธรรมองค์กรสอดคล้องและสมดุลส่งผลต่อสมรรถนะโดยรวมขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายองค์กรร่วมกัน

บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอ ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ในบริบทของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชั่น โดยมีปัจจัยที่เป็นเหตุ อันได้แก่ ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลายโดยมีการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชั่นเป็นตัวแปรแทรก รวมทั้งนำเสนอปัจจัยที่เป็นผลของความสามารถในการบริหารความหลากหลาย อันได้แก่ องค์กรที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งกำหนดขอบเขตการศึกษาเป็นผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบอิทธิพลของความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลาย
3. เพื่อทดสอบบทบาทของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชั่น ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลาย

การทบทวนวรรณกรรม

ความหลากหลายของบุคคลกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาระดับองค์กรและระดับประเทศ บุคลากรที่มีความแตกต่างหลากหลายนั้น ส่งผลให้มีความต้องการแรงจูงใจในการทำงานที่แตกต่างกัน มีลักษณะการเรียนรู้

และการพัฒนาที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งความหลากหลายในที่ทำงาน (Diversity in Workplace) ในปัจจุบันหมายรวมถึง อัตลักษณ์ทางเพศ ศาสนา สัญชาติ ค่านิยม วิธีการคิด มุมมอง ภูมิหลัง ภาษา ความสามารถ ทักษะ ความสนใจ ความเชื่อทางการเมือง และความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น “ความหลากหลายในองค์กร” มักจะถูกตีความใน ด้านลบเนื่องจากปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างของบุคลากร เช่น การทำงานร่วมกันของคนกลุ่ม Gen Z และ Baby Boomer หรือระหว่างกลุ่มคนไทยและต่างชาติที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน (เจนนิเฟอร์ ชวโนวานิช, 2562) ดังนั้น ผู้บริหารงานบุคคลจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสามารถในการบริหารความหลากหลาย (Diversity Management Capability) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการวางแผน และปรับใช้กลยุทธ์การบริหาร ทรัพยากรบุคคลที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบจากความ หลากหลาย และลดข้อเสียเปรียบอันเกิดจากความหลากหลายให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มี ประสิทธิภาพสูงสุด (Cox, 1994) ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การบริหารความหลากหลายจะทำให้ องค์กรสามารถปรับตัว และริเริ่มคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันนำไปสู่ ความสำเร็จขององค์กรได้

ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Excellence) หมายถึง การบริหาร บุคลากรขององค์กรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร ทำให้องค์กรสามารถรักษา บุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงานสูงไว้กับองค์กรได้ในระยะยาว การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหาร ความหลากหลายจะทำให้เกิดการบริหารทีมงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน และนำพา องค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ คือ การบริหารที่มีวิธีการเหมาะสมกับบริบทของทีม คงไม่สามารถระบุรูปแบบที่ใช้ สำหรับเป็นมาตรฐานเดียวกันในการบริหารทุกทีมงานได้ (พนิดา นิลอรุณ และคณะ, 2560) สิ่งทีถือว่เป็นหัวใจ สำคัญในการบริหารทีมงานก็คือ การทำความเข้าใจถึงลักษณะการรวมตัวกันของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักและพยายามทำความเข้าใจองค์ประกอบภายในกลุ่มว่ามีลักษณะเฉพาะ ที่เป็นจุดเด่นอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างแนวทางในการบริหารทีมงาน โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของ การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในทีมงานได้อย่างสมบูรณ์ ทีมงานเปรียบเสมือนกลไกในการนำองค์กร ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ หากผู้บริหารนำหลักการบริหารความหลากหลาย มาใช้ในการบริหารจัดการ ในองค์กร จะนำองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (วสันต์ ชาลิตวรกุล, 2560) ส่งผลให้เกิดประโยชน์ คุณค่า และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีของพนักงาน (กล้วยไม้ วันทนัง, 2563) ดังนั้น นักบริหารทรัพยากรบุคคล ที่มีความสามารถในการบริหารความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ จะนำไปสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (สมพร ปานยินดี, 2558) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรนั่นเอง นำไปสู่สมมติฐานที่ 1 ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้าน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารในการ เปลี่ยนแปลงนำพาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ โดยส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนา ความสามารถของตนไปสู่ระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อนำองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็น กระบวนการพัฒนาความสามารถของผู้นำที่จะทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ แรงจูงใจ วิสัยทัศน์ การสร้าง ระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคน โดยใช้แนวคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม และผู้นำสมัยใหม่ และการนำหลักธรรม มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นภาวะผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเป็นผู้นำจึงเป็นศิลปะของการบริหารภายในองค์กร

มีความมั่นใจในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือ และให้ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี ภาวะผู้นำนั้นย่อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุคใหม่ และเป็นจุดรวมพลังของทุกคนในองค์กร ฉะนั้นผู้นำยุคใหม่ย่อมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานในองค์กร โดยเฉพาะผู้นำที่มีความสามารถในการจัดการการเปลี่ยนแปลง จะมีความจำเป็นต่อการบริหารความหลากหลายในสภาวะปัจจุบัน (เกลิงส์คัตต์ กลางสาทร, 2560) เพราะจะมีผลสะท้อนต่อวิถีปฏิบัติงานและผลงานขององค์กร ซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารงานบุคคลจำเป็นต้องใช้สมรรถนะหลักหลากหลายด้าน ในการจัดการความหลากหลายของพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลเรียนรู้องค์กร และความพร้อมของทรัพยากรองค์กร ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลาย (สมพร ปานยิทธิ, 2558) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลง เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาพนักงานและองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหารงานบุคคลในการบริหารความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร นำไปสู่ สมมติฐานที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชัน (Perceived Generational Differences) หมายถึง การที่ผู้บริหารเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของพนักงานที่มีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ และรูปแบบในการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละเจเนอเรชัน โดยมุ่งเน้นให้พนักงานแต่ละเจเนอเรชันทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชันของบุคลากรในองค์กรนั้น จะเป็นขุมพลังแห่งความคิดก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากมาย และมีข้อเสียก็คือ ความคิดบางอย่างของคนแต่ละช่วงวัย อาจแตกต่างกันเกินไปจนมองหาจุดร่วมไม่ได้ จึงมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร (เกลิงส์คัตต์ กลางสาทร, 2560) ซึ่งความแตกต่างของกลุ่มคนหรือบุคลากรในแต่ละช่วงวัยจะเกิดหรือมีความสมดุลมากยิ่งขึ้น ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้มีความสามารถในการบริหารความหลากหลายได้ดี เนื่องจากการพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นเลิศในการทำงานได้ ต้องคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (ศุภกิจ จันทร์ตรี, 2562) อย่างไรก็ตาม การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจะสามารถบริหารความหลากหลายได้ดีมากยิ่งขึ้นไปอีก หากผู้บริหารมีความเข้าใจและรับรู้ในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านเจเนอเรชันอีกด้วย จึงนำไปสู่ สมมติฐานที่ 3 การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชัน มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งแสดงได้ตามแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาโดยดำเนินการ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกในชมรมบริหารงานบุคคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำแหน่งผู้บริหารฝ่ายบุคคลจำนวน 120 คน จาก 120 องค์กร ในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) เขตนิคมอุตสาหกรรม (บางปะอิน,ไฮเทค,นครหลวง) 2) เขตประกอบการอุตสาหกรรม (สวนอุตสาหกรรมโรจนะ, แฟคเตอร์แลนด์วังน้อย) และ3) โรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรม (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้บริหารฝ่ายบุคคลที่เป็นสมาชิกในชมรมบริหารงานบุคคลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 118 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล : แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวนคำถาม 9 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ จำนวนพนักงาน กลุ่มอายุของพนักงานส่วนใหญ่ และที่ตั้งขององค์กร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2) แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) จำนวน 23 ข้อ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น และความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ส่วนที่ 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้อ อยู่ที่ 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า IOC ที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 0.50 เป็นต้นไป แสดงว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีคุณภาพตรงตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ 2) ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.799 – 0.855 ซึ่งมากกว่า 0.70 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล : เก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google form) ให้กับผู้บริหารงานบุคคลที่เป็นสมาชิกชมรมบริหารงานบุคคลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 120 ชุด และได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนมาทั้งสิ้น 118 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.33

4. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล : นำแบบสอบถามและข้อมูลที่ผ่านการบันทึกอย่างถูกต้องและสมบูรณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล 3 ส่วน อันได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป 2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็น 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล: สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ 2) สถิติวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) สถิติทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง ค่าความเชื่อมั่น 4) สถิติเพื่อทดสอบคุณสมบัติของตัวแปร ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Correlation Coefficient) 5) สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. **ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 118 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 64.41 คน มีอายุระหว่าง 43 – 57 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 67.80 ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 55.93 มีประสบการณ์การทำงานในองค์กรปัจจุบันมากกว่า 15 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 57.63 มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 70,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 61.02 โดยองค์กรมีระยะเวลาในการดำเนินกิจการมากกว่า 20 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 69.49 มีจำนวนพนักงานมากกว่า 200 คน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 57.63 ซึ่งพนักงานในองค์กรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26 – 42 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 86.44 และองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่ เขตนิคมอุตสาหกรรม (บางปะอิน,บ้านหว้า (ไฮเทค),นครหลวง) จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 47.46

2. **ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น** พบว่า ผู้บริหารงานบุคคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย และการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านเจเนอเรชั่น ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$), ($\bar{x} = 4.27$), ($\bar{x} = 4.22$) ตามลำดับ และมีความคิดเห็นต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ผู้บริหารงานบุคคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง “การให้โอกาสพนักงานในการแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย” มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$) 2) ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ในเรื่อง “รับฟังความคิดเห็นและส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่มีความหลากหลายมาเชื่อมโยงกันในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย” มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) 3) การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น ในเรื่อง “การเข้าใจดีว่าพนักงานแต่ละเจเนอเรชั่น มีความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด” ($\bar{x} = 4.31$) และ 4) ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในเรื่อง “องค์กรจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้พนักงานอย่างพอเพียง” มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$)

3. **ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากข้อคำถามปลายเปิด** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 118 คน มีผู้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย จำนวน 6 คน โดยใช้รหัส R1 - R6 แทนผู้ให้ความคิดเห็นคนที่ 1 - 6 โดยพบว่า มุมมองของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นดังนี้ 1) รับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความต้องการ และข้อดีข้อด้อยของแต่ละเจเนอเรชั่น รูปแบบการทำงานของคนต่างกลุ่มเจเนอเรชั่น ต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างเพศ ต่างอายุ (R1, R5, R6) 2) คนในองค์กรที่มีความต่างด้านเจเนอเรชั่นส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการบริหารจัดการองค์กร (R5) 3) การที่องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบจากการที่มีพนักงานที่หลากหลายเจเนอเรชั่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในงานได้สูงสุด ก็ย่อมต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการความหลากหลายของผู้นำองค์กร เช่น การส่งเสริมและสร้างความเป็นธรรม การมีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมในการบริหารความหลากหลายในองค์กร การมีกฎกติกาการทำงานชัดเจนและเท่าเทียมกัน รวมไปถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละเจเนอเรชั่น (R2, R3, R4, R5, R6)

4. ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน

ตารางที่ 1 ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

	ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์		t	P – Value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย (B)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (E)		
ค่าคงที่ (a)	-6.530E ⁻¹⁷	0.083	0.000	1.000
ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย	0.446	0.083	5.370	0.000**
Adjusted R Square	0.192			

* P < 0.05, ** P < 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 (B = 0.446, P < 0.01) ยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลาย

	ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย		t	P – Value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย (B)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (E)		
ค่าคงที่ (a)	-1.083E ⁻¹⁶	0.078	0.000	1.000
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.538	0.078	6.882	0.000**
Adjusted R Square	0.284			

* P < 0.05, ** P < 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 (B = 0.538, P < 0.01) ยอมรับสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 3 การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลาย

	ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย		t	P – Value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย (B)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (E)		
ค่าคงที่ (a)	0.041	0.075	0.542	0.589
1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.419	0.078	5.390	.000**
2. การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น	0.348	0.077	4.508	.000**
3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง x การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น	-0.160	0.081	-1.979	.051
Adjusted R Square	0.386			

* P < 0.05, ** P < 0.01

ในการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณสมบัติของตัวแปร ว่ามีความเหมาะสมกับเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่สูงเกินไปจนอาจเกิดปัญหา Multicollinearity พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง x การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น มีค่าอยู่ระหว่าง -0.205 – 0.256 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ประกอบกับการพิจารณาจากค่า VIF พบว่า อยู่ระหว่าง 1.105 – 1.148 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณได้

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ($B = -0.160, P > 0.05$) หมายความว่า การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่จะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ของตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และตัวแปรความสามารถในการบริหารความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งแสดงว่า ปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเมื่อแต่ละองค์กรมีบุคลากรที่มีความแตกต่างหลากหลายซึ่งอาจเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กร ผู้บริหารงานบุคคลจึงต้องใช้ความสามารถในการจัดการความแตกต่างหลากหลายของบุคลากรในธุรกิจอย่างชาญฉลาดในการวางแผน และปรับใช้กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันให้มีความเหมาะสม ผ่านกระบวนการพัฒนาบุคลากร มีการจูงใจ การประเมิน การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคลที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา จึงทำให้องค์กรเกิดข้อได้เปรียบจากความหลากหลาย และลดข้อเสียเปรียบอันเกิดจากความหลากหลายให้เหลือน้อยที่สุด และให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ปานยงค์ (2558) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของความสามารถในการจัดการความหลากหลาย: หลักฐานเชิงประจักษ์ของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการจัดการความหลากหลาย ด้านการมุ่งเน้นการบริหารงานที่แตกต่าง ความยืดหยุ่นในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ความสามารถในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศในการดำเนินงาน ในขณะเดียวกันก็ยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ลิ่มเฉลิม (2561) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภาวิชาชีพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านการวางแผนด้านบุคลากร เป็นแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภาวิชาชีพตามเกณฑ์ TQA และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กล้วยไม้ วันทนัง (2563) ศึกษาเรื่องการจัดการความหลากหลายของบุคลากรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานในบริษัท ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแห่งหนึ่ง โดยพบว่า บุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการความหลากหลายด้วยวิธีการบูรณาการความรู้ ความสามารถที่โดดเด่น การใช้ความยืดหยุ่นในการทำงาน และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมนั้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ คุณค่า และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีของพนักงานในองค์กร

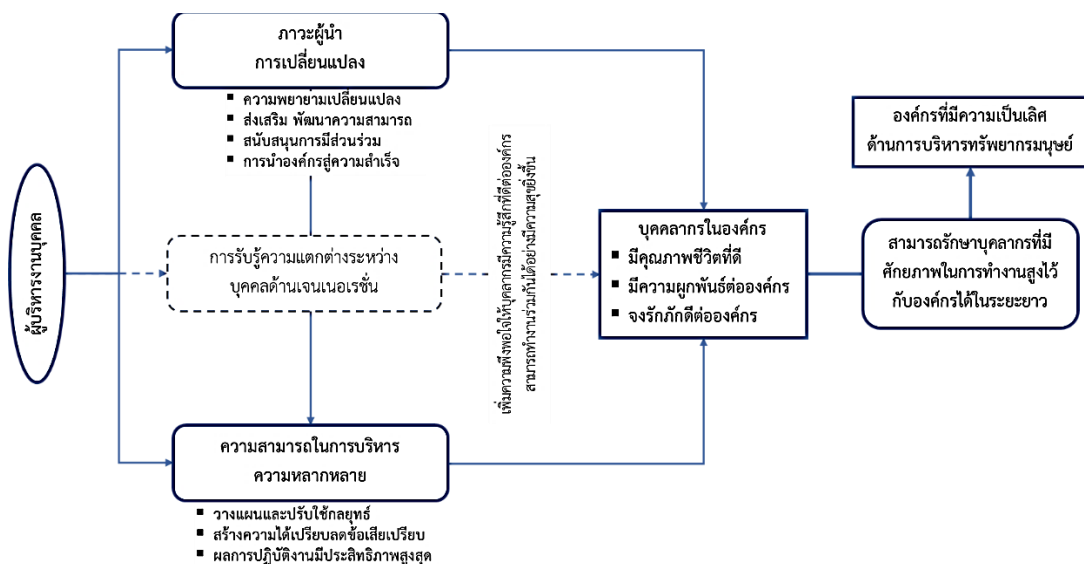
วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลาย เนื่องจากเมื่อผู้บริหารงานบุคคลมีการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ โดยส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาความสามารถของตนไปสู่ระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ผ่านแนวคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ แนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรม และแนวคิดผู้นำสมัยใหม่ ยิ่งส่งผลให้ผู้บริหารงานบุคคลได้ใช้สมรรถนะหลัก (Competency) หลากหลายด้าน ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหารงานบุคคลในการบริหารความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะ

ของผู้ตอบแบบสอบถาม R3 : กล่าวว่า ผู้นำองค์กรและผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมในการบริหารความหลากหลายในองค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลาย เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการในบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นสูงขึ้น เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายที่จะเกิดขึ้นในองค์กร โดยอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารความหลากหลายในองค์กรได้อย่างชาญฉลาด ดังนั้น ถึงแม้ว่าผู้บริหารงานบุคคลจะรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชั่น ก็ไม่ได้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความสามารถในกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่กล่าวถึงมุมมองของผู้บริหารงานบุคคลในอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า การรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความต้องการ และข้อดีข้อด้อยของแต่ละเจเนอเรชั่น รูปแบบการทำงานของคนต่างกลุ่มเจเนอเรชั่น ต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างเพศ ต่างอายุ (R1, R5, R6) โดยเฉพาะคนในองค์กรที่มีความต่างด้านเจเนอเรชั่น ก็ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการบริหารจัดการองค์กร (R5) แต่ทั้งนี้การที่องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบจากการที่มีพนักงานในองค์กรที่หลากหลายเจเนอเรชั่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในงานได้สูงสุด ก็ย่อมต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการความหลากหลายของผู้นำองค์กร เช่น การส่งเสริมและสร้างความเป็นธรรม การมีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมในการบริหารความหลากหลายในองค์กร การมีกฎกติกาการทำงานชัดเจนและเท่าเทียมกัน รวมไปถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละเจเนอเรชั่น (R2, R3, R4, R5, R6)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบทั้งหมดถูกจัดเรียงจัดอยู่ในรูปแบบของแผนผังการวิจัย ซึ่งมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย เป็นแรงขับเคลื่อนของผู้บริหารงานบุคคล ซึ่งมีผลต่อบุคลากรในองค์กร นำไปสู่องค์กรที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

สรุป

ความสามารถในการบริหารความหลากหลายมีความสำคัญในการเป็นกำลังให้ผู้บริหารงานบุคคลขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อันได้แก่ ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาความสามารถของตนไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และการนำองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมานี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้บริหารงานบุคคลได้เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กร โดยการวางแผนและปรับใช้กลยุทธ์ สร้างข้อได้เปรียบลดข้อเสียเปรียบอันเกิดจากความหลายและส่งเสริมให้ผลการปฏิบัติงานในองค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นผลให้เกิดบุคลากรขององค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร อีกทั้งยังสามารถรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงานสูงไว้กับองค์กรได้ในระยะยาวนำไปสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้แม้ว่าการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชันอาจไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคล แต่ก็ยังถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในการเพิ่มความพึงพอใจให้พนักงานในองค์กรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรนั้น ๆ ได้มากยิ่งขึ้นและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัย พบว่า ความสามารถในการบริหารความหลากหลาย มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารงานบุคคล ดังนั้น เพื่อให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความเป็นเลิศนั้น ผู้บริหารงานบุคคลควรต้องใช้ศักยภาพของตนในการวางแผน และปรับใช้กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบจากความหลากหลาย และลดข้อเสียเปรียบอันเกิดจากความหลากหลายให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงจะทำให้บุคลากรขององค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร ทำให้องค์กรสามารถรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงานสูงไว้กับองค์กรได้ในระยะยาว

1.2 ผลจากการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลต่อความสามารถในการบริหารความหลากหลายของผู้บริหารงานบุคคล ดังนั้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ผู้บริหารงานบุคคล จึงต้องเพิ่มความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการพยายามเปลี่ยนแปลง นำพาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาความสามารถของตนไปสู่ระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อนำองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

1.3 ผลจากการวิจัย พบว่า การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชัน ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการบริหารความหลากหลาย ซึ่งถึงแม้ว่าการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจเนอเรชัน ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าวก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริหารเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของพนักงานที่มีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ และ

รูปแบบในการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละเจนเนอเรชันในองค์กรนั้น ก็ย่อมที่จะสร้างความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรนั้น ๆ ได้มากยิ่งขึ้นและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นของการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชัน ในบทบาทของตัวแปรแทรก (Moderator) ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชัน ไม่มีบทบาทเป็นตัวแปรแทรกดังกล่าว จึงไม่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองตัว อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังเห็นว่าการที่ผู้บริหารงานบุคคลมีความรู้และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีเจนเนอเรชันแตกต่างกัน ย่อมทำให้สามารถบริหารการทำงานของบุคคลในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำปัจจัยการรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเจนเนอเรชัน มาศึกษาซ้ำในบทบาทของตัวแปรอิสระ เพื่อยืนยันผลการวิจัยให้มีคุณค่ามากขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานบุคคลในแต่ละองค์กร เพื่อได้รับรู้ข้อมูลเชิงลึกของแต่ละองค์กรให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กล้วยไม้ วันทนัง. (2563). การจัดการความหลากหลายของบุคลากรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแห่งหนึ่ง. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ เครือข่ายวิจัยประชาชื่น*, 2(2), 46-61.
- เจนนิเฟอร์ ขวโนวานิช. (2562). *ความหลากหลายในที่ทำงาน*. บทความวิชาการคณะจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวุฒิ วงศ์กาฬสินธุ์. (2556). อิทธิพลของภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษาสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ (วิทยาลัยพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เถลิงศักดิ์ กลางสาทร. (2560). *ความแตกต่างทางเจนเนอเรชันที่มีผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการความหลากหลายของบริษัท ทีบีเคเค(ประเทศไทย) จำกัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิภาพร ลิ้มเฉลิม. (2561). *แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภากาชาดไทยตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ* (ปริญญาานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พนิดา นิลอรุณ และคณะ. (2560). การบริหารความหลากหลายกับประสิทธิผลของทีมงาน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(1), 238-239.
- มนัสวี ศรีนนท์. (2561). ทฤษฎีเจนเนอเรชันกับกรอบวิธีคิด. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 6(1), 364-337.
- วสันต์ ขวลิตรกุล. (2560). *การศึกษาถึงปัจจัยด้านการบริหารความหลากหลาย (Diversity Management) ที่มีผลต่อการนำองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (Hi-Performing Organization) ขององค์กรรัฐวิสาหกิจ (State Owned Enterprise) ในประเทศไทย* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ศุภกิจ จันทร์ตรี. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาของนักเรียนโรงเรียนกีฬา สังกัดสถาบันการพลศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(1), 206 – 213.
- สมพร ปานยิณี และคณะ. (2559). ความสามารถในการจัดการความหลากหลายที่มีต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 38(148), 72-75.
- สุดาร์ตน์ พิมลรัตนกานต์. (2560). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาองค์การ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10 (1), 1643-1660.
- Acc_sriphat (นามแฝง). (2555). *การบริหารความหลากหลาย (Diversity Management)*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2565. จาก <http://accsriphat.blogspot.com/2012/02/diversity-management.html>.
- Cox, T. H., J. R. (1994). *Cultural Diversity in Organizations: Theory, Research & Practice*. San Francisco, CA: Berrett- Koehler.

**การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทงานสอบสวน:
ตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย**
**COMPARATIVE ANALYSIS OF CRIMINAL INVESTIGATION ROLES:
INQUIRY OFFICERS AND PUBLIC PROSECUTORS IN JAPAN, SOUTH KOREA AND INDIA**

พรณชญา ศิริวรรณบุศย์

Punchada Sirivunnabood

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

นันท์รพีช ไชยอักรพงศ์

Nanrapat Chaiakaraphong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

จิตติธิดา ธิติธรรมพุกษ์

Dittita Tititampruk

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

* Corresponding Author E-mail: nanrapat.c@ku.th

Received May 24, 2023; Revised July 9, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบงานสอบสวนของตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยรวบรวมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบและนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระบบงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและอินเดียมีตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยที่อัยการจะให้คำแนะนำในการรวบรวมพยานหลักฐานแก่ตำรวจเท่านั้น ในขณะที่ระบบงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้มีอัยการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยที่มีตำรวจเป็นผู้ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานสืบสวนสอบสวนให้แก่อัยการ และ 2) กระบวนการงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและอินเดีย พบว่าหากตำรวจพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ตำรวจสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน จัดทำสำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดส่งให้แก่อัยการ หากแต่อัยการของประเทศญี่ปุ่นจะเป็นผู้ลงความเห็นสั่งฟ้อง/ไม่ฟ้องคดีอาญา ทั้งยังสามารถสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตัวเอง และมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยอิสระ ในขณะที่อัยการของประเทศอินเดียจะเป็นผู้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบคำฟ้องคดีอาญา เพื่อให้ตำรวจสอบสวนนำไปส่งให้แก่ศาล เพื่อดำเนินการขั้นต่อไป ในขณะที่กระบวนการงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้จะเริ่มต้นเมื่อตำรวจสามารถคุมตัวผู้ต้องหาได้ โดยตำรวจจะทำการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด โดยที่อัยการจะเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีตั้งแต่เบื้องต้น และจัดทำบันทึกคำให้การเพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำสำนวนสอบสวนให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์มากที่สุดเพื่อลงความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อไป

คำสำคัญ: คดีอาญา, งานสอบสวน, ตำรวจ, เปรียบเทียบ, อัยการ

Abstract

This research article aimed to compare the roles of inquiry officers and public prosecutors in criminal investigations in Japan, South Korea, and India. This study employed documentary research to examine secondary data from reliable sources in both Thai and English. Content analysis was conducted to facilitate a comparative analysis between the three countries.

The research results were found as follows: 1) inquiry officers in the Japanese and Indian criminal justice systems assumed the primary responsibility in the criminal investigation process. In these countries, public prosecutors primarily provided guidance and assistance to the inquiry officers, particularly in evidence collection. Conversely, the South Korean criminal justice system had been predominantly led by public prosecutors, with support from inquiry officers. 2) In the Japanese and Indian criminal justice systems, inquiry officers were obligated to collect evidence and file criminal case reports to the public prosecutors upon discovering or receiving information about new criminal cases. Japanese public prosecutors possessed the authority to independently and lawfully issue prosecution or non-prosecution orders and conduct investigations. Meanwhile, Indian public prosecutors produced a final report as a prosecution order, subsequently delivered to the court by the inquiry officers for further proceedings. In South Korea, on the contrary, the criminal investigation process began once the inquiry officers apprehended an alleged offender. Accordingly, the inquiry officers conducted investigations and gathered evidence as much as possible. South Korean public prosecutors were also involved in the process from the initial stage, recording testimonies that contributed to an accurate and comprehensive criminal case report before issuing a prosecution or non-prosecution order.

Keywords: Criminal cases, Criminal investigation, Inquiry officers, Comparative, Public prosecutors

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมากระบวนการสอบสวนของประเทศไทยถูกตั้งคำถามจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีสำคัญ ๆ พร้อมทั้งเกิดการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกระบวนการสอบสวนอยู่หลายครั้ง เพื่อให้งานสอบสวนเกิดความเป็นธรรม โปร่งใส ไม่ถูกแทรกแซงจากนักการเมือง หรือผู้มีอำนาจ โดยการปฏิรูปดังกล่าวควรต้องส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนสามารถเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพได้ คดีต่าง ๆ ไม่ถูกละทิ้ง ที่ผ่านมามีการนำเสนอแนวทางการปฏิรูปกระบวนการสอบสวนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ให้งานสอบสวนแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างแท้จริง หรือให้งานสอบสวนย้ายไปอยู่ในหน่วยงานการกำกับดูแลของอัยการ หรือให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ และอัยการ (พรณชญา ศิริวรรณบุศย์, 2559) หรือแม้กระทั่งมีการเสนอแนวทางการยกระดับบทบาทอัยการในงานสอบสวนคดีอาญา 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 อัยการเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้รับผิดชอบการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น โดยให้อัยการมีอำนาจพิจารณาเลือกคดีที่จะรับผิดชอบสอบสวน ในภายหลัง แนวทางที่ 2 อัยการเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ร่วมสอบสวนคดีอาญาทุกคดีตั้งแต่เริ่มต้น หรือ แนวทางที่ 3 อัยการเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ร่วมสอบสวนคดีอาญาที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีอัตราโทษสูง ตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งแต่ละแนวทางต่างมีข้อดีและข้อเสียที่ต่างกัน (พรณชญา ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2565)

การดำเนินงานสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ พบว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ระบบงานสอบสวนที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานตำรวจ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และ (2) ระบบงานสอบสวนที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานอัยการ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส สกอตแลนด์ (พรณชญา ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2557) การศึกษาข้อมูลงานสอบสวนคดีอาญาของตำรวจและอัยการของต่างประเทศ จะช่วยให้มีข้อมูลประกอบการพิจารณา (ร่าง) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. อีกทั้งพัฒนา ปรับปรุง งานสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบงานสอบสวนของตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย โดยงานสอบสวนของตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศถึงควมมีประสิทธิภาพของการดำเนินคดีอาญา อัตราการเกิดอาชญากรรมน้อยกว่าหลายประเทศที่มีลักษณะ/บริบททางสังคมคล้าย ๆ กัน (COP'S Magazine, 2560) อีกทั้งประเทศอินเดียเป็นหนึ่งในทวีปเอเชียที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (ยกเว้นรัฐกัวและดินแดนสหภาพของดามันและดีอู) ที่สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร อีกทั้งมีเอกสารภาษาไทยที่ทำการศึกษางานสอบสวนของตำรวจและอัยการของอินเดียน้อยมาก

โดยบทความวิจัยนี้จะนำเสนอให้เห็นถึงผลการเปรียบเทียบของทั้ง 3 ประเทศใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) หน่วยงานรับผิดชอบหลักในงานสอบสวนคดีอาญา (2) อำนาจ/บทบาทหน้าที่ (3) กระบวนการสอบสวน และ (4) หน่วยงานตรวจสอบกระบวนการสอบสวน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม นักวิจัยด้านอาชญาวิทยาและบริหารงานยุติธรรม หรือผู้ที่สนใจมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับงานสอบสวนคดีอาญาของตำรวจและอัยการในบริบทต่างประเทศ เพื่อที่ในอนาคตสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบงานสอบสวนของตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทความวิจัยนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับงานสอบสวน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับงานสอบสวน

แนวคิดเกี่ยวกับงานสอบสวน การสอบสวนคดีอาญาพบว่าประเทศโดยส่วนใหญ่จะมอบหมายงานสอบสวนคดีอาญาให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจเป็นผู้ดูแลคดีที่เกิดขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีภารกิจสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชน และควบคุมอาชญากรรมให้คนในสังคมปลอดภัยจากอาชญากรรม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินคดีชั้นตำรวจซึ่งใช้กระบวนการสอบสวนเป็นเครื่องมือค้นหาและพิสูจน์ความจริงเพื่อชี้ขาดคดีเบื้องต้น หรือใช้เป็นฐานข้อเท็จจริงในการชี้ขาดคดีของศาล (กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2559; สันติ ผิวทองคำ, 2564)

ความหมายของงานสอบสวน พรณชญา ศิริวรรณบุศย์ (2559) นิยามว่า “การสอบสวน” คือ กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคลพยานเอกสาร และพยานวัตถุ ที่พบในที่เกิดเหตุตามที่มีผู้ได้แจ้ง/กล่าวหาไว้ โดยพนักงานสอบสวน อีกทั้งการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่เกิดขึ้นตามขอบเขตอำนาจของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษณพงศ์ พุตระกูล (2564) จัดทำบทวิเคราะห์ประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร “การวิเคราะห์ (ร่าง) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.” ซึ่งมีการศึกษาเปรียบเทียบการเข้ามามีส่วนร่วมของอัยการในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในงานสอบสวนตามหลักมาตรฐานสากลใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมนี และอังกฤษ โดยพบว่า อัยการในสหรัฐอเมริกาได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน จึงสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวาง ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศส ระบบการสืบสวนคดีอาญาของฝรั่งเศสมีการถ่วงดุลและตรวจสอบกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการประสานงานและถ่วงดุลอำนาจในการตรวจสอบระหว่างตำรวจฝ่ายคดี อัยการ และผู้พิพากษาไต่สวน ในทำนองเดียวกันกับประเทศเยอรมนี โดยอัยการในเยอรมนีเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน โดยมีตำรวจเป็นผู้ช่วยในการแสวงหา รวบรวมพยานหลักฐานในคดีต่าง ๆ แต่การทำงานของตำรวจเยอรมนียังมีความเป็นอิสระสูง สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างอัยการและเจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้การสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น พบว่าอัยการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการถูกแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอกและมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกประเภท ในขณะที่อัยการในประเทศอังกฤษไม่มีอำนาจในการสอบสวนด้วยตนเอง เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปในประเทศอังกฤษเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแทบทั้งสิ้น

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับงานสอบสวนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่างานสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่มีความสำคัญมากต่อกระบวนการยุติธรรมเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ

ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของตำรวจ อีกทั้งความรู้ทางกฎหมายของอัยการ เพื่อดำเนินการให้ได้
สำนวนการสอบสวนที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ไปสู่การพิจารณาตัดสินในชั้นศาลต่อไป

นานาประเทศต่างมีระบบงานสอบสวนคดีอาญาและดำเนินการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน
ไปตามบริบทและระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ ฉะนั้นบทความนี้จะแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของ
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก อำนาจ/บทบาทหน้าที่ กระบวนการสอบสวน และหน่วยงานตรวจสอบ
กระบวนการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่น อินเดีย และเกาหลีใต้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด
เกี่ยวกับงานสอบสวนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)
จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสือ
บทความวิชาการ บทความวารสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นต้น เพื่อทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
งานสอบสวนคดีอาญาของตำรวจและอัยการ 3 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ใน 3 ลักษณะ
คือ การตีความข้อมูล (interpretation) การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) และการ
สังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis) เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
(2) อำนาจ/บทบาทหน้าที่ (3) กระบวนการสอบสวน และ (4) หน่วยงานตรวจสอบกระบวนการสอบสวน
และผลวิจัยด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

ทั้งนี้ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดี
เพื่อการถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: จากปัจจุบันสู่อนาคต” โดยได้รับคำรับรองจาก
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (Institution Review Board: IRB) สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
เลขที่ MUSSIRB 2021/132 (B1)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบงานสอบสวนของตำรวจและอัยการในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น พบว่า

(1) หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านงานสอบสวนคือ “สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” (Keisatsuchou Nation Police Agency) ซึ่งกำกับดูแลโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ภายใต้ขอบเขตอำนาจตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ. 2497 (Keisatsuhou, Police Act 1954) ถึงแม้จะมีคณะกรรมการความปลอดภัยทางสาธารณะแห่งชาติ (National Public Safety Commission) เป็นผู้ตรวจสอบสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกที่ แต่คณะกรรมการฯ ดังกล่าวก็ไม่มีอำนาจควบคุมดูแลสำนักงานฯ โดยตรง เพื่อรักษาอิสรภาพในการดำเนินงานของสำนักงานฯ ทั้งนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะถูกแบ่งออกเป็นสองระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด และมหานคร ซึ่งต่างรับผิดชอบภายในพื้นที่ของตน ภายใต้การตรวจสอบจากคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดหรือมหานครอีกที่ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550, หน้า 99–100; หริส เสรีวิสัย, 2566)

ประเทศเกาหลีใต้

ในประเทศเกาหลีใต้สำนักงานอัยการ (Public Prosecutor's Office) คือหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานสอบสวน โดยเป็นหน่วยงานอิสระที่อยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการประกอบด้วย สำนักงานอัยการสูงสุด (Supreme Public Prosecutor's Office) สำนักงานอัยการชั้นศาลสูงทั้ง 5 แห่ง (High Public Prosecutor's Offices) สำนักงานอัยการเขต 12 แห่ง (District Public Prosecutor's Offices) และสำนักงานสาขาอีก 40 แห่ง (ข้อมูลจากปี พ.ศ. 2540) ในแต่ละสำนักงานอัยการจะมีหัวหน้าอัยการและรองหัวหน้าอัยการเป็นผู้ดูแลกำกับการทำงานของเจ้าพนักงานภายในสำนักงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการแผนกต่าง ๆ และอัยการในแต่ละแผนก นอกจากนี้ยังมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ทำหน้าที่ประสานงานและให้ความร่วมมือด้านการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับสำนักงานอัยการด้วย (Lee, 1998)

ประเทศอินเดีย

อ้างอิงตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจอินเดีย ปี ค.ศ. 1861 (Indian Police Act 1861) หน่วยงานตำรวจมีหน้าที่รับผิดชอบสอบสวนและดำเนินคดีอาญา ต่อมา ในปี ค.ศ. 1946 รัฐบาลอินเดียได้จัดตั้ง “สำนักงานสอบสวนกลาง” (Central Bureau of Investigation: CBI) ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยงานตำรวจพิเศษเดลี (Delhi Special Police Establishment Act 1946) ซึ่งทำการสอบสวนคดีระหว่างมลรัฐหรือคดีที่ได้รับอนุญาตให้สืบสวนสอบสวนจากรัฐบาลของแต่ละมลรัฐ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษอื่น ๆ ที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐบาลกลาง เช่น กรมศุลกากร กรมภาษีรายได้ คณะกรรมการบังคับใช้กฎหมาย ฯลฯ ซึ่งสามารถทำการสอบสวนคดีและส่งฟ้องต่อศาลในคดีที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจรับผิดชอบของตน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศอินเดียมีทั้งหน่วยงานตำรวจที่สอบสวนคดีภายในมลรัฐ และหน่วยงานสอบสวนต่าง ๆ จากส่วนกลางดังที่ระบุไว้ข้างต้น (Sharma, n.d.; Raj, P. and Yadav, S.. 2020)

(2) อำนาจ/บทบาทหน้าที่

ประเทศญี่ปุ่น

อัยการมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการดำเนินการฟ้องแก้ตำรวจสอบสวน ทั้งนี้อัยการสามารถเข้าร่วมการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดำเนินงานตามคำแนะนำหรือคำสั่งของอัยการ (ศิระ บุญภินันท์, 2555) อย่างไรก็ตามอัยการสามารถสอบสวนคดีอาญาด้วยตัวเอง โดยอัยการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการถูกแทรกแซงโดยอิทธิพลภายนอก และมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยอิสระ (กฤษณพงศ์ พุตระกูล, 2564)

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 การดำเนินคดีขั้นต้น หมวด 1 ว่าด้วยการสอบสวน มาตรา 189-246 ซึ่งอาจทำการประสานงานร่วมกับหน่วยงานสอบสวนอื่น ๆ อาทิ หน่วยงานป้องกันชายฝั่งกรมควบคุมยาเสพติด ฯลฯ ที่มีอำนาจสอบสวนเพียงการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงานของหน่วยงาน (ศิระ บุญภินันท์, 2555)

ประเทศเกาหลีใต้

อัยการมีบทบาทหน้าที่หลักในการสอบสวนคดีอาญา ไม่เพียงแต่จะทำการสอบสวนคดีด้วยตัวเองแล้ว ยังมีหน้าที่ดูแลกำกับและให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การออกหมายจับ หมายค้น หมายยึด และการพิจารณาคดีในชั้นสุดท้ายก่อนนำเสนอส่งฟ้องต่อศาล ซึ่งอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา ถึงแม้ว่าโดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนคดีต่าง ๆ แต่อัยการทำการสอบสวนคดีด้วยตัวเองในคดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐ คดีหนีภาษี คดีที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ คดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือคดีที่มีความซับซ้อนทางกฎหมายสูง เป็นต้น (Lee, 1998)

เจ้าหน้าที่ผู้ช่วยอัยการในแต่ละสำนักงานอัยการจะมีเจ้าหน้าที่ผู้ช่วย (Support Staff/Investigation Assistant) ที่ให้ความช่วยเหลือแก่อัยการในการสืบสวนสอบสวน การร่างและจัดเก็บเอกสาร การพิจารณาคดี เป็นต้น กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ผู้ช่วยอัยการเหล่านี้สามารถมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวนคดีโดยตรงหากมีคำสั่งจากอัยการ (Lee, 1998)

เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยทั่วไปแล้วจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัยการ หรือดำเนินการสอบสวนคดีอาญาภายใต้การกำกับดูแลของอัยการ ทั้งนี้หากอัยการพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือดำเนินงานใด ๆ โดยมีขอบ อัยการสามารถขอให้หัวหน้าอัยการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นยุติการสอบสวน หรือเปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจคดีอาญามีทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไปและเจ้าหน้าที่พิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไปอาจทำการสอบสวนคดีใด ๆ ก็ตามแต่เจ้าหน้าที่พิเศษอาจทำการสอบสวนคดีได้อย่างจำกัด โดยขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตน (Lee, 1998)

ประเทศอินเดีย

เจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศอินเดียมีอำนาจจับกุมสอบสวนการกระทำผิดที่ประจักษ์แล้ว (Cognizable Offences) เท่านั้น หากเป็นการกระทำผิดที่ยังไม่ประจักษ์ (Non-cognizable Offences) จะต้องมีการสั่งให้ดำเนินการสอบสวนจากศาลลงมาก่อน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสอบปากคำพยานและผู้ต้องหา ทำการค้นสถานที่ (ไม่จำเป็นต้องมีหมายศาลหากเป็นกรณีฉุกเฉินหรือเร่งด่วน) จับกุมผู้ต้องหา

เป็นต้น และหากทำการสอบสวนคดีเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ให้แก่ศาล ในกรณีเป็นคดีที่มีพยานหลักฐานพอเพียงชัดเจน (Prima Facie Case) รายงานฉบับสมบูรณ์จะถูกจัดทำในรูปแบบคำฟ้องคดีอาญาในชั้นศาลแขวง (Charge-Sheet) โดยผู้ต้องหาจะต้องไปขึ้นศาล ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานเพียงพอ รายงานปิดคดีจะถูกจัดทำขึ้นในชั้นศาล (Sharma, 1997)

อัยการในประเทศอินเดียจะปรากฏตัวในศาล โดยเป็นผู้ถือหมายจับผู้ต้องหา หมายค้นเพื่อการสืบค้นพยานหลักฐานจากศาล ส่วนงานสอบสวน รวมถึงบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาล อัยการจะเป็นผู้ขอให้ส่งฟ้องผู้ต้องหาและทำการยึดทรัพย์ นอกจากนี้อัยการยังมีหน้าที่บันทึกคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีไว้ในแฟ้มเอกสารของทางตำรวจ (Sharma, n.d.; Raj and Yadav.. 2020)

(3) กระบวนการสอบสวน

ประเทศญี่ปุ่น

หากพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ตำรวจสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน และสอบปากคำผู้ต้องหา (ซึ่งอาจมาหรือไม่มาให้ปากคำก็ได้) ตามด้วยการบันทึกคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้ต้องหาอ่านหรืออ่านให้ผู้ต้องหาฟัง โดยคำให้การจะต้องได้รับการลงชื่อและตราประทับจากผู้ต้องหาเพื่อยืนยันว่าคำให้การที่บันทึกไว้ถูกต้อง หากต้องการค้นตรวจสอบบุคคลหรือสถานที่ หรือยึดพยานหลักฐานบางอย่าง ตำรวจสอบสวนต้องขอหมายค้น หมายยึด หรือหมายตรวจจากศาลก่อนล่วงหน้า เว้นแต่จะมีหมายจับผู้ต้องหารายนั้นแล้ว จึงจะสามารถดำเนินการข้างต้นได้ในทันที เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน ตำรวจสอบสวนต้องส่งบันทึกเอกสารและพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องให้แก่อัยการอย่างไม่รอช้า (ศิระ บุญนิพนธ์, 2555)

ประเทศเกาหลีใต้

ในประเทศเกาหลีใต้กระบวนการสอบสวนคดีอาญาจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการเป็นหลัก ถึงแม้ว่าอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักโดยกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจกลับเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีส่วนใหญ่ด้วยตนเอง (ร้อยละ 96 ของคดีที่ได้รับการบันทึกทั้งหมด) อย่างไรก็ตามอัยการในเกาหลีใต้มีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีตั้งแต่เบื้องต้น โดยบันทึกคำให้การที่บันทึกโดยอัยการถือเป็นหลักฐานพยานที่แข็งแกร่งอย่างมากในชั้นศาล การสืบสวนสอบสวนจากเอกสาร (Paper Trial) ถือเป็นเรื่องปกติ บันทึกการสอบปากคำและคำสารภาพถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญที่สุด เว้นแต่พบว่ามีการใช้การข่มขู่ ทรมาณ หรือดักฟัง ในการให้มาซึ่งพยานหลักฐาน เมื่อกระบวนการสอบสวนคดีเริ่มต้นขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เป็นเวลา 10 วัน โดยอัยการต้องเป็นผู้ขอหมายศาล หลังจากที่ถูกผู้ต้องหาถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งตัวมายังสำนักงานอัยการ ผู้ต้องหาอาจถูกคุมตัวต่อได้ถึง 20 วัน เพื่อรับการสอบสวนจากอัยการต่อไปว่าสมควรถูกสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง (Pyo & Rhee, 2007)

ประเทศอินเดีย

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาในประเทศอินเดียเริ่มต้นจากการรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือพบเห็นการกระทำความผิดที่ประจักษ์แล้ว ตามด้วยการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดดังกล่าวในเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากไม่มีการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้อย่างเหมาะสม พนักงานฝ่ายปกครองอาจเป็นผู้รับเรื่องแทน และสั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำรายงานเบื้องต้น (First Information Report) ตามด้วยลงมือสอบสวนคดี

ดังกล่าวตามคำสั่ง ในกรณีที่ไม่ใช่การกระทำผิดที่ประจักษ์แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีสิทธิดำเนินการสอบสวน หากแต่ต้องรอคำสั่งจากศาลเสียก่อน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจรับผิดชอบการสอบปากคำพยานและผู้ต้องหา การค้นสถานที่ การจับกุมผู้ต้องหา ฯลฯ และเมื่อทำการสอบสวนคดีเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ให้แก่ศาล ในกรณีที่เป็คดีที่มีพยานหลักฐานพอเพียงชัดเจน (Prima Facie Case) รายงานฉบับสมบูรณ์จะถูกจัดทำในรูปแบบของคำฟ้องคดีอาญาในชั้นศาลแขวง (Charge-Sheet) ซึ่งจัดทำโดยอัยการผู้จะทำการพิจารณาก่อนแล้วว่ามีหลักฐานเพียงพอหรือไม่ อย่างไรก็ตามอัยการทำได้เพียงให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น การตัดสินใจว่าจะส่งผู้ต้องหาไปขึ้นศาลหรือไม่ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยคำตัดสินของผู้กำกับกับการตำรวจประจำเขต (District Superintendent) ถือเป็นที่สุด (Sharma, n.d.)

(4) หน่วยงานตรวจสอบกระบวนการสอบสวน

ประเทศญี่ปุ่น

หน่วยงานหลักด้านการตรวจสอบงานสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นคือ “คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงของจังหวัดต่าง ๆ ทั้งยังมีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกด้วย (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550) ในระดับจังหวัดคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดจะได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด ผ่านการเห็นชอบของสภาจังหวัด โดยคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยในแต่ละจังหวัดสามารถแต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้าตำรวจจังหวัด กำหนดนโยบายหรือข้อบังคับในการปฏิบัติงานของตำรวจจังหวัด และปกครองตำรวจจังหวัด แต่จะไม่สามารถแทรกแซงกระบวนการสอบสวนของตำรวจจังหวัดได้ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550; หริส เสรีวิสัย, 2566)

ประเทศเกาหลีใต้

ในประเทศเกาหลีใต้ “สำนักงานสืบสวนสอบสวนการทุจริตคอร์รัปชันสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับสูง” (Corruption Investigation Office for High-ranking Officials: CIO) คือองค์กรต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการผูกขาดอำนาจของอัยการโดยเฉพาะ ทั้งนี้ สำนักงานอัยการสามารถทำการตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานฯ ได้เช่นกัน โดยเป็นไปตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) (Chisholm, 2021)

ประเทศอินเดีย

ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของตำรวจจะถูกตรวจสอบตามลำดับสายงาน การทรมานหรือการสูญเสียชีวิตที่เกิดจากฝีมือเจ้าหน้าที่ตำรวจมักถูกตรวจสอบโดยกรมสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation Department) หากเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน จะมีผู้อำนวยการฝ่ายเฝ้าระวัง (Director of Vigilance) ซึ่งมักเป็นอธิบดีกรมตำรวจหรือเจตรตำรวจเป็นผู้ตรวจสอบ โดยผู้อำนวยการฝ่ายเฝ้าระวังจะรายงานต่อข้าหลวงฝ่ายเฝ้าระวัง (Vigilance Commissioner) ซึ่งมักเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนระดับสูง ในบางมลรัฐข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้กำลังโดยตำรวจอาจถูกส่งต่อให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนที่เรียกว่า “รองผู้รวบรวมเขต” (Deputy Collector) ซึ่งอยู่ภายใต้กรมสรรพากรหรือส่งต่อให้แก่เจ้าหน้าที่กรมสรรพากรที่มีอำนาจทางการปกครอง หากข้อร้องเรียนใด ๆ

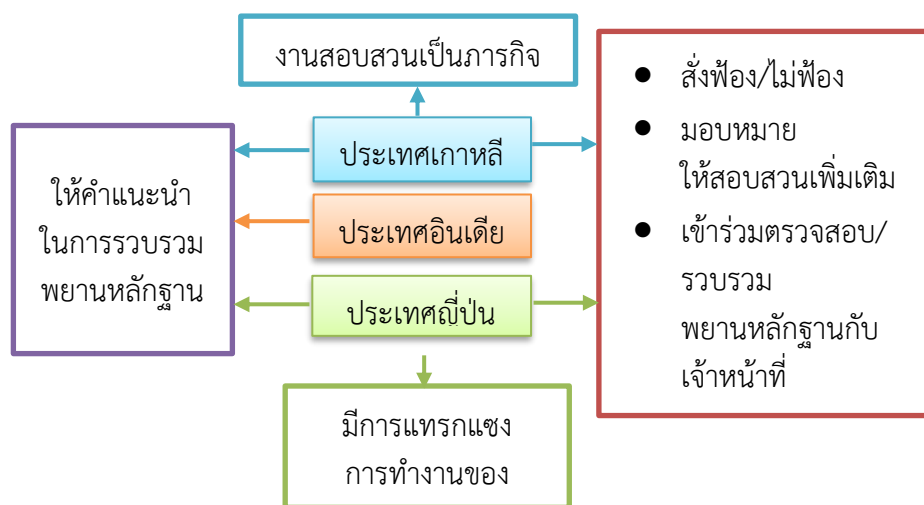
ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นจริง คำสั่งฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญาอินเดียจะถูกออกโดยศาลเพื่อจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประพฤติมิชอบในฐานะผู้ต้องหา (Raghavan, 2003)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่างานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและอินเดียเป็นอำนาจหน้าที่หลักของตำรวจ ในขณะที่งานสอบสวนคดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้เป็นอำนาจหน้าที่หลักของอัยการ สอดคล้องกับแนวคิดงานสอบสวนคดีอาญาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (2559) และ สันติ ผิวกองคำ (2564) นอกจากนี้ยังพบว่าบทบาทของอัยการในงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ พบว่าอัยการของทั้งสองประเทศมีบทบาทอย่างมากในงานสอบสวนคดีอาญา แม้ว่างานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นหน้าที่หลักจะดำเนินงานโดยตำรวจ หากแต่อัยการมีความเป็นอิสระตามที่กฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการสอบสวนได้ด้วยตนเอง หรือเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานได้เมื่อเห็นถึงความไม่เป็นธรรม อีกทั้งอัยการของประเทศเกาหลีใต้เป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีโดยตรง นอกจากนี้อัยการของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ สามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้อง/สั่งไม่ฟ้อง อาจจะเข้าสอบสวนด้วยตัวเองหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวน/ตำรวจเป็นผู้สอบสวนและทำสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้อัยการตรวจสอบ และหากมีปัญหาข้อกฎหมายหรือการสอบสวนอัยการมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ทำให้เห็นว่าหน้าที่อัยการมีบทบาทหลักในงานสอบสวนคดีอาญาเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่มีส่วนช่วยให้งานสอบสวนคดีอาญามีประสิทธิภาพ และมีการถ่วงดุลการดำเนินงานสอบสวนระหว่างตำรวจและอัยการ ซึ่งช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการงานสอบสวนคดีอาญามากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามที่งานของ กฤษณพงศ์ พุตระกูล (2564)

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย พบว่าข้อมูลหรือรายงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับงานสอบสวนคดีอาญาของตำรวจ เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปรับปรุงงานสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากแต่แนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมงานสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยลดภาระงานของตำรวจ คือ การให้อัยการเข้ามามีบทบาทในงานสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้เกิดการถ่วงดุล และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 2 บทบาทของอัยการในงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าบทบาทของอัยการในงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย มีความเหมือนและแตกต่างกัน โดยพบว่าอัยการของประเทศเกาหลีใต้เป็นผู้รับผิดชอบ การสอบสวนคดีโดยตรง ในขณะที่อัยการของประเทศญี่ปุ่นและอินเดียไม่มีอำนาจหน้าที่หลักในการ ดำเนินงานสอบสวนซึ่งเป็นภารกิจหลักของตำรวจสอบสวน

หากแต่อัยการของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้มีบทบาทในงานสอบสวนคดีอาญาที่เหมือนกัน คือ สามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้อง/สั่งไม่ฟ้อง อาจจะเข้าสอบสวนด้วยตัวเองหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวน เป็นผู้สอบสวนและทำสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้อัยการตรวจสอบ และหากมีปัญหาทางข้อกฎหมายหรือ การสอบสวนอัยการมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ในขณะที่อัยการของ ประเทศอินเดียทำได้เพียงให้คำแนะนำในการรวบรวมพยานหลักฐานแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น เนื่องจาก อำนาจหน้าที่ในงานสอบสวนคดีอาญาจะต้องดำเนินการโดยตำรวจเท่านั้น ทั้งยังระบุไว้ชัดเจนว่ามีให้อัยการ แทรกแซงการทำงานของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นองค์ความรู้บทบาทอำนาจหน้าที่ของอัยการของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย ที่หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้ที่สนใจงานสอบสวน คดีอาญาของอัยการจะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานได้

สรุป

ระบบงานสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและอินเดียมีตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยที่ อัยการจะคอยให้คำแนะนำในการรวบรวมพยานหลักฐานแก่ตำรวจเท่านั้น ในขณะที่ระบบงานสอบสวน คดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้มีอัยการเป็นผู้รับผิดชอบหลักของคดี โดยที่มีตำรวจเป็นผู้ช่วยสนับสนุน การดำเนินงานสืบสวนสอบสวนให้อัยการ ในส่วนของกระบวนการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่นและอินเดีย พบว่าหากตำรวจพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ตำรวจสอบสวนมีหน้าที่รวบรวม พยานหลักฐาน และสอบปากคำผู้ต้องหา และจัดทำสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐาน

ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดส่งให้แก่ผู้การ หากแต่ผู้การของญี่ปุ่นจะเป็นผู้ลงความเห็นสั่งฟ้อง/ไม่ฟ้องคดีอาญา สามารถสอบสวนคดีอาญาด้วยตัวเอง และมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญา โดยอิสระในขณะที่ผู้การของประเทศอินเดียนั้น จะเป็นผู้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบคำฟ้องคดีอาญา เพื่อให้ตำรวจสอบสวนนำไปส่งให้แก่ศาล เพื่อดำเนินการขั้นต่อไป ในขณะที่ผู้การของประเทศอินเดียนั้นจะเป็นผู้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบคำฟ้องคดีอาญา เพื่อให้ตำรวจสอบสวนนำไปส่งให้แก่ศาลเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป ในขณะที่กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้จะเริ่มต้นเมื่อตำรวจสามารถคุมตัวผู้ต้องหาได้ ตำรวจจะทำการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด โดยที่ผู้การจะเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีตั้งแต่เบื้องต้น และจัดทำบันทึกคำให้การ เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำสำนวนสอบสวนให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์มากที่สุดเพื่อลงความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อไป และบันทึกคำให้การที่จัดทำโดยผู้การ ถือว่าเป็นหลักฐานพยานที่แข็งแกร่งอย่างมากในชั้นศาลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนานโยบายด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อยกระดับระบบงานสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมต่อประชาชน อีกทั้งใช้เป็นเอกสารเชิงวิชาการด้านงานสอบสวนสำหรับนักวิชาการ นิสิตนักศึกษา และบุคคลที่สนใจ เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำรายงานการวิจัย หรือใช้เป็นแนวทางสร้างความร่วมมือด้านงานสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจและผู้การต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับงานสอบสวนคดีอาญาของผู้การในประเทศอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพในงานสอบสวนคดีอาญา โดยต้องมีการเปรียบเทียบกับงานสอบสวนของประเทศไทย หรืองานสอบสวนคดีอาญาในอาเซียน เพื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติงานสอบสวนคดีอาญา สภาพปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การวางแผนร่วมมือในระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎพงษ์ พุทธะกุล. (2564). *วิเคราะห์ (ร่าง) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. สถาบันพระปกเกล้า*. ใน รายงานการวิจัย. สืบค้น 4 กันยายน 2564. จาก <https://kpi.ac.th/uploads/pdf/hSm1AH2qbSHKO3M9KwQuQ7Hbt6Oc5FJzCiZOhMyn.pdf>.
- กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2559). *การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประจำปี 2558*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม.
- พรรณชญา ศิริวรรณบุษย์ และคณะ. (2557). *เอกสารสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย : การปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ : จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระมีประสิทธิภาพเป็นมืออาชีพได้อย่างไร*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเอเชีย.
- พรรณชญา ศิริวรรณบุษย์ และคณะ. (2565). *บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีเพื่อการถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: จากปัจจุบันสู่อนาคต*. ใน รายงานการวิจัย. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณชญา ศิริวรรณบุษย์. (2559). *แนวทางการปฏิรูประบบงานสอบสวนของตำรวจไทย*. *วารสารสังคมศาสตร์*, 46(2), 131-146.
- พรรณชญา ศิริวรรณบุษย์. (2559). *แนวทางการปฏิรูประบบงานสอบสวนของตำรวจไทย*. ใน รายงานการวิจัย. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริระ บุญภินนท์. (2555). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น*. ใน ญัตติวัฒน์ สุทธิโยธิน (บรรณาธิการ). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบขั้นสูง*. หน่วยที่ 6-10 (หน้า 9-6 – 9-29). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- สันติ ผิวทองคำ. (2564). *ระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับประเทศไทย*. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 50(3), 314-350.
- หริส เสรีวิสัย. (2566). *ปัญหาการจำกัดอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครอง กระทรวงมหาดไทย*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 10(1), 162-181.
- COP'S Magazine. (2560). *อัยการเข้าควบคุมการสอบสวนแต่ต้นศึกษาและตีความผลสัมฤทธิ์ในญี่ปุ่น*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.cops-magazine.com/topic/8593/>.
- Chisholm, N. (2021, January 15). *How Prosecutorial Independence is Lost: An Empirical Look Inside South Korea's Bureaucratically Organized Prosecution*. Retrieved January 9, 2022 from <https://ssrn.com/abstract=3766683>.
- Lee, J. S. (n.d.). *The Characteristics of The Korean Prosecution System and the Prosecutors, Direct Investigation*. Retrieved January 17, 2022 from https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No53/No53_13VE_Soo.pdf
- Pyo, H. K. & Rhee, K. (2007). *Productivity Analysis on the Service Sector in Korea: Evidence from Industry Level and Firm-Level Data*. Retrieved January 17, 2022 from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3132831

- Raghavan, R. K. (2003). The Indian Police: Problems and Prospects. *The Journal of Federalism*, 33 (4), 119–134.
- Raj, P. & Yadav, S. (2020). Challenges in Police Investigations in India. *Pen Acclaims*, (9), 1-13. Retrieved June 29, 2023 from <http://www.penacclaims.com/wp-content/uploads/2020/04/Prithivi-Raj.pdf>.
- Sharma, M. L. (2007). The role and function of prosecution in criminal justice. *ANNUAL REPORT FOR 1997 and RESOURCE MATERIAL SERIES No. 53*, 185.

การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ ของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 THE DEVELOPMENT OF MODEL COMPETENCY FOR MANAGEMENT OF QUALITY CONTROL DEPARTMENTS OF THE AUTOMOTIVE INDUSTRY IN INDUSTRIAL 4.0 AGE

นิกร ไรดี, อีรวัช บุญยโสภณ, สมนึก วิสุทธิแพทย์ และชาญชัย ทองประสิทธิ์

Nikorn Raidee, Teerawat Boonyasopol, Somnoek Wisuttiapaet and Chanchai Tongprasit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

E-mail: raideexdbr14@gmail.com

Received March 24, 2023; Revised May 5, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์หาองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 2) เพื่อสร้างรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 และ 3) เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 การวิจัยเป็นแบบผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก 14 คน 2) ผู้บริหารในการตอบแบบสอบถาม 404 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม 14 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคู่มือ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม แบบประเมินรูปแบบและแบบประเมินคู่มือ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัย พบว่า สามารถแบ่งองค์ประกอบตามสมรรถนะได้ 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านความรู้ มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขเชิงระบบ การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม การประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบการทำงาน 2) ด้านทักษะ มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารงานระบบคุณภาพ การปฏิบัติงานควบคุมคุณภาพ การคิดพัฒนาระบบอัตโนมัติในการทำงานอย่างเป็นระบบ การกำหนดความเสี่ยงเพื่อการวางแผนการทำงาน และ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ คุณธรรมอย่างชาญฉลาด ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง การสร้างค่านิยมคุณภาพ การพัฒนานวัตกรรมด้วยแนวคิดเชิงบวก โดยรูปแบบศักยภาพและคู่มือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นว่า มีความเหมาะสม และนำไปประยุกต์ใช้ได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ศักยภาพผู้บริหาร, อุตสาหกรรมยานยนต์, ระบบอัตโนมัติ, ฝ่ายควบคุมคุณภาพ

Abstract

The objectives of this article were 1) to analyze the key elements to develop the potential of quality control executives in the automotive industry in the age of Industry 4.0, 2) to create a model for the potential of quality control executives in the automotive industry in the age of Industry 4.0, and 3) to prepare a guideline for developing the potential of quality control executives in the automotive industry in the age of Industry 4.0. The research was a combination of qualitative and quantitative methods. There were four groups of informants: 1) 14 in-depth interview experts, 2) 404 questionnaire administrators, 3) a group of 14 experts in focus group discussions, and 4) a group of five experts in the evaluation of manuals. Research instruments included in-depth interviews, questionnaires, model assessments and manual assessment forms. The statistics used were content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation. and elemental analysis.

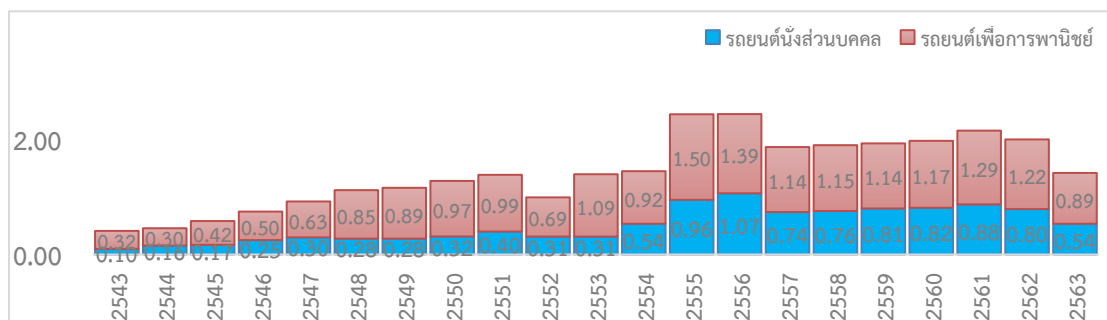
The results showed that Competencies can be divided into three main components: 1) Knowledge, which had five sub-components, including 1) problem analysis for systematic solutions, 2) innovative product quality control, 3) automation applications, 4) digital technology systems, and 5) work systems; 2) Skills, which consisted of four sub-components: 1) quality system management, 2) quality control operations, 3) systematic thinking and development of automation, and 4) risk determination for work planning; and 3) Attributes, which comprised four sub-components, namely 1) intelligent virtue, 2) creativity and continuous self-improvement, 3) quality value creation, and 4) innovation development with positive thinking by potential models and manuals. The experts unanimously considered it appropriate and applicable.

Keywords: Development model, Automotive industry, Automation, Quality control department

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยนับแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการประกอบรถยนต์ในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในด้านมูลค่าเพิ่ม การผลิต การส่งออก การลงทุน การจ้างงาน มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องจำนวนมาก ปัจจุบันประเทศไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นฐานการผลิตระดับโลกของรถยนต์ที่มีความเฉพาะใน 3 ผลิตภัณฑ์หลัก คือ 1) รถปิกอัพ 1 คัน 2) รถจักรยานยนต์ขนาดเล็กคุณภาพสูง และ 3) รถยนต์ประหยัดพลังงาน นอกจากนี้ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยสามารถส่งออกไปยังตลาดที่เข้มงวดในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหภาพยุโรป อุตสาหกรรมการประกอบรถยนต์ของประเทศไทยมีอัตราการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงทิศทางการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมในภาพรวม โดยปี

พ.ศ. 2543 มีจำนวนรวมของการประกอบรถยนต์ 0.42 ล้านคัน แบ่งเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลจำนวน 0.10 ล้านคัน และรถเพื่อการพาณิชย์จำนวน 0.32 ล้านคัน และในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนรวมของการประกอบรถยนต์เป็นจำนวน 1.43 ล้านคัน แบ่งเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลจำนวน 0.54 ล้านคัน และรถเพื่อการพาณิชย์จำนวน 0.89 ล้านคัน สรุปนับแต่ปี พ.ศ. 2543-2563 นั้น จำนวนรวมของการประกอบรถยนต์ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และเพื่อการพาณิชย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี (OICA, n.d.)

แผนภาพที่ 1 แสดงจำนวนการประกอบรถยนต์ของประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2543-2563 (OICA, n.d.)

กระบวนการผลิตรถยนต์จะมีผลผลิตสูงขึ้นได้นั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วน ซึ่งเป็นห่วงโซ่ระบบการผลิตที่สำคัญในการสนับสนุนระบบการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ให้มีการบริหารจัดการได้สมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมยานยนต์นั้นมีข้อจำกัดของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่จะผลิตชิ้นส่วนทุกชิ้นด้วยตัวเองแบบครบวงจร ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่การผลิต ปัจจัยด้านพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบ ปัจจัยด้านทักษะความชำนาญ และปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ซึ่งอุตสาหกรรมยานยนต์ไม่สามารถบริหารจัดการได้ครบทุกด้านจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมที่ผลิตและส่งมอบชิ้นส่วนส่งมอบให้แก่อุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อนำไปประกอบรถยนต์ และทำให้มีระบบการผลิตรถยนต์ที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้สูงขึ้น จากบริบทดังกล่าวการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนมีความต้องการที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ครบทุกด้าน ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารด้านคุณภาพในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการพัฒนาระบบการสื่อสารด้านข้อมูลควบคุมคุณภาพให้ลื่นไหลและเป็นปัจจุบันมากที่สุดเพื่อทันต่อการแข่งขันในยุคดิจิทัล ที่นับวันจะมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเราสามารถแสดงสถิติการผลิต จำหน่าย และส่งออกของอุตสาหกรรมรถยนต์ไทยได้

ทวิวัฒน์ มหาศิริอภิรักษ์ (2561) กล่าวว่า ควรมีการส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพหัวหน้างานฝ่ายผลิตเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เป็นระยะ ๆ เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตและเทคโนโลยีเพื่อรองรับอุตสาหกรรมยานยนต์ในอนาคตอุตสาหกรรมผลิตยานยนต์ไฟฟ้า หรืออุตสาหกรรม 4.0

จากประเด็นปัญหาที่พบด้านคุณภาพของกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นตลอดจนเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่พัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 โดยจะศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ จากองค์ประกอบและปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพ ผลผลิตภาพ อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างคู่มือการพัฒนาผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ประยุกต์พัฒนาผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพในภาคอุตสาหกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0
2. เพื่อสร้างรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0
3. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ตามรูปแบบที่ได้จากการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ได้มีการรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัย ต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพ

สมรรถนะ (Competency) หมายถึง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristics of Attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Behavior) ที่จำเป็น และมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ สามารถตอบสนองต่อองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Dale and Hes, 1995)

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสมเพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ (David and William, 2004)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง การแสดงความสามารถออกมาในลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attribute) ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคคลนั้น ๆ ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่องค์กรต้องการ

ระบบอัตโนมัติ 5 ระดับในอุตสาหกรรมยานยนต์ (Five Levels of Automation)

ระบบอัตโนมัติสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในโรงงานในหลาย ๆ ระดับ แต่โดยปกติหนึ่งระบบอัตโนมัติจะเชื่อมโยงกับหนึ่งเครื่องจักร อย่างไรก็ตามเครื่องจักรบางชนิดจะประกอบด้วยระบบย่อยที่เป็นระบบอัตโนมัติอยู่ด้วย เช่น ระบบควบคุมการทำงานด้วยคอมพิวเตอร์ (CNC) เป็นระบบ

อัตโนมัติที่มีระบบควบคุมการเคลื่อนที่อย่างน้อยสองแกน และบางเครื่องจะมีถึงห้าแกน ระบบควบคุมการทำงานของแกนเหล่านี้ช่วยให้ลดกระบวนการผลิตให้สั้นลง ลดเวลาในการผลิต ลดค่าใช้จ่ายในด้านแรงงาน ลดความผิดพลาดในการทำงาน เพิ่มความแม่นยำของชิ้นงาน และสามารถวางแผนในการผลิตได้แม่นยำ เครื่อง CNC มักเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิตขนาดใหญ่ และระบบผลิตขนาดใหญ่จะเป็นระบบอัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น อาจมีการเชื่อมต่อเครื่องมือกลสองหรือสามชิ้นเพื่อให้ทำงานได้อัตโนมัติภายใต้การควบคุมของคอมพิวเตอร์ โดย Groover (2015) ได้แบ่งระดับของระบบอัตโนมัติไว้ 5 ระดับดังนี้

1. ระดับเครื่องมือ (Device Level) เป็นระดับเริ่มต้นของระบบอัตโนมัติ หมายถึง การใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์เพื่อการผลิต เช่น ตัวกระตุ้น (Actuators) อุปกรณ์ส่งสัญญาณ (Sensors : ทำสิ่งที่จับต้องไม่ได้-ให้จับต้องได้ ทำสิ่งที่มองไม่เห็น-ให้มองเห็นได้, พยางค์ก็์ ชาลีกุล การฝึกอบรมเรื่องเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่/Smart Monozukuri ณ SIMTEC, 18 สิงหาคม 2563) และส่วนประกอบฮาร์ดแวร์อื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของเครื่องจักร โดยอุปกรณ์ต่าง ๆ จะรวมกันเป็นหนึ่งหน่วยควบคุมของเครื่องจักร เช่น หน่วยควบคุมข้อมูลส่งกลับของเครื่องจักรกลแบบอัตโนมัติ (CNC : Computer Numerical Control)

2. ระดับเครื่องจักร (Machine Level) Hardware ในระดับเครื่องมือจะประกอบเป็นเครื่องจักร เช่น เครื่องมือกล สายพาน-ขับเคลื่อน และยานพาหนะนำทางอัตโนมัติ Control Function ของระดับเครื่องจักรนี้ คือ การปฏิบัติการตามลำดับขั้นตอนตามคำสั่ง และการตรวจสอบการปฏิบัติการ

3. ระดับระบบการผลิต (System Level) คือ กลุ่มของเครื่องจักรที่เชื่อมต่อกันและสนับสนุนโดยระบบขนถ่ายวัสดุ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เหมาะสม Control Function ของระดับหน่วยการผลิตคือการจัดส่งชิ้นส่วนและป้อนเข้าเครื่องจักร การประสานงานระหว่างเครื่องจักรกับระบบขนถ่ายวัสดุ รวมถึงการรวบรวม และตรวจสอบข้อมูล

4. ระดับโรงงาน (Plant Level) คือ แผนปฏิบัติงานสำหรับการผลิต เช่น การวางแผนกระบวนการ การควบคุมสินค้าคงคลัง การจัดซื้อ การวางแผนความต้องการวัสดุ การควบคุมคุณภาพ

5. ระดับองค์กร (Enterprise Level) คือ ระดับสูงสุดของระบบอัตโนมัติ เป็นระบบข้อมูลขององค์กร เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการที่จำเป็นขององค์กร เช่น การตลาดและการจำหน่าย การบัญชี การออกแบบ การวิจัย การวางแผน การจัดตารางการผลิต และการวางแผนทรัพยากรองค์กร (Groover, 2015)

ทฤษฎีการบริหารแบบวงจร PDCA (Deming Cycle)

วงจรการบริหารคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ และการทำให้เป็นมาตรฐานเพื่อจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ ถูกทิศทาง และหากพบปัญหา หรืออุปสรรคระหว่างทาง ก็จะได้รู้ตัวได้ก่อน สามารถปรับแก้และหาทางรับมือได้ทัน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามต้องการและเป็นพื้นฐานที่ดีของการต่อยอดการปรับปรุง (สถาบันเพิ่มผลผลิต, 2558)

การบริหารงานในองค์กรมีการนำหลักการปฏิบัติงาน PDCA โดยมีการดำเนินกิจกรรมซึ่งวงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องปฏิบัติ (P) โดยนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงานประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร นำไปสู่การปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทั้งหมดจะรวมกันเป็น

(D) ขององค์กรนั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับเปลี่ยนใหม่ ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริง (ณัฐธินพขร, 2562)

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า PDCA คือ เครื่องมือที่สามารถนำมาช่วยในการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้เกิดประสิทธิภาพ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงคนและกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ป้องกันไม่ให้เกิดกระบวนการทำงานผิดพลาดซ้ำซาก

แนวคิดการควบคุมคุณภาพ (Quality Control-Q.C.)

QC (Quality Control) หมายถึง การควบคุมคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าสูงสุด ด้วยกระบวนการตรวจสอบตำหนิและจุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ เพื่อที่จะทำการส่งกลับไปแก้ไขหรือคัดทิ้ง จากนั้นจึงทำการบันทึกและเก็บสถิติของลักษณะ รวมทั้งจำนวนผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดการบกพร่อง สำหรับนำไปวิเคราะห์สาเหตุปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วจึงทำการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ผู้ผลิตสามารถทำการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับคุณสมบัติที่ตั้งไว้มากที่สุดต่อไป (ไชยเจริญเทศ, ม.ป.ป.)

การควบคุม (control) หมายถึง การบังคับให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการผลิตที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด (เป็รื่องกิจรัตน์กร, 2537)

คุณภาพ (quality) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ถูกผลิตให้มีความเหมาะสมกับการใช้งาน (fitness for use) มีการออกแบบที่ดี (quality of design) และมีการผลิตที่ได้มาตรฐาน โดยลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ดีต้องมีความมั่นคงคงทน มีรูปร่างสวยงาม สามารถใช้ได้ดี และไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้งาน (วิชัย แหวนเพชร, 2536)

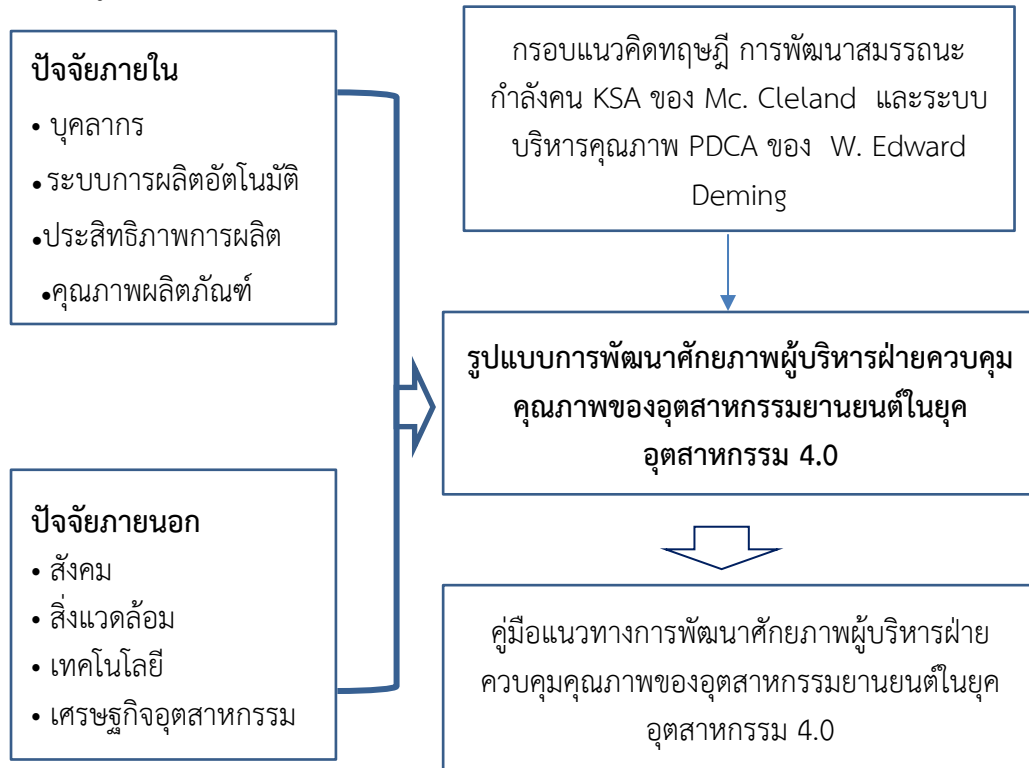
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารงานแนวใหม่ตามแนวคิดของ Boam and Sparrow (1992) ได้นำเสนอโครงสร้างรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารงานแนวใหม่ว่า ควรจะมีบทบาทในการบริหารงานที่ครอบคลุมสมรรถนะที่จำเป็น 3 สมรรถนะ และในสมรรถนะทั้ง 3 กลุ่มนี้ยังแบ่งออกเป็นสมรรถนะที่เป็นตัวชี้วัด ดังนี้ 1. ผลลัพธ์แห่งความสำเร็จ (Achieving Results) 2. การวิเคราะห์และการตัดสินใจ (Analyzing and Deciding) 3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Working with People)

กระบวนการพัฒนาคุณภาพ PDCA คือกระบวนการบริหารงานให้มีคุณภาพไม่ว่าจะเป็นงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (P) การลงมือปฏิบัติ (Do) มีการตรวจสอบในขณะที่เราลงมือปฏิบัติงาน (C) และมีการปรับปรุงแก้ไขเมื่อมีข้อผิดพลาด (A) โดยมีการปรับปรุงแก้ไขงานในครั้งต่อไปลักษณะเป็นวงจรเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำอีกและเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงงาน (ธีรณัฐ จันทร์ทองแก้ว, 2562)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งแสดงได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเป็นแบบผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 4 กลุ่ม ได้แก่
1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก 14 คน 2) ผู้บริหารในการตอบแบบสอบถาม 404 คน
3) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม 11 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคู่มือ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินคู่มือ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ สมรรถนะ การพัฒนารูปแบบ ศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 14 คน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มาสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบระหว่างความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item

Objective Congruence) : IOC และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยเทคนิคสัมประสิทธิ์ อัลฟาของ (Cronbach Alpha Coefficient)

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมข้อมูลและประเมินผล/วิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะบุคคลของผู้ให้ข้อมูล สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อหา น้ำหนักความสำคัญตามความเห็นของผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่สำคัญโดยใช้วิธี วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำ (ร่าง) รูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 และ (ร่าง) คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 เพื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ และประเมินผล

ขั้นตอนที่ 6 จัดประชุมสนทนากลุ่มประชาพิเคราะห์ (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณา (ร่าง) รูปแบบ โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน และ (ร่าง) คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 7 พัฒนารูปแบบและปรับปรุงคู่มือ โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการปรับปรุงรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินคู่มือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้การประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบจากออนไลน์ (Google form) และแบบสอบถามเป็นซีที การประชุมสนทนากลุ่มประชาพิเคราะห์ (Focus Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ความสำคัญของข้อคำถาม ใช้คำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการหาค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Okin Measure of Sampling Adequacy) และการทดสอบ Bartlett's test of Sphericity 2) การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก

(Principle Component Analysis : PCA) 3) การหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) ใช้วิธีการหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) 4) การกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบ พิจารณาดังนี้ (1) ค่าไอเกนของแต่ละองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่า 1.0 (2) ร้อยละของความแปรปรวนสะสมที่อธิบายได้ (Cumulative Variance Explained) ของทุกองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 (3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่า 0.50 (4) จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่า 3 ตัวแปร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผลการศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถาม ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 402 คน เพื่อการวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.5 เพศหญิงร้อยละ 33.5 ส่วนใหญ่มีอายุ อยู่ระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 50 รองลงมา มีอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 33.2 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.9 รองลงมาจบการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 22 ตำแหน่งงานปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารระดับหัวหน้าหน่วยงาน ร้อยละ 34.4 รองลงมาเป็นตำแหน่ง วิศวกรอาวุโส ร้อยละ 21 ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ 10 – 20 ปี ร้อยละ 52.2 รองลงมา มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 29.7 นอกจากนี้ยังพบว่า ขนาดขององค์กรส่วนใหญ่อยู่ในองค์กรขนาดใหญ่ ร้อยละ 76.5 อยู่ในองค์กรขนาดกลาง 23.7

ผลการวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะของบุคคล ผลการวิเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
1. ความรู้ (Knowledge)	K1 การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขเชิงระบบ K2 การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม K3 การประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ K4 ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล K5 ระบบการทำงาน
2. ทักษะ (Skills)	S1 การบริหารงานระบบคุณภาพ S2 การปฏิบัติงานควบคุมคุณภาพ S3 การคิดพัฒนาระบบอัตโนมัติในการทำงานอย่างเป็นระบบ

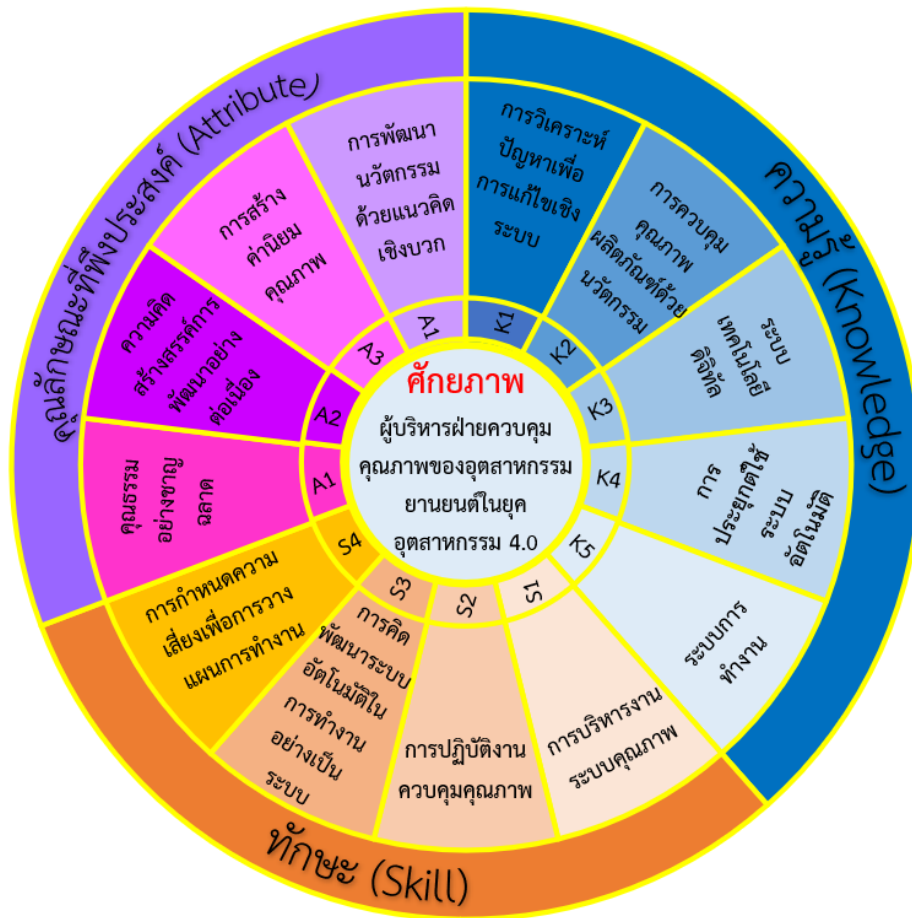
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attributes)	S.4 การกำหนดความเสี่ยงเพื่อการวางแผนการทำงาน A.1 คุณธรรมอย่างชาญฉลาด A.2 ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง A.3 การสร้างค่านิยมคุณภาพ A.4 การพัฒนานวัตกรรมด้วยแนวคิดเชิงบวก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผลการสร้างรูปแบบศักยภาพของผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ โดยการนำองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่วิเคราะห์ได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 และได้รับการพิจารณาเสนอแนะจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประชาพิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน และที่ประชุมมีฉันทานุมัติเห็นชอบรูปแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ว่ามีความเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผลการสร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผู้วิจัยได้จัดทำ คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ตามหัวข้อที่สำคัญโดยแบ่งคู่มือออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ส่วนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ส่วนที่ 4 เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการประเมินคู่มือของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งจากการประเมินพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและการประชุมสนทนากลุ่มพิจารณาให้ข้อเสนอแนะรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบ การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงรูปแบบคักยภาพผู้บริหาร
ฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

จากแผนภาพที่ 3 องค์ประกอบทั้งหมดถูกจัดเรียงจัดอยู่ในรูปแบบของสมรรถนะโดยครึ่งวงกลมวงนอก คือสมรรถนะหลัก (Core Competency) มี 3 องค์ประกอบ **1) ด้านความรู้ (Knowledge)** มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ (1) การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขเชิงระบบ (2) การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม (3) การประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ (4) ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และ (5) ระบบการทำงาน **2) ด้านทักษะ (Skills)** มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ระบบการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (2) การคิดพัฒนาระบบอัตโนมัติในการทำงานอย่างเป็นระบบ และ (3) การกำหนดความเสี่ยงเพื่อการวางแผนการทำงาน และ **3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attributes)** มี 4 องค์ประกอบย่อยคือ (1) คุณธรรมอย่างชาญฉลาด (2) ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3) การสร้างค่านิยมคุณภาพ และ (4) การพัฒนานวัตกรรมด้วยแนวคิดเชิงบวก

อภิปรายผล

การพัฒนา รูปแบบ ศักยภาพ ผู้บริหาร ฝ่ายควบคุมคุณภาพ ของอุตสาหกรรมยานยนต์ ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับ ดำรง ทวีแสงสกุลไทย (2545) กล่าวว่า การควบคุมชิ้นส่วนยานยนต์โดยผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพที่ผลิตได้อย่างมีคุณภาพจะส่งผลให้รถยนต์ที่ผลิตสำเร็จมีคุณภาพตามไปด้วยเช่นกันและ พิกพ ลลิตาภรณ์ (2545) กล่าวว่า บริษัทผู้ว่าจ้างผลิตไม่สามารถเข้าไปควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตได้ การผลิตชิ้นส่วนโดยโรงงาน ผู้รับจ้างผลิตถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพของชิ้นส่วนยานยนต์ที่ผลิตและจะส่งผลต่อคุณภาพรถยนต์ที่ประกอบสำเร็จแล้วด้วยเช่นกัน และหากรถยนต์ที่จำหน่ายให้แก่ลูกค้าไม่ได้มาตรฐาน หรือขาดคุณภาพก็จะเกิดการร้องเรียน (Claim) ขึ้นได้ ดังนั้นการพัฒนา ศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ด้านความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วย (1) ความรู้การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขเชิงระบบ จะต้องมีความรู้ในการทำความเข้าใจถึงการวิเคราะห์ปัญหา และวิธีการของผู้บริหารที่ใช้เพื่อสร้างความสำเร็จ คือ การเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis) เทคนิคการวิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis หรือ PA) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาตรงจุด การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน (2) **ความรู้การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม** จะต้องมีความรู้ในกระบวนการในการผลิตสินค้าและบริการ ให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของลูกค้าและพยายามดูแลแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด (3) **ความรู้การใช้ระบบอัตโนมัติ** จะต้องมีความรู้การใช้ระบบอัตโนมัติในการทำงานได้เองผ่านการรันโปรแกรมที่วางเอาไว้ เพื่อช่วยในการควบคุม สั่งงาน หรือรับคำสั่งงานต่าง ๆ รวมถึงกำหนดการทำงานของระบบควบคุมอัตโนมัติให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (4) **ความรู้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล** จะต้องมีความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือ Digital literacy ในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ (5) **ความรู้ระบบการทำงาน** จะต้องมีความรู้ในการทำงานเป็นขั้น ๆ และมีส่วนที่ต้องทำแบบวนซ้ำ (Iterate) หรือ เวียนเกิด (Recursive) โดยใช้ตรรกะ (Logic) และ/หรือ ในการเปรียบเทียบ (Comparison) ในขั้นตอนต่าง ๆ จนกระทั่งเสร็จสิ้นการทำงาน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวโยงกัน และสอดคล้องขึ้นต่อกัน โดยที่ส่วนประกอบต่าง ๆ จะร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญและสอดคล้องผสมผสานกัน

2.ด้านทักษะ (Skills) ประกอบด้วย (1) ทักษะการบริหารระบบคุณภาพ ทักษะในกระบวนการบริหารนโยบายคุณภาพ วัตถุประสงค์ของคุณภาพ การวางแผนงานคุณภาพ ระบบการบริหารจัดการด้านคุณภาพ ระบบการตรวจสอบหรือการประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้าเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าที่จะทำการส่งมอบ (2) **ทักษะการปฏิบัติงานควบคุมคุณภาพ** ทักษะการควบคุมคุณภาพโดยระบบที่มนุษย์และ/หรือเครื่องจักรมีการปฏิบัติการในกระบวนการผลิต โดยใช้ข้อมูล เทคโนโลยี และทรัพยากรอื่นในการผลิตชิ้นส่วนสำหรับลูกค้าภายใน หรือผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้าภายนอก สินค้าและบริการที่สามารถ

ตอบสนองความต้องการของลูกค้า (3) **การคิดพัฒนาระบบอัตโนมัติในการทำงานอย่างเป็นระบบ** ทักษะการปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตโดยนาระบบอัตโนมัติ (Automation) และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดเวลาในการทำงาน (Downtime) และสามารถแสดงผลการทำงานได้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ (Real-Time) ซึ่งช่วยในการลดความสูญเปล่าในการผลิต (4) **การกำหนดความเสี่ยงเพื่อการวางแผนการทำงาน** ทักษะของการจัดการความเสี่ยง สิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ เป็นสิ่งที่ยังไม่ได้เกิดขึ้นจะต้องถูกแก้ไขเสียในปัจจุบัน ไม่สมควรจะต้องชะลอหรือต้องเลื่อนเวลาแก้ไขให้เนิ่นนานออกไปแต่อย่างใด

3. **ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์** ประกอบด้วย (1) **คุณธรรมอย่างชาญฉลาด** หมายถึง คุณลักษณะที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลนั้น ๆ ที่ต้องผ่านการไตร่ตรองในการนำมาปฏิบัติให้ได้อย่างถูกต้อง ดีงาม เพื่อสร้างความสุขและประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงศีลธรรม คุณธรรม (2) **ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง** หมายถึง การคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการเชื่อมโยง ความรู้ที่มีอยู่เดิมและความรู้ใหม่ ผสมผสาน ประมวล กลั่นกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามศาสตร์ (3) **การสร้างค่านิยมคุณภาพ** หมายถึง แนวทางที่ช่วยในการตัดสินใจ การดำเนินการและพฤติกรรมของคนในองค์กรเกี่ยวกับการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในองค์กร (4) **การพัฒนานวัตกรรมด้วยแนวคิดเชิงบวก** หมายถึง แนวความคิดด้านบวกของบุคคลในองค์กรเกี่ยวกับกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร โดยบุคลากรในองค์กร มีการวางแผนล่วงหน้าและมีเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ในสภาวะที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมี สมรรถนะหลัก 3 ด้านคือ 1) **ด้านความรู้ (Knowledge)** ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขเชิงระบบ (2) การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม (3) การประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ (4) ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และ (5) ระบบการทำงาน 2) **ด้านทักษะ (Skills)** ประกอบด้วย (1) ระบบการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (2) การคิดพัฒนาระบบอัตโนมัติในการทำงานอย่างเป็นระบบ และ (3) การกำหนดความเสี่ยงเพื่อการวางแผนการทำงาน และ 3) **ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attributes)** ประกอบด้วย (1) คุณธรรมอย่างชาญฉลาด (2) ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3) การสร้างค่านิยมคุณภาพ และ (4) การพัฒนานวัตกรรมด้วยแนวคิดเชิงบวก เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) สถาบันการศึกษาอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 2) กระทรวงแรงงานสามารถนำรูปแบบและคู่มือแนวทางการพัฒนาผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ไปใช้ในการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรม
- 3) ผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรมยานยนต์ ควรมีวิธีการติดตามข้อมูลข่าวสารจากภายนอกองค์กรเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเตรียมการรองรับในการพัฒนาบุคลากร หรือเพื่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน
- 4) ผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรมยานยนต์ ควรมีการบริหารจัดการข้อมูลสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ไปใช้และวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรในการเป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาขององค์กรในการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับเทคโนโลยีที่จะเข้ามาในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบศักยภาพผู้บริหารฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อรองรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์
- 2) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพของพนักงานปฏิบัติการฝ่ายควบคุมคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- ณัฐณิชา อ่อนตาม. (2562). “เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle).” *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 39-46.
- ดำรง ทวีแสงสกุลไทย. (2545). *การควบคุมคุณภาพสำหรับนักบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ซี เอ็ดดูเคชั่น.
- ทวีวัฒน์ มหาศิริอภิรักษ์ (2561). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพหัวหน้างานฝ่ายผลิตเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธีรเดช จันทรวงแก้ว. (2562). *การพัฒนาแบบการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บริษัท ไชยเจริญเทคโนโลยี จำกัด. (ม.ป.ป.) *เรื่องนำรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพ (Quality Control-Q.C.)*. สืบค้น 11 มีนาคม 2566. จาก <https://www.chi.co.th/article/article-1138/>.

- เปรี๊ญ กิจรัตน์ภร. (2537). *การควบคุม (Control)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมธิราช.
- พิภพ ลลิตาภรณ์. (2545). ระบบการวางแผนและควบคุมการผลิต. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:
สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ยุทธ ไกรวรรณ. (2558). *หลักสถิติวิจยและการใช้โปรแกรม SPSS*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย แหวนเพชร. (2536). *การวางแผนและการควบคุมการผลิต*, กรุงเทพมหานคร: คณะเทคโนโลยี
อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2558). *PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง*. สืบค้น 25
มีนาคม 2564. จาก <https://www.ftpi.or.th/2015/2125>.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2556). *เอกสารความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมยานยนต์*. ม.ป.ท.
: ม.ป.พ.
- International Organization of Motor Vehicle Manufacturers. (n.d). *จำนวนการประกอบรถยนต์
ของประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2543-2563*. สืบค้น 14 มกราคม 2565. จาก
<https://www.oica.net/>.
- Boam, R. and Sparrow, P. (1992). *Designing and Achieving Competency*. McGraw-Hill :
Sydney.
- Dales, M. and Hes, K. (1995). *Creating Training miracles*. Sydney : Prentice Hall.
- Dubois, D. David and Rothwell, J. W. (2004). *Competency – Based Human Resource
Management*. California: Davies – Black Publishing.
- Groover, P. M. (2015). *Automation, Production Systems and Computer-Integrated
Manufacturing*. 4th ed. USA: Pearson Higher Education. Inc.

รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อ ของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา

A MODEL FOR DEVELOPING GUIDANCE FOR TEACHERS TO PROMOTE THE LEARNERS TO VOCATIONAL EDUCATION

ศุภมิตร ศิริกันทะมากุล, รินรดี ปาปะโน และอัศรัตน์ พูลกระจำง

Supamit Sirakantamakul, Rinradee Papanai and Akkarat Poolkrajang

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

E-mail: supamit_s@mail.rmutt.ac.th

Received June 4, 2023; Revised July 18, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา และประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารการศึกษาด้านการแนะแนว และด้านอาชีวศึกษา จำนวน 11 คน และ 2) การประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูแนะแนวสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 2 จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ แบบทดสอบและแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการแนะแนว 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process และ 3) คุณภาพครูแนะแนว

2) การประเมินรูปแบบ พบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาครูแนะแนว, การศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา

Abstract

This research article aimed to create a model for developing guidance for teachers to promote further education of learners at the vocational level and evaluate the development of guidance for teachers used to promote further education of learners

at the research vocational level, divided into three stages. 1) The study of the components: the target group was 30 guidance teachers. 2) Guidance for vocational education, 11 people. 3) Model evaluation sample. The sample consisted of 285 teachers under the Office of Education Region 2. Tests and satisfaction assessment data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, T-test, and content analysis. This research found:

1) The components of the model for developing guidance for teachers to promote the learners to vocational education had three components (1) guidance principles, (2) guidance instructional to support the vocational students with the design thinking process, and (3) teacher quality guidance.

2) Assessment of the model found that teachers' cognition after the training was higher than before, significantly at the .01 level. The satisfaction of the teachers' guidance of the manual for developing teachers' guidance to support the vocational students was at the highest level.

Keywords: Model, Guidance teachers development, Vocational education

บทนำ

อาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดเตรียมบุคคลให้มีอาชีพในอนาคตและเพื่อช่วยให้ผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วมีความก้าวหน้าในอาชีพของตน การจัดการอาชีวศึกษาที่จะให้ได้ผลดีควรมีหลักสูตรวิธีการสอนที่เหมาะสมกับความก้าวหน้าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของอุตสาหกรรมและสาขาวิชานั้น ๆ มีปรัชญาการจัดการอาชีวศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจสังคม มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพจำนวนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ตลอดจนเข้าใจการดำเนินงานด้านอาชีวศึกษาเป็นอย่างดี และควรมีผู้บริหารและการบริหารงานที่กระทำได้ตรงเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) แต่จากการศึกษาพบปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ดังนี้ ปกป้อง จันวิทย์ และศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ (2564) สรุปปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไว้ว่า 1) การขาดแคลนในระบบอาชีวศึกษา 2) เงินอุดหนุนรายบุคคลไม่เพียงพอ 3) การขาดแคลนครูในระบบอาชีวศึกษา ญัฐสิฏ รักษ์เกียรติวงศ์ (2564) เรื่องการปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย (TDRI) ได้ระบุปัญหาคุณภาพของอาชีวศึกษา (ภาคปกติ) มาจากสาเหตุใหญ่ ๆ 3 ประการคือ 1) เนื้อหาไม่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นต้องใช้ประกอบอาชีพ 2) สถานศึกษาอาชีวศึกษาขาดแคลนทรัพยากร 3) มีข้อบกพร่องในระบบประกันคุณภาพวิทยาลัยอาชีวศึกษา ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ ผู้อำนวยการวิจัยด้านการพัฒนาแรงงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (อพท.นิวส์, 2562) ระบุว่าภายใต้ส่งเสริมตามกรอบ EEC มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานอาชีวศึกษาถึง 173,705 คน ซึ่งยังขาดแคลนอีก 55,462 คน หรือร้อยละ 32 จากสถานการณ์ดังกล่าว ความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนของภาคการศึกษา คือการศึกษาเพื่อปวงชนสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมและผลิตทรัพยากรบุคคลให้มีศักยภาพ มีสมรรถนะในสาขาอาชีพ รองรับตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ซึ่งเป็นแผนแม่บทระยะยาว 20 ปี ที่สถานศึกษาต่าง ๆ ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษา ตามยุทธศาสตร์ที่ 2: การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเป้าหมาย 2.1 กำหนดไว้ว่า กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาเป้าหมาย 4.2 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดให้มีการเพิ่มสัดส่วนการศึกษาต่ออาชีวศึกษาให้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับอัตราการศึกษาศายสามัญ โดยให้เพิ่มขึ้นตามลำดับของแต่ละช่วง 5 ปี จากปัจจุบันอยู่ที่ 40 : 60 โดยกำหนดให้เพิ่มขึ้นในทุกช่วง 5 ปีของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เป็น 45 : 55 50 : 50 60 : 40 และ 70 : 30 ตามลำดับ (แก้วขวัญ ตั้งติพวงศ์กุล, 2555)

จากการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กำหนดให้มีการเพิ่มสัดส่วนการศึกษาต่ออาชีวศึกษาให้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับอัตราการศึกษาศายสามัญ โดยให้เพิ่มขึ้นตามลำดับของแต่ละช่วง 5 ปี เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนสายอาชีพให้สอดคล้องกับการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจในทุกภูมิภาคของประเทศ และความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวที่สามารถช่วยในการส่งเสริมการตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาได้ จึงควรมีการพัฒนากระบวนการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาของผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ครูแนะแนวสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอาชีวศึกษาและสนใจที่จะศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา กลายเป็นกำลังแรงงานสำคัญของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา
2. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หลักการแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา 3) หลักการแนะแนว 4) การจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา 5) อาชีพในศตวรรษที่ 21 6) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) การพัฒนาคู่มือ 8) การประเมินความพึงพอใจ และ 9) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปผลที่ได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมพอสังเขป ได้ว่า รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นของแต่ละสาขาก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการขยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่าง ๆ

มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น และการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก สำหรับการสร้างรูปแบบ (Model) นั้น ไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงร่างองค์ประกอบหรือหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้นและนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบและประเมินผลหาคุณภาพของรูปแบบ ซึ่งอาจทำได้จากการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่ง Willer (Willer, 1986); บุญชม ศรีสะอาด (2557) กล่าวว่า ในการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ (Validity)

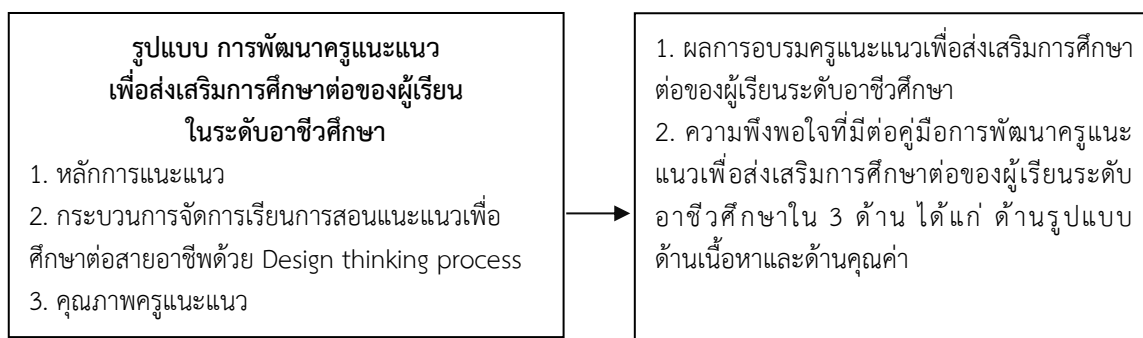
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า “รูปแบบ” เป็นกระบวนการวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาการศึกษาได้ ดังตัวอย่างงานวิจัยของ เมธิศิน สมอุ้นจารย์ (2556) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะ 2) วิธีการพัฒนาสมรรถนะ และ 3) กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ วสันต์ ปานทอง (2556) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนางานแนะแนวยังสามารถทำให้พัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ดังตัวอย่างงานวิจัยของ ธันว์รัชต์ สินชนะกุล (2557) ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการแนะแนวการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเหมืองข้อมูลร่วมกับพหุปัญญาของนักเรียน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) สังเคราะห์รูปแบบการแนะแนวการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเหมืองข้อมูล 2) พัฒนาต้นแบบระบบสนับสนุนการแนะแนวการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเหมืองข้อมูล 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูแนะแนวและนักเรียนเกี่ยวกับต้นแบบระบบสนับสนุนการแนะแนว ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การเตรียมการ การศึกษาเนื้อหา การเรียนแบบโครงงานเป็นฐาน การประเมินผล สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และคลาวด์คอมพิวเตอร์ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้สอนด้านคอมพิวเตอร์และด้านการศึกษา จำนวน 13 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดให้การยอมรับรูปแบบการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขึ้น มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก 3) ความพึงพอใจของครูแนะแนวและนักเรียนเกี่ยวกับต้นแบบระบบสนับสนุนการแนะแนวอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผลจากการทดลองใช้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้งานระบบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 เช่นเดียวกับครูแนะแนว มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และพรชัย รอดเจริญ (2560) งานวิจัยเรื่องระบบสารสนเทศเพื่อการแนะแนวนักเรียนสำหรับหลักสูตรพาณิชยกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับแนะแนวนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยใช้กรณีศึกษาวิทยาลัยพาณิชยกรรมธนบุรี หลักสูตรวิชาพาณิชยกรรมที่พัฒนาขึ้นในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน สำหรับการแนะแนวและช่วยวางแผนด้านการเรียน และวิธีการต้นไม่ตัดสินใจสำหรับช่วยวิเคราะห์อาชีพ และความถนัดของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา โดยแบ่งการประเมินระบบที่พัฒนาขึ้นออกเป็น 4 ด้าน (Function Test) ด้านการติดต่อกับผู้ใช้และประสบการณ์ของผู้ใช้ (User Interface and User Experience) และด้านความมั่นคงปลอดภัยของระบบ (Security Test) จากผลการประเมินคุณภาพระบบสารสนเทศเพื่อการแนะแนวนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อระบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 จึงสามารถสรุปได้ว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการแนะแนวนักเรียน และช่วยวางแผนการเรียนให้กับนักเรียนหลักสูตรพาณิชยกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนะแนวและอาชีพในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนว ตลอดจนศึกษากระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพัฒนาคู่มือเพื่อนำมาสร้างคู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา รวมทั้งศึกษาการประเมินความพึงพอใจเพื่อประเมินความรู้สึกรับรู้ของครูแนะแนวหลังจากได้รับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการแนะแนว จำนวน 4 คน และด้านอาชีวศึกษา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 คน โดยใช้เกณฑ์มีคุณวุฒิตะดับปริญญาโทและมีประสบการณ์ด้านการสอนแนะ

แนว 10 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนว เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ สอบถาม ใน 3 ด้านได้แก่ ด้านหลักการแนะแนว ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อ สายอาชีพด้วย Design thinking process และด้านคุณภาพครูแนะแนว รวมทั้งสิ้น 58 ข้อ หาคุณภาพ ของเครื่องมือโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเป็น ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาครูและการวิจัยจำนวน 5 คน และพบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จึงถือว่าใช้ได้ทุกข้อ และและคู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของ ผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผ่านระบบระบบ Zoom Cloud Meeting เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ความ เหมาะสมของคู่มือ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้น นำตัวเลขที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 5 ระดับ (เกณฑ์เดียวกับขั้นตอนที่ 1)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของ ผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เป็นการนำคู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียน ในระดับอาชีวศึกษาที่จัดทำขึ้น ไปทดลองใช้กับครูแนะแนวในสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 และ ดำเนินการจัดอบรมผ่านระบบระบบ Zoom Cloud Meeting และให้ครูผู้เข้ารับการอบรมประเมิน ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับ อาชีวศึกษา ซึ่งประชากร ได้แก่ ครูแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในความรับผิดชอบของสำนักงาน ศึกษาธิการภาค 2 จำนวน 1,048 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในความ รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 จำนวน 285 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง สำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างใน วรณี แกมเกตุ, 2555) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สังกัดและจังหวัดเป็นชั้นของการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนใน ระดับอาชีวศึกษาและแบบประเมินความพึงพอใจของครูแนะแนวที่มีต่อคู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อ ส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice Test Items) กำหนดตัวเลือกไว้แต่ละข้อ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความ ตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาครูและการวิจัยจำนวน 5 คน พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูแนะแนวในโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการภาค 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.50 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.67 และหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 2) แบบประเมินความพึงพอใจที่มี ต่อการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้าน การพัฒนาครูและการวิจัยจำนวน 5 คน พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และทดลองใช้ (Try out) กับครูแนะแนวในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 คน และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.80

เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลผ่านระบบระบบ Zoom Cloud Meeting สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ t-test สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจโดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง (S.D.)

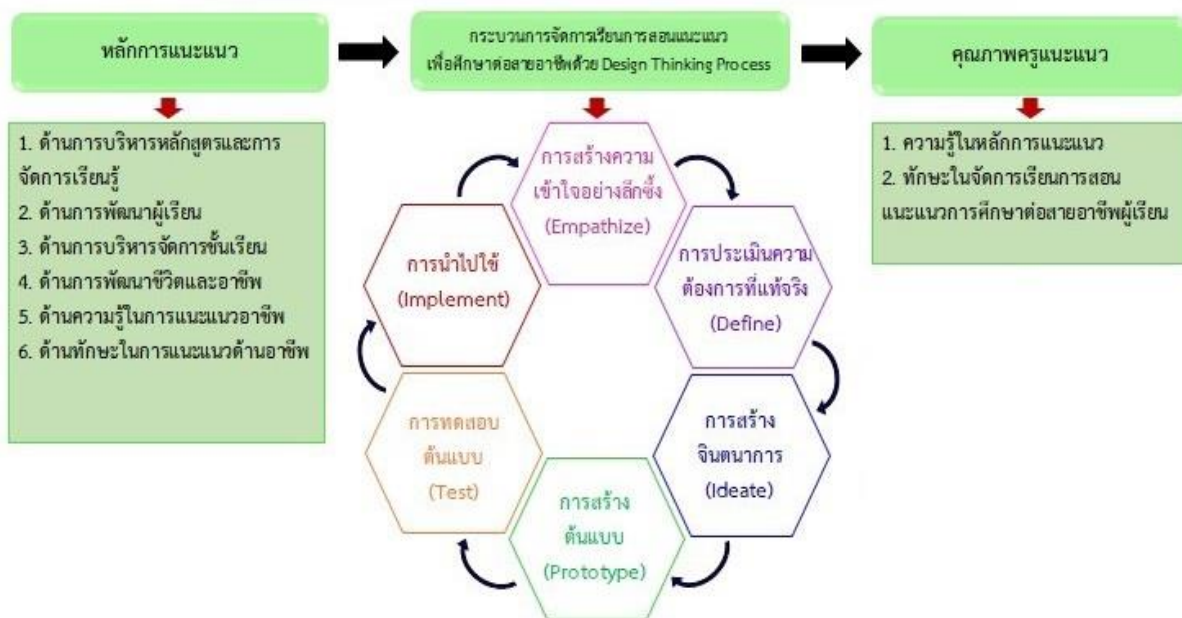
ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการแนะแนว ประกอบด้วย ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการพัฒนาชีวิตและอาชีพ ด้านความรู้ในการแนะแนวอาชีพ และด้านทักษะในการแนะแนวด้านอาชีพ 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process ประกอบด้วย กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process สื่อการจัดการเรียนการสอน ด้วย Design thinking process และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ด้วย Design thinking process และ 3) คุณภาพครูแนะแนว ประกอบด้วย ความรู้ในหลักการแนะแนวและทักษะในการจัดการเรียนการสอนแนะแนวการศึกษาต่อสายอาชีพ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพครูแนะแนวและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process ส่วนด้านหลักการแนะแนว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับรองลงมา

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณค่า และด้านเนื้อหา ตามลำดับ

รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา

จากภาพที่ 2 สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการแนะแนว ประกอบด้วย 6 ด้านย่อย คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการพัฒนาชีวิตและอาชีพ ด้านความรู้ในการแนะแนวอาชีพ และด้านทักษะในการแนะแนวด้านอาชีพ 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) การประเมินความต้องการที่แท้จริง (Define) การสร้างจินตนาการ (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) การทดสอบต้นแบบ (Test) และการนำไปใช้ (Implement) และ 3) คุณภาพครูแนะแนว ประกอบด้วย ความรู้ในหลักการแนะแนว ทักษะในการจัดการเรียนการสอนแนะแนวการศึกษาต่อสายอาชีพ และมีผลการประเมินความเหมาะสมในแต่ละด้าน และผลการประเมินคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา แสดงได้ดังตารางที่ 2 -3

ตารางที่ 1 แสดงผลสรุปการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา (n=11)

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านหลักการแนะแนว	4.69	0.71	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process	4.74	0.70	มากที่สุด
3	ด้านคุณภาพครูแนะแนว	4.74	0.76	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.72	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพครูแนะแนว ($\bar{X}=4.74$, S.D.=0.76) และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process ($\bar{X}=4.74$, S.D.=0.70) ส่วนด้านหลักการแนะแนว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับรองลงมา ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.71)

ตารางที่ 2 แสดงผลสรุปการประเมินคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา (n=11)

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านรูปแบบ	4.72	0.79	มากที่สุด
2	ด้านเนื้อหา	4.64	0.71	มากที่สุด
3	ด้านคุณค่า	4.70	0.65	มากที่สุด
เฉลี่ยทุกด้าน		4.69	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.79) รองลงมา คือ ด้านคุณค่า ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.65) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.71) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลังได้รับการพัฒนา พบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลังได้รับการพัฒนา

การทดสอบ	n=285	$\bar{X}$	S.D.	t-test	sig
ก่อนการอบรม	285	20.03	5.57	10.943	.000*
หลังการอบรม	285	27.82	3.36		

.000* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของครู จำนวน 285 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการอบรมของครูเท่ากับ 27.82 และค่าเฉลี่ยก่อนการอบรมของครูเท่ากับ 20.03 จึงกล่าวได้ว่า ความรู้ของครูหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวม ครูแนะแนวมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูมีความพึงพอใจด้านคุณค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบ ตามลำดับ แสดงได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 แสดงผลสรุปการประเมินความพึงพอใจที่มีคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา

ที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ (n=285)		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านรูปแบบ	4.52	0.64	มากที่สุด
2	ด้านเนื้อหา	4.53	0.66	มากที่สุด
3	ด้านคุณค่า	4.66	0.56	มากที่สุด
	เฉลี่ยทุกด้าน	4.57	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.69, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.72, S.D.=0.79) รองลงมา คือ ด้านคุณค่า ($\bar{X}$ =4.70, S.D.=0.65) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ =4.64, S.D.=0.71) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนะแนว กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วย Design thinking process และคุณภาพครูแนะแนวมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการ แนวคิดในการพัฒนารูปแบบ หลักการแนะแนว

การจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ตลอดจนศึกษาเกี่ยวกับอาชีพในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบ อีกทั้งในการจัดทำแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษานั้น ได้มีการนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาด้วย Design thinking process ตลอดจนผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามในแบบสอบถามด้านการใช้ภาษา การจัดเรียงลำดับข้อคำถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) ได้มีการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนกดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการแนะแนว และด้านอาชีวศึกษา ในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา จึงทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาคู่มือ และมีการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เพื่อนำมาสร้างโครงสร้างของคู่มือ จากนั้นทำการหาประสิทธิภาพของคู่มือโดยการประเมินคุณภาพของคู่มือ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหาและด้านคุณค่าก่อนนำคู่มือไปใช้ในการอบรมครู จึงทำให้คุณภาพของคู่มือพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ปานทอง (2556) ที่ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิศิน สมอุนจารย์ (2556) ที่ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะ 2) วิธีการพัฒนาสมรรถนะ และ 3) กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2562) ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้ พบว่า ครูแนะแนวมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลังได้รับการพัฒนา พบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูหลังการอบรมสูงกว่าการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจากครูได้รับการพัฒนาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการในการใช้คู่มือการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ให้กับครูที่สอนแนะแนว ซึ่งก่อนการนำคู่มือไปใช้ผู้วิจัยได้ทำการประเมินคุณภาพก่อนการนำไปพัฒนาครู จึงทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ มะลิจันทร์ วิจิตรผล (2555) ได้พัฒนา

บุคลากรด้านการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนนาคาปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาทั้ง 3 คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศให้คำปรึกษา ช่วยพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนากิจกรรมแนะแนวให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเกิดความรู้ ชำนาญยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ครูที่สมัครใจเข้าร่วมการพัฒนาตนเองด้านการแนะแนว มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนากิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน ครูตระหนักในการทำงานร่วมกันมีจิตใจที่ดี ร่วมกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างปฏิบัติการเป็นอย่างดีอีกทั้งทุกคนก็ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของคนอื่น และกล้าแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขผลงาน และการทำงานของแต่ละคน จนทำให้การพัฒนาบุคลากรด้านกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน โรงเรียนนาคาปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเป็นไท เทวินทร์ (2557) ที่ได้วิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจเลือกแนวทางทางการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน บ้านสันป่าสัก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะ การตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อสูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในระยะติดตามผลนักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาแตกต่าง จากระยะหลังการทดลอง และสอดคล้องกับ ปิยวรรณ ปริษานุกูล (2558) ที่ได้วิจัยเรื่องผลการใช้ชุด กิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคกตูมวิทยา จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจเลือก แนวทางการศึกษาต่อหลังการทดลองสูงกว่าทักษะดังกล่าวก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ สูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การประเมินความพึงพอใจที่ มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดย ภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการผลิตกำลังคนและแนวคิดการ จัดการอาชีวศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ตลอดจน ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบ อีกทั้งในการจัดทำแบบสอบถามระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา นั้น ได้มี การนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความ สอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อ ของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ตลอดจนผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อ ส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา และจัดอบรมเพื่อให้ครูแนะแนวได้นำคู่มือไปใช้ จึง ทำให้ครูที่นำรูปแบบไปใช้มีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุชาติดา โลกุลประกิจ (2556) ที่ได้วิจัยเรื่องระบบสารสนเทศแนะแนวการศึกษาต่อ: กรณีศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศโดย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้ใช้งานทั่วไปด้วยวิธี Black Box Testing พบว่า มีค่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.65 และผู้ใช้งานทั่วไป มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.91 สรุปได้ว่า ระบบมี

ประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้งานได้ในระดับดี และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อระบบอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนาครูแนะแนวในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนว เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ด้วยการจัดการเรียนการสอน Design thinking process ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Pre-Activities การสำรวจความต้องการพัฒนาครูแนะแนว เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา 2) Activities การพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนว เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา 3) Result ผลที่ได้จากการเสริมสร้างสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาผ่านกระบวนการฝึกอบรมของครูแนะแนว และ 4) Outcome ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากครูจัดกิจกรรมเสริมสร้างการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาจะส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษามากขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนด้วย Design thinking process นั้นจะทำให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้งว่าอยากประกอบอาชีพอะไรในอนาคต อีกทั้งยังได้มีการสร้างต้นแบบอาชีพและนำอาชีพสู่การปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนได้มีการประเมินความถนัดของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนะแนว กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อศึกษาต่อสายอาชีพด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking process) และคุณภาพครูแนะแนว ดังนั้น หน่วยงานทางการศึกษาควรนำองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนว เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาไปใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สู่ระดับอาชีวศึกษา และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ 1) การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้บรรลุตามแผนการศึกษาชาติ 20 ปี 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อ การศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา และ 4) ควรมีการวิจัยเพื่อนำรูปแบบการพัฒนาครูแนะแนวเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาสู่การนำไปใช้จริงเพื่อส่งผลกับการตัดสินใจในการศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาแล้วติดตามข้อมูลการศึกษาต่อของผู้เรียนหลังจากได้รับความรู้จากครูแนะแนว

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐสิฏี รัชเกียรติวงศ์. (2564). *การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ).
- ธันว์รัชต์ สินธนะกุล. (2557). *การพัฒนาระบบสนับสนุนการแนะแนวการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเหมืองข้อมูลร่วมกับทฤษฎีปัญญานักเรียน (ปริญาญาคูศาสตรอุตสาหกรรมปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ปกป้อง จันวิทย์ และ ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2564). *ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทย*. สืบค้น 2 กันยายน 2564. จาก <http://pokpong.org/writing/vocational-education/>.
- ปิยวรรณ ปรีชากุล. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคกตูมวิทยา จังหวัดลพบุรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1): 308-320.
- เป็นไท เทวินทร์. (2557). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสันป่าสัก จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(2), 272-283.
- พรชัย รอดเจริญ. (2560). *ระบบสารสนเทศเพื่อการแนะแนวนักเรียนสำหรับหลักสูตรพาณิชยกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) (สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พีระวัตร จันทกุล. (2559). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมธิศิน สมอุนจารย์. (2556). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ ปานทอง. (2556). *รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุชาดา โล่กุลประกิจ. (2556). *ระบบสารสนเทศแนะแนวการศึกษาต่อ: กรณีศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อปท.นิวส์. (2562). *อาชีวศึกษาไทยสร้างชาติได้ ถ้ารัฐบาล ‘จริงใจ จริงจัง’*. สืบค้น 23 มีนาคม 2562. จาก <https://tdri.or.th/2019/02/vocational-education-4/>.
- Gibbons, S. (2016). Design Thinking 101. Retrieved March 23, 2016 from <https://www.nngroup.com/articles/design-thinking>.
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology Theory and Method*. New Jersey: Prentice-Hill.

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ของธุรกิจสายการบิน

A FINANCIAL RATIOS ANALYSIS OF PERFORMANCE ASSESSMENT IN THE AIRLINE BUSINESS

อภิษฎา กาญจนารมย์

Apisada Kharnchanarom

สถาบันการบินพลเรือน

Civil Aviation Training Center

E-mail: apisada.kha@hotmail.com

Received March 12, 2023; Revised May 22, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินเป็นวงกว้าง หลายสายการบินจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่าย บางสายการบินจำเป็นต้องยื่นล้มละลายเนื่องจากไม่มีเงินสดเพียงพอที่จะดำเนินธุรกิจต่อ ทำให้บุคลากรในอุตสาหกรรมการบินบางส่วน หรือแม้กระทั่งภาคเศรษฐกิจได้รับผลกระทบตาม อย่างไรก็ตามสายการบินบางส่วนยังคงสามารถที่จะดำเนินกิจการต่อไปได้ถึงแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดเช่นกัน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการดำเนินงานของสายการบินที่ได้ขอยื่นล้มละลายในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย) และสายการบินที่ยังคงดำเนินกิจการต่อได้ในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น) และ 2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสายการบินได้ขอยื่นล้มละลายในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย) และสายการบินที่ยังคงดำเนินกิจการต่อได้ในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลทางตัวเลขจากงบการเงินในปี พ.ศ. 2558-2562 มาวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

ผลการศึกษาพบว่า 1) สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีสภาพคล่องสูงมากกว่า 2) สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีความสามารถในการชำระหนี้มากกว่า 3) สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีความสามารถในการทำกำไรมากกว่า 4) ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากกว่า ยกเว้นประสิทธิภาพในการเก็บหนี้จากลูกหนี้ และ 5) สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีความสามารถในการบรรเทาผู้โดยสารมากกว่า

คำสำคัญ: การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน, ผลการดำเนินงานธุรกิจสายการบิน, ธุรกิจสายการบิน

Abstract

The coronavirus disease 2019 outbreak was considered a global pandemic. Many airlines were impacted by the disease. Some of them had to reduce their costs or expenses and some of them went bankrupt. Many airline industry employees were at risk of losing their job and the global economy has never been the same. Even though so many airlines were most impacted by the outbreak, some of them were least impacted, regardless of the same situation they were confronting. Therefore, the purpose of this study aimed to 1) study the business performances of the selected airlines and 2) analyze and compare financial ratios for studying the business performances of selected airlines. The subjects of the study were selected carefully with the criteria that the financial situations of the subjects had to be different. Therefore, the analysis can present clear results and show how they operated their businesses differently. The first airline selected was the airline that filed for bankruptcy in 2020 or 'Colombia's flag carrier' and the second airline was the airline that could continue its business in 2020 (despite the unforeseen pandemic in 2020) or 'Japan's flag carrier'. The study can be categorized into qualitative analysis and used descriptive method to present its result. It used financial ratios as a tool to analyze and focused on 5 different aspects of business performance. These 5 aspects are liquidity, solvency, profitability, operational efficiency, and passenger capacity utilization of the airlines. The financial data were subtracted from the annual reports of the airlines. The time period to study was selected 5 years prior to the pandemic.

The results of the research showed that 1) Japan's flag carrier had higher liquidity; 2) Japan's flag carrier had more solvency; 3) Japan's flag carrier had more profitability; 4) Japan's flag carrier was more efficient, except the efficiency of debt collection from debtors, and 5) Colombia's flag carrier had more passenger capacity utilization than Japan's flag carrier.

Keywords: Financial ratios analysis, Performance assessment in the airline business, Airlines business

บทนำ

การขนส่งทางอากาศถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการขนส่งที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว คุณลักษณะที่โดดเด่นที่สามารถใช้เวลาในการเดินทางที่เร็วกว่ารูปแบบอื่น ๆ อีกทั้งยังมีความสะดวกและปลอดภัย จึงทำให้เป็นที่นิยมในหมู่นักเดินทางเป็นอย่างมาก หากจะกล่าวถึงการแข่งขันของธุรกิจการบินในสมัยก่อนนั้นที่การแข่งขันค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลมี

บทบาทในการควบคุมการดำเนินงานของธุรกิจสายการบิน อย่างไรก็ตาม หลังจากการออกพระราชบัญญัติการยกเลิกกฎการบินในปี พ.ศ. 2521 และการผลักดันการเปิดเสรีการบินระดับสากลในปี พ.ศ. 2522 จากรัฐบาลกลางสหรัฐ สายการบินต่าง ๆ ต่างมีอิสระในการควบคุมดูแลและดำเนินกิจการของตนเองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้จำนวนเที่ยวบินเพิ่มขึ้น และบัตร์โดยสารมีราคาที่ถูกลง นำมาสู่สถานะการแข่งขันที่รุนแรงระหว่างสายการบิน (Oum, Zhang & Fu, 2010) ในปัจจุบันหลาย ๆ สายการบินประสบปัญหาสถานะขาดทุนสะสมเนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น อีกทั้งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ได้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ส่งผลกระทบรุนแรงต่อธุรกิจการบินที่พึ่งพารายได้จากการเดินทางเป็นหลัก เนื่องจากหลาย ๆ ประเทศต้องออกมาตรการการปิดประเทศ ทำให้หลายสายการบินต้องหยุดให้บริการชั่วคราว จากการแพร่ระบาดในครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ หลายสายการบินประสบกับปัญหาสถานะขาดทุนหรือกำไรที่ลดลง ทำให้สายการบินจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นการลดจำนวนพนักงาน ลดจำนวนเที่ยวบิน หรือลดการบริการอาหารบนเครื่องบิน บางสายการบินจำเป็นที่จะต้องยุติกิจการหรือยื่นล้มละลายเนื่องจากไม่มีเงินสดหมุนเวียนเพียงพอที่จะสามารถดำเนินธุรกิจต่อได้ เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและการเงิน (ทักษิณา แสนเย็น และคณะ, 2563) การบริหารการเงินจึงถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการดำเนินธุรกิจ การบริหารการเงินที่ดีจะช่วยให้กิจการมีความมั่นคงและสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้แม้จะประสบกับปัญหาสถานะทางเศรษฐกิจ

การที่กิจการจะสามารถบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจการจำเป็นต้องรู้ถึงสถานภาพทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของสภาพคล่อง ความสามารถในการทำกำไร ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนทางการเงินถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์สถานภาพทางการเงินของกิจการ โดยการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินสามารถช่วยให้กิจการประเมินผลการดำเนินงานในเชิงเปรียบเทียบได้ง่าย โดยอาจเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต หรือเปรียบเทียบกับกิจการที่มีลักษณะเดียวกัน ซึ่งจะทำให้กิจการสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงหรือความแตกต่าง และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาประเมินถึงแนวโน้มและความเสี่ยงของกิจการในอนาคตได้ (อังครัตน์ เปรียบจริยวัฒน์, 2554)

จากการที่หลายสายการบินต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันที่สูงขึ้น และปัญหาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา จนทำให้ประสบปัญหาสถานะขาดทุน ส่งผลให้หลายสายการบินต้องลดค่าใช้จ่าย หรือยุติกิจการและยื่นล้มละลาย ส่งผลกระทบต่อบุคลากรในองค์กร หรือภาคเศรษฐกิจ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธุรกิจสายการบิน โดยจะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสายการบิน 2 สายการบิน ที่มีผลการดำเนินงานแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบ และค้นหาปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจ โดยทั้ง 2 สายการบินนี้เป็นสายการบินประจำชาติ อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา สายการบินหนึ่งไม่สามารถที่จะดำเนินธุรกิจต่อได้และได้ขอยื่นล้มละลายลงในปี พ.ศ. 2563 และสายการบินหนึ่งยังคงสามารถดำเนินกิจการได้ในปี พ.ศ. 2563

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสายการบินที่ได้ขอยื่นล้มละลายในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย) และสายการบินที่ยังคงดำเนินกิจการต่อได้ในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น)
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสายการบินที่ได้ขอยื่นล้มละลายในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย) และสายการบินที่ยังคงดำเนินกิจการต่อได้ในปี พ.ศ. 2563 (สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น)

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการทางการเงิน เป็นการควบคุมและวางแผนการกำกับกิจกรรมทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อหรือการใช้ประโยชน์จากเงินทุน โดยความกังวลโดยทั่วไปของการจัดการทางการเงินจะเกี่ยวข้องกับการหาแหล่งเงินทุน เพื่อให้แน่ใจว่ากิจการจะสามารถดำเนินธุรกิจได้ อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยขอบเขตการดำเนินงานของการจัดการทางการเงินนั้นประกอบไปด้วย 1) การบริหารเงินทุนหมุนเวียน เงินทุนหมุนเวียนสำคัญต่อกิจการเป็นอย่างมาก เพราะกิจการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้จ่ายเงินเหล่านี้ในการจ่ายค่าใช้จ่ายประจำวัน การบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ดีและมีประสิทธิภาพเป็นการบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนให้มีความสอดคล้องและมีความสมดุลกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งกิจการสามารถทำได้โดยการควบคุมเงินทุนหมุนเวียนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป วิธีนี้สามารถช่วยให้กิจการมีสภาพคล่องสูง อยู่ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และยังสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผลการดำเนินงานของกิจการ (ปริยานุช กิจรุ่งโรจน์เจริญ, 2563) 2) การบริหารเงินสด เงินสด ถือเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดของกิจการ โดยกิจการจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเงินสดไว้เพื่อชำระหนี้สินและค่าใช้จ่ายการบริหารเงินสด เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมเงินสด การจ่ายเงินสด และการลงทุนในหลักทรัพย์ชั่วคราวของเงินสด เพื่อให้กิจการมีสภาพคล่องและกำไร (สุกุล สุรมาศ, 2563) โดยกิจการจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบริหารให้เงินสดที่ต้องถือไว้มีปริมาณน้อยที่สุด สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจปกติ และใช้ประโยชน์จากเงินสดที่มีอยู่ให้มากที่สุด และ 3) การบริหารโครงสร้างต้นทุน การบริหารโครงสร้างต้นทุนคงที่ในการดำเนินงาน เป็นการบริหารสินทรัพย์ที่กิจการจะต้องเสียค่าต้นทุนคงที่ (หรือค่าใช้จ่ายคงที่) เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด ต้นทุนคงที่เป็นต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสัดส่วนของระดับกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นผลิตหรือขายมากน้อยเพียงใด กิจการก็มีต้นทุนที่จะต้องจ่ายเท่าเดิม การที่ต้นทุนคงที่สูงขึ้น ทำให้ความเสี่ยงทางธุรกิจสูงขึ้น เพราะการที่ยอดขายเปลี่ยนไปเพียงเล็กน้อยจะทำให้ผลกำไรจากการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563) เพราะฉะนั้นการบริหารต้นทุนคงที่เป็นสิ่งสำคัญต่อผู้บริหารจำเป็นต้องทราบและเข้าใจถึงโครงสร้างของต้นทุนของสินค้าหรือบริการของกิจการได้อย่างถูกต้องและควบคุมไม่ให้ต้นทุนคงที่นั้นสูงเกินไป

2. การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ ได้แก่ อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์สภาพคล่อง อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ประสิทธิภาพใน

การดำเนินงาน และอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร ดังนี้ 1) อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์สภาพคล่อง เป็นการวิเคราะห์โดยมุ่งเน้นไปที่กระแสเงินสดและเงินทุนหมุนเวียนของกิจการ โดยแสดงให้เห็นถึงความคล่องตัวในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่า กิจการมีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินเมื่อถึงเวลาที่กำหนดและจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น อัตราส่วนนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกู้ยืมระยะสั้น และความเสี่ยงระยะสั้นของผู้ให้สินเชื่อ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย, 2546) 2) อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้สินในระยะยาวของกิจการ โดยจะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์แหล่งเงินทุนทั้งหมดที่จัดหาเพื่อใช้ในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว ทุนจากเจ้าของกิจการหรือจากการกู้ยืมบุคคลภายนอก หรือที่เรียกว่า โครงสร้างทางการเงิน อัตราส่วนวัดความสามารถในการชำระหนี้บ่งบอกถึงหนี้สินของกิจการจากการกู้ยืมเงิน รวมถึงกิจการมีกระแสเงินสดและรายได้อยู่ในระดับเพียงพอในการจ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายประจำหรือไม่เมื่อครบกำหนดเวลาที่ต้องชำระ (Henry, and others, 2021) 3) อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร เป็นอัตราส่วนเพื่อวัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการ กิจการที่มีกำไรสูงจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของผู้บริหารในการควบคุมต้นทุนด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดกำไรและความสามารถในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ และการให้ผลตอบแทนต่อผู้เป็นเจ้าของ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย, 2546) 4) อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เป็นอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่สูงแสดงถึงสินทรัพย์ที่ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างยอดขายให้กับกิจการเป็นอย่างมาก ในทางกลับกัน หากผลคำนวณที่ได้มีค่าที่ต่ำแสดงว่ากิจการไม่สามารถใช้ประโยชน์ในสินทรัพย์ที่ลงทุนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือมีการลงทุนในสินทรัพย์มากเกินไป ประสิทธิภาพในการดำเนินงานส่งผลโดยตรงต่อสภาพคล่องของกิจการ เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดีย่อมส่งผลต่อสภาพคล่องที่สูงของกิจการ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย, 2546) และ 5) อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร ธุรกิจสายการบินเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีต้นทุนคงที่สูง กล่าวคือไม่ว่าปริมาณการให้บริการจะมากน้อยเพียงใด ต้นทุนในส่วนนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตามเพราะฉะนั้นหากสายการบินไม่สามารถที่จะเติมผู้โดยสารให้เต็มจำนวนที่นั่งของเครื่องบินในแต่ละเที่ยวบินได้ สายการบินอาจจะสร้างรายได้ไม่ได้มากเท่าที่ควรในการบิน 1 ครั้ง ดังนั้นสายการบินที่ต้องการสร้างผลตอบแทนสูงสุดจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องทราบกำลังในการผลิตผู้โดยสารของตนเอง ความสามารถในการเพิ่มผู้โดยสารต่อเที่ยวบิน หรือมีจำนวนบัตรที่จำหน่ายในราคาที่สร้างรายได้ให้เป็นผลกำไรต่อกิจการได้หรือไม่ (สุภาวดี ขุนทองจันทร์ และทักษิณี ขุนทองจันทร์, 2564)

3. โครงสร้างธุรกิจการบิน การเข้าใจถึงโครงสร้างธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำความเข้าใจถึงวิธีในการดำเนินงานของสายการบิน โดยที่มาของรายได้ของสายการบินนั้นเกิดจาก 1) รายได้ที่มาจากการขายบัตรโดยสาร ซึ่งเป็นธุรกิจหลักของสายการบิน โดยรายได้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้โดยสารและราคาบัตรโดยสารโดยเฉลี่ย การที่สายการบินหนึ่งจะมีจำนวนผู้โดยสารมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนอากาศยาน เส้นทางการบิน จำนวนที่นั่งในอากาศยาน ราคาบัตรโดยสาร หรือความสามารถของสายการบินในการใช้เครื่องบินบรรทุกผู้โดยสารต่อเที่ยวบินให้เกิดประโยชน์

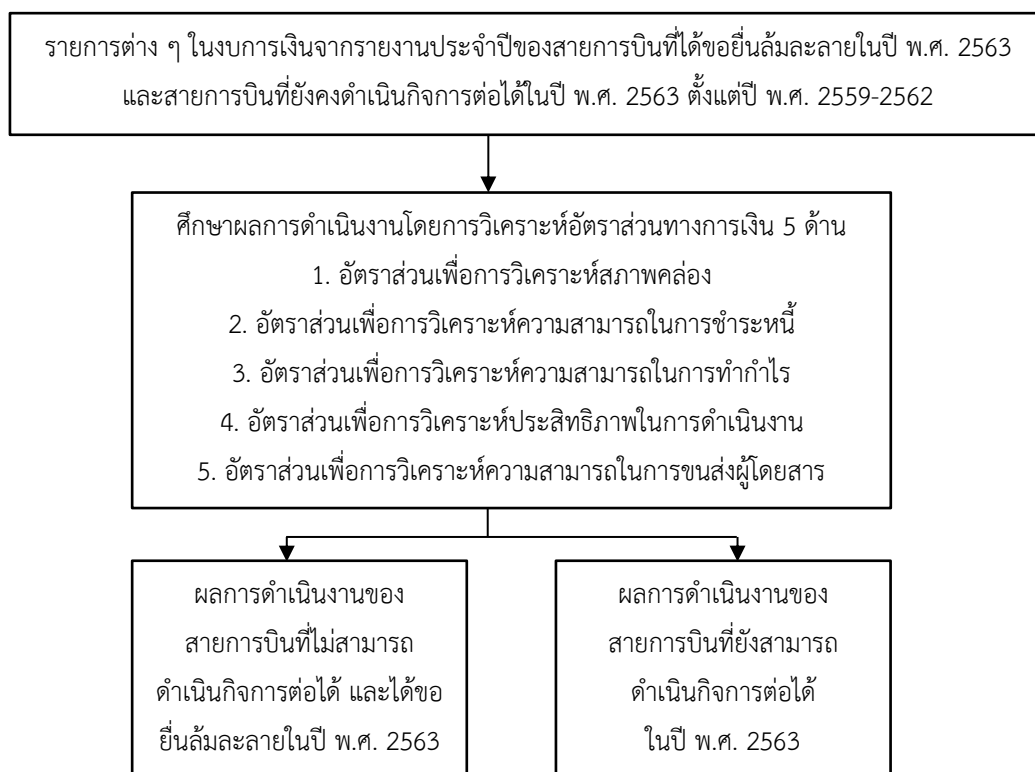

สูงสุด 2) การขนส่งสินค้าทางอากาศ และ 3) รายได้เสริมนอกเหนือจากการขายบัตรโดยสาร ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการทำรายได้เพิ่มเติมของสายการบิน (Rishika, 2012) รายได้เสริมที่นอกเหนือจากการขายบัตรโดยสาร เช่น สินค้าปลอดภาษีและของที่ระลึก ค่าโฆษณา หรือส่วนแบ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เสริมการเดินทาง เช่น โรงแรม รถเช่า หรือเครือข่ายโทรศัพท์ โดยสายการบินจะได้รับส่วนแบ่งจากการขายตามที่ได้ตกลงไว้ (พจน งามสวัสดิ์, 2563)

นอกเหนือจากรายได้แล้ว ต้นทุนก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญของธุรกิจ ถึงแม้ว่าสายการบินจะเป็นธุรกิจที่มีรายได้สูง แต่ก็ยังเป็นธุรกิจที่มีต้นทุนสูงเช่นกัน โดยต้นทุนของสายการบินสามารถแบ่งออกเป็น 1) ต้นทุนทางตรงจากการดำเนินงานของสายการบินเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นเมื่อมีเที่ยวบินเกิดขึ้นจริง เช่น น้ำมัน ค่าบำรุงรักษา ค่าธรรมเนียมในการขึ้น-ลงอากาศยาน หรือค่าธรรมเนียมที่เก็บอากาศยาน และ 2) ต้นทุนทางอ้อมจากการดำเนินงานของสายการบินเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นในช่วงธุรกิจสายการบินดำเนินการ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ถึงแม้ว่าเที่ยวบินจะถูกยกเลิก ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ก็ยังคงเกิดขึ้น เช่น เงินเดือนพนักงาน ค่าเช่าเครื่องบิน หรือค่าเสื่อมราคา (Mark, 2018)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธุรกิจสายการบิน ด้วยการใช้อัตราส่วนทางการเงิน มีกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นไปที่ผลการดำเนินงาน 5 ด้าน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาเปรียบเทียบและหาความแตกต่างในผลการดำเนินงานของสายการบิน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลจากงบการเงิน ในรายงานประจำปีของสายการบินที่จะศึกษา โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่สายการบิน 2 สายการบิน เป็นสายการบินแห่งชาติที่มีรัฐบาลสนับสนุน แต่มีผลการดำเนินงานที่แตกต่างกันในปี พ.ศ. 2563 โดยที่สายการบินแรกเป็นสายการบินที่ได้ขอยื่นล้มละลายในปี พ.ศ. 2563 หรือสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย และสายการบินที่ 2 คือ สายการบินที่ยังคงดำเนินกิจการต่อได้ในปี พ.ศ. 2563 หรือสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน โดยจะนำรายการต่าง ๆ ในงบการเงินมาคำนวณอัตราส่วนเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของสายการบิน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน และ 15 อัตราส่วน ดังนี้ 1) ด้านสภาพคล่อง ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอย่างถึงแก่น และอัตราส่วนเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด 2) ด้านความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 3) ด้านความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 4) ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อัตราการหมุนเวียนลูกหนี้ อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้ อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวร และอัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์รวม 5) ด้านความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร ได้แก่ อัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

นำข้อมูลตัวเลขจากรายการบัญชีในงบการเงินของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียและสัญชาติญี่ปุ่น ระหว่างปี พ.ศ. 2559 - 2562 หรือ 5 ปีก่อนเกิดการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งประกอบไปด้วยงบดุล และงบกำไรขาดทุน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาจากการวิเคราะห์กิจการ โดยนำข้อมูลทางตัวเลขจากงบการเงินในปี พ.ศ. 2558-2562 โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน จากนั้นจึงเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินระหว่างสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นและสัญชาติโคลัมเบีย ในปี พ.ศ. 2559-2562 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ สภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการทำกำไร ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นระหว่างปี พ.ศ. 2559-2562 โดยนำรายการต่าง ๆ ในงบการเงินมาคำนวณ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน

เพื่อวิเคราะห์สภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการทำกำไร ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน 5 ด้านของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียและสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2562

อัตราส่วนทางการเงิน	สายการบิน	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	ค่าเฉลี่ย
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	0.66	0.60	0.67	0.51	0.63	0.61
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	1.71	1.72	1.73	1.68	1.47	1.66
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอย่างถึง แก่น	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	0.62	0.55	0.61	0.47	0.59	0.57
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	1.65	1.66	1.67	1.63	1.39	1.60
อัตราส่วนเงินสดและเทียบเท่า เงินสด	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	0.35	0.23	0.30	0.15	0.15	0.24
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	1.14	1.11	1.13	1.15	1.92	1.09
อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	0.55	0.52	0.55	0.56	0.67	0.57
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	0.06	0.07	0.07	0.07	0.10	0.07
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วน เจ้าของ	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	2.57	2.34	2.65	3.42	0.16	2.23
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	0.12	0.12	0.12	0.12	0.17	0.13
อัตรากำไรขั้นต้น	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	23.11	23.96	22.21	19.76	17.92	21.39
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	30.28	28.09	28.17	27.70	23.74	27.60
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	5.02	6.25	6.61	4.75	-1.81	4.16
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	15.65	13.21	12.62	11.84	7.13	12.09
อัตรากำไรสุทธิ	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	-3.20	1.07	1.09	-0.51	-19.77	-4.26
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	13.05	12.74	9.79	10.14	3.78	9.90
อัตราผลตอบแทนจาก สินทรัพย์	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	-2.23	0.70	0.73	-0.35	-12.70	-2.77
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	11.43	9.93	7.56	7.76	2.75	7.89
อัตราผลตอบแทนต่อส่วน เจ้าของ	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	11.26	3.31	3.53	-1.98	-141.25	-29.53
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	21.54	18.09	13.32	13.55	4.73	14.25
อัตรากำไรหมุนเวียนลูกหนี้	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	13.74	13.95	13.58	15.56	17.71	14.91
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	6.41	6.08	5.89	5.97	6.11	6.08
อัตรากำไรหมุนเวียนเจ้าหนี้	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	9.79	9.54	14.14	13.22	10.43	11.42
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	6.41	6.08	5.89	5.91	6.11	6.08
อัตรากำไรหมุนเวียนสินทรัพย์ ถาวร	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	1.00	0.89	0.93	0.96	0.90	0.94
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	1.95	1.66	1.62	1.64	1.46	1.67
อัตรากำไรหมุนเวียนสินทรัพย์ รวม	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	0.70	0.65	0.67	0.70	0.64	0.67
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	0.88	0.78	0.77	0.77	0.73	0.78
อัตรากำไรขนส่งผู้โดยสาร	สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย	79.70	81.10	83.14	83.04	81.71	81.74
	สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น	74.13	75.75	77.28	77.83	74.40	75.88

1. สภาพคล่อง จากตารางที่ 1 พบว่า สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนอัตราส่วนทุนหมุนเวียนอย่างถึงแก่น และอัตราส่วนเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น
2. ความสามารถในการชำระหนี้ จากตารางที่ 1 พบว่า สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น
3. ความสามารถในการทำกำไร จากตารางที่ 1 พบว่า การบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น
4. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จากตารางที่ 1 พบว่า สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้ที่มากกว่า อย่างไรก็ตาม สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้ อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวร และอัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์รวมที่น้อยกว่าดังตารางที่ 1
5. ความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร จากตารางที่ 1 พบว่า สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีอัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารที่มากกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น

อภิปรายผล

1. สภาพคล่อง ผลการดำเนินงานของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียในด้านสภาพคล่องมีน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2562 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอัตราส่วนทุนหมุนเวียนอย่างถึงแก่น และอัตราส่วนเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดมีน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น อีกทั้งยังมีอัตราส่วนที่ต่ำกว่า 1 ซึ่งหมายความว่าสายการบินไม่มีสินทรัพย์หมุนเวียนเพียงพอที่จะชำระหนี้สินได้ ในขณะที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีอัตราส่วนเยอะกว่าและมากกว่า 1 ซึ่งบ่งบอกว่ามีสินทรัพย์เพียงพอที่จะชำระหนี้สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mukhtar Hassan Mohamed (2015) เรื่อง Financial Statement Analysis in The Airline Industry: A comparative Study of Turkish Airlines and Royal Dutch Airlines ที่ได้วิเคราะห์สภาพคล่องของ Turkish Airlines และ Royal Dutch Airlines โดย Mukhtar พบว่า Turkish Airlines มีสภาพคล่องที่ดีกว่าเนื่องจากมีอัตราส่วนในการวิเคราะห์สภาพคล่องที่ดีกว่า Royal Dutch Airlines อย่างไรก็ตามในช่วงปีสุดท้าย สภาพคล่องของสายการบินมีความเสี่ยงเป็นอย่างมากเนื่องจากมีอัตราส่วนที่ต่ำกว่า 1 ส่วนสายการบิน Royal Dutch Airlines มีสภาพคล่องที่น้อยกว่า โดยหนี้สินหมุนเวียนของสายการบินมีมากกว่าสินทรัพย์หมุนเวียน ทำให้อัตราส่วนในการวิเคราะห์สภาพคล่องน้อยกว่าสายการบิน Turkish Airlines

2. ความสามารถในการชำระหนี้ ผลการดำเนินงานของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียในด้านความสามารถในการชำระหนี้มีน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ซึ่งมาจากการที่สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสัดส่วนหนี้สินมากกว่าสินทรัพย์และส่วนของผู้ถือหุ้น โดยหนี้สินของสายการบินส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมเงินมาลงทุนในส่วนของการอากาศยาน การเช่าอากาศยาน และในส่วนของการดำเนินงาน ในขณะที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีสัดส่วนในการกู้ยืมเงินมาลงทุนน้อยกว่า จึงทำให้หนี้สินรวมมีมูลค่าน้อยกว่าสินทรัพย์ที่มีอยู่ หรือกล่าวได้ว่าสินทรัพย์ส่วนใหญ่ที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีอยู่เกิดจากการ

ลงทุนโดยใช้แหล่งเงินทุนจากส่วนของเจ้าของมากกว่าการกู้ยืมจากบุคคลภายนอก เมื่อเปรียบเทียบกับสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Niklas Havonen (2019) เรื่อง Comparative Performance Analyses of Airline Companies: Evidence From EasyJet and Norwegian During 2014-2018 ที่ได้วิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของสายการบิน Norwegian และ EasyJet ผลการวิเคราะห์พบว่า EasyJet มีอัตราส่วนในการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ที่น้อยกว่า จึงทำให้มีความสามารถในการชำระหนี้ที่มากกว่า Norwegian โดย EasyJet มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 และมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 56 ซึ่งหมายความว่า EasyJet มีการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ โดยการลงทุนเหล่านั้นส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจากส่วนของเจ้าของมากกว่าการกู้ยืมจากบุคคลภายนอก จึงไม่ทำให้เกิดหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

3. ความสามารถในการทำกำไร ผลการดำเนินงานของสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย ในด้านความสามารถในการทำกำไรมีน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีค่าใช้จ่ายที่สูง โดยเฉพาะค่าน้ำมันถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด ในปี พ.ศ. 2562 สายการบินมีค่าใช้จ่ายในด้านน้ำมันสูงถึง 1,204,058 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือเงินเดือนและสวัสดิการของพนักงาน เมื่อนำต้นทุนเหล่านี้มาหักกับยอดขายที่ยังคงน้อยกว่า กำไรที่ได้จะน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันในปี พ.ศ. 2562 สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีค่าใช้จ่ายด้านน้ำมันสูงถึง 1,820,751 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม สายการบินมีสัดส่วนยอดขายที่เยอะกว่า จึงทำให้สายการบินมีความสามารถในการทำกำไรที่เยอะกว่า นอกเหนือจากการที่กำไรสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีปริมาณที่น้อย กำไรของสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย ยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ในขณะที่สินทรัพย์รวมกลับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการที่กำไรลดลงแต่สินทรัพย์กลับเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์เหล่านี้เป็นสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือสายการบินอาจจะไม่ได้ใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่อย่างเต็มที่ หรือได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mukhtar Hassan Mohamed (2015) เรื่อง Financial Statement Analysis in The Airline Industry: A comparative Study of Turkish Airlines and Royal Dutch Airlines ที่ได้วิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของ Turkish Airlines และ Royal Dutch Airlines โดยที่ Turkish Airlines มีความสามารถในการทำกำไรได้ดีกว่า Royal Dutch Airlines เนื่องจาก Royal Dutch Airlines มีต้นทุนในการดำเนินงานที่สูง โดยถึงแม้ว่าสายการบินจะพยายามที่จะเพิ่มรายได้แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งในปี พ.ศ. 2552 ต้นทุนของสายการบินยังมากกว่ารายได้จากการขาย จึงทำให้สายการบินมีความสามารถในการทำกำไรที่น้อยกว่า

4. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จากอัตราการหมุนเวียนลูกหนี้ของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียจะเห็นได้ว่ามีสายการบินมีอัตราส่วนมากกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ซึ่งหมายความว่าในระยะเวลาในหนึ่งรอบบัญชีสายการบินสามารถเก็บหนี้ได้ถี่และมีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งนี้มาจากการที่สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสัดส่วนลูกหนี้การค้าที่มากกว่า ในขณะที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีสัดส่วนลูกหนี้การค้าที่น้อย ซึ่งแสดงถึงในระยะเวลาหนึ่งรอบบัญชีสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นสามารถเก็บหนี้ได้น้อยกว่า ทั้งนี้อาจจะมาจากนโยบายในการเก็บหนี้ที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ ให้ระยะเวลาในการชำระหนี้ที่ผ่อนปรนมากเกินไป หรือลูกหนี้อาจจะไม่ชำระให้ตรงเวลาและมีปัญหาทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Cheng Li (2013) เรื่อง Report on Financial Analysis of Easy Jet and Ryan Air Financial Comparison ที่ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในเก็บหนี้ของ Ryanair และ EasyJet โดย Ryanair มีประสิทธิภาพในการเก็บหนี้ที่ดีกว่า EasyJet เนื่องจากมีอัตราการหมุนเวียนลูกหนี้ที่สูงกว่าซึ่งแสดงถึงสายการบินมีประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้ สามารถเก็บหนี้ได้ดีกว่า

ในขณะที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพในการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ดีกว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย ทั้งนี้มาจากการที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีสัดส่วนเจ้าหนี้ที่น้อยกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการยื่นเวลาการชำระหนี้กับทางเจ้าหนี้ หรือมีการชำระหนี้ที่ไม่บ่อยเกินไป (หนี้สินน้อย) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Evaluating Financial Performance of Ryanair ที่ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการชำระหนี้ของ Ryanair และ EasyJet โดย Ryanair มีประสิทธิภาพในการชำระหนี้ที่ดีกว่า เนื่องจากสายการบินมีระยะเวลาในการชำระหนี้ในหนึ่งรอบบัญชีนานกว่า EasyJet ทั้งนี้มาจากการที่ Ryanair สามารถเจรจาและยื่นระยะเวลาในการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้

นอกจากนี้สายการบินสัญชาติโคลัมเบีย ยังมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ที่น้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย มีสัดส่วนยอดขายต่ำเมื่อเทียบกับสัดส่วนสินทรัพย์ที่มีอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสายการบินไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารการใช้สินทรัพย์ หรือใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่อย่างไม่เต็มกำลัง ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับสายการบินได้ ในขณะที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่น มีสัดส่วนยอดขายต่อสินทรัพย์ที่สูงกว่า ซึ่งบ่งบอกได้ว่าสินทรัพย์ที่สายการบินมีอยู่สามารถสร้างรายได้ให้กับสายการบินได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mukhtar Hassan Mohamed (2015) เรื่อง Financial Statement Analysis in The Airline Industry: A comparative Study of Turkish Airlines and Royal Dutch Airlines ที่ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ของ Turkish Airlines และ Royal Dutch Airlines โดย Royal Dutch Airlines มีประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่ดีกว่า Turkish Airlines เนื่องจากมีอัตราส่วนในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์) ที่มากกว่า อย่างไรก็ตาม Royal Dutch Airlines สามารถทำกำไรได้น้อยกว่า Turkish Airlines เมื่อดูจากอัตราส่วนการวิเคราะห์สภาพคล่องและอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร แต่การที่ Royal Dutch Airlines มีประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่ดีกว่า มาจากการที่ Turkish Airlines มีสินทรัพย์ที่เพิ่มมากขึ้นจากการขยายธุรกิจจึงทำให้มีปริมาณสัดส่วนสินทรัพย์ต่อยอดขายที่มากกว่า

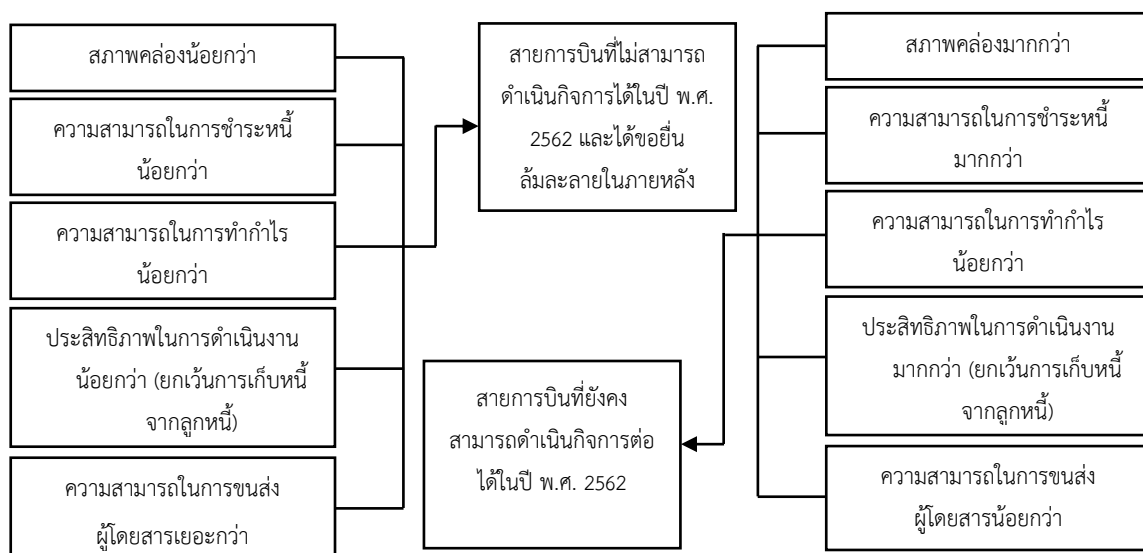
5. ความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร ผลการดำเนินงานในด้านความสามารถในการขนส่งผู้โดยสารของสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีมากกว่า มาจากการที่สายการบินมีสัดส่วนปริมาณในขนส่งผู้โดยสารต่อสัดส่วนปริมาณในการผลิตด้านผู้โดยสารมาก จึงทำให้มีอัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารที่มากกว่า ในทางตรงกันข้าม การที่สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีสัดส่วนปริมาณในขนส่งผู้โดยสารต่อสัดส่วนปริมาณในการผลิตด้านผู้โดยสารน้อยกว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย จึงทำให้มีอัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม การที่สายการบินมีอัตราการขนส่งผู้โดยสารที่มากกว่าไม่ได้หมายความว่าสายการบินสามารถทำกำไรได้ดีกว่าสายการบินที่มีอัตราการขนส่งผู้โดยสารที่ต่ำกว่า โดยในปี พ.ศ. 2560 สายการบิน Norwegian Air Shuttle มีอัตราการขนส่งผู้โดยสารถึงร้อยละ 87.70 แต่กลับขาดทุนถึง 37,260,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการขาดทุนที่สูงเมื่อเทียบกับปี

พ.ศ. 2559 ที่สายการบินมีกำไรถึง 142,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในทางตรงกันข้าม สายการบิน Emirates มีอัตราการขนส่งผู้โดยสารอยู่ที่ร้อยละ 77.20 ซึ่งถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2559 ที่อยู่ที่ 87.70 แต่กลับมีกำไรสูงถึง 1,100,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จะเห็นได้ว่าอัตราการขนส่งอาจมีความผันผวนได้ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับข้อกำหนดราคาขายบัตรโดยสาร การกำหนดต้นทุน สภาพเศรษฐกิจ หรือฤดูกาล (Michael, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ Samuel Reid และ James Mohrfeld (1973) เรื่อง Airline size, profitability, mergers and regulation ที่ได้ตีพิมพ์ไว้ในบทความว่า อัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารที่มาก บ่งบอกถึงสายการบินสามารถขนส่งผู้โดยสารได้อย่างเต็มกำลังและมีประสิทธิภาพตามกำลังการผลิตด้านผู้โดยสารของสายการบิน จึงทำให้อัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารมีค่ามาก และอัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารที่น้อย บ่งบอกว่าสายการบินไม่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้เต็มกำลังเมื่อเทียบกับกำลังในการผลิตผู้โดยสาร จึงทำให้อัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสารที่น้อยกว่า

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของธุรกิจสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นและสัญชาติโคลัมเบีย พบองค์ความรู้ใหม่ว่า การที่สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีความสามารถในการขนส่งผู้โดยสารและประสิทธิภาพในการเก็บหนี้ที่มากกว่า ไม่ได้หมายความว่าสายการบินจะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าสายการบินที่มีความสามารถในการขนส่งผู้โดยสารหรือความสามารถในการเก็บหนี้ที่น้อยกว่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารการเงินในด้านอื่น ๆ เช่นกัน เช่น ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ให้มีสัดส่วนที่เพียงพอในการชำระหนี้สิน ความสามารถในการบริหารโครงสร้างต้นทุนโดยเฉพาะในส่วนของการกู้ยืม ความสามารถในการบริหารค่าใช้จ่ายให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมไม่มากเกินไปเพื่อให้สอดคล้องกับยอดขายหรือความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างน้อยเพียงได้ เป็นต้น

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป

การศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสภาพคล่อง สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสภาพคล่องน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ทั้งนี้มาจากการที่สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสัดส่วนสินทรัพย์น้อยกว่าสัดส่วนหนี้สินที่สายการบิน มีในขณะที่สัดส่วนสินทรัพย์ต่อหนี้สินของสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีมากกว่าและมีมากกว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย จึงทำให้สายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีการจัดการสภาพคล่องที่ดีกว่า

2. ด้านความสามารถในการชำระหนี้ สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีความสามารถในการชำระหนี้สินน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น ทั้งนี้มาจากการที่สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสัดส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์และต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมากกว่า ซึ่งบ่งบอกได้ว่าสินทรัพย์ส่วนใหญ่ของสายการบินได้มาจากการกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกมากกว่าการใช้เงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ในทางตรงกันข้ามสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีการกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกมาลงทุนน้อยกว่า จึงทำให้มีสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีหนี้สินน้อย และมีความสามารถในการชำระหนี้ที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย

3. ด้านความสามารถในการทำกำไร สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีความสามารถในการทำกำไรน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น เนื่องจากสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีสัดส่วนกำไรน้อยกว่ายอดขายสุทธิ ซึ่งแสดงถึงต้นทุนสินค้าที่สูงและไม่สามารถขายสินค้าให้เหมาะสมกับราคาของต้นทุนได้ อีกทั้งสายการบินสัญชาติโคลัมเบียยังมีผลตอบแทนจากสินทรัพย์และส่วนของผู้ถือหุ้นน้อยกว่า ซึ่งสามารถบ่งบอกได้ว่าสายการบินไม่สามารถใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสัดส่วนกำไรที่ได้ก็ไม่สามารถเทียบได้กับเงินในส่วนของผู้ถือหุ้นที่ลงทุน ในขณะที่ส่วนของผู้ถือหุ้นสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นมีการบริหารต้นทุนที่ดีกว่า เนื่องจากสัดส่วนกำไรเทียบกับยอดขายเยอะกว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย อีกทั้งยังมีการบริหารการใช้สินทรัพย์ที่ดีกว่า ทำให้สินทรัพย์สามารถสร้างผลตอบแทนได้ดีกว่า และกำไรที่ได้เมื่อเทียบกับเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นนั้น มากกว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบีย

4. ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีประสิทธิภาพในการจัดการลูกหนี้ได้ดีกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยจะเห็นได้ว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นอัตราการหมุนเวียนลูกหนี้ที่ต่ำกว่า ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการจัดการลูกหนี้ที่ดีกว่า สามารถเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ถี่ขึ้นในแต่ละปี อย่างไรก็ตามสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีประสิทธิภาพในการชำระหนี้สินน้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยจะเห็นได้ว่าอัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้ของสายการบินสูงกว่า ซึ่งแสดงถึงสายการบินมีรอบระยะเวลาในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บ่อย

นอกจากนี้สายการบินสัญชาติโคลัมเบียยังมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์รวมในการสร้างรายได้น้อยกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยจะเห็นได้ว่าอัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวรและอัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์รวมน้อยกว่า ซึ่งมาจากการที่สัดส่วนขายสุทธิน้อยกว่าสัดส่วนสินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์รวม แสดงถึงสายการบินไม่สามารถใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่และสินทรัพย์เหล่านี้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับสายการบินได้เท่าที่ควร

5. ด้านความสามารถในการขนส่งผู้โดยสาร สรุปได้ว่าสายการบินสัญชาติโคลัมเบียมีประสิทธิภาพในการบรรทุกผู้โดยสารได้มากกว่าสายการบินสัญชาติญี่ปุ่น โดยจะเห็นได้ว่าอัตราส่วน

บรรทุกผู้โดยสารของสายการบินมากกว่า ซึ่งแสดงถึงสายการบินมีความสามารถบรรทุกผู้โดยสารได้มากกว่านั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สายการบินสามารถนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน การบริหารจัดการต้นทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนในการขายสินค้า ต้นทุนในการดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายในส่วนอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อกำไร การบริหารจัดการสินทรัพย์ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดกำไร การบริหารจัดการลูกหนี้และเจ้าหนี้ และการตั้งกลยุทธ์ราคาขายบัตรโดยสารเพื่อให้สายการบินสามารถขนส่งผู้โดยสารได้ตามกำลังการผลิตในขณะที่สามารถทำกำไรได้สูงสุดเช่นกัน

1.2 นักลงทุนสามารถนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อลงทุนในธุรกิจสายการบิน โดยนักลงทุนสามารถนำผลจากการวิเคราะห์อัตราส่วนที่ได้มาเปรียบเทียบกับสายการบินอื่น ๆ ที่นักลงทุนต้องการลงทุน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาโดยใช้ตัวแปรอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอัตราส่วนทางการเงิน เช่น โครงสร้างขององค์กร จำนวนเส้นทางการบินที่ให้บริการ จำนวนเครื่องบิน จำนวนผู้โดยสาร กลยุทธ์การตั้งราคาบัตรโดยสาร หรือนโยบายของสายการบิน เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนขึ้นระหว่าง 2 สายการบิน และเหตุใดแต่ละสายการบินจึงมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). *เทคนิคการวิเคราะห์งบการเงินบริษัทจดทะเบียน*. สืบค้น 24 ธันวาคม 2563. จาก <https://www01.bualuang.co.th/le/help/kw/ebook004.pdf>.
- ทักษิณา แสนเย็น, วรวิทย์ เว้นบาป, วีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์, กุลธวัช ศรายุทธ, และ อาภาภรณ์ หาโสี. (2563). บทวิเคราะห์การรับมือโรคโควิด-19: ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการบิน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 209-220.
- ปริญญช กิจรุ่งโรจน์เจริญ. (2558). การบริหารเงินทุนหมุนเวียน. *วารสารสารสนเทศ*, 14(2), 7-19.
- พจน ใจมสวัสดิ์. 2563. *ความสำคัญของรายได้เสริมนอกเหนือจากบัตรโดยสาร (Ancillary Revenue) ต่อรายได้ของสายการบิน*. สืบค้น 28 สิงหาคม 2563. จาก <https://www.wingtips.info/academic-001/>.
- วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย. (2546). *การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis)*. สืบค้น 19 มกราคม 2564. จาก https://www.cvc.ac.th/cvc2011/external_links.php?links=2089.
- วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย. (2546). *งบกระแสเงินสด (Statement of Cash Flows)*. สืบค้น 10 มกราคม 2564. จาก https://www.cvc.ac.th/cvc2011/external_links.php?links=2089.

- วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย. (2546). แนวคิดการรายงานทางการเงินและการนำเสนอการเงิน. สืบค้น 08 มกราคม 2564. จาก https://www.cvc.ac.th/cvc2011/external_links.php?links=2089.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์ และ ทักษิณี ขุนทองจันทร์. (2564). ตัวแปรที่ส่งผลต่ออัตราส่วนการขนส่งของสายการบินต้นทุนต่ำไทยแอร์เอเชีย. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 10(2), 141-154.
- อังครัตน์ เปรียบจริยวัฒน์. (2554). *การวิเคราะห์งบการเงิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- Cheng, L.. (2013) Report on Financial Analysis of Easy Jet and Ryan Air Financial Comparison. (2013). Retrieved December 25, 2022. from https://www.academia.edu/23846034/Report_on_Financial_Analysis_of_Easy_Jet_and_Ryan_Air_Financial_Comparison_Module_Financial_Analysis.
- Henry, E., Robinson, T.R., & van Greuning, J. H.. (2021). *Financial Analysis Techniques*. Retrieved December 30, 2022. from <https://www.coursehero.com/file/47832020/MODULE-6pdf/>.
- Camilleri, M. A. (2018). Aircraft Operating Costs and Profitability. In *Travel Marketing, Tourism Economics and the Airline Product* (Chapter 12, pp. 191-204). Cham, Switzerland: Springer Nature.
- Michael, G.. (2018). *Meet The Most Crowded Airlines: Load Factor Hits All-Time High*. Retrieved December 30, 2022. From <https://www.forbes.com/sites/MichaelGoldstein/2018/07/09/meet-the-most-crowded-airlines-load-factor-hits-all-time-high/?sh=5461c57a54fb>.
- Mukhtar, H. M.. (2015). *Financial Statement Analysis in The Airline Industry: A Comparative Study of Turkish Airlines and Royal Dutch Airlines (ROYAL DUTCH AIRLINES)*. (thesis). Türkiye, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Niklas, H.. (2019). *Comparative Performance Analysis of Airline Companies: Evidence from EasyJet and Norwegian During 2014-2018* (Bachelor's thesis). Estonia, Tallinn: Tallinn University of Technology.
- Oum, T. H., Zhang, A., & Fu, X.. (2010). Air Transport Liberalization and Its Impacts on Airline Competition and Air Passenger Traffic. *Transportation Journal*, 49(4), 371-390.
- Rishika, M.. (2021). *Reasons why Airline industries are always struggling*. Retrieved January 18, 2021. From <https://insider.finology.in/business/reasons-why-airlines-industry-always-struggling>.
- Samuel, R. & James, M. (1973). Airline Size, Profitability, Mergers and Regulations. *J.AIR L. & COM.* 39(2), 167-213.

องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

THE COMPONENTS OF FACTORS AFFECTING THE BEHAVIOR OF USING FRESH MARKET SERVICES IN THE BANGKOK AREA

อภิญา อิงอาจ, ณัฐพร กาญจนภูมิ, สาวิน สืบสหากร

Apinya Ingard, Nathaporn Karnjanapoomi, Savin Suebsahakarn

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Information and Communication Technology, Silpakorn University

พรศรี แหยมอุบล

Pornsri Yamubol

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science, Silpakorn University

E-mail: ingard_a@su.ac.th

Received May 19, 2023; Revised July 30, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีเพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 3) ประเมินความตรงเชิงโครงสร้างและความตรงเชิงจำแนกของแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 จากนั้นจึงทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจากตลาดสดขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งหมด 895 คน และใช้แบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพทั้งความตรงและความเชื่อมั่นแล้วเป็นเครื่องมือการรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโด่ง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวน 9 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ราคาสินค้า (2) คุณภาพสินค้า (3) อรรถาธิบายของผู้ค้า (4) สุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อม (5) การจัดการห้องน้ำ (6) การสื่อสารของผู้ค้า (7) การจัดการขยะ/น้ำเสีย (8) สุขอนามัยของแผงสินค้า และ (9) สถานที่จอดรถ ทั้ง 9 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความตรงเชิงโครงสร้าง และมีความตรงเชิงจำแนก ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับวัดความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อตลาดสดอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดี

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้บริการตลาดสด, องค์ประกอบเชิงสำรวจ, องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ตลาดสด

Abstract

This research used a mixed methodology to answer three research objectives: 1) to develop indicators of factors affecting the behavior of using fresh market services of Bangkok residents, 2) to analyze the components of factors affecting the behavior of using fresh market services of Bangkok residents, and 3) to assess the structural validity and discriminant validity of the model measuring factors affecting the behavior of using fresh market services of Bangkok residents. Qualitative research was conducted first by interviewing 12 key informants to obtain indicators of factors affecting Bangkok residents' use of fresh market service behavior. It was later quantitative research by collecting data from those who consume by multi-stage sampling from 3 large fresh markets in Bangkok, totaling 895 people. The data collection tool is a questionnaire that has been qualitatively determined for validity and reliability. After that, statistical analysis was performed, namely mean, standard deviation, skewness, kurtosis, exploratory factor analysis, and confirmatory factor analysis.

The results of the research revealed that the components of factors affecting the behavior of using fresh market services of Bangkok residents consisted of 9 components and 39 indicators, namely (1) product price, (2) product quality, (3) trader's courteousness, (4) Environmental hygiene, (5) restroom management, (6) vendor communication, (7) waste management, (8) stall hygiene, and (9) parking facilities. All nine components were consistent with empirical data through structural validity assessment and discriminative validity. This shows that these elements can be used to measure consumer satisfaction towards fresh markets, leading to management that responds to consumer needs well.

Keywords: Behavior of using fresh market services, Exploratory factor analysis, Confirmatory factor analysis, Fresh market

บทนำ

ตลาดสดเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งเขตเมืองและเขตชนบท โดยส่วนใหญ่สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดสดจะเป็นสินค้าประเภทอาหาร โดยเฉพาะอาหารสด เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเล ผักสด ผลไม้สด (อัมพร จันทวิบูลย์, 2560) ในปัจจุบันมีความนิยมขายอาหารปรุงสำเร็จมากขึ้น ซึ่งองค์ประกอบของตลาดสดมีทั้งเรื่องความสด สะอาด และความปลอดภัยจากคุณภาพอาหารที่จำหน่าย ความสะอาดปลอดภัยในการมาใช้บริการ ความสะอาดถูกสุขลักษณะของสถานที่ และการปฏิบัติที่ถูกสุขอนามัยของผู้ขาย การมีอัตราค่าที่ดี และความซื่อสัตย์ของผู้ขาย เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการมาใช้บริการตลาดสดในชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้การตัดสินใจใช้บริการของมนุษย์เป็นกระบวนการเลือกที่มักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจ ซึ่งเป็นอรรถประโยชน์ของการตัดสินใจของแต่ละบุคคล และพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่ม และองค์กร การที่จะเลือกซื้อ เลือกใช้ หรือไม่ซื้อ ไม่ใช้สินค้าและบริการมักมีสาเหตุมาจากความคิดหรือประสบการณ์ที่สร้างความพึงพอใจตามความต้องการและ

ความปรารถนาของตน ทั้งนี้กระบวนการตัดสินใจใช้บริการหรือการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคมักประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Kortler, P. & Armstrong, G., 2013; Kotler, P. & Keller, K., 2016) ได้แก่ (1) การรับรู้ความต้องการ (Need recognition) ซึ่งมักจะเกิดจากความต้องการของผู้บริโภคในการแสวงหาสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพ (2) การสืบค้นข้อมูล (Information search) โดยเฉพาะข้อมูลของสินค้าและบริการที่มีตรงกับความต้องการที่ตั้งไว้ (3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternative) เป็นการมองหาประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ๆ เพื่อนำมาประเมินพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (4) ตัดสินใจใช้บริการหรือบริโภคสินค้าและบริการ (Purchase decision) เป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดของผู้บริโภคหลังการพิจารณาประเมินและเปรียบเทียบทางเลือกที่ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของตน และ (5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase behavior) เป็นการเปรียบเทียบคุณค่าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้ได้รับบริการเกิดความพึงพอใจและเกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำหรือการใช้บริการซ้ำได้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (มปป.) ระบุว่า ตลาดมี 3 ประเภท ได้แก่ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นการประจำ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นประจำ และตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการชั่วคราว ซึ่งตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นการประจำ จำเป็นต้องมีลักษณะของตลาดที่ประกอบด้วย (1) พื้นที่ตลาดที่เหมาะสม (2) หลักเกณฑ์และสุขลักษณะของอาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของ (3) ที่ขนถ่ายสินค้าต้องมีพื้นที่เพียงพอ และสะดวกต่อการขนถ่ายและการรักษาความสะอาด (4) หลักเกณฑ์และสุขลักษณะของส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ (5) จำนวนส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอและเหมาะสม (6) ที่รวบรวมมูลฝอย ต้องเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร มีการปกปิด และต้องตั้งอยู่นอกตัวอาคารตลาด และ (7) ที่จอดรถต้องจัดให้มีตามความเหมาะสม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการตลาดสดจะต้องดูแลทั้งเรื่องโครงสร้างของอาคาร และสภาพแวดล้อมของตลาดสดจึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาถึงมุมมองของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในตลาดสดเพื่อทำให้ผู้บริหารตลาดสดรวมถึงผู้ค้าในตลาดสดได้ตระหนักถึงความต้องการของผู้บริโภคเพื่อจะได้จัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

ตลาดสดมีกลไกสำหรับการกำกับและควบคุมให้ผู้ประกอบการและผู้ค้าต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามข้อกำหนด เช่น การรักษาความสะอาดบริเวณที่ขายของ สุขลักษณะส่วนบุคคล และสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ปูง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ น้ำใช้ และของใช้ต่าง ๆ โดยมีส่วนราชการทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้ตลาดสดดำเนินการอย่างถูกต้องตามสุขลักษณะตามกฎหมายกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2551 โดยเจ้าของตลาดจะต้องปรับปรุงให้ตลาดสดถูกสุขลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 3 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านสุขาภิบาลอาหารสิ่งแวดล้อม (Environment health) ด้านความปลอดภัยอาหาร (Food safety) และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection) (สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของคนไทยที่มีต่อตลาดสดนั้นจึงมีหลากหลายประเด็นที่ต้องพิจารณา ทั้งเรื่องของราคาสินค้า คุณภาพของสินค้า สุขอนามัยของแผงสินค้า และของ

สภาพแวดล้อมของตลาดสด อัยาศัยของผู้ค้า การสื่อสารของผู้ค้า ที่จอดรถ ห้องน้ำ ตลอดจนการบริหารจัดการขยะและน้ำเสีย เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นสารสนเทศในการสะท้อนกลับถึงตลาดสดในการนำสารสนเทศไปประกอบการตัดสินใจพัฒนาหรือปรับปรุงการให้บริการที่ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดสดให้เป็นตลาดสดในฝันของคนไทยที่จะอยู่คู่ชุมชนไทยได้นานเท่านาน ซึ่งความสำคัญของตลาดสดที่มูลนิธิชีวีวิถี (พงศ์เมธ ล่องเซ่ง, 2566) ได้กล่าวถึง 5 เหตุผลที่ควรสนับสนุนตลาดสดควรได้รับการสนับสนุนให้มีความยั่งยืนโดยเฉพาะเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจากพิษโควิด-19 คือ (1) ตลาดสดอยู่ในพื้นที่โล่งระบายอากาศได้ดีกว่าห้างหรือร้านสะดวกซื้อ (2) เป็นแหล่งอาหารหลากหลาย ราคาสินค้าไม่แพง (3) ตลาดสดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของพ่อค้าแม่ค้า ผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ผลิตรายย่อย ที่มีความเชื่อมโยงกับภาคเกษตร (4) เป็นแหล่งสร้างงาน ซึ่งตลาดสดสามารถสร้างงานได้มากกว่า 20 เท่าของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ และ (5) ตลาดสดคือวิถีชีวิตของคนไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินความตรงเชิงโครงสร้างและความตรงเชิงจำแนกของแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องพฤติกรรมการใช้บริการ

Kortler, P. & Armstrong, G. (2013) และ Kotler, P. & Keller, K. (2006) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจใช้บริการของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการเลือกที่มักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจที่เป็นอรรถประโยชน์ของการตัดสินใจของแต่ละบุคคล และพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่ม และองค์การ การที่จะเลือกซื้อ เลือกใช้ หรือไม่ซื้อ ไม่ใช่สินค้าและบริการ มักมีสาเหตุมาจากความคิดหรือประสบการณ์ที่สร้างความพึงพอใจตามความต้องการและความปรารถนาของตน ทั้งนี้กระบวนการตัดสินใจใช้บริการหรือการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคมักประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การรับรู้ความต้องการ (Need recognition) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นได้จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ถูกกระตุ้น เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ ทัศนคติ ครอบครัว สังคม อิทธิพลทางสังคม ตลอดจนวัฒนธรรม ทั้งนี้ขั้นตอนนี้มักจะเกิดจากความต้องการของผู้บริโภคในการแสวงหาสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพ (2) การสืบค้นข้อมูล (Information search) มักจะประกอบด้วยการสืบค้าหรือเสาะหาข้อมูลจากหลายแหล่งทั้งแหล่งบุคคล แหล่งพาณิชย์ และแหล่งสาธารณะ เพื่อจะสนองความต้องการที่ถูกกระตุ้น ซึ่งผู้บริโภคมีความเต็มใจที่จะจ่ายถ้าหากผู้บริโภครับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าหรือบริการนั้น ๆ โดยเฉพาะถ้ามีคุณภาพที่ดีตรงกับความต้องการที่ตั้งไว้ (3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternative) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้บริโภคทราบว่าตนเองต้องการอะไรเพื่อสนองความต้องการ แล้วผู้บริโภคก็จะทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อมองหาประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ๆ เพื่อนำมาประเมินพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าหรือ

บริการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (4) การตัดสินใจใช้บริการหรือบริโภคสินค้าและบริการ (Purchase decision) การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการที่เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของผู้บริโภคเกิดขึ้นหลังการพิจารณาประเมินและเปรียบเทียบทางเลือกที่ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของตน ดังนั้นการเกิดความพึงพอใจต่อทางเลือกนั้น ๆ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมซื้อหรือพฤติกรรมใช้บริการ และ (5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase behavior) เป็นการเปรียบเทียบคุณค่าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งถ้าหากได้รับคุณค่ามากกว่าความคาดหวังก็สามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจและเกิดพฤติกรรมซื้อซ้ำหรือการใช้บริการซ้ำได้

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบการคาดหวังของคนไทยที่มีต่อตลาดสดในเขตกรุงเทพมหานคร จึงเป็นประเด็นที่สำคัญต่อการบริหารจัดการตลาดสดในเขตกรุงเทพมหานครที่จะทำให้การบริหารจัดการตลาดสดดำเนินการให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการหรือความคาดหวังของคนไทยที่เป็นผู้ใช้บริการก็จักทำให้มีการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภคอันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนของผู้ค้าในตลาดสดรวมถึงธุรกิจตลาดสดด้วยก็จักได้ประโยชน์เช่นกัน

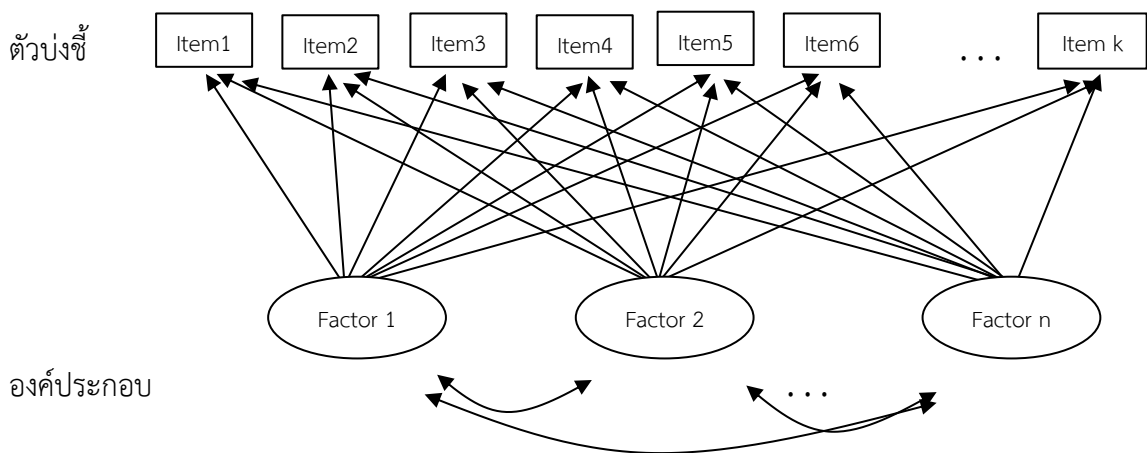
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตลาดสด

ตลาดสดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นการประจำ เป็น 1 ใน 3 ประเภทของตลาดสดที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (มปป.) ที่กำหนดให้มีลักษณะประกอบด้วยพื้นที่ที่เหมาะสม อาคารสิ่งปลูกสร้างให้มีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ มีที่ขนถ่ายสินค้าที่เพียงพอ สะดวก และมีการรักษาความสะอาด มีส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ จำนวนส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะต้องมีเพียงพอและเหมาะสม มีสิ่งปลูกสร้างถาวรที่ต้องมีการปกปิดสำหรับที่รวบรวมมูลฝอยและต้องตั้งอยู่นอกตัวอาคารตลาด และที่จอดรถต้องจัดให้มีตามความเหมาะสม นอกจากนั้นหลังการได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตลาดแล้ว ผู้ประกอบการและผู้ขายจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การรักษาความสะอาดบริเวณที่ขายของ สุขลักษณะส่วนบุคคล และสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ปูรอง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ น้ำใช้ และของใช้ต่าง ๆ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของคนไทยที่มีต่อตลาดสดนั้นจึงมีหลากหลายประเด็นที่ต้องพิจารณา ทั้งเรื่องของราคาสินค้า คุณภาพของสินค้า สุขอนามัยของแผงสินค้า และของสภาพแวดล้อมของตลาดสด อัยาศัยของผู้ค้า การสื่อสารของผู้ค้า ที่จอดรถ ห้องน้ำ ตลอดจนการบริหารจัดการขยะและน้ำเสีย เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการตลาดสดจะต้องดูแลทั้งเรื่องโครงสร้างของอาคารและสภาพแวดล้อมของตลาดสด รวมถึงการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการทั้งเรื่อง ที่จอดรถ ห้องน้ำ และการขนถ่ายสินค้า ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการประเมินว่าผู้มาใช้บริการมีความคาดหวังในปัจจัยดังกล่าวหรือไม่ และอย่างไรบ้าง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าได้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้ของตลาดสดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ซื้อสินค้าที่มีความสอดคล้องกับบริบทของตลาดสดในเขตกรุงเทพมหานคร จึงเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและหลักปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods) มีการดำเนินงานตามลำดับ เริ่มจากการศึกษาด้วยวิธีเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักถึงปัจจัยและตัวบ่งชี้ของตลาดสดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ซื้อสินค้าในตลาดสด แล้วตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ประกอบด้วยปัจจัยและตัวบ่งชี้ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาก่อนหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลมาสังกัดเป็นองค์ประกอบและวิเคราะห์เชิงยืนยันให้ได้ผลลัพธ์ขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ซื้อสินค้าในตลาดสด กรอบแนวคิดในส่วนของการศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods) ได้แก่ วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative method) และ วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative method) ดำเนินงานตามลำดับ (Sequential strategy) (Creswell, J. W., 2007) ทั้งนี้ขอบเขตการวิจัยที่นำเสนอในบทความนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่ของตลาดสดประเภทที่ 1 คือ เป็นตลาดที่มีโครงสร้างอาคาร และมีแผงสินค้าให้บริการมากกว่า 300 แผง และอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยได้รับความยินยอมจากผู้บริหารตลาดสดในการให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ซื้อสินค้าได้ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative method)

กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 12 คน (Nastasi, B. & Schensul, S. L., 2005) ได้มาด้วยวิธีการบอกต่อหรือวิธีก้อนหิมะ (Snow ball) ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารตลาดสด หรือผู้แทน จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 1 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ค้าในตลาดสด จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 1 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ซื้อสินค้าในตลาดสด จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 1 คน และกลุ่มที่ 4 ผู้แทนจากมูลนิธิชีวิตดี จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย เป็นแนวทางสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากประเด็นคำถามหลักในงานวิจัยและได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความตรง IOC (Index of Items-Objective Congruence) สูงกว่า 0.50 ทุกข้อคำถาม แล้วจึงใช้แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ

บุคคลทั้ง 4 กลุ่มแบบเผชิญหน้ารายบุคคล ยกเว้นกลุ่มที่ 4 ที่ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ซึ่งแนวสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด โดยเน้นไปที่ประเด็นปัจจัยและตัวบ่งชี้ของตลาดสดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ซื้อสินค้าในตลาดสด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) (Creswell, J. W., 2012) มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้ (1) ถอดเทปคำสัมภาษณ์จากแต่ละบุคคลอย่างละเอียด (2) อ่านและตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูล (3) จัดกลุ่มข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญเพื่อจัดลำดับความสำคัญและจำแนกเป็นหมวดหมู่ (4) ตรวจสอบข้อมูลและบ่งชี้แก่นสาระ (Theme) โดยสรุปการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อนำไปสู่การสรุปผลการสัมภาษณ์ (5) ตรวจสอบและอภิปรายองค์ประกอบของแก่นสาระแล้วนำองค์ประกอบของแก่นสาระมาพิจารณาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแก่นสาระที่พบซ้ำกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความหมายเดียวกัน องค์ประกอบแก่นสาระนั้นจะถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นสำคัญที่นำไปใช้ (6) สร้างข้อสรุปจากหมวดหมู่และความหมายที่ได้จากแก่นสาระที่ซ้ำ ๆ กัน

วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative method)

ประชากรงานวิจัยนี้คือคนไทยที่เป็นผู้ซื้อสินค้าในตลาดสดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปเป็นประชากรที่ไม่จำกัด และกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Denis, D. J. (2021) และ Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007) ที่เสนอว่าขนาดตัวอย่างในงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ควรมีจำนวน 300 ตัวอย่างขึ้นไป และจะดีมากขึ้นถ้ากำหนดขนาดตัวอย่าง 500 รายขึ้นไป และการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของตลาดสดไว้จำนวน 3 ตลาดที่กระจายอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และด้วยลักษณะของประชากรที่ค่อนข้างหลากหลายและกระจายในพื้นที่กว้าง ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละแห่งเป็น 300 คน/แห่ง ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมดรวม 900 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและใช้ผลจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพมาเป็นสาระสำคัญในการสร้างแบบสอบถามขึ้นมา โดยข้อคำถามในแบบสอบถามเป็นการสอบถามถึงระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสด และเป็นข้อคำถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด (1) ถึง มากที่สุด (5) และได้นำมาหาคุณภาพทั้งด้านความตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีเกณฑ์คุณภาพว่าความตรงที่ประเมินด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Items-Objective Congruence: IOC) ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 และความเชื่อมั่นควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Nunnally, J. C., 1978) โดยผลการประเมินความตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิง IOC ทุกข้อคำถามมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 ทุกข้อ และผลการประเมินความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าแบบสอบถามรายด้านมีค่าระหว่าง 0.755–0.951 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.962 ซึ่งไม่น้อยกว่า 0.70 แสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโด่ง การประมาณพารามิเตอร์ด้วย

วิธีการประมาณความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) (Muthén & Muthén, 2023) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก นำมาสรุปเป็นผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ตัวบ่งชี้ของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย (1) คุณภาพของสินค้าที่มีความสด สะอาด และปลอดภัย มีการบรรจุสินค้าด้วยหีบห่อที่สะอาด สินค้าวางจำหน่ายอย่างเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ (2) ราคาสินค้าจะต้องมีความเหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพของสินค้า มีการแสดงราคาสินค้าในตลาดให้ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกันกับตลาดอื่น ๆ และสินค้ามีระดับราคาหลากหลายให้เลือกซื้อ (3) ผู้ขายสินค้าในตลาดสดควรมีอัธยาศัยที่ดี ให้บริการเป็นกันเอง เอาใจใส่ กระตือรือร้นในการขายสินค้าให้แก่ลูกค้า พูดจาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความซื่อสัตย์ในการส่งมอบสินค้าแก่ลูกค้า (4) ผู้ค้าควรมีการสื่อสารในการอธิบายสินค้าที่ขายได้อย่างชัดเจน และตรงไปตรงมา อีกทั้งควรมีหมายเลขแผงและชื่อของผู้ขายหรือเจ้าของร้านจำหน่ายสินค้าไว้ให้ชัดเจน (5) สุขอนามัยของตลาดสดเป็นประเด็นที่สำคัญทั้งเรื่องความสะอาดของแผงจำหน่ายสินค้า การจัดวางสินค้าให้สะอาด สวยงาม มีการใช้เครื่องมือที่สะอาดสำหรับหยิบจับสินค้าเพื่อจำหน่าย ผู้ขายแต่งกายอย่างสะอาดและมิดชิด นอกจากนี้ยังมีเรื่องโครงสร้างและสภาพแวดล้อมภายในตลาดสด ได้แก่ ภายในตลาดสดควรเป็นพื้นคอนกรีตที่ราบเรียบและแข็งแรง ขนาดทางเดินที่เหมาะสมและไม่มีสิ่งของวางเกะกะ บริเวณภายในและรอบ ๆ ต้องสะอาดไม่มีหนู ยุง แมลงวัน หรือแมลงสาบ ภายในอาคารของตลาดสดควรมีความโปร่งไม่อับทึบ ปราศจากกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ และควรมีแสงสว่างที่เพียงพอ (6) การจัดการขยะ/น้ำเสียที่เป็นไปตามมาตรฐาน จัดให้มีจำนวนถังขยะและท่อระบายน้ำเสียที่เพียงพอรวมทั้งมีฝาปิดที่มิดชิด และทำความสะอาดบ่อย ๆ ไม่มีน้ำขังหรือน้ำเสียทั้งภายในและรอบ ๆ นอกอาคารตลาดสด (7) การจัดการห้องน้ำ ควรจัดให้มีห้องน้ำที่เพียงพอ และสะอาดพร้อมใช้ มีการถ่ายเทอากาศที่ดี และ (8) สถานที่จอดรถ เป็นอีกปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำว่าควรให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันผู้ซื้อสินค้าในตลาดสดใช้รถยนต์ส่วนตัวมาใช้บริการที่ตลาดสดด้วยแนวโน้มที่มากขึ้น ทั้งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ จึงควรมีการอำนวยความสะดวกสถานที่จอดรถที่เพียงพอ หรือจัดระบบการจราจรเพื่อให้สถานที่จอดรถมีเพียงพอสำหรับผู้มาซื้อสินค้า และควรจัดสถานที่จอดรถใกล้เคียงกับอาคารตลาดสดเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางมาให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลังจากได้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 ด้าน รวม 49 ตัวบ่งชี้ ผลการรวบรวมข้อมูลปรากฏว่ามี 5 คนที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์จึงทำให้มีข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 895 คน และข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 895 คนที่ตอบคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสด จำนวน 8 ด้าน รวม 49 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน และความโด่ง ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวบ่งชี้ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร

ปัจจัย	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
คุณภาพของสินค้า	5	3.943 – 4.012	0.698 – 0.712	0.282-0.320	0.021-0.453
ราคาสินค้า	4	3.920 – 3.988	0.691 – 0.722	0.062-0.131	0.625-0.698
อรรถาธิบายของผู้ค้า	7	3.791 – 3.915	0.685 – 0.749	0.042-0.155	0.600-0.953
การสื่อสารของผู้ค้า	4	3.684 – 3.856	0.718 – 0.942	0.002-0.688	0.089-0.602
สุขอนามัยของตลาด	12	3.834 – 3.952	0.697 – 0.738	0.009-0.210	0.204-0.821
การจัดการขยะ/น้ำเสีย	8	3.322 – 3.641	0.825 – 1.001	0.093-0.326	0.071-0.377
การจัดการท้องถิ่น	6	3.495 – 3.567	0.863 – 0.901	0.003-0.133	0.318-0.523
สถานที่จอดรถ	3	3.488 – 3.571	0.819 – 0.908	0.185-0.217	0.082-0.286

จากผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อตัวบ่งชี้ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61–3.40) จนถึงระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41–4.20) โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.697–1.001 และเมื่อพิจารณาจากความเบ้และความโด่งของข้อมูลจากตัวบ่งชี้แต่ละตัวก็พบว่ามีความเบ้และความโด่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าข้อมูลจากแต่ละตัวบ่งชี้มีการแจกแจงเข้าใกล้ปกติ (Normality) (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2004) นอกจากนั้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้พิจารณาความเหมาะสมของสัมพันธระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการของ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าความสัมพันธมีความเหมาะสม ($\text{Chi-Square} = 37,390.369$, $\text{df} = 1,176$, $\text{Sig} = .000$) และประเมินความพอเพียงของจำนวนตัวอย่างด้วยวิธีการ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ได้ค่าเท่ากับ 0.943 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกันและพอเพียงสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (Hair, J. F. et al., 2010)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้สุ่มข้อมูลจากชุดข้อมูลทั้งหมด 35% ซึ่งได้ข้อมูลจากตัวอย่างจำนวน 322 ตัวอย่างสำหรับใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานครและใช้การประมาณพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) และหมุนแกนแบบ GEOMIN โดยกำหนดเกณฑ์การคัดกรองประกอบดังนี้ (1) ค่าไอเกน (eigen value) มากกว่า 1.00 (2) แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีการรวมตัวไม่น้อยกว่า 3 ตัวบ่งชี้ (3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่น้อยกว่า 0.60 และ (4) ตัวบ่งชี้ต้องมี Cross loadings ไม่เกิน 0.40 (Hair, et al., 2010) ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ต้องตัดตัวบ่งชี้จำนวน 11 ตัวจึงเหลือ 39 ตัวบ่งชี้ที่ใช้จัดองค์ประกอบได้จำนวน 9 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 2 นี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่าไอเกน	ค่าร้อยละ ของความ แปรปรวน	ค่าร้อยละของ ความแปรปรวน สะสม	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1. ราคาสินค้า	3	13.124	33.651	33.651	0.600-0.849
2. คุณภาพสินค้า	5	4.358	11.174	44.826	0.706-0.855
3. อธิษาคัยของผู้ค้า	7	3.175	8.141	52.967	0.689-0.844
4. สุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อม	5	2.269	5.818	58.785	0.645-0.934
5. การจัดการห้องน้ำ	6	2.013	5.162	63.946	0.829-0.887
6. การสื่อสารของผู้ค้า	3	1.822	4.672	68.618	0.759-0.953
7. การจัดการขยะ/น้ำเสีย	4	1.548	3.969	72.587	0.795-0.918
8. สุขอนามัยของแผงสินค้า	3	1.301	3.336	75.923	0.674-0.886
9. สถานที่จอดรถ	3	1.048	2.687	78.610	0.795-0.863

$\chi^2 = 1,134.096$, Df = 426, $\chi^2/\text{df} = 2.662$, CFI = 0.932, RMSEA = 0.072, SRMR = 0.020

หมายเหตุ: น้ำหนักองค์ประกอบทุกค่ามี p-value < 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยการประมาณแบบ ML สามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานครได้จำนวน 9 องค์ประกอบที่ใช้อธิบายความแปรปรวนได้โดยรวมร้อยละ 78.610 โดยองค์ประกอบที่ 1 อธิบายความแปรปรวนได้สูงสุดร้อยละ 33.651 คือ องค์ประกอบราคาสินค้า รองลงมาสองอันดับแรก ได้แก่ องค์ประกอบคุณภาพสินค้าที่มีความแปรปรวนร้อยละ 11.174 ของความแปรปรวนทั้งหมด องค์ประกอบอภิสัยของผู้ค้ามีความแปรปรวนร้อยละ 8.141 ของความแปรปรวนทั้งหมด และ องค์ประกอบสุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อมมีความแปรปรวนร้อยละ 5.818 ของความแปรปรวนทั้งหมด และองค์ประกอบที่ 9 ใช้อธิบายความแปรปรวนได้น้อยสุด คือ องค์ประกอบสถานที่จอดรถ มีความแปรปรวนร้อยละ 2.687 ของความแปรปรวนทั้งหมด ทั้งนี้ น้ำหนักองค์ประกอบที่ใช้อธิบายความแปรปรวนของทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์ที่ได้ 9 องค์ประกอบ จำนวน 39 ตัวบ่งชี้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/\text{df} < 3.00$, CFI > 0.90, RMSEA < 0.08 และ SRMS < 0.05)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยนำข้อมูลอีกชุดที่เหลือ (n = 573) วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 องค์ประกอบ เพื่อประเมินความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยดังกล่าว โดยใช้วิธีการประมาณพารามิเตอร์ด้วยวิธีประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ปรากฏผลดังตารางที่ 3 ซึ่งเกณฑ์สำหรับการประเมินความตรงเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย (1) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 และมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) ค่าความเชื่อมั่น (R^2) ของตัวบ่งชี้ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 (3) ค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ (Composite reliability:

CR) มีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 และ (4) ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average variance extracted: AVE) มีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 (Hair, J. F. et al., 2010)

ตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardized factor loadings: λ) ค่าสถิติทดสอบ t-test ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (R^2) ค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ (CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) ของแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	λ	t-test	R^2	CR	AVE
ราคาสินค้า	PR1-PR2	0.816-0.868	21.629-23.421	0.666-0.753	0.879	0.707
คุณภาพสินค้า	PRO1-PRO5	0.797-0.881	22.370-23.860	0.635-0.776	0.925	0.712
อรรถประโยชน์ของผู้ค้า	MIN1-MIN7	0.739-0.851	18.298-19.606	0.555-0.724	0.923	0.632
สุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อม	HY1-HY5	0.797-0.932	23.405-26.544	0.635-0.869	0.940	0.759
การจัดการท้องถิ่น	TOL1-TOL6	0.851-0.902	27.528-29.857	0.724-0.814	0.953	0.770
การสื่อสารของผู้ค้า	COM1-COM3	0.785-0.901	22.400-27.574	0.616-0.812	0.891	0.731
การจัดการขยะ/น้ำเสีย	MAN5-MAN8	0.804-0.916	23.679-25.536	0.646-0.839	0.924	0.753
สุขอนามัยของแผงสินค้า	HY1-HY3	0.824-0.901	24.171-28.241	0.679-0.812	0.899	0.747
สถานที่จอดรถ	PAK1-PAK3	0.798-0.881	22.692-25.692	0.637-0.776	0.889	0.729

$$\chi^2 = 1,911.173, Df = 666, \chi^2/df = 2.870, CFI = 0.934, RMSEA = 0.057, SRMR = 0.033$$

หมายเหตุ: ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ PR1, PRO1, MIN1, HY8, TOL1, VOM1, MAN5, HY1 และ PAK1 เป็นพารามิเตอร์บังคับ และพารามิเตอร์ทุกค่า มี $p\text{-value} < .05$

ผลโดยสรุปของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่ได้ดังตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานครมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df < 3.00$, $CFI > 0.90$, $RMSEA < 0.08$ และ $SRMS < 0.05$) และตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับตัวแปรแฝงนั้น ๆ เนื่องจากเป็นไปตามเกณฑ์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Hair, J. F. et al., 2010)

ผลการประเมินความตรงเชิงจำแนกขององค์ประกอบภายในแบบจำลองการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยประเมินความตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ตามเกณฑ์ของ Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981) ที่กล่าวว่า ถ้าหากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบมีค่าไม่สูงเกินกว่าค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ของตัวแปรแฝง ($\sqrt{AVE}$) จึงจะสรุปได้ว่า ตัวแปรแฝงมีความตรงเชิงจำแนกต่อกัน ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้น ๆ ไม่สูงจนก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ในการนำตัวแปรแฝงดังกล่าวไปใช้ทำนายตัวแปรภายใน ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการประเมินความตรงเชิงจำแนกตามเกณฑ์ของ Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981)

	PRICE	PRODUCT	MIND	ENVIRON	TOILET	COMMU	WASTE	STALL	PARKING
1	0.841								
2	0.557*	0.844							
3	0.450*	0.569*	0.795						
4	0.335*	0.441*	0.485*	0.871					
5	0.219*	0.297*	0.292*	0.273*	0.878				
6	0.341*	0.428*	0.572*	0.503*	0.315*	0.855			
7	0.227*	0.371*	0.414*	0.492*	0.389*	0.400*	0.868		
8	0.400*	0.554*	0.578*	0.602*	0.325*	0.528*	0.430*	0.864	
9	0.231*	0.247*	0.270*	0.346*	0.291*	0.265*	0.348*	0.272*	0.854

*p-value<0.001

ผลที่ปรากฏดังตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงทุกค่ามีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทุกค่า โดยตัวแปรแฝงสุขอนามัยของสภาพแวดล้อม (ENVIRON) กับตัวแปรแฝงสุขอนามัยของแผงสินค้า (STALL) มีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุด ($r=0.602$) รองลงมา 3 อันดับต้น ๆ คือ ตัวแปรแฝงตัวแปรแฝงสุขอนามัยของแผงสินค้า (STALL) กับตัวแปรแฝงอรรถาธิบายของผู้ค้า (MIND) ($r=0.578$) ตัวแปรแฝงคุณภาพสินค้า (PRODUCT) กับตัวแปรแฝงอรรถาธิบายของผู้ค้า (MIND) ($r=0.569$) และ ตัวแปรแฝงราคาสินค้า (PRICE) กับตัวแปรแฝงคุณภาพสินค้า (PRODUCT) ($r=0.557$) ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ตัวแปรแฝงราคาสินค้า (PRICE) กับตัวแปรแฝงการจัดการห้องน้ำ (TOILET) ($r=0.219$) และการพิจารณาความตรงเชิงจำแนก พบว่าตัวแปรแฝงทั้งหมดมีความตรงเชิงจำแนกต่อกัน

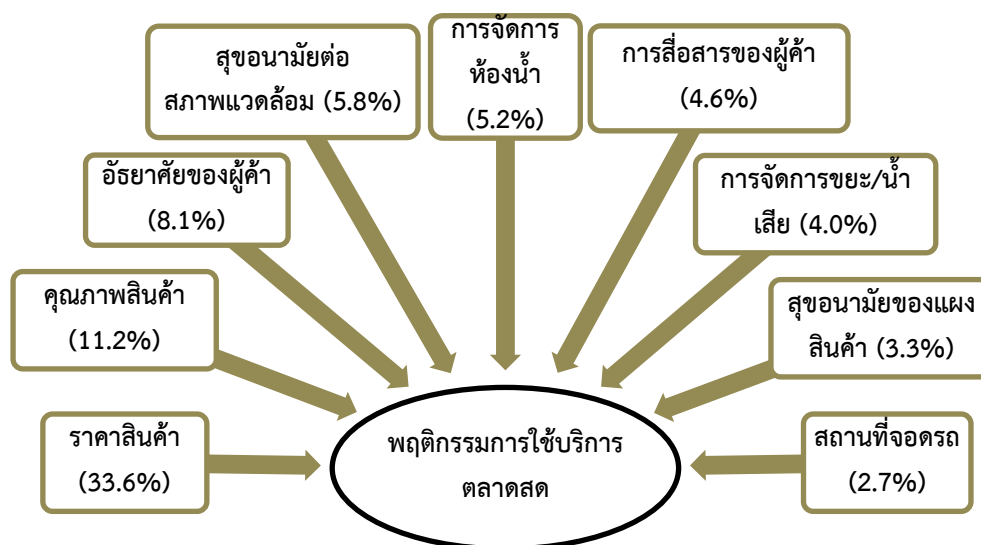
อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนไทยประกอบด้วย 9 ปัจจัย ได้แก่ ราคาสินค้า คุณภาพสินค้า อรรถาธิบายของผู้ค้า สุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อม การจัดการห้องน้ำ การสื่อสารของผู้ค้า การจัดการขยะ/น้ำเสีย สุขอนามัยของแผงสินค้า และสถานที่จอดรถ ซึ่งปัจจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวการบริหารจัดการตลาดสดประเภทที่ 1 คือ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นประจำ ที่กล่าวว่าจะต้องมีลักษณะที่ประกอบด้วย (1) ความเหมาะสมของพื้นที่ตลาดสด (2) อาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ (3) ที่ขนถ่ายสินค้าต้องมีพื้นที่เพียงพอ และสะดวกต่อการขนถ่ายและการรักษาความสะอาด (4) ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ (5) ต้องจัดให้มีจำนวนส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะอย่างเพียงพอและเหมาะสม (6) ที่รวบรวมมูลฝอยต้องเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร มีการปกปิด และต้องตั้งอยู่นอกตัวอาคารตลาด และ (7) ต้องมีที่จอดรถตามความเหมาะสม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มปป.) และยังสอดคล้องกับเกณฑ์ตลาดสด น่าซื้อ ที่กำหนดโดยสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย (สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านราคาสินค้าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของการส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนในกรุงเทพมหานคร เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตัวบ่งชี้ของปัจจัยด้านนี้ประกอบด้วย (1) การกำหนดราคาสินค้าที่สอดคล้องกับต้นทุนสินค้า (2) การกำหนดราคาให้เห็นได้อย่างชัดเจน และ (3) ควรมีสินค้าวางจำหน่ายให้มีระดับราคาหลากหลายเพื่อการเลือกบริโภคของผู้บริโภค เป็นตัวบ่งชี้ที่สร้างความชัดเจนและมีทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคในตลาดสดที่มีลักษณะหลากหลายทั้งด้านเพศ อายุ และเศรษฐกิจ ดังนั้นการกำหนดราคาที่ต้องได้และเห็นราคาที่ชัดเจน รวมทั้งมีสินค้าหลากหลายระดับราคาให้เลือกจึงเป็นสิ่งที่เข้ากันและเข้าถึงได้ของผู้บริโภค จึงทำให้ปัจจัยด้านราคาสินค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นลำดับแรกที่ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงการกำหนดการตั้งราคาที่ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก กำหนดวัตถุประสงค์ธุรกิจ คาดคะเนปริมาณความต้องการของลูกค้า คาดคะเนต้นทุน รวมถึงการวิเคราะห์ราคาคู่แข่ง เพื่อนำมากำหนดราคาสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัตนภรณ์ เพชรกุล ศรีณยา นาคแก้ว และ เสาวคนธ์ ศรีสุนทรรัตน์ (2564) ในขณะที่ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญลำดับสอง ที่มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ได้แก่คุณภาพ ความใหม่และสด ความสะอาดและปลอดภัย และบรรจุภัณฑ์สะอาด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสยามนท์ สหุพันธ์ ศิวกร ญาวีโรจน์ เณลิ้มพงษ์ ชวนะภูธร และกัลยา สร้อยสิงห์ (2564)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 3 ร้อยละความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนไทยในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ ได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนไทยในกรุงเทพมหานคร มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าเกณฑ์ตลาดสด น่าซื้อ ที่กำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข (สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ที่กำหนดตัวบ่งชี้จำนวน 40 ตัว และจัดแบ่งเป็น 3 ด้าน ซึ่งทำให้เมื่อนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้แล้วยังมีความไม่ชัดเจน ดังนั้นผลของการวิจัยครั้งนี้จึงได้ผลที่มีจำเพาะเจาะจงมากกว่า คือ มี 39 ตัวบ่งชี้ 9 องค์ประกอบที่มีความตรงและความจำแนกสูง (แผนภาพที่ 3) ที่ผู้บริหารตลาดสด ผู้ค้า ผู้ขาย หรือหน่วยงานรัฐจะสามารถ

นำไปใช้เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นได้เชิงลึกทั้งรายปัจจัยและรายตัวบ่งชี้ อันจะทำให้สารสนเทศในการปรับปรุงมาตรฐานตลาดสดในเขตกรุงเทพมหานครให้มีความสอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

สรุป

สรุปผลการวิจัยได้ว่า องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดของคนกรุงเทพมหานครมีจำนวน 9 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ราคาสินค้า มี 3 ตัวบ่งชี้ (2) คุณภาพสินค้า มี 5 ตัวบ่งชี้ (3) อธิบายของผู้ค้า มี 7 ตัวบ่งชี้ (4) สุขอนามัยต่อสภาพแวดล้อม มี 5 ตัวบ่งชี้ (5) การจัดการห้องน้ำ มี 6 ตัวบ่งชี้ (6) การสื่อสารของผู้ค้า มี 3 ตัวบ่งชี้ (7) การจัดการขยะ/น้ำเสีย มี 4 ตัวบ่งชี้ (8) สุขอนามัยของแผงสินค้า มี 3 ตัวบ่งชี้ และ (9) สถานที่จอดรถ มี 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทั้ง 9 องค์ประกอบนั้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความตรงเชิงโครงสร้าง และมีความตรงเชิงจำแนก ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับวัดความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อตลาดสดอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารตลาดสด ผู้ค้าในตลาดสด ตลอดจนหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่กำกับติดตามการบริหารตลาดสดให้เป็นไปตามมาตรฐาน ควรคำนึงถึงการบริหารจัดการตลาดสดให้มีคุณภาพตามองค์ประกอบทั้ง 9 ด้านดังผลการวิจัย

1.2 ผู้บริหารตลาดสด และผู้ค้าในตลาดสดควรกำหนดราคาสินค้าที่สอดคล้องกับต้นทุนสินค้า มีการกำหนดราคาให้เห็นได้อย่างชัดเจน และควรมีสินค้าวางจำหน่ายให้มีระดับราคาหลากหลายเพื่อการเลือกบริโภคของผู้บริโภค

1.3 นักวิชาการ ผู้บริหารตลาดสด และหน่วยงานรัฐสามารถนำตัวบ่งชี้จำนวน 39 ตัวที่รวมกลุ่มเป็น 9 ปัจจัยไปใช้วัดและประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคสินค้าและบริการในตลาดสดที่กระจายอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อจะได้ทราบว่าตลาดนั้น ๆ ได้รับความพึงพอใจในแต่ละด้านเป็นอย่างไร อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการตลาดสดให้อยู่ในใจของผู้บริโภคที่จะนำไปให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการซ้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงสาเหตุ (Causal study) ว่าปัจจัยทั้ง 9 ปัจจัยเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดตัวแปรผล เช่น ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อสินค้าจากตลาดสด ความภักดีต่อตลาดสด เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างตลาดสดในเขตเมืองกับนอกเมืองว่าจะมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการตลาดสดแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (มปป.). *มาตรฐานตลาด*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2564.

จาก https://www.sa-kwan.go.th/FilesUploads/12052020_160512มาตรฐานตลาด.pdf.

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *เกณฑ์การพิจารณาในการรับรองตลาดสด น้ำซึ้อ และแบบประเมิน การพัฒนายกระดับตลาดสด น้ำซึ้อ*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2564. จาก <https://foodsan.anamai.moph.go.th/th/healthy-market/204499>.
- พงศ์เมธ ล่องเซ่ง. (2566). *ปิดตลาด ซ้ำเติมผู้มีรายได้น้อย*. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://theactive.net/news/20210105-4/>.
- รัตนกรณ์ เพชรกุล ศรีณยา นาคแก้ว และ เสาวคนธ์ ศรีสุคนธ์รัตน์. (2564). กลยุทธ์การกำหนดราคาที่สูงผล ต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในสถานการณ์ covid-19 ของผู้บริโภคเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 11(1), 26-44.
- สยานนท์ สหุพันธ์, ศิวกร ญาวิโรจน์, เฉลิมพงษ์ ขวณะภูธร, และกัลยา สร้อยสิงห์. (2564). ปัจจัย ความสำเร็จในเชิงธุรกิจของตลาดสด กรณีศึกษาตลาดสดใหม่ท่าเกวียน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 15(2), 145-161.
- สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *ผลการดำเนินงานพัฒนา ตลาดสดน้ำซึ้อประจำปี 2561*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2564. จาก <http://foodsna.anamai.moph.go.th/main.php?filename=index2017>.
- อัมพร จันทวิบูลย์. (2560). *การพัฒนาตลาดสดเพื่อคุณภาพชีวิต การกิจความร่วมมือของประชารัฐ*. *วารสารสุขาภิบาลอาหารและน้ำ*. 8(2), 2-4.
- Creswell, J. W. (2007). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage. Publications, Inc.
- Denis, D. J. (2021). *Applied Univariate, Bivariate, and Multivariate Statistics Understanding Statistics for Social and Natural Scientists, With Applications in SPSS and R*. John Wiley & Sons.
- Fornell, C. & Larcker, D.F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18, 39-50.
- Hair, J. F. et al., (2010). *Multivariate Data Analysis*. Hampshire, Cengage Learning EMEA.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2013). *Principles of marketing* (15th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. (2006). *Model of consumer's behavior Marketing management* (12th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Muthén, L.K., & Muthén, B. (2023). *Mplus User's Guide Chapters with Example*. Retrieved February 12, 2023, from <https://www.statmodel.com/ugexcerpts.shtml>.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology*. 43 (3), 177-195.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). Pearson International Publishing.

การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม

A FACTOR ANALYSIS OF NECESSARY COMPETENCIES OF TEACHERS IN VUCA WORLD UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON PATHOM

นฤมิต พงษ์พานิช

Narumit Pongphanich

ต้องลักษณ์ บุญธรรม*

Tongluck Boontham

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding Author E-mail: tongluck@rmutt.ac.th

Received June 6, 2023; Revised July 30, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม จำนวน 364 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง

ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย สมรรถนะคุณธรรม รองลงมา ได้แก่ สมรรถนะการมองโลกและทัศนคติเชิงบวก สมรรถนะความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน สมรรถนะการนำตนเอง สมรรถนะภาวะผู้นำทางการศึกษา ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ และองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไคสแควร์ (χ^2) = 10.85, p = .37, df = 10 ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 1.08, GFI = .99, AGFI = .97, NFI = 1.00, CFI = 1.00, RMSEA = .015, RMR = .013

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ยุคที่โลกมีความพลิกผัน, ครู, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The research aimed to analyze factors of necessary competencies of teachers in VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity and Ambiguity: VUCA) under Primary Educational Service Area Office Nakhon Pathom. The sample group of this research consisted of 364 primary teachers under Primary Educational Service Area Office Nakhon Pathom chosen with multi-stage random sampling. The research instrument used for collecting data was a five-point Likert scale questionnaire with the reliability of .94. The data were analyzed by using the statistical analysis of mean, standard deviation, and first order confirmatory factor analysis.

The research results revealed that the overall mean of factors analysis of necessary competencies of teachers in VUCA World under Primary Educational Service Area Office Nakhon Pathom was at the highest level which was comprised of moral competency, perspective and positive attitude competency, confidence to overcome uncertain situations competency, self-directed competency, educational leadership competency, ability to prioritize crisis competency, flexibility in learning management competency, and teamwork competency. Moreover, factor analysis of necessary competencies of teachers in VUCA World under Primary Educational Service Area Office Nakhon Pathom that the model in accordance was fit with the empirical data with Chi-square ($\chi^2 = 10.85$, $p = .37$, $df = 10$, $\chi^2/df = 1.08$, $GFI = .99$, $AGFI = .97$, $NFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $RMSEA = .015$, $RMR = .013$

Keywords: Competency, VUCA World, Teacher, Primary school

บทนำ

สถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงไปเป็นสภาพใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม และต้องพบเจออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน รวดเร็วจนไม่ได้ตั้งตัว เช่น การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ รวมไปถึงการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ในสภาพการที่ไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เรียกสภาวะการนี้ว่าเป็นยุคโลกพลิกผัน VUCA World (กมลวรรณ จันทร, 2564) VUCA กลายเป็นที่นิยมในยุค 2000 เพราะสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจและสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่ออธิบายสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ยากจะคาดเดา มีความซับซ้อนสูง และคลุมเครือเกินกว่าจะอธิบายได้ (ฉัตรชัย ดวงรัตนพันธ์, 2565) องค์การยูเนสโก (UNESCO) ร่วมกับรัฐบาลสหพันธรัฐเยอรมนี จัดการประชุม ณ วันที่ 17-19 พฤษภาคม 2564 ที่ว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development : ESD) และได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของโลกโดยให้การรับรอง Berlin Declaration on Education for Sustainable Development (ESD) หรือ ปฏิญญาเบอร์ลินว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จะเป็นแรงผลักดันให้ทุกประเทศดำเนินการตาม ESD for 2030 Roadmap ซึ่งเป็นกรอบการทำงานว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับทศวรรษนี้ (UNESCO, 2022) ทั้งนี้ สมรรถนะต่าง ๆ ยังคงจำเป็นต่อการพัฒนาตนให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ และการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ และเสริมสร้างระบบเครือข่ายการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา ที่ทำให้ครูพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนและวิชาชีพ

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานักเรียน โดยการพัฒนาครู ถ้าครูมีสมรรถนะสูงจะส่งผลต่อการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย (ชนกฤต อึ้งน้อย, 2563) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ ได้ให้ความสำคัญกับสมรรถนะ โดยมองว่าสมรรถนะนั้นเป็นปัจจัย หรือเกณฑ์ในการวัดศักยภาพความสามารถของบุคคลให้มีคุณภาพ หรือศักยภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ธนิกันต์ สุขวัฒน์, 2560) จากการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูประถมศึกษาในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ประกอบด้วย 8 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ 2) การนำตนเอง 3) การทำงานเป็นทีม 4) คุณธรรม 5) ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน 6) ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ 7) ภาวะผู้นำทางการศึกษา และ 8) การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก (อริยา คูหา และหริรักษ์ แก้วกับทอง, 2559; วรรณนิภา วงศ์สวัสดิ์, 2560; ธนิกันต์ สุขวัฒน์, 2560; มารุต ทรรตนากรกุล, 2560; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561; มัลลิกา จอมจันทร์การต์, 2561; มักตา จะปะกียา, 2561; ภัทรพร มหาพรหม, 2562; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562; ชนกฤต อึ้งน้อย, 2563 และ Preeti Nair, 2017)

จากสภาพปัญหาวิชาชีพครูที่กำลังเผชิญวิกฤตในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษาไทย และคุณภาพการศึกษาของนักเรียน เช่น ภาระงานที่กำลังเพิ่มขึ้นของครูผู้สอน ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาที่ยังขาดความเข้าใจขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนการสอน การดูแลผู้เรียนที่อยู่ในภาวะเสี่ยง ไม่มีระบบการบริหารจัดการนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน หนี้สินครู ฯลฯ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และลดขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเยาวชนในปัจจุบันและอนาคต (วนิดา ภูวนารักษ์, 2552) ประกอบกับจำนวนครูไม่เพียงพอต่อนักเรียนและชั้นเรียน ครูได้รับผลตอบแทน และสวัสดิการต่ำทำให้มีภาระหนี้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันการสอนของเด็กไทยในปัจจุบันก็แตกต่างกันในอดีตโดยพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันเป็นเด็กที่ดื้อ ก้าวร้าว สอนยาก เปื่อเรียน หนีเรียน สมาธิสั้นอาจ สืบเนื่องมาจากครอบครัวขาดการดูแลและเอาใจใส่ หรือสามารยามีปัญหาหย่าร้างกันมากขึ้น ดังนั้น ครูในยุคใหม่จึงต้องหาวิธีการขัดเกลาพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาแตกต่างกันมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์, 2553)

บทความวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมในยุคที่โลกมีความพลิกผัน เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาสมรรถนะครูให้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนที่วางไว้ และนำไปต่อยอดการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิจัยนี้ได้มีการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย ความหมายเกี่ยวกับยุคที่โลกมีความพลิกผัน องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความหมายของยุคที่โลกมีความพลิกผัน

VUCA World เป็นคำย่อของ ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) เดิมเป็นคำที่กองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกาและอิรักที่สับสนและผันผวน แต่ตอนนี้ถูกนำมาใช้อธิบายโลกปัจจุบันที่มีแต่ความสับสนและผันผวนราวกับอยู่ในสงคราม สภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Giles, 2018) และไม่มีใครสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น (จตุรงค์ กอบแก้ว, 2565)

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับโลกมีความพลิกผัน สามารถสรุปได้ว่ายุคที่มีความพลิกผัน “VUCA World” เป็นยุคที่โลกมีการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจกล่าวได้ว่ามีความผันผวน ไม่แน่นอน มีความซับซ้อน ไม่ชัดเจน คลุมเครือ ทำให้ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตให้ทันสถานการณ์ตลอดเวลา

2. องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน

สมรรถนะ หมายถึง ความรู้และทักษะของครู ได้แก่ ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ การนำตนเอง การทำงานเป็นทีม คุณธรรม ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ ภาวะผู้นำทางการศึกษา และการมองโลกและทัศนคติเชิงบวก รวม 8 สมรรถนะ (วรรณนิภา วงศ์สวัสดิ์, 2560; ธนิกานต์ สุขวัฒน์, 2560 และ มารุต วรรณกรกุล, 2560) ดังนี้

ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างความรู้รอบด้าน เลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสร้างสรรค์ (มารุต วรรณกรกุล, 2560; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561 และ ธนิกฤต อึ้งน้อย, 2563)

การนำตนเอง หมายถึง การสร้างองค์ความรู้ และมีการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งทางวิชาการ และอาชีพ สามารถวิเคราะห์ตนเอง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและวิชาชีพในอนาคต (มักตา จะปะกียา, 2561; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561 และ ธนิกฤต อึ้งน้อย, 2563)

การทำงานเป็นทีม หมายถึง มีความสามารถในการสื่อสาร และวางแผนที่ดี การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนได้อย่างหลากหลาย มีการเสริมแรงให้กำลังใจกัน ในทีม รับฟังเหตุผล มีการมอบหมายงาน และให้การช่วยเหลือสนับสนุนจนงานสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย (ธนิกานต์ สุขวัฒน์, 2560; มักตา จะปะกียา, 2561 และ ธนิกฤต อึ้งน้อย, 2563)

คุณธรรม หมายถึง การที่ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน มีระเบียบวินัย และดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (ธนิกานต์ สุขวัฒน์, 2560; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561 และ มักรา จะปะกียา, 2561)

ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น เกิดงานที่มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วน โดยวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามและประเมินผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนางานที่ทำให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง (สมส่วน สว่าง, 2560; ธนวิชัย เก่งท้าว, 2560 และ พจนารถ พรเจริญวิโรจน์, 2561)

ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ หมายถึง การรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ สามารถคิด แยกแยะทำความเข้าใจในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแก้ปัญหาทางต่าง ๆ และวิเคราะห์งานในภาพรวม (มารุต วรรณกรกุล, 2560; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561 และ มักรา จะปะกียา, 2561)

ภาวะผู้นำทางการศึกษา หมายถึง การมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนครู ความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่ม ดำรงตนอยู่ในความเหมาะสมและสร้างสรรค์ (มักรา จะปะกียา, 2561; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561; ธนฤต อึ้งน้อย, 2563)

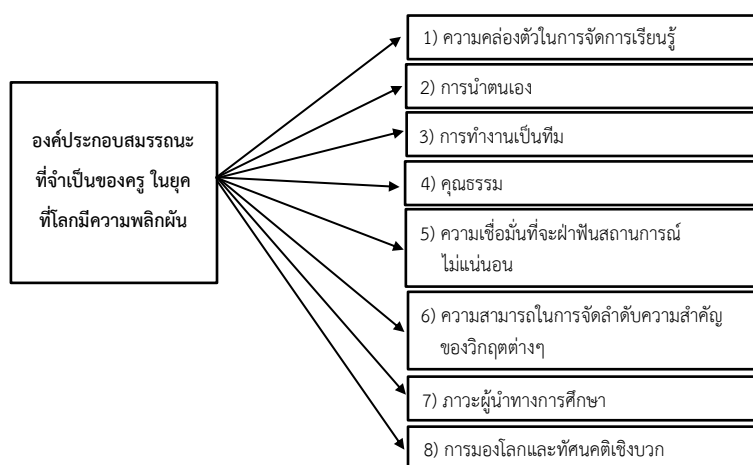
การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเรื่อย ๆ แสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการสนับสนุนเชิงบวกในการทำงาน (วรรณนิภา วงศ์สวัสดิ์, 2560; ชูชาติ มงคลเมฆ, 2561 และ มักรา จะปะกียา, 2561)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) คือรูปแบบเพื่อใช้ค้นหาองค์ประกอบรวมหรือปัจจัยรวมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรทั้งหมด โดยที่องค์ประกอบรวมที่ค้นหาได้มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวแปร และ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) คือรูปแบบเพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประกอบว่า องค์ประกอบแต่ละตัวประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรแต่ละตัวควรมีน้ำหนักความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด ตรงกับโมเดลหรือทฤษฎีใด (ธีระดา ภิญโญ, 2561)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ นำหลักการและแนวคิดของนักวิชาการทางการศึกษากับยุคที่โลกมีความพลิกผัน องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ทำให้ได้กรอบแนวคิดกำหนดไว้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม จำนวน 3,823 คน (ข้อมูลจากกลุ่มบริหารงานบุคคล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ซึ่งได้จากการเปิดตารางหาขนาดตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (ศิริชัย กาญจนาวาสี และคณะ, 2551) จำนวน 364 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการได้ข้อมูลไม่ครบ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มจำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ประกอบด้วย 1) ความคล่องตัวในการเรียนรู้ 2) การนำตนเอง 3) การทำงานเป็นทีม 4) คุณธรรม 5) ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน 6) ความสามารถในการลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ 7) ภาวะผู้นำทางการศึกษา และ 8) การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว โดยทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 ถือว่าแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 404 ฉบับ โดยรับแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้กลับมาจำนวน 385 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.29

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง (First Order Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 30-40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งครู และอายุการปฏิบัติงาน 5-10 ปี

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคำตอบประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม พบว่า ทุกองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรียงลำดับดังนี้ สมรรถนะคุณธรรม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สมรรถนะการมองโลกและทัศนคติเชิงบวก สมรรถนะความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน สมรรถนะการนำตนเอง สมรรถนะภาวะผู้นำทางการศึกษา สมรรถนะความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ สมรรถนะความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะทำงานเป็นทีม ตามลำดับแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน

สมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	ลำดับที่
1. ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้	4.54	0.40	มากที่สุด	7
2. การนำตนเอง	4.58	0.43	มากที่สุด	4
3. การทำงานเป็นทีม	4.52	0.51	มากที่สุด	8
4. คุณธรรม	4.80	0.30	มากที่สุด	1
5. ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน	4.63	0.40	มากที่สุด	3
6. ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ	4.57	0.40	มากที่สุด	6
7. ภาวะผู้นำทางการศึกษา	4.58	0.43	มากที่สุด	5
8. การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก	4.71	0.44	มากที่สุด	2
รวม	4.61	0.41	มากที่สุด	

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง (First Order Confirmatory Factor Analysis) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตรวจสอบความกลมกลืนขององค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผันพบว่า ความความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ (FLM) การนำตนเอง (SD) การทำงานเป็นทีม (TM) คุณธรรม (MR) ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน (CSU) ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ (APC) ภาวะผู้นำทางการศึกษา (LD) และการมองโลกและทัศนคติเชิงบวก (PA) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน 8 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.70 ถึง 0.88 โดยการทำงานเป็นทีม ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ไม่แน่นอน ภาวะผู้นำทางการศึกษา การนำตนเอง การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้และคุณธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88, 0.83, 0.82, 0.74, 0.72, 0.71, 0.70 และ 0.70 ตามลำดับ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (S.E.) มีค่าตั้งแต่ 0.04 ถึง 0.05 ค่าความแปรปรวนของสหสัมพันธ์ (R^2) ของ 8 องค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 0.49 ถึง 0.78 ในภาพรวมพบว่า การทำงานเป็นทีม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88 มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.04 อธิบายได้ว่า การทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ร้อยละ 78 ซึ่งสูงกว่าทุกองค์ประกอบ ส่วนความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และคุณธรรม มีค่าองค์ประกอบเท่ากับ 0.70 มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 อธิบายได้ว่า ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และคุณธรรม ส่งผลต่อสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ร้อยละ 49 ซึ่งต่ำกว่าทุกองค์ประกอบ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 10.85 องศาแห่งความเป็นอิสระ 10 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value มีค่าเท่ากับ 0.37 มีค่ามากกว่า 0.05 ถือว่าโมเดลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับโมเดลเชิงโครงสร้างของผู้วิจัย ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมพันธ์ (NFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งค่า GFI, AGFI, NFI, CFI มีค่ามากกว่า 0.95 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) = 0.015 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (RMR) = 0.013 ซึ่งค่า RMSEA และค่า RMR น้อยกว่า 0.05 ผ่านเกณฑ์ทุกค่า แสดงว่า องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครูประถมศึกษา

องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ	S.E.	t	R ²
ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ (FLM)	0.70**	0.05	15.38	0.49
การนำตนเอง (SD)	0.74**	0.04	16.46	0.55
การทำงานเป็นทีม (TM)	0.88**	0.04	20.07	0.78
คุณธรรม (MR)	0.70**	0.05	15.23	0.49
ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (CSU)	0.83**	0.04	18.86	0.69
ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ (APC)	0.71**	0.05	14.40	0.50
ภาวะผู้นำทางการศึกษา (LD)	0.82**	0.04	18.68	0.68
การมองโลกและทัศนคติเชิงบวก (PA)	0.75**	0.05	16.64	0.57
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $\chi^2 = 10.85$, df = 10,				
p-value = 0.37 > 0.05, $\chi^2/df = 1.08 < 2.00$, GFI = 0.99 > 0.95, AGFI = 0.97 > 0.95				
NFI = 1.00 > 0.95, CFI = 1.00 > 0.95, RMSEA = 0.015 < 0.05, RMR = 0.013 < 0.05				

อภิปรายผล

สมรรถนะสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ได้แก่ สมรรถนะคุณธรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก การเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรม และจริยธรรมของครูในการสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติชอบ ยึดมั่นในคุณธรรม ครุมีความยุติธรรมซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา และจิตใจ รักษาชื่อเสียงขององค์กร และปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบขององค์กร กระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีความรักและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาอาชีวะ สอดคล้องกับ ธนกฤต อึ้งน้อย (2563) พบว่า สมรรถนะที่จำเป็นของครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในสมรรถนะด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา อยู่ในระดับมาก และเป็นสมรรถนะที่ผลการประเมินสูงสุดในกลุ่มสมรรถนะหลัก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อุษา พรหมรินทร์ (2561) พบว่า การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครูสังกัดสถานศึกษาของรัฐ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

สมรรถนะการทำงานเป็นทีม โดยสมรรถนะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด เป็นองค์ประกอบที่ควรดำเนินการผลักดันเป็นสมรรถนะแรก ทั้งนี้เป็นเพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ไม่ได้มีกิจกรรมหรือโครงการที่ผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม หรือช่วงวัยที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่อการ สอดคล้องกับ พิชชาภา เกาะเต้น (2563) พบว่า การทำงานเป็นทีมไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน นอกจากนี้ การทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่

ด้านกระบวนการ ด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะ และด้านการออกแบบงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สุภาพร โทบุตร, 2563)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 รูปแสดงสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน

จากแผนภาพที่ 2 แสดงสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ประกอบด้วย 8 สมรรถนะ ประกอบไปด้วย 1) คุณธรรม 2) มองโลกและทัศนคติเชิงบวก 3) ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน 4) การนำตนเอง 5) ภาวะผู้นำทางการศึกษา 6) ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤตต่าง ๆ 7) ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และ 8) การทำงานเป็นทีม โดยผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปส่งเสริมนโยบายและการวางแผนเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับในยุคที่โลกมีความพลิกผัน

สรุป

การศึกษาไทยในยุคที่โลกมีความพลิกผัน มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอให้ทันกับโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว บุคคลที่จะมาเป็นครูในยุคนี้ต้องมีสมรรถนะที่ดี เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนวงการศึกษาดำเนินไปได้นั้น สมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมทั้ง 8 สมรรถนะ ประกอบไปด้วย 1) คุณธรรม 2) มองโลกและทัศนคติเชิงบวก 3) ความเชื่อมั่นที่จะฝ่าฟันสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน 4) การนำตนเอง 5) ภาวะผู้นำทางการศึกษา 6) ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤต

ต่าง ๆ 7) ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ และ 8) การทำงานเป็นทีม นำไปพัฒนาสมรรถนะครู เพื่อให้ครูปรับตัวและอยู่ได้ในสถานะต่าง ๆ ของโลกในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำสารสนเทศประกอบการพิจารณา เป็นนโยบายและการวางแผนกลยุทธ์ ส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นของครู ในยุคที่โลกมีความพลิกผันได้ สอดคล้องกับสภาพการณ์

1.2 ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรเร่งดำเนินการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นเร่งด่วน ในด้านการทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของครูในยุคที่โลกมีความพลิกผัน ระหว่าง โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในยุคที่โลกมีความพลิกผันระดับการศึกษา ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จันทร. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ*, 14(1), 1002.
- จตุรงค์ กอบแก้ว. (2565). *VUCA World โลกที่ผันผวนและสลับซับซ้อนยิ่งกว่า Disruption*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565. จาก <https://www.salika.co/2022/07/29/vuca-world/>.
- ฉัตรชัย ตวงรัตนพันธ์. (2565). จาก *VUCA world* สู่ *BANI*. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/business/business/1033959>.
- ชูชาติ มงคลเมฆ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ธนวิทย์ แก่นท้าว. (2561). การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 3(2), 90.
- ธนิกันต์ สุขวัฒน์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนกฤต อึ้งน้อย. (2563). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พจนารถ พรเจริญวิโรจน์. (2561). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(3), 240.
- พิชชาภา เกาะเต็น. (2563). ผลกระทบของการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการรับรู้การสนับสนุน จากองค์กร ที่ส่งผลต่อความผูกพัน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท โตโยต้านครธน จำกัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: ศิลปากร.
- ภัทรพร มหาพรหม. (2562). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สงขลา: สงขลานครินทร์.
- มักตา จะปะกียา. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะครูสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สงขลา: สงขลานครินทร์.
- มัลลิกา จอมจันทร์กานต์. (2561). การพัฒนาสมรรถนะครูมัธยมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มารุต วรรณากุล. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการนิเทศที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูที่สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโครงการโรงเรียนประชารัฐ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา ภูวนารถรักษ์. (2553). สมรรถนะครูไทย. วารสารรามคำแหง. 26(5): 61-71.
- วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์. (2552). คุณภาพครูและคุณภาพการศึกษา. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/11262>.
- วรรณนิภา วงศ์วาสดี. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนาวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์, และดิเรก ศรีสุโข. (2551). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร โทบุตร. (2563). ปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(ซี-ทีซีเอฟ). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ออนป้า จำกัด.
- อริยา คูหา และ หริรักษ์ แก้วกับทอง. (2559). สมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ใน รายงานวิจัย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุษา พรหมรินทร์. (2561). การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- Preeti Nair. (2017). *[A Study on Identifying Teaching Competencies and Factors Affecting Teaching Competencies with Special Reference to MBA Institutes in Gujarat]*. (Doctor's Thesis) Gujarat Technological University.
- Giles, Sunnie. (2018). *How VUCA Is Reshaping The Business Environment, And What It Means For Innovation*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565. จาก <https://www.forbes.com>.
- UNESCO. (2022). ยูเนสโกประกาศ ‘การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน’ ต้องเป็นองค์ประกอบหลักของระบบการศึกษาทุกระดับภายในปี 2568. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/06/16/berlin-eclaration-on-education-for-sustainable-development-unesco/>.

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบล เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

DEVELOPMENT OF LEARNING MEDIA SMARTPHONES ACCORDING TO THEORY OF LEARNING DAVID P. AUSUBEL ON COMPUTATIONAL THINKING FOR MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS

คณิศร จีกระโทก

Kanisorn Jeekartok

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University

E-mail: kanisorn@udru.ac.th

Received June 13, 2023; Revised August 2, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดียของผู้เชี่ยวชาญสำหรับสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนสำหรับสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) สื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) แบบประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้สื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและมัลติมีเดียสำหรับผู้เชี่ยวชาญสำหรับสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลประเมินความพึงพอใจพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สื่อการเรียนรู้, แนวคิดเชิงคำนวณ, มัธยมศึกษา, สมาร์ตโฟน, ออสูเบล

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop learning media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL on computational thinking for mathayomsuksa 4 students; 2) to evaluate the suitability of content and multimedia by experts for learning media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL for mathayomsuksa 4 students and 3) to evaluate the satisfaction of the teachers for learning media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL for mathayomsuksa 4 students. The instruments used in this research consisted of three main parts as follows 1) learning materials media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL on computational thinking for mathayomsuksa 4; 2) questionnaire evaluating the suitability of content and multimedia and 3) satisfaction questionnaires. The statistics used to analyze were a basic statistic the data namely percentage, mean and standard deviation.

The results showed in three parts as follows 1) it was possible to obtain learning materials media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL on computational thinking for mathayomsuksa 4 students; 2) the quality of suitability of content as evaluated and multimedia by the experts for learning media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL for mathayomsuksa 4 students was at a very high level and 3) the satisfaction of the teachers for learning media smartphones according to theory of learning DAVID P. AUSUBEL for mathayomsuksa 4 students was at a high level.

Keywords: Learning media, Computational thinking, Mathayomsuksa, Smart phones, DAVID P. AUSUBEL

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) ทำให้ผู้สอนนักเรียนได้ปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การเรียนแบบออนไลน์ (Hoofman & Secord, 2021) ซึ่งถือว่าการปรับเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้สอน หรือครูที่เคยสอนแต่ในห้องเรียนแบบเรียลไทม์ จึงถือเป็นเรื่องที่มีความท้าทายต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก (Daniel, 2020) ไวรัสโคโรนา 2019 เป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องสร้างแรงจูงใจ จับกลุ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การฝึกหัดข้อมูลด้วยตนเอง และกำหนดการฝึกทักษะด้วยตนเอง (Sharon & Caroline, 2022) การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถใช้คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟนในการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าสู่ห้องเรียนออนไลน์ได้ (Doyumgaç et al., 2021) ในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก ในการช่วยอำนวยความสะดวกด้านการติดต่อสื่อสาร อีกทั้งยังสามารถนำมาช่วยในด้านการดำเนินชีวิต ด้านความบันเทิง และด้านการศึกษาซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเรียน (สุรตนา เหล่าไชย และคณะ,

2561) ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงต้องสร้างแรงจูงใจสำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ที่มากขึ้นกว่าเดิม เหตุการณ์นี้เองทำให้ผู้สอนมีโอกาสคิดค้นแนวทางใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจจะพบเจอในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป (Lockee, 2021)

แนวคิดเชิงคำนวณ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 21 ที่มีจุดเน้นสำคัญสำหรับการฝึกใช้แนวคิดเชิงคำนวณเพื่อการวิเคราะห์รายละเอียดของปัญหาในสถานการณ์จริง หรือที่เรียกกันว่า “Learning by doing” เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (ภาสกร เรืองรอง และมะยุรีย์ พิทยาเสนีย์, 2563) ซึ่งการเรียนในรูปแบบนี้สอดคล้องกับผู้คิดค้นทฤษฎี Advance Organizer นั่นคือ ออซูเบล (David p. Ausubel) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีการเชื่อมโยงทำให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ตรง รับรู้จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระนั้นอย่างมีความหมาย (Meaningful Reception Learning) (คณิศร จักระโทก, 2564) การปรับปรุงหรือการพัฒนาประการที่สำคัญคือ ผู้พัฒนาจะต้องเข้าใจข้อดีและข้อจำกัดของรูปแบบเดิมที่มีอยู่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างหรือดีขึ้นจากเดิม แต่ต้องได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสม (Muthuprasad et al., 2021).

จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงเป็นแนวความคิดในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการออกแบบและพัฒนาสื่อให้มีความเหมาะสมกับวัย และยังเป็นการเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทกับเหตุการณ์ที่นักเรียนจะต้องใช้ สมาร์ทโฟน เพื่อเป็นการแสวงหาความรู้ยังเป็นแนวทางในใช้เครื่องมือในการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูผู้สอน

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย

- 1) วัตถุประสงค์ในการพัฒนา
 - 1.1 เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
 - 1.2 เพื่อประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ

2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ ออซูเบล เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูผู้สอน

2) เนื้อหาสาระที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ อ้างอิงจากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551

เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณ

- ขั้นตอนวิธี
- การแยกย่อยส่วนประกอบและการย่อยปัญหา
- การหารูปแบบ
- การคิดเชิงนามธรรม

3) กระบวนการในการพัฒนา

การศึกษา ออกแบบ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใช้โมเดลของ ADDIE (คณิตกร จีกระโทก, 2564) ขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

การวิเคราะห์ (Analysis) วิเคราะห์เนื้อหา ทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล แนวคิดเชิงคำนวณ

การออกแบบ (Design) จัดลำดับการนำเสนอ ภาพ เสียง และตรวจสอบความถูกต้อง

การพัฒนา (Development) เลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาสื่อ ปรับปรุงแก้ไข

การทดลองใช้ (Implement) นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านมิติเดียว จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน

การประเมิน (Evaluation) ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนทำแบบประเมิน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผล

4) ทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล

ออซูเบล (Ausubel, 1963) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้รับแนวความคิดจากผู้สอน ที่ได้อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำและสามารถนำมาใช้ในอนาคต โดยมีหลักการดังนี้

1. ผู้เรียนจะมีการเชื่อมโยงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่กับสิ่งเคยเรียนมาแล้ว
2. ผู้เรียนจะมีการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีมาก่อนให้สัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่

ใหม่

3. ผู้เรียนจะสามารถจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนใหม่ เข้ากับความคิดรวบยอดและครอบคลุมความคิดรวบยอดกับสิ่งใหม่ที่ได้เรียน

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒนา ศิริกุลพิพัฒน์ และคณะ (2564) การเรียนผ่านสมาร์โฟน หรือ โมบายเลิร์นนิ่ง (m-Learning) เป็นแนวทางการเรียนผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นเครื่องมือที่

ทรงประสิทธิภาพกับคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนจะต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน คือ สามารถเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตและใช้งานสื่อมัลติมีเดียได้

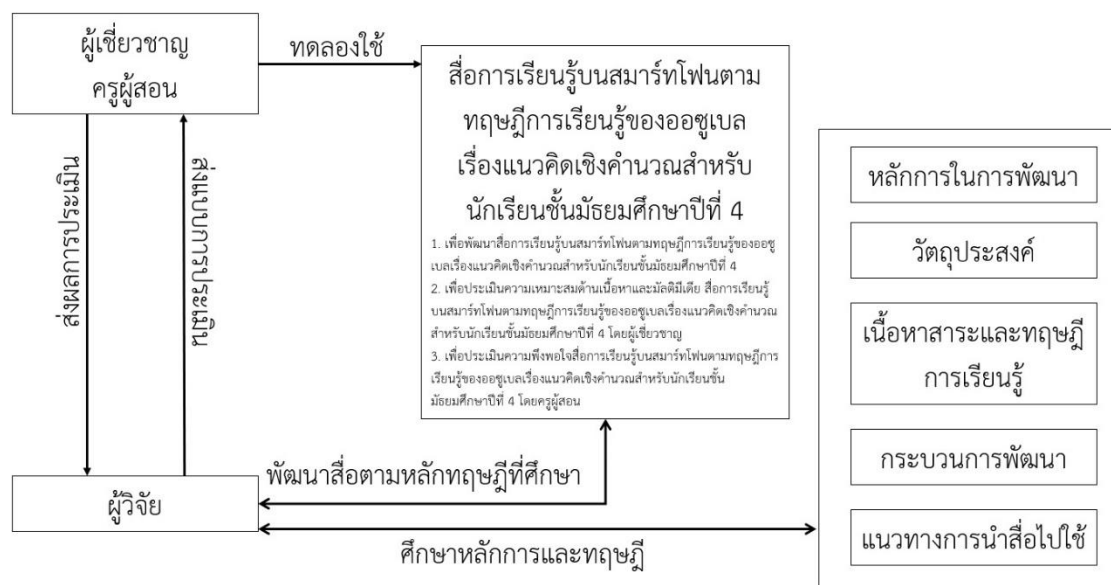
เบญจมาศ พึ่งน้ำ และอัมพร วัจนะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองบนสมาร์ตโฟน วิทยาลัยการคานวณ เรื่องแนวคิดเชิงคานวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตกรพรมวิทยาคาร จังหวัดจันทบุรี พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2565) กล่าวว่า เทคโนโลยีเคลื่อนที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของการเรียนรู้ที่แต่ละบุคคล สังเกตได้จากการที่เทคโนโลยีเคลื่อนที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และอย่างกว้างขวาง ทำให้บุคคลสามารถรับรู้ข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Live long learning) บนพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไม่จำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเชลเรื่องแนวคิดเชิงคานวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีกรอบแนวคิดในการพัฒนาดังนี้

- 1) หลักการในการพัฒนา 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระและทฤษฎีการเรียนรู้
- 4) กระบวนการพัฒนา 5) แนวทางการนำไปใช้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อและเนื้อหาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและพัฒนาเนื้อหาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเชเบล หลักคิดของทฤษฎีนี้คือทำให้นักเรียนสามารถจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาและสรุปเนื้อหาที่เรียนได้ด้วยตนเอง มีการใช้สี เสียงและตกแต่งรูปภาพเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้มากขึ้น ในกระบวนการนี้เป็นส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะความคิดรวบยอด การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ สามารถแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (ประภาศรี ขวัญโอ, 2556; Ausubel, 1963)

1.1 การจัด เรียบเรียง ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการให้เรียนรู้ ออกเป็นหมวดหมู่

1.2 นำเสนอกรอบ หลักการกว้าง ๆ ก่อนที่จะให้เรียนรู้ในเรื่องใหม่

1.3 แบ่งบทเรียนเป็นหัวข้อที่สำคัญ และบอกให้ทราบเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญ

2. ประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและด้านมัลติมีเดียโดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบโดยหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามประเมินความเหมาะสม มีค่าความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.68-1.00

3. ประเมินความพึงพอใจสื่อโดยครูผู้สอน ตรวจสอบโดยหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล

4.1 กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive sampling)

4.1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านมัลติมีเดีย จำนวน 5 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนทางด้านคอมพิวเตอร์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

4.1.2 ครูผู้สอน จำนวน 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนทางด้านคอมพิวเตอร์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

4.2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

4.2.1 ชี้แจงคำอธิบายเกี่ยวกับแบบสอบถามความเหมาะสมและความพึงพอใจให้กับผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนทราบถึงหลักการและเหตุผลในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

4.2.2 ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนได้ทดลองในการใช้งานสื่อ เมื่อผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนได้ทดลองใช้สื่อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนทำแบบประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินความเหมาะสมและความพึงพอใจ มีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (คณิตกร จีกระโทก, 2566)

4.51 – 5.00 แปลว่า เหมาะสมมากที่สุด/พึงพอใจมากที่สุด

3.51 – 4.50 แปลว่า เหมาะสมมาก/พึงพอใจมาก

2.51 – 3.50 แปลว่า เหมาะสมปานกลาง/พึงพอใจปานกลาง

1.51 – 2.50 แปลว่า เหมาะสมน้อย/พึงพอใจน้อย

1.00 – 1.50 แปลว่า เหมาะสมน้อยที่สุด/พึงพอใจน้อยที่สุด

5. สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกได้ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 สื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาพที่ 1 แสดงหน้าหลักและการเข้าสู่เนื้อหา

ภาพที่ 2 แสดงหน้าเริ่มต้นสำหรับแบบทดสอบและเกม

ด้านที่ 2 การประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดียสื่อการเรียนรู้บน
สมาร์ทโฟน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออบูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย สื่อการเรียนรู้บน
สมาร์ทโฟน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออบูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	รายการ	ความเหมาะสม			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านประสิทธิภาพการทำงาน					
1	ความสามารถของระบบช่วยเหลือผู้เรียน	3.60	0.55	มาก	2
2	ความสามารถของบทเรียนในขั้นตอนการสร้างความสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด	1
3	ความสามารถของบทเรียนในขั้นตอนการให้เนื้อหาสาระ	4.60	0.55	มากที่สุด	1
4	ความสามารถของบทเรียนในขั้นตอนการประยุกต์ใช้	3.40	0.55	มาก	3
5	ความสามารถของบทเรียนในขั้นตอนการประเมินผล บทเรียน	4.00	0.71	มาก	4
ภาพรวมด้านประสิทธิภาพการทำงาน		3.95	0.11	มาก	
ด้านการทดสอบการทำงานของโปรแกรม					
1	ความง่ายในการติดตั้งบทเรียน	4.00	0.00	มาก	4
2	ความง่ายในการใช้บทเรียน	4.20	0.45	มาก	3
3	ความเร็วในการทำงานของบทเรียน	3.40	0.55	มาก	6
4	ความเร็วในการนำเสนอภาพกราฟิก	3.60	0.55	มาก	5
5	ความถูกต้องในการทำงานของโปรแกรมบทเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	1
6	ความถูกต้องของระบบการจัดการบทเรียน	4.40	0.55	มาก	2
7	ความถูกต้องของระบบการรายงานผลการเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	1
8	ความถูกต้องของระบบการช่วยเหลือผู้เรียน	3.40	0.55	มาก	6
ภาพรวมด้านการทดสอบการทำงานของโปรแกรม		4.08	0.19	มาก	
ด้านเนื้อหา					
1	มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	1
2	ความถูกต้องของเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด	1
3	ความถูกต้องในการลำดับ และการเชื่อมโยงเนื้อหาได้ อย่างเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด	1
4	เนื้อหาเหมาะกับการนำเสนอ	3.80	0.45	มาก	3
5	ความชัดเจนในการอธิบาย	3.60	0.55	มาก	4
6	การสรุปเนื้อหาได้ชัดเจน	4.00	0.71	มาก	2
ภาพรวมด้านเนื้อหา		4.20	0.88	มาก	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ความเหมาะสม			
		$\bar{X}$	S	แปลผล	ลำดับ
ด้านการทดสอบการใช้งาน					
1	ความเหมาะสมของภาพพื้นหลัง	3.80	0.45	มาก	5
2	ความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ	4.20	0.45	มาก	3
3	ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษรที่น่าเสนอ	4.20	0.45	มาก	3
4	ความเหมาะสมของการใช้รูปแบบตัวอักษร	4.40	0.55	มาก	2
5	ความเหมาะสมของการใช้สีโดยภาพรวม	4.20	0.45	มาก	3
6	ความเหมาะสมของภาพนิ่ง	4.00	0.00	มาก	4
7	ความเหมาะสมของภาพเคลื่อนไหว	4.40	0.55	มาก	2
8	ความเหมาะสมของเสียง	4.40	0.55	มาก	2
9	ความเหมาะสมของคำแนะนำในการใช้บทเรียน	4.40	0.55	มาก	2
10	ความเหมาะสมของการปฏิสัมพันธ์ในบทเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	1
ภาพรวมด้านการทดสอบการใช้งาน		4.28	0.16	มาก	
ภาพรวมของทุกด้าน		4.13	0.16	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย สื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{X}= 4.20$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประสิทธิภาพการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{X}= 3.95$) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถของบทเรียนในขั้นตอนการสร้างความสนใจ และความสามารถของบทเรียนในขั้นตอน การให้เนื้อหาสาระ ($\bar{X}= 4.60$ และ 4.60 ตามลำดับ) ด้านการทดสอบการทำงานของโปรแกรม ภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}= 4.08$) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความถูกต้องในการทำงานของโปรแกรม บทเรียน และความถูกต้องของระบบการรายงานผลการเรียน ($\bar{X}= 4.80$ และ 4.80 ตามลำดับ) ด้านเนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{X}= 4.20$) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ความถูกต้องของเนื้อหา และความถูกต้องในการลำดับ และการเชื่อมโยงเนื้อหาได้อย่าง เหมาะสม ($\bar{X}= 4.60$, 4.60 และ 4.60 ตามลำดับ) ด้านการทดสอบการใช้งาน ภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{X}= 4.28$) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเหมาะสมของการปฏิสัมพันธ์ในบทเรียน ($\bar{X}= 4.80$)

ด้านที่ 3 การประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้บนสมาร์ตโฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูผู้สอน แสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ
ออบูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูผู้สอน

ข้อที่	รายการ	พึงพอใจ			
		$\bar{X}$	S	แปลผล	ลำดับ
ด้านเนื้อหา					
1	มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.33	0.58	มาก	3
2	ความถูกต้องของเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด	2
3	ตัวอย่างที่ใช้อธิบายสอดคล้องกับบทเรียน	3.33	0.58	มาก	
4	ความถูกต้องในการลำดับ และการเชื่อมโยงเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม	4.00	0.00	มาก	4
5	ความสอดคล้องของเนื้อหาในแต่ละบท	4.00	1.00	มาก	4
6	เนื้อหาเหมาะกับการนำเสนอ	3.67	1.15	มาก	5
7	ความชัดเจนในการอธิบาย	4.00	1.00	มาก	4
8	สามารถศึกษาเนื้อหาซ้ำได้ตลอดเวลาหากไม่เข้าใจ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
9	การสรุปเนื้อหาได้ชัดเจน	4.33	0.58	มาก	3
ภาพรวมด้านเนื้อหา		4.15	0.41	มาก	
ด้านภาษา ภาพ และเสียง					
1	ความถูกต้องของภาษา	4.00	1.00	มาก	2
2	ตัวอักษรมีความสวยงาม อ่านง่าย	4.67	0.58	มากที่สุด	1
3	ความถูกต้องของภาพที่นำมาใช้	4.00	1.00	มาก	2
4	ภาพที่นำมาใช้ชัดเจน	4.00	1.00	มาก	2
5	เสียงที่นำมาใช้มีความชัดเจน	4.00	1.00	มาก	2
6	การออกแบบหน้าจอมีความเหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด	1
7	ความสอดคล้องของภาพ เสียง และคำบรรยาย	4.00	1.00	มาก	2
ภาพรวมด้านภาษา ภาพ และเสียง		4.19	0.21	มาก	
ด้านเวลา					
1	ใช้เวลาในเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	4.33	0.58	มาก	2
2	คำบรรยายมีเวลาในการแสดงที่เหมาะสม	4.33	0.58	มาก	2
3	ความเหมาะสมในการใช้เวลากับสื่อนวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด	1
ภาพรวมด้านเวลา		4.56	0.33	มากที่สุด	
ด้านการกระตุ้นการเรียนรู้					
1	สื่อนวัตกรรมที่นำมาช่วยให้มีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.00	1.00	มาก	3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ความเหมาะสม			
		$\bar{X}$	S	แปลผล	ลำดับ
2	กิจกรรมการเรียนการสอนในสื่อนวัตกรรมช่วยให้เข้าใจบทเรียน	4.33	0.58	มาก	2
3	สามารถทบทวนเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไประหว่างเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	1
4	ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง	4.33	0.58	มาก	2
5	ทราบผลความสำเร็จและความก้าวหน้า	4.33	0.58	มาก	2
	ภาพรวมด้านการกระตุ้นการเรียนรู้	4.40	0.36	มาก	
	ภาพรวมของทุกด้าน	4.26	0.36	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้นบนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.26) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 4.15) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สามารถศึกษาเนื้อหาเข้าใจได้ตลอดเวลาหากไม่เข้าใจ ($\bar{X}$ = 5.00) ด้านภาษา ภาพ และเสียง ภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 4.19) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ตัวอักษรมีความสวยงาม อ่านง่าย และการออกแบบหน้าจอมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.67 และ 4.67 ตามลำดับ) ด้านเวลา ภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเหมาะสมในการใช้เวลากับสื่อนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 5.00) ด้านการกระตุ้นการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 4.40) ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สามารถทบทวนเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไประหว่างเรียน ($\bar{X}$ = 5.00)

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ได้แยกการอภิปรายผลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้นบนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการพัฒนาสื่อให้มีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของเด็กในยุคที่ต้องใช้สมาร์โฟนเพื่อช่วยในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศร จักรโทก และคณะ (2562) กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาระบบเพื่อช่วยอำนวยความสะดวก และทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ในทุกเวลา จะเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลในแต่ละส่วนอย่างชัดเจน เมื่อมีระบบดีจะทำให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกในการรับบริการ

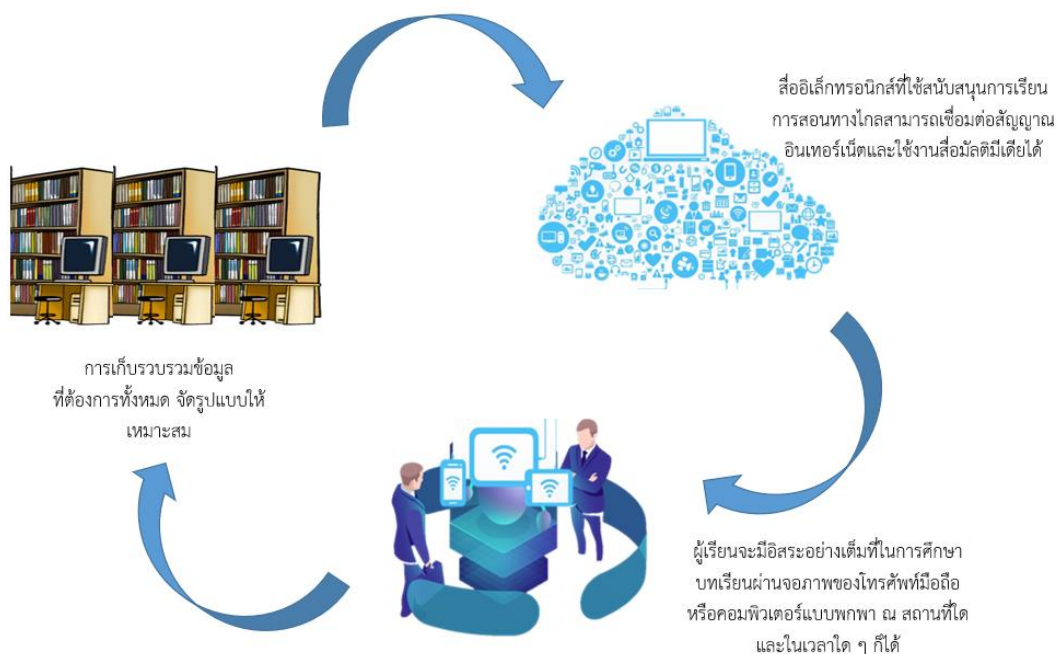
ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาและมัลติมีเดีย สื่อการเรียนรู้นบนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก เนื่องด้วยสื่อการเรียนรู้ได้มีการพัฒนาอย่างละเอียดในทุกขั้นตอนและได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการปรับแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ เกษะบุตร (2563) สื่อการเรียนการสอนหากได้รับการออกแบบที่เหมาะสมและเป็นระบบ จะเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้จัด

กิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ซึ่งการเรียนการสอนโดยใช้โมบายเลิร์นนิ่ง ยังเป็นอีกรูปแบบของห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เพราะผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอนอกห้องเรียนหรือจากที่บ้านยังสามารถสร้างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันได้อีกทางหนึ่ง ซึ่ง อาซลิน่า (Azlina, 2010) ได้กล่าวไว้ว่า “การที่มีเพื่อนคอยช่วยเหลือเวลาเกิดปัญหาการเรียนจะช่วยลดปัญหาผู้เรียนไม่ยอมส่งการบ้านได้ เนื่องจากบางครั้งเกิดปัญหาแล้วผู้เรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง”

ส่วนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเชลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูผู้สอน ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนจะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Self-Learning) โดยสื่อจะเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ทุกที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรลี ฝ่าใต้และคณะ (2561) ที่พบว่า สื่อการเรียนการสอนมีการอธิบาย เนื้อหาเข้าใจง่าย เนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน จะเป็นอีกส่วนที่ช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงวงจรการพัฒนาสื่อรูปแบบสมาร์ตโฟนจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าในอนาคตรูปแบบของสื่อการเรียนการสอนจะมีการพัฒนาเป็นรูปแบบ “ดิจิทัล ทรานส์ฟอร์เมชัน (Digital Transformation)” โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นแกนกลางในการบริหารขับเคลื่อน วิเคราะห์ ออกแบบพัฒนา การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้พร้อมก้าวเข้าสู่โลกดิจิทัล ผู้เรียนสามารถค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน มีการประมวลผลข้อมูล ที่จัดเก็บไว้เป็นสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ

สรุป

สื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ได้สื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
2. การประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและมัลติมีเดียสำหรับสื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก
3. การประเมินความพึงพอใจพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก

ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนจำเป็นต้องคำนึงถึงระบบการแสดงผลที่ผู้พัฒนาจะต้องมีการกำหนด เนื่องด้วยในปัจจุบันการใช้สมาร์โฟนมีขนาดหน้าจอการแสดงผลที่หลากหลายเป็นเหตุจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้พัฒนาจะต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบ เพื่อให้สามารถใช้งานสื่อการเรียนการสอนผ่านสมาร์โฟนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการนำทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลไปพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อในรายวิชาทางด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นเพราะหลักการของอซูเบล เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้จัดหมวดหมู่ของเนื้อหา สรุปเนื้อหาที่เรียนได้ด้วยตนเอง จะเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะความคิดรวบยอด การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์

1.2 การใช้สื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน รวมถึงความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้สามารถใช้สื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้บนสมาร์โฟนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของอซูเบลเรื่องแนวคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนควรให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้มากขึ้น และอาจต้องกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมโดยใช้สื่อเพื่อให้ตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การนำสมาร์โฟนไปใช้ในการสอนควรมีการเตรียมบุคลากรในการควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชั้นเรียนและคอยให้คำแนะนำในการใช้สมาร์โฟนแก่ผู้เรียนที่ไม่มีความชำนาญ พร้อมทั้งควรจัดสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและสามารถควบคุมการเรียนได้

2.2 ควรนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในห้องเรียนจริงเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลในสถานการณ์จริงเพื่อให้ได้ข้อค้นพบในต่อไป

2.3 ควรศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของออบุเบลเพื่อใช้เสริมในการพัฒนาสื่อการเรียนในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกวลี ผาใต้, พิเชษฐ์ จันทร์ปุม, และอภิวัฒน์ วัฒนะสุระ. (2561). สื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีมิติเสมือนจริง เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษสัตว์โลกน่ารู้. *วารสารโครงการวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 4(1), 23-28.

คณิศร จักรโทก. (2564). *การพัฒนาและผลิตสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

คณิศร จักรโทก, ปณวรรต คงธนกุลบวร, และพิชญ ชัยจิตวณิชกุล. (2566). เกมเพื่อการศึกษาโดยใช้รูปแบบการสอนแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ผจญภัยไปกับหุ่นน้อยในการกิจสำรวจระบบสุริยะ โดยใช้แพลตฟอร์ม Roblox. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 6 (RUSCON6)*. 27-28 เมษายน 2566. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา. 596-603.

คณิศร จักรโทก, พันธวัฒน์ ถ่องตะคุ, และอนชิต จำปามูล. (2562). ระบบภาษามือไทยในชีวิตประจำวัน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(1), 101-113.

เบญจมาศ พึ่งน้ำ และอัมพร วัจนะ. (2563). ผลการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองบนสมาร์ตโฟนวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง แนวคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตกรมวิทยาคาร จังหวัดจันทบุรี. *การประชุมวิชาการระดับชาติวิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 7 (NMCCON 2020)*. 23 พฤษภาคม 2563. วิทยาลัยนครราชสีมา. 185-194.

ประภาศรี ช่วยโอ. (2556). *ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1*. (การปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัฒนา ศิริกุลพิพัฒน์, พงศ์ศิษฎ์ ไทยสีหราช, อมรมาศ คงธรรม, และพรศรียมก. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านอุปกรณ์ไร้สายแบบพกพาสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 16(21), 1-17.

ภาสกร เรืองรอง และมะยุรีย์ พิทยาเสนีย์. (2563). แนวคิดเชิงคำนวณร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ Coding เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 11(1), 1-16.

- สุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้เทคโนโลยีเคลื่อนที่เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุควิถีใหม่. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 21(3), 73–88.
- สุรตนา เหล่าไชย, ปภาวี รัตนธรรม, และอดิศักดิ์ พลະสาร. (2561). การศึกษาพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของนักศึกษาสาธารณสุขชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (ปริญญานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อภิสิทธิ์ เถาเยบุตร. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้านโดยใช้โมบายเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (ปริญญาการศึกษาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Ausubel, David P. (1963). *The Psychology of Meaningful Verbal Learning: An Introduction to School Learning*. New York: Grune & Stration.
- Azlina, N. N. (2010). CETLs: Supporting collaborative activities among students and teachers through the use of think-pair-share techniques. *International Journal of Computer Science Issues (IJCSI)*, 7(5), 18-29.
- Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1), 91–96.
- Doyumgaç, I., Tanhan, A., & Kiymaz, M. S. (2021). Understanding the most important facilitators and barriers for online education during COVID-19 through online photovoice methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166–190.
- Hoofman, J., & Secord, E. (2021). The effect of COVID-19 on education. *Pediatric Clinics*, 68(5), 1071–1079.
- Lockee, B. B. (2021). Online education in the post-COVID era. *Nature Electronics*, 4(1), 5–6.
- Muthuprasad, T., Aiswarya, S., Aditya, K., & Jha, G. K. (2021). Students' perception and preference for online education in India during COVID-19 pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, 3(1), 100101.
- Sharon, K., & Caroline, M. (2022). *A Model for Motivation-Driven Assignment Design*. Retrieved August 12, 2022, from <https://www.igi-global.com/chapter/a-model-for-motivation-driven-assignment-design/304706>.

นิเวศวิทยาสังคม: การจัดการทรัพยากรร่วมชุมชนห้วยหาน

อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

SOCIAL ECOLOGY: COMMON-POOL RESOURCE HOU HAN COMMUNITY WIENGKAEN, CHIANG RAI

อดิศร ภูสาระ

Adisorn Pusara

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty Humanities and Social sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail: adisornpusara53@gmail.com

Received June 21, 2023; Revised August 9, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง นิเวศวิทยาสังคม: การจัดการทรัพยากรร่วมชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคม อธิบายการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยหาน จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล การพิจารณาคุณภาพงานวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. แบบจำลองนิเวศวิทยาสังคมกับการจัดการทรัพยากรร่วมแบ่งเป็น 4 ระดับคือ 1) ระดับบุคคล คือ ความเคารพยำเกรงต่อเทพผู้คุ้มครองทรัพยากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างพอเพียง 2) ระดับองค์กร คือ จิตสำนึกของความพอเพียง การใช้สิทธิชุมชน การสอดส่องดูแลทรัพยากร 3) ระดับชุมชน คือ ค่านิยมในการทำงานร่วมกันของราษฎรในชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน 4) ระดับนโยบาย คือ นโยบายระดับชุมชนโดยให้สิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเฉพาะราษฎรในชุมชน การบังคับใช้ กฎระเบียบของชุมชนและกฎหมายของรัฐ และ 2. การจัดการทรัพยากรร่วม ได้แก่ 1) สิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเฉพาะราษฎรในชุมชน ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการชุมชน 2) การใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง เกิดความสมดุลระหว่างอัตราการใช้ของทรัพยากรกับการใช้ประโยชน์ 3) กิจกรรมประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง 4) กฎระเบียบที่ประกอบสร้างจากวิถีบรรพบุรุษ การกีดกันการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากบุคคลภายนอก และการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ 5) ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน และความสะดวกในการขนส่งสินค้าจากภายนอกชุมชน และ 6) การมีอิสระในการปฏิเสธโครงการที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อราษฎรในชุมชน

คำสำคัญ: นิเวศวิทยาสังคม, การจัดการทรัพยากรร่วม, กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง, ชุมชนม้ง

Abstract

The research on social ecology common-pool resource management of Houi Han community, Wieng Kaen district, Chiang Rai province was a case study qualitative research with a purpose to build social ecology model for explanation of common-pool resource management of Houi Han community, Wieng Kaen district, Chiang Rai province. The important key-informants were 13 community leaders together with house group leaders and village committee. The research instrument was interview form whereas the information were analyzed by data classification and triangulation method.

The research results were found as follows; 1. The social ecology of the Houi Han community was inheriting of wisdom and application to a new way of life in order to make proper use of common-pool resources social ecology model with common-pool resource management that was divided into 4 level; 1) Personal level was respect to resource guardian deity ,sufficient utilization of resource and non-violation of resource usage rules; 2) Organization level was conscience of sufficient, community rights, investigate of common-pool resource; 3) Community level was collaborative values, community strength ,and 4) Policy level was formulation of policies at the community level for the right to utilize resources only for the people in the community, regulations and state law. and 2. Common-pool resource management were; 1) Utilization for consumption in community under the control of the village committee; 2) Sufficiency utilization strike a balance between the rate of resource utilization and utilization; 3) Traditional activities of the Hmong ethnic group caused by personal and community belief; 4) Community regulations created from ancestral ways, deprivation of exploitation and state law; 5) Self-reliance ability of community ,the convenience of transporting goods for consumption from outside the community and 6) Freedom to refuse external project that did not benefit the people in the community.

Keywords: Social ecology, Common-pool resource management, Hmong ethnic group, Hmong community

บทนำ

นิเวศวิทยาสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากสำนักชิคาโก (The Chicago School) เพื่อการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยเป็นการศึกษาที่มีรากฐานมาจากการใช้กระบวนการค้นร่วมกันของการศึกษาด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนทางสังคมที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมให้ตอบสนองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน (Lee Harvey,

2022) ทรัพยากรร่วมเป็นทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นทรัพยากรสาธารณะที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยใช้ระบบความรู้ท้องถิ่น (Indigenous Knowledge System) มีการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์เกิดระบบความคิด ระบบคุณค่า และระบบศีลธรรม แสดงออกผ่านการจัดองค์การ และการจัดการเชิงระบบ เกิดกิจกรรมการดำรงชีวิตเชื่อมโยงกับบริบท และเงื่อนไขของธรรมชาติในระบบนิเวศ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

บทความวิจัยชิ้นนี้นำเสนอแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคมในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน หมู่ 9 ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีจำนวนประชากรประมาณ 2,700 คน 367 ครัวเรือน แบ่งการปกครองเป็นกลุ่มบ้าน จำนวน 9 กลุ่ม/บ้าน ราษฎรทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีวิถีชีวิตพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนใช้กระบวนการทางสังคม ขับเคลื่อนวิถีชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยใช้วิธีการจัดการทรัพยากรร่วมเพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของราษฎรในชุมชนอย่างยั่งยืน อันเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างยั่งยืนภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้สิทธิชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคม อธิบายการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของนิเวศวิทยาสังคม

ลี ฮาร์วี (Lee Harvey, 2022) ให้ความหมายของนิเวศวิทยาสังคมว่า นิเวศวิทยาสังคมคือ การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากสำนักชิคาโก (The Chicago School) เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ภายในบริบททางสังคม สถาบันและวัฒนธรรมของความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบสร้างความเป็นอยู่ที่ดีสนับสนุนมุมมองเชิงสร้างสรรค์ และเสริมสร้างศักยภาพในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคม

มารีนา ฟิชเชอร์ โควาลกี (Marina Fischer-Kowalski, 2015) ให้ความหมายของนิเวศวิทยาสังคมว่าเป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการที่มีพลวัตสูงอันมีรากฐานมาจากการใช้กระบวนการทัศน์ร่วมกันของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งกระบวนการทัศน์ร่วมนี้คือระบบสังคมและธรรมชาติของมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์กัน มีวิวัฒนาการร่วมกัน นิเวศวิทยาสังคมจึงเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนทางสังคม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ นำเสนอถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในอดีตและปัจจุบันเพื่อพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

ในขณะที่ไซร์ตัน เจริญสินโอฬาร (2561) กล่าวถึงทฤษฎีว่าด้วยปฏิบัติการทางสังคมของปิแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยดูการทำงานของสังคมผ่านภาษาภาคปฏิบัติการทางสังคมเป็นตัวประสานโครงสร้างทางสังคมกับการรับรู้ของปัจเจกบุคคลเข้าด้วยกัน การกระทำของคนในสังคมมีลักษณะทั้ง (1) ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทาง

สังคม วัฒนธรรม (Being structured) เช่น ระเบียบ กฎเกณฑ์สังคม กฎหมาย และ (2) มีอิสระในการกำหนดการกระทำของตัวเองในสังคมระดับหนึ่ง (Structuring) การกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมขึ้นกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นมีชีวิตอยู่หรือขึ้นกับพื้นที่ทางสังคม (Social space) ของผู้นั้น

โดยสรุปแล้วนิเวศวิทยาสังคมเป็นการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมนุษย์กำหนดพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสามารถดำรงอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม รวมทั้งการจัดการสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่ตอบสนองการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

การจัดการทรัพยากรร่วม

ทรัพยากรร่วม (Common pool resource) หมายถึง ทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไป เช่น ป่าไม้หรือสัตว์น้ำ หากมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะสามารถฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านี้ให้กลับมาคงเดิมได้ การจัดการทรัพยากรร่วมเป็นแนวคิดของ Elinor Ostrom นักเศรษฐศาสตร์ผู้ได้รับรางวัลโนเบลด้วย การใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ อธิบายถึงการให้สิทธิชุมชนกำหนดข้อตกลงของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และกีดกันผู้ที่อยู่นอกกลุ่มให้เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น ผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์จะต้องเป็นผู้ดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน การจัดการทรัพยากรร่วมจึงต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความตระหนักถึงสิทธิชุมชนเพื่อสร้างกฎ กติกาสำหรับการจัดการทรัพยากรร่วมกัน (อดิสร ภูสาระ และสุมาลินี สาดสง่า, 2564)

การกำหนดตัวชี้วัดการจัดการทรัพยากรร่วมของงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเพื่อปรับใช้กับบริบทของการศึกษาตามวิธีการนิเวศวิทยาสังคมซึ่งพบตัวชี้วัดที่วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ได้กำหนดตัวชี้วัดที่สามารถนำมาเป็นแนวทางสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ชุมชนได้มีการจัดตั้งกฎ กติกา การรวมกลุ่ม และการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อการดำรงชีพ การพึ่งพาอาศัย และการอนุรักษ์ โดยสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างทั่วถึง และชุมชนมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด คุ่มค่า โดยคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศโดยใช้วิธีการประเมินจากการประยุกต์ใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ของชุมชนเพียงพอกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนหรือไม่ และการพิจารณาจากการที่ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้มีประสิทธิภาพเพียงไร

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ชุมชนมีกิจกรรม โครงการ หรือประเพณีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน อันเป็นการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่กับชุมชนตลอดไป รวมทั้งการประกอบกิจกรรม/อาชีพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ชุมชนได้มีการจัดระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการใช้และการเข้าถึง

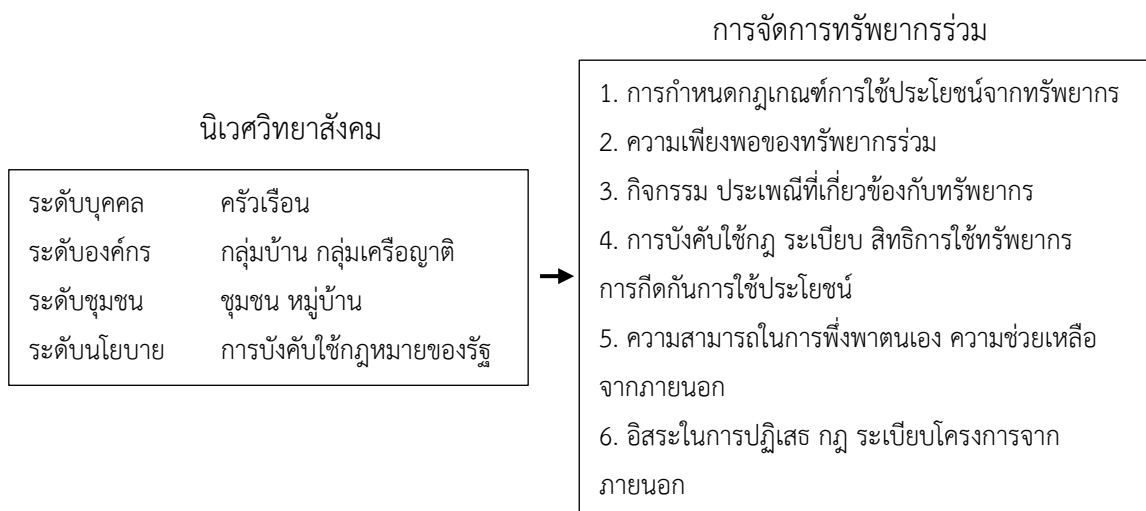

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบเกี่ยวกับบทลงโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิด รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการกำหนดดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วม ความเพียงพอของทรัพยากรร่วมกับการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน กิจกรรมหรือประเพณีที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรร่วม การจัดการบังคับใช้กฎ ระเบียบการใช้และการเข้าถึงทรัพยากรร่วม ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน และความสามารถในการปฏิเสธโครงการจัดการทรัพยากรร่วมจากภายนอกชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดนิเวศวิทยาสังคมกับการจัดการทรัพยากรร่วมด้วยวิธีการของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบความคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือ ชุมชนห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน ประกอบด้วย 1) หัวหน้ากลุ่มบ้านในหมู่บ้านห้วยหาน 9 กลุ่มบ้าน จำนวน 9 คน 2) กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน และ 3) กำนันตำบลปอ (ผู้ใหญ่บ้านห้วยหาน) อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ที่สร้างตามแนวคิดฮาร์มาส อัลฮาซวีและฟาติมา กังเน็ม (Hamzah Alghzawi and Fatima Ghanem, 2021) ได้เรียบเรียงแบบจำลองทางนิเวศวิทยาสังคมออกเป็นลำดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal) แสดงถึงเครือข่ายทางสังคมของแต่ละบุคคล การสนับสนุนทางสังคม ครอบครัว กลุ่มงาน เพื่อน และเพื่อนบ้าน

ระดับที่ 2 ระดับองค์กร (Organizational) ประกอบด้วยลักษณะองค์กรของสถาบันทางสังคม วัฒนธรรมและโครงสร้างองค์กร รูปแบบการบริหารจัดการ การเสริมสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาแนวร่วม กฎ ระเบียบ นโยบายโครงสร้างที่จำกัดหรือส่งเสริมกิจกรรม

ระดับที่ 3 ระดับชุมชน (Community) ประกอบด้วยทรัพยากรชุมชน ละแวกบ้าน การให้บริการทางสังคม วิถีปฏิบัติ บรรทัดฐานหรือระเบียบของชุมชน

ระดับที่ 4 ระดับนโยบาย (Public policy) ประกอบด้วยนโยบายและกฎหมายที่กำหนดหรือสนับสนุนการปฏิบัติ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่า IOC ของทุกข้อคำถามมากกว่า 0.6 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาคสนามพร้อมบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกการสัมภาษณ์ และหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะสรุปประเด็นสำคัญพร้อมวางแผนสำหรับการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปว่าควรให้ความสนใจในประเด็นใด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล (Typological analysis) โดยผู้วิจัยจะแยกแยะความแตกต่างและความคล้ายคลึงของข้อมูล พิจารณาการเรียงลำดับสอดคล้องกับประเด็นหลักของข้อมูล และการแปลความหมายของข้อมูล การเชื่อมความสัมพันธ์กับประเด็นหลักข้อมูล

3. การพิจารณาคุณภาพงานวิจัยโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) จากผู้เชี่ยวชาญด้วยแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ตรวจสอบกับกำนันตำบลปอ (ผู้ใหญ่บ้านห้วยหาน) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นิเวศวิทยาสังคม: การจัดการทรัพยากรร่วมชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคม อธิบายการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

แบบจำลองนิเวศวิทยาสังคมกับการจัดการทรัพยากรร่วม แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคล ความเคารพยำเกรงต่อเทพผู้คุ้มครองทรัพยากรนั้น
2. ระดับองค์กร จิตสำนึกของความพอเพียง การสวดสวดดูแลทรัพยากรร่วม
3. ระดับชุมชน ค่านิยมในการทำงานร่วมกันในชุมชน
4. ระดับนโยบาย กฎ ระเบียบของชุมชน และกฎหมายของรัฐ

การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย มี 6 วิธีการ
ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน และการกีดกันการใช้ประโยชน์ของราษฎรต่างชุมชน
2. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมอย่างพอเพียง
3. กิจกรรมประเพณีการใช้ประโยชน์เกิดจากความเชื่อส่วนบุคคลและชุมชน
4. การกำหนดกฎ กติกาของชุมชน และการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ
5. ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง
6. ความมีอิสระในการปฏิเสธโครงการจากภายนอกชุมชน จากดุลยพินิจของผู้นำชุมชนที่ถือผลประโยชน์ของราษฎรเป็นหลัก

อภิปรายผล

1. แบบจำลองนิเวศวิทยาสังคม จากผลการวิจัยสามารถสร้างแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคมกับการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย แบ่งออกได้ 4 ระดับ
ดังนี้

1.1 ระดับบุคคล (individual level) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพยำเกรงเทพผู้คุ้มครองทรัพยากรนั้น ด้วยการทำพิธีกรรมก่อนการเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง และการไม่ละเมิดกฎเกณฑ์การเข้าใช้ทรัพยากร เช่น การตัดต้นไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในน้ำ ซึ่งผู้ละเมิดจะถูกเทพผู้คุ้มครองทรัพยากรลงโทษ ตั้งแต่การเกิดอุบัติเหตุ เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต ดังที่ พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวัสดิ์ (2558) พบว่า วัตถุทางชาติพันธุ์และศาสนา (ethnographic and religious materials) และภูมิปัญญาพื้นบ้าน (indigenous knowledge) เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมของทุกคนเฝ้าในชุมชนของเผ่ามีแบบแผนความเชื่อคล้ายคลึงกัน เพราะมีพื้นฐานความเชื่อก็คือ การให้ความเคารพในธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกในพิธีกรรม คำสอน ข้อห้าม และข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ประเพณี และงานฉลองในเทศกาลสำคัญ ซึ่งสัมพันธ์กับธรรมชาติบนฐานของธาตุสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ สิ่งปรากฏให้เห็นถึงการนับถือผี ได้แก่ ผีเจ้าที่ และผีต่าง ๆ ที่สิ่งสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา ลำห้วย ไร่ นา สวน และในหมู่บ้าน

1.2 ระดับองค์กร (organizational) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชนจิตสำนึกแห่งความเพียงพอ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้

เพื่อการอุปโภคและบริโภคตามความจำเป็น ไม่มีการเก็บสะสมหรือการนำผลผลิตจากทรัพยากรป่าไม้ ออกไปจำหน่ายนอกชุมชน ทำให้อัตราการงอกเงยของทรัพยากรป่าไม้เพียงพอต่อความต้องการ การใช้ประโยชน์ของราษฎรในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติน จันทร์สนธิมา และอรทัย อินตะไชยวงศ์ (2559) ที่พบว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน การมองวิถีชีวิต มองทุกมิติ ทุกคน จึงอยู่กับป่าร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งสมดุลในด้านมิติเศรษฐกิจ คนกับป่าต้องสมดุลกัน การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรจากป่าพอเหมาะพอควร

1.3 ระดับชุมชน (community) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน จากงานวิจัยพบว่าราษฎรในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกกิจกรรม แม้ว่าผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้นจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง กับตน เช่น การซ่อมแซมระบบประปาภูเขา หรือการซ่อมแซมเส้นทางเข้าสู่พื้นที่ทำการเกษตรของ ราษฎรในกลุ่มบ้านอื่น แต่ราษฎรทุกครัวเรือนต้องส่งสมาชิกครัวเรือนละหนึ่งคนเข้าร่วมกิจกรรมอันเป็น การแสดงถึงค่านิยมของการทำงานร่วม ดังที่พบในงานวิจัยของจักรพงษ์ พวงงามชื่นและคณะ (2556) ที่พบว่า วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาการจัดการป่าชุมชน คือ การรวมพลัง การทำงานพัฒนาร่วมกัน โดยไม่ต้องใช้การบังคับ ความรักและห่วงแหน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดเชิงก้าวหน้า โดยการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาในชุมชน ต้องส่งผลดีต่อคนในรุ่นปัจจุบัน และคนในรุ่นอนาคต ประกอบกับการสร้างค่านิยมในการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดกระแสหลักของการบริหารจัดการ และการพัฒนาตามแบบกระแสวัฒนธรรมชุมชน

1.4 ระดับนโยบาย (policy) การใช้กฎระเบียบของชุมชนและกฎหมายของรัฐ การกำหนด นโยบายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมด้วยสิทธิชุมชนที่ชุมชนได้นิยามขึ้นเพื่อกำหนดให้ราษฎรใน ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมในชุมชน โดยสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมเป็น สิทธิเชิงซ้อนที่กำหนดให้ราษฎรในชุมชนไม่สามารถผูกขาดทรัพยากรร่วมในพื้นที่ป่าชุมชนและเป็น การใช้ประโยชน์เชิงซ้อนระหว่างชุมชน พื้นที่ต่อเนื่องกัน ดังที่ อานันท์ กาญจนพันธ์ (2562) กล่าวถึงวิธี คิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรโดยใช้สิทธิชุมชนว่าสิทธิในทรัพยากรไม่ จำเป็นต้องเป็นสิทธิผูกขาดเสมอไป หากแต่สามารถผสมผสานสิทธิประเภทต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นในการใช้ทรัพยากร เพราะในความเป็นจริงทางสังคมแล้วสิทธิต่าง ๆ นั้นสามารถทับซ้อนกันได้ (complexity of rights) เช่น ในพื้นที่ป่าของรัฐ รัฐก็อาจเปิดให้ชุมชนท้องถิ่น ที่เคยใช้ป่านั้นอยู่แล้วตามประเพณีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าได้ ด้วยการเปิดให้มีสิทธิใน การเข้าถึงและจัดการในรูปแบบของการจัดการร่วมกับรัฐ (co-management) ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่ง ของการจัดการเชิงซ้อนในพื้นที่เดียวกันของหลาย ๆ ฝ่าย ด้วยการใช้หลักการของสิทธิหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งสิทธิในความเป็นเจ้าของของรัฐ และสิทธิในการจัดการร่วมของชุมชนในรูปแบบของป่าชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ราษฎรในชุมชนห้วยหานทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งมีระบบการจัดการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การยุติความขัดแย้งทุกชนิดภายในชุมชนโดยมีกลุ่มเครือญาติตระกูลแซ่ของผู้กระทำผิดช่วยเหลือรับใช้ เยียวยาความเสียหายในการละเมิด

2. การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จากผลการวิจัยพบว่า

2.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วม เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในชุมชนและการกีดกันราษฎรต่างชุมชน โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเป็นการใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคภายในชุมชน ภายใต้กฎระเบียบการห้ามนำเข้าทรัพยากรจากป่าชุมชน ได้แก่ ผลไม้จากไม้ทุกชนิด พืชผัก ผลไม้จากป่า การตัดไม้เพื่อสร้างบ้านจะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้านในปริมาณที่เพียงพอต่อการก่อสร้างบ้านเรือนเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ภูสาระ (2565) ที่พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ใช้ทุนทางสังคมด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติโดยมีวิถีชีวิต ความเชื่อและความเกรงกลัวต่อเทพผู้คุ้มครองป่า ทำให้ไม่มีการนำเข้าทรัพยากรในพื้นที่ป่ามาใช้เกินความจำเป็น รวมถึงการดูแลรักษาป่าด้วยวิธีการของตนเองภายใต้ความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังพบว่าชุมชนห้วยหานใช้สิทธิชุมชนในการกีดกันบุคคลภายนอกชุมชน เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน และการขุดหาทองคำในลำห้วยที่กำหนดสิทธิเฉพาะราษฎรในชุมชนเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพเท่านั้น

2.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมอย่างพอเพียง เกิดจากการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ที่มีป่าไม้ และมีลำห้วยไหลผ่านประกอบกับความเคารพยำเกรงต่อเทพผู้คุ้มครองทรัพยากรทำให้ราษฎรในชุมชนใช้ทรัพยากรร่วมเพื่อการอุปโภคบริโภคเท่าที่จำเป็นไม่มีการเก็บหาเพื่อสะสมหรือจำหน่ายออกภายนอกชุมชน ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความองเงยของทรัพยากรกับความต้องการการใช้ประโยชน์ของราษฎร นอกจากนี้ความสะดวกในการคมนาคมติดต่อกับชุมชนภายนอกและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้มีการนำสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภควัสดุก่อสร้างที่มีราคาต่ำกว่าการตัดไม้ในพื้นที่ป่า รวมถึงการใช้แก๊สหุงต้มในเกือบทุกครัวเรือน ส่งผลให้การพึ่งพิงทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนลดลง นอกจากนี้การเคารพกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนของราษฎร ทั้งกฎเกณฑ์ที่ยึดถือกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และกฎเกณฑ์ที่ร่วมกันกำหนดภายหลังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ ดวงแสนพุด (2564) ที่พบว่า หมู่บ้านการเกษตรหรือชาวนา (Farm village) อยู่กันเป็นกลุ่ม (Clustered rural settlement) มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้าน มีความสัมพันธ์ ต่อกันแบบพี่น้อง นับถือกันแบบเครือญาติ มีการดำรงชีวิตโดยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชนอุปอบ เป็นเพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ประกอบกับประชาชนในหมู่บ้านมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมาตั้งแต่อดีต จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

2.3 กิจกรรมประเพณี การใช้ประโยชน์เกิดจากความเชื่อส่วนบุคคลและชุมชน เนื่องจากราษฎรชุมชนห้วยหานทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่มีวัฒนธรรมความเชื่อสืบทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมกัน เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยก็ได้ปรับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีให้สอดคล้องกับวิถีของคนไทย ดังที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) (2565) กล่าวว่าชุมชนบนพื้นที่สูงต้องเผชิญในแรงกดดันอย่างหนักในการพึ่งพาป่า เพื่อการยังชีพทั้งในเรื่องน้ำ อาหาร ยา และสมุนไพร ในขณะที่ดินที่ติดกับจากจากรัฐมากขึ้น ชุมชนบนที่สูงจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบการผลิตมาเป็นระบบการเกษตรที่ถาวรมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวชาวม้งในแทบทุกพื้นที่จึงมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ในทางเลวร้าย เช่น การใช้สารเคมีทำการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำอันเป็น

การสร้างมลภาวะแก่ชุมชนพื้นราบ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้นุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งปรับตัวด้านการจัดการที่ดิน ในลักษณะส่วนร่วมของชุมชน การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตมาเป็นสวนผลไม้ และที่สำคัญคือการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่ารอบชุมชน

2.4 การกำหนดกฎ กติกาของชุมชน และการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ กฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนห้วยห่าน ถูกประกอบสร้างจากวิถีชีวิต ความเชื่อ ข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่อสร้างอำนาจในการควบคุมและจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และชัยณรงค์ เครือนวน (2562) ที่พบว่าชุมชนสามารถอ้างอิงหลักสิทธิชุมชนเพื่อกำหนดกติกา หรือสร้างข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้ ดังนั้น หลักสิทธิชุมชนจึงไม่ใช่ความคิดในลักษณะคู่ตรงข้าม (binary opposition) และไม่ใช่ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) เพื่อลดทอนบทบาทของรัฐหรือทำให้ชุมชนมีอำนาจนำในกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังพบว่าผู้นำชุมชนห้วยห่าน เลือกวิธีการบังคับใช้กฎหมายรัฐกับผู้ละเมิดกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมที่สร้างความเสียหายต่อชุมชน เพื่อสร้างความยำเกรงต่อการละเมิด เนื่องจากการลงโทษด้วยกฎหมายรัฐ ผู้ละเมิดจะต้องเสียเวลา และเสียค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายรัฐ ราษฎรจึงยำเกรงหากผู้นำชุมชนเลือกใช้กฎหมายรัฐ มากกว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ภายในชุมชน

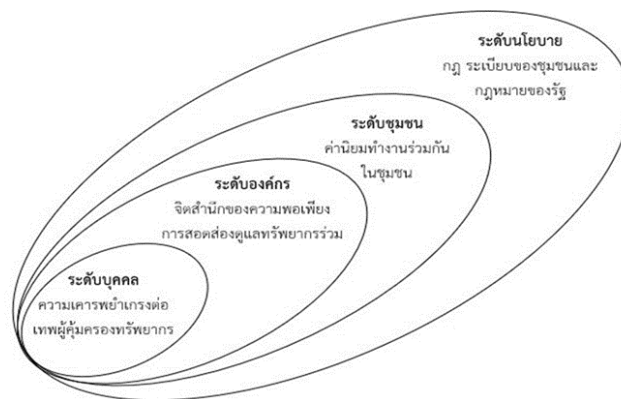
2.5 ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง เกิดจากวิถีชีวิตของราษฎรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่าและภูเขาสูง บรรพบุรุษต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อการดำรงชีวิต ตั้งแต่การเก็บของป่าเพื่อการบริโภค การก่อสร้างบ้านเรือน การใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรค รวมทั้งการทำการเกษตรภายใต้ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ สร้างสมภูมิปัญญาการพึ่งพิงธรรมชาติ การสร้างกฎเกณฑ์ ประเพณีเพื่อธำรงรักษาธรรมชาติ ทุกสิ่งประกอบสร้างให้เกิดภูมิปัญญาในการพึ่งพิงตนเอง นอกจากนี้ความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง การนำสินค้าอุปโภคบริโภคจากภายนอกชุมชนมาจำหน่าย ทำให้การพึ่งพิงทรัพยากรภายในชุมชนลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทิรา ครองศิริ (2557) ที่พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ของ มีองค์ประกอบสำคัญคือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ลูกหลานของตน ให้รู้ถึงประวัติความเป็นมา วิธีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพให้กับลูกหลานมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเองเหมือนตนในอดีต เมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐไม่ว่าจะเป็น การก่อสร้างเส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน การสร้างโรงเรียนและสถานอนามัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการเกษตรเพื่อยังชีพ เป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชนดีขึ้น ความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง ทำให้มีการนำสินค้าอุปโภคบริโภคเข้ามาจำหน่ายในชุมชน ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ราษฎรสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ และสะดวกกว่าการเก็บเกี่ยวทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน การพึ่งพิงทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนจึงลดน้อยลง และเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์กับราษฎรทั้งที่มีอัตรา การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนมากกว่าเมื่อครั้งดำรงชีวิตแบบการเกษตรเพื่อยังชีพ

3. ความมีอิสระในการปฏิเสธโครงการจากภายนอกชุมชน โดยที่ชุมชนห้วยหานได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามประกาศกระทรวงมหาดไทย มีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ดูแลความสงบสุขของราษฎร มีโครงการของรัฐเข้ามาพัฒนาชุมชนแต่โครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชนจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้นำชุมชน และด้วยจารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ต้องยอมรับอำนาจการตัดสินใจของผู้นำชุมชนและต้องร่วมกันดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนตามการตัดสินใจของผู้นำชุมชน หากปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน บุคคลหรือครัวเรือนจะถูกกลั่นแกล้งทางสังคมตามลำดับความร้ายแรงของการละเมิดนั้นดังแสดงในงานวิจัยของ อติศร ภูสาระ (2565) ที่พบว่า ชุมชนม้งใช้วิธีการลงโทษทางสังคมต่อสมาชิก หรือครัวเรือนที่ไม่ยอมรับกฎระเบียบของชุมชน และการจัดการข้อพิพาทตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามจารีตประเพณีม้ง การลงโทษทางสังคมจะมีตั้งแต่การไม่ให้ความช่วยเหลือ ไม่เชิญ ไม่รับเชิญในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จนถึงการตัดออกจากกลุ่มเครือญาติตระกูลแซ่ ทำให้บุคคลหรือครัวเรือนนั้นถูกโดดเดี่ยวในชุมชน ใช้ชีวิตอย่างยากลำบากภายใต้สภาวะแวดล้อมของชุมชน สำหรับการตัดสินใจเลือกรับโครงการหรือปฏิเสธโครงการจากภายนอกชุมชนจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้นำชุมชน พิจารณาว่าโครงการที่ถูกนำเสนอ นั้นส่งผลประโยชน์ต่อราษฎรในชุมชนหรือไม่ ราษฎรสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการโดยไม่ขัดต่อจารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งหรือช่วงเวลาการจัดกิจกรรมตรงกับช่วงเวลาที่ราษฎรต้องประกอบอาชีพหลัก เช่น เป็นช่วงเวลาที่ต้องเพาะปลูก หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรหรือหากการตัดสินใจรับโครงการแล้วราษฎรในชุมชนไม่ได้ประโยชน์ก็จะปฏิเสธโครงการนั้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการวิจัยเรื่อง นิเวศวิทยาสังคม: การจัดการทรัพยากรร่วมชุมชนห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย สามารถสร้างแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคมของชุมชนบ้านห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงรายได้ 4 ระดับ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองนิเวศวิทยาสังคม ชุมชนห้วยหาน

1. ระดับบุคคล (individual level) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพยำเกรงเทพผู้คุ้มครองทรัพยากรนั้น ด้วยการทำพิธีกรรมก่อนการเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง และการไม่ละเมิดกฎเกณฑ์การเข้าใช้ทรัพยากร
2. ระดับองค์กร (organizational) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชน จิตสำนึกแห่งความพอเพียง
3. ระดับชุมชน (community) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของราษฎรในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน
4. ระดับนโยบาย (policy) การใช้กฎระเบียบของชุมชนและกฎหมายของรัฐ การกำหนดนโยบายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วม

สรุป

นิเวศวิทยาสังคมเป็นแนวคิดเพื่อการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการศึกษาที่มีรากฐานมาจากการใช้กระบวนการทัศน์ร่วมกันของการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนทางสังคมที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ให้ตอบสนองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำแนวคิดนิเวศวิทยาสังคมกับการจัดการทรัพยากรร่วมอันเป็นทรัพยากรสาธารณะที่ราษฎรในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันภายใต้กฎระเบียบของชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้สิทธิชุมชน และข้อตกลงร่วมกันของชุมชน เพื่อจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการดังนี้
 - 1.1 การให้อำนาจชุมชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน ตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562
 - 1.2 ภาครัฐควรยอมรับวิธีการจัดการป่าชุมชนตามวิธีการของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ถูกถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาชุมชน ที่กำหนดให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
- งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้สิทธิชุมชนเพื่อจัดการทรัพยากรร่วม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับราษฎรเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่โดยควรให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

- กฤติน จันทร์สนธิมา และอรทัย อินตะไชยวงศ์. (2559). การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชน บ้านคลองห้วยหวาย อำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 9(1), 58-79.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร*, 36(2), 215-234.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2561). *อำนาจไร้พรมแดน: ภาษา วาทกรรม ชีวิตประจำวันและโลกที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวัสดิ์. (2558). *สิทธิชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษากรณีจังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และชัยณรงค์ เครือนวน. (2562). สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น หลักคิด และความเป็นจริงทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 11(3), 39-63.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ). (2565). *มองมุมมืด*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(2), 119-158.
- สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 15(1), 93-107.
- อดิสร ภูสาระ. (2565). ทูตทางสังคมกับการจัดการเครือข่ายคนชายขอบ เครือข่ายรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม ดอยยาว-ดอยผาหม่น ภูชี้ฟ้า. *วารสารมทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 30-40.
- อดิสร ภูสาระ และสุมาลี สาดสำอาง. (2564). การจัดการทรัพยากรร่วม. *วารสารวิเทศศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 11(2), 93-114.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2562). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.
- อินทิรา ครองศิริ. (2557). การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 21(2), 74-101.

- Hamzah Alghzawi and Fatima Ghanem. (2021). Social Ecological Model and Underage Drinking: A Theoretical Review and Evaluation. *Psychology*, 12(5), 817-828.
- Lee Harvey. (2022). *Social ecology in Social Research Glossary*, *Quality Research International*. Retrieved March 12, 2023. from <http://www.Quality research international.com/social research>.
- Marina Fisher-Kowalski. (2015). Social Ecology. in *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. (Second Edition). Retrieved March 12, 2023. from <http://www.science direct.com/science/article/pii/B978008970868910389>.

คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
QUALITY OF LIFE AND JOB SECURITY AFFECTING JOB PERFORMANCE
DURING THE COVID-19 PANDEMIC OF EMPLOYEES
IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร, พงศกร เอี่ยมสะอาด

Theerasak Supprasert, Rakkiat Rojkunyaporn, Phongsakorn Amsa-ard

คันสนันท์ สงวนสัตย์, ศิริมาพร เจริญในวงศ์เผ่า, พรเทพ แก้วเชื้อ, จันทนา แสนสุข

Kanassanunt Sa-nguansat, Sirimaporn Charoenaiwongpao, Pornthep Kaewchur, Jantana Sansook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: Theerasak.s@rmutsb.ac.th

Received June 6, 2023; Revised August 5, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้ทำงานเอกชนในนิคมอุตสาหกรรม ผู้ทำงานเอกชนในเขตประกอบการอุตสาหกรรม และผู้ทำงานนอกนิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรม จำนวน 400 ชุด ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยงานวิจัยนี้ได้ผ่านการยกเว้นพิจารณาจริยธรรม โครงการวิจัยเลขที่ IRB-RUS-2565-045 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ($\beta = 0.171$, $\beta = 0.167$, $\beta = 0.420$, $\beta = 0.190$ ตามลำดับ) และ 2) ปัจจัยความมั่นคงในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ($\beta = 0.209$, $\beta = 0.465$, $\beta = 0.211$ ตามลำดับ) ดังนั้นหากผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมี

ความมั่นคงในการทำงานสูงย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีให้กับองค์กร รวมทั้งเป็นการธำรงรักษาบุคลากรที่ดี มีความรู้ความสามารถให้อยู่กับองค์กรตลอดไปได้อีกด้วย

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ความมั่นคงในการทำงาน, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, โควิด 19

Abstract

The research article aimed 1) To study the critical factors of quality of life at work affecting job performance during the COVID-19 pandemic of employees in Phra Nakhon Si Ayutthaya. 2) To study the critical factors of job security affecting job performance during the COVID-19 pandemic era of Phra Nakhon Si Ayutthaya employees. The study is quantitative research, and the data was collected from Phra Nakhon Si Ayutthaya employees. The sample used in the study included private workers in industrial estates, workers in industrial zones, and those outside industrial estates and industrial zones, totaling 400 employees, selected by using the probabilistic sampling method and stratified sampling by research project ethics exemption IRB-RUS-2565-045. The research instrument used to collect data was a questionnaire. Data analysis statistics included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient analysis, and multiple regression analysis statistics.

The research results showed the following. 1) The quality of life factors at work consisted of physical, mental, social, and environmental relationship issues affecting employed persons' performance ($\beta = 0.171$, $\beta = 0.167$, $\beta = 0.420$, $\beta = 0.190$, respectively). 2) Job security factors consisted of Remuneration, Career Advancement, and Welfare issues, affecting employed persons' performance ($\beta = 0.209$, $\beta = 0.465$, $\beta = 0.211$, respectively). Therefore, if the organization's management gives attention to the development of personnel to have a good quality of life and high job security, it will bring benefits to create a good image and reputation for the organization. Besides, have the knowledge and ability to work with the organization.

Keywords: Quality of Life, Job Security, Operational Efficiency, COVID-19

บทนำ

คุณภาพชีวิตหรือความอยู่ดีมีสุข นั้นเป็นตัวบ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความพึงพอใจในแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป คุณภาพชีวิตที่ดีมักจะส่งผลให้ชีวิตมีความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคสมัยที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นหลัก เพราะการทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น สามารถเป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตได้ เพราะถ้าหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี บุคลากรมีความสัมพันธ์ภายในที่ทำงานดี ยิ่งทำให้การทำงานมีความสุข ส่งผลให้ผลงานที่ทำออกมามีคุณภาพ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าและเพิ่มความมั่นคงในการทำงานให้แก่ตนเองอีกด้วย (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2555) สถานการณ์แรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในไตรมาส 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2565) ผู้มีงานทำ จำนวน 520,292 คน จะทำงานในอุตสาหกรรมการผลิตมากที่สุด 235,176 คน (ร้อยละ 49.10) รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ฯ 79,044 คน (ร้อยละ 16.5) โรงแรม และภัตตาคาร 32,723 คน (ร้อยละ 6.8) การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม 26,038 คน (ร้อยละ 5.4) และการบริหารราชการ และการป้องกันประเทศ 25,720 คน (ร้อยละ 5.3) ข้อมูลการจดทะเบียนโรงงาน ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการทั้งหมดจำนวน 2,837 โรงงาน มีเงินทุนรวม 691,429.03 ล้านบาทจ้างแรงงาน 324,595 คน โดยโรงงานตั้งอยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) นิคมอุตสาหกรรม 2) เขตประกอบการอุตสาหกรรม และ 3) นอกนิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรม (สำนักงานแรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในช่วง พ.ศ. 2563-2564 ที่ผ่านมามีส่งผลกระทบต่อคนทุกคนทุกสถานประกอบการ (สาธิต ทิพย์เพ็ญ และ กุลดารา เพียรเจริญ , 2565) รวมถึงคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานเป็นอย่างมาก เพราะการแพร่ระบาดของเชื้อดังกล่าวทำให้องค์กรธุรกิจรวมทั้งบุคลากรได้รับผลกระทบเนื่องจากองค์กรบางแห่งมีความจำเป็นต้องหยุดงานส่งผลให้ธุรกิจขาดรายได้ ส่งผลให้การทำงานของบุคลากรไม่เต็มประสิทธิภาพ บุคลากรขาดรายได้เพราะได้รับผลกระทบจากการหยุดงาน จึงทำให้คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย (พระปลัดสุรศักดิ์ ปราโมทย์วรพันธุ์ และคณะ, 2565) แม้ทุกคนจะต้องปรับตัวจากผลกระทบที่เกิดขึ้น ทุกคนยังมีความต้องการในเรื่องของคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งถ้าทุกคนมีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การทำงานก็จะมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย (รัตนภรณ์ ภูเจินจบ, 2565)

ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรให้ดีขึ้น และเพิ่มความมั่นคงในการทำงานรวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้

ในที่สุด และเป็นการส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานและเป็นการพัฒนาองค์กรของตนเองต่อไป (พระครูโกศลธรรมานุสิฐ และคณะ, 2562) หากผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการทำงานสูงย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีให้กับองค์กร รวมทั้งเป็นการดำรงรักษามูลค่าองค์กรที่ดี มีความรู้ความสามารถให้อยู่กับองค์กรตลอดไปได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมักจะกล่าวถึงผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน คือเมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดีย่อมถือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่สูง ถ้าผลงานไม่ดีก็ถือว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้นต่ำ (พงศเทพ ประสพเหมาะ, 2564) ดังนั้น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ โดยการบริหารทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่าและประหยัดที่สุดโดยบริหารทรัพยากรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (พิพชรธน์ พิเชฐศิริประภา และคณะ, 2564) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานซึ่งประกอบไปด้วย ดังนี้

ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน คือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานที่มีความเหมาะสมสมดุล ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม รวมถึงบรรยากาศในการทำงาน จะช่วยให้ผู้ทำงานได้รับความพึงพอใจในการทำงาน (สุครัตน์ สุบิน และกรเอก กาญจนโกศล, 2563) คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพในการทำงานประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย หมายถึง การมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน หากมีร่างกายที่สมบูรณ์และแข็งแรงดีผลของการปฏิบัติงานย่อมดีตามไปด้วยซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (รัตนาง เสงสุวรรณ และคณะ, 2559) 2) ด้านจิตใจ หมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุมจิตใจให้ปกติมั่นคงปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ไม่เครียดหรือวิตกกังวล ด้านจิตใจจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (ทิพวรรณ เมืองใจ, 2560) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การที่บุคลากรในองค์กรยอมรับเพื่อนร่วมงานและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกันทำงานและรวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมภายนอกอย่างปกติสุข ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (กิตติศักดิ์ ทองหล้า และ ชิมโสณ วิสิฐนิจิศา, 2564) 4) ด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง การทำงานให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ

ภายนอก และเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน หากสภาพแวดล้อมดีจะส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ เช่น ถ้าต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ที่มีความเสี่ยงสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยโควิด ก็จะทำให้บุคลากรขาดสมาธิ ขาดความตั้งใจในการทำงานได้ จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน (ณภัสมิภักดิ์ ศรีชะเสื่อ, 2561) จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า เมื่อคุณภาพชีวิตในการทำงานดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังสมมุติฐานที่ 1 *คุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

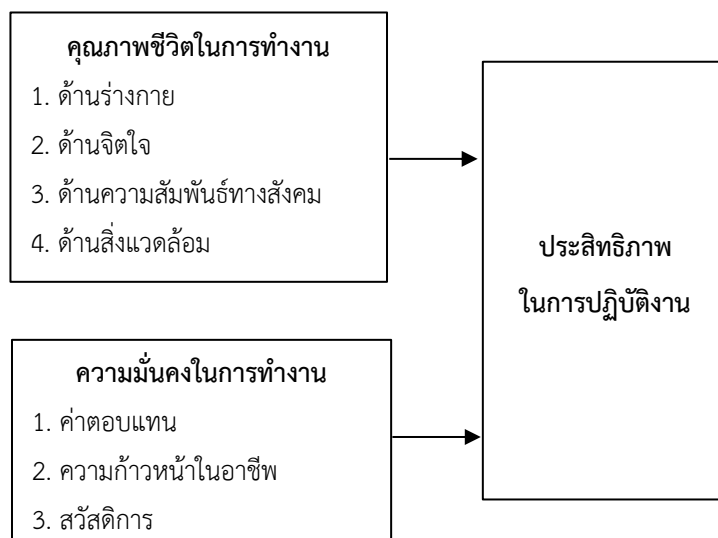
ปัจจัยความมั่นคงในการปฏิบัติงาน หมายถึง ลักษณะการทำงานที่ดี มีความเหมาะสม เมื่อทำไปแล้วทำให้รู้ว่ามีอนาคต สามารถปฏิบัติงานในองค์กรต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งความมั่นคงในการทำงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานเพราะจะทำให้บุคลากรพึงพอใจในการทำงาน เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น (แน่งน้อย สมเจริญ และดวงรัตน์ มนโธสง, 2557) และสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพของบุคลากร คือ ต้องการความมั่นคงในการทำงาน (พสนันท์ บุญช่วย และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2561) ซึ่งประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทน หมายถึง การได้รับรายได้และผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งของตนกับตำแหน่งอื่น ๆ ที่คล้ายกัน เมื่อบุคลากรได้รับค่าตอบแทนที่ดี ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (กิตติศักดิ์ ทองหล้า และชิดโสณ วิสิฐนิกิจา, 2564) 2) ความก้าวหน้าในอาชีพ หมายถึง โอกาสที่บุคลากรสามารถเติบโตในหน้าที่การงานของตนเองอย่างมั่นคง โดยได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาความรู้ความสามารถจากองค์กร เมื่อบุคลากรต้องการมีงานทำและมีความก้าวหน้าในอาชีพ บุคลากรจะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผลงานออกมาดี เป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (ดวงกมล วิเชียรสาร และธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ, 2562) 3) สวัสดิการ หมายถึง ผลประโยชน์หรือบริการอื่น ๆ ที่องค์กรมอบให้ นอกเหนือจากค่าตอบแทนในการทำงานจะอยู่ในรูปของตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ เพื่อช่วยให้บุคลากรได้รับความสะดวกสบาย มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ปริญชนาถ เฮ่ประโคน และ อารีย์ นัยพินิจ, 2560) จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า เมื่อมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังสมมุติฐานที่ 2 *ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

ดังนั้นการที่บุคลากรจะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ต้องอาศัยปัจจัยความมั่นคงในการทำงานซึ่งประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ เพราะเมื่อบุคลากรได้รับการตอบสนองก็จะส่งผลไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ (ภรณ์ยู อภิมนต์บุตร, ศุภฤกษ์ สุขสมาน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2566) ผู้วิจัยจึงได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยคณะผู้วิจัยโดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยผู้มีงานทำจำนวน 324,595 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาประชากรที่ทำงานเอกชนในนิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม และนอกนิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) มีการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม รวม 400 คน ดังนี้ 1) ทำงานเอกชนในนิคมอุตสาหกรรม จำนวน 137 คน 2) ทำงานเอกชนในเขตประกอบการอุตสาหกรรม จำนวน 59 คน 3) ทำงานนอกนิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรม จำนวน 204 คน รวม 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารหนังสือ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยระหว่าง พฤศจิกายน 2565 ถึง กุมภาพันธ์ 2566 โดยสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาและขอบเขตการวิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วนได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบคำตอบหลายตัวเลือก 2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน 3) ความมั่นคงในการทำงาน 4) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และ 5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งส่วนที่ 2-4 เป็นคำถามปลายปิด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยในแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดย 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ (Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K (1977) 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้จากการตรวจสอบ อยู่ระหว่าง 0.802-0.941 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง สามารถใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยงานวิจัยผ่านการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย เลขที่ IRB-RUS-2565-045

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถิติการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการวิเคราะห์สมมติฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี สถานภาพโสด มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,000-30,000 บาท

ในการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณสมบัติของตัวแปร ว่ามีความเหมาะสมกับเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่สูงเกินไปจนอาจเกิดปัญหา Multicollinearity (บุญใจ ศรีสถิตยรรณกุล, 2553) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร 1) ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.149–0.626 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ประกอบกับการพิจารณาจากค่า VIF พบว่า อยู่ระหว่าง 1.010–2.065 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity 2) ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.148–0.643 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ประกอบกับการพิจารณาจากค่า VIF พบว่า อยู่ระหว่าง 1.009–2.430 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta	t	p
(ค่าคงที่)	0.256		2.724	0.000**
1. ด้านร่างกาย (X_1)	0.171	0.232	9.348	0.000**
2. ด้านจิตใจ (X_2)	0.167	0.180	7.397	0.000**
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (X_3)	0.420	0.574	20.987	0.000**
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (X_4)	0.190	0.246	12.114	0.000**
Adjusted R Square	0.857			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.171$, $\beta = 0.167$, $\beta = 0.420$, $\beta = 0.190$ ตามลำดับ) มีค่า Adjusted R Square = 0.857 แสดงอิทธิพลตัวแปรอิสระที่เลือกมาสร้างสมการ มีอิทธิพลรวมร้อยละ 85.70 ที่เหลืออีก ร้อยละ 14.30 เป็นอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจากข้อมูลเมื่อเขียนเป็นสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_1(X_1) + b_2(X_2) + b_3(X_3) + b_4(X_4)$$

$$\hat{Y} = 0.256 + 0.171(X_1) + 0.167(X_2) + 0.420(X_3) + 0.190(X_4)$$

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยความมั่นคงในการทำงานประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta	t	p
(ค่าคงที่)	0.639		4.786	0.000**
1. ด้านค่าตอบแทน (X_1)	0.209	0.266	9.444	0.000**
2. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_2)	0.465	0.549	12.595	0.000**
3. ด้านสวัสดิการ (X_3)	0.211	0.269	6.148	0.000**
Adjusted R Square	0.688			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยความมั่นคงในการทำงาน ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.209$, $\beta = 0.465$, $\beta = 0.211$ ตามลำดับ) มีค่า Adjusted R Square = 0.688 แสดงอิทธิพลตัวแปรอิสระที่เลือกมาสร้างสมการมีอิทธิพลรวมร้อยละ 68.80 ที่เหลืออีก ร้อยละ 31.20 เป็นอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น

ประสิทธิภาพในการทำงานจากข้อมูลเมื่อเขียนเป็นสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_1(X_1) + b_2(X_2) + b_3(X_3)$$

$$\hat{Y} = 0.639 + 0.209(X_1) + 0.465(X_2) + 0.211(X_3)$$

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยนำมาอภิปรายรายละเอียดได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านร่างกายส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพร่างกาย เพราะหากเกิดการติดเชื้อโควิด 19 อาจต้องทำให้หยุดพักรักษาอาการตามระยะเวลาที่แพทย์กำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานประกอบอาชีพในแต่ละวัน อาจทำให้เกิดการสูญเสียรายได้ หากสุขภาพร่างกายแข็งแรงก็สามารถประกอบอาชีพได้ สร้างรายได้ให้กับตนเองและเลี้ยงดูครอบครัวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา เสงสุวรรณ และคณะ (2559) พบว่าปัจจัยด้านสุขภาพมีผลต่อความสามารถในการทำงาน

ด้านจิตใจ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เนื่องจากในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ความรุนแรงของโรคที่อันตรายถึงขั้นเสียชีวิต ผลแทรกซ้อนในการฉีดวัคซีน รวมถึงสภาพการจ้างแรงงาน เพราะมีหลายสถานประกอบการที่ได้รับผลกระทบได้ปรับลดค่าจ้าง การปรับลดจำนวนบุคลากร หรือขึ้นรายแรงคือการยุติ

การจ้าง จึงเป็นสาเหตุให้ประชาชนเกิดความกังวลและความเครียด ดังนั้นองค์กรต้องทำความเข้าใจให้ ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรของตนเอง เพื่อให้บุคลากรเกิดขวัญและกำลังใจในการ ทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์ (2560) พบว่า ด้าน จิตใจมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีกิจกรรมที่มีความผ่อนคลาย

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะในช่วงที่เกิด สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 นั้นทำให้บุคลากรเกิดความหวาดระแวงต่อกัน ซึ่งรวมถึงบุคลากร ในองค์กรและบุคลากรภายนอกองค์กรด้วย เพราะกลัวคนที่เคยเป็นและรักษาหายแล้วหรือคนที่ใกล้ชิด ผู้ป่วยจะมาแพร่เชื้อใส่ตนเองและแพร่ในสถานที่ทำงาน จึงทำให้บุคลากรเกิดการแยกกลุ่มหรือตีตัวออก ห่างกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในสถานที่ทำงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรอธิบายให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของการติดโควิด-19 สอดคล้องกับ งานวิจัยของกมลรัตน์ จิรวีเศษสกุล (2561) พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อ ประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้บุคลากรเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะสภาพสิ่งแวดล้อมในสถานที่ ทำงานดีมีความเหมาะสม เช่น การมีสถานที่โล่งและมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีจุดบริการล้างมือ มีการพ่นยาฆ่าเชื้อโควิด 19 สม่ำเสมอ จะเป็นการช่วยเอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกปลอดภัย สามารถปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพ นั้นสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โสรยา สุภาพผล และคณะ (2564) พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน เพราะมีการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับบุคลากร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ความมั่นคงในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านค่าตอบแทน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แม้ว่าสถานประกอบการจะเผชิญกับ ปัญหาสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 สถานประกอบการต่าง ๆ ยังมีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับ บุคลากรของตนเองอย่างยุติธรรม ตามความสามารถหรือตามปริมาณของงานที่บุคลากรได้รับ เพื่อให้บุคลากรมีรายได้สามารถดูแลครอบครัวของตนเองได้ ซึ่งหากบุคลากรมีงานมีรายได้ จะสามารถ สร้างความมั่นคงให้กับตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรทุกคนได้ รับทราบถึงอัตราการจ่ายค่าตอบแทน บุคลากรทราบและเข้าใจสถานการณ์เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ งานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ทองหล้า และชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ (2564) ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมเพียงพอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ (2564) พบว่า การจ่ายค่าตอบแทน การขึ้นเงินเดือนนั้นอยู่ที่ผลของการปฏิบัติงานของบุคคลากรเอง ซึ่งหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานนั้นมีความชัดเจนจึงส่งผลให้บุคลากรมีความสุขเมื่อพนักงาน มีความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะถ้าบุคลากรตั้งใจ ปฏิบัติงาน ขยัน อดทน จะมีโอกาสเกิดความก้าวหน้าในอาชีพได้ เช่นการได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

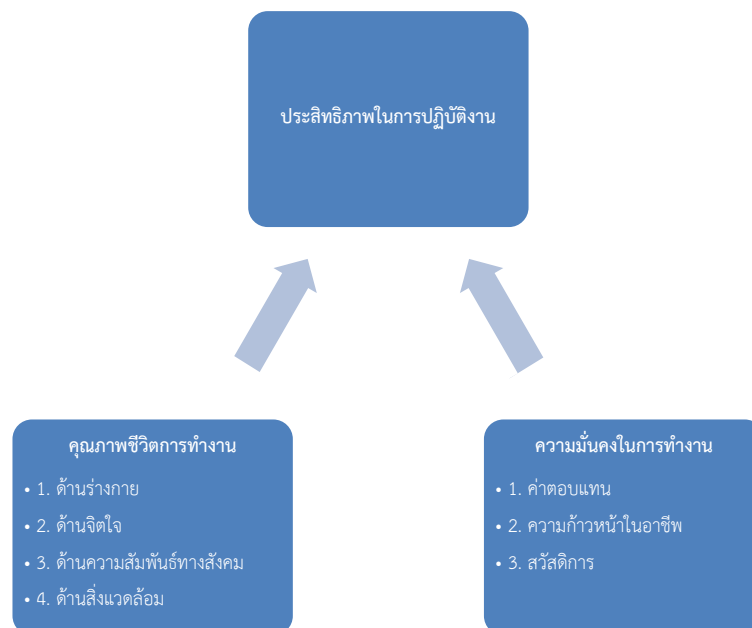

หรือการได้เลื่อนเงินเดือน เมื่อบุคลากรมีความต้องการก้าวหน้าในอาชีพการงานของตนนั้น บุคลากรจะมีความขยันและตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ เรืองรอบ (2563) พบว่า ปัจจัยด้านโอกาสความก้าวหน้า มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายผลิต

ด้านสวัสดิการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากร เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน แม้อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็ตาม สถานประกอบการได้จัดสวัสดิการรองรับ เช่น หากเกิดการเจ็บป่วย สามารถให้หยุดงานได้โดยไม่ต้องเป็นว่าลาป่วย จัดชุดถุงยังชีพให้บุคลากรของคนที่ต้องกักตัวเพื่อรักษาอาการป่วยของตนเอง นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิรญชนาถ เฮ่ประโคน และอารีย์ นัยพินิจ (2560) พบว่า สวัสดิการ การทำงานของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร เพราะบุคลากรได้รับความสะดวกสบายและทำงานได้อย่างเต็มที่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีคุณภาพชีวิตในการทำงานและมีความมั่นคงในการทำงานที่ดีการปฏิบัติงานย่อมมีประสิทธิภาพตามไปด้วย แม้ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 บุคลากรจะตื่นตัวและวิตกกังวลในเรื่องสุขภาพหากติดเชื้อโควิด-19 และสภาพการจ้างงานของแต่ละสถานประกอบการที่มีการปิดกิจการ แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะดีขึ้นแล้วก็ตามสถานประกอบการสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์และปรับใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรต่อไปในอนาคตได้ทุกสถานภาพ

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความผลการศึกษาคุนภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และปัจจัยความมั่นคงในการทำงาน ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสวัสดิการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุนภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้มีงานทำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บุคลากรทุกคนนั้นเป็นทรัพยากรที่สำคัญในสถานประกอบการ เพราะประสิทธิภาพในการทำงานจะออกมาดีหรือไม่ในส่วนหนึ่งที่สำคัญนั้นมาจากทรัพยากรบุคคลดังนั้นสถานประกอบการควรให้ความสำคัญ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านร่างกาย สถานประกอบการควรจัดให้มีการดูแลสุขภาพร่างกายของบุคลากรอย่างทั่วถึง โดยจัดให้มีจุดตรวจคัดกรองก่อนเข้าในสถานที่ทำงาน มีจุดล้างมือให้เพียงพอต่อบุคลากรในองค์กร ส่งเสริมและรณรงค์ให้บุคลากรเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันไวรัสโควิด 19 มีบริการตรวจ Antigen Test Kit (ATK) ฟรีสำหรับผู้ประสงค์จะตรวจก่อนเข้าทำงาน

1.2 ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมให้มีที่ปรึกษาทางจิตวิทยา หรือรับปรึกษาปัญหาสุขภาพหรือปัญหาอื่น ๆ กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีจิตใจที่พร้อมต่อการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความสุข ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยสร้างกิจกรรมที่สนุกสนานและ

สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนตัวกับผู้อื่นผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น สนทนาผ่านวิดีโอคอลหรือการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดให้สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการทำงาน เช่น ตรวจสอบและปรับปรุงการระบายอากาศในพื้นที่ทำงานเพื่อให้เกิดการถ่ายเทอากาศที่ดีและเพียงพอ ทำความสะอาดและการฆ่าเชื้อในพื้นที่ทำงานพื้นที่สัมผัสอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ

1.5 ด้านค่าตอบแทน หากสภาพการทำงานเข้าสู่ภาวะปกติ ควรจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม เช่น การจ่ายเงินเดือนตามโครงสร้าง การให้โบนัส เป็นต้น

1.6 ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสเจริญเติบโตในหน้าที่การงานเพิ่มขึ้น เช่น การให้โค้ชหรือที่ปรึกษาทางวิชาการ การให้งบประมาณสำหรับการอบรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เพิ่มพูนความรู้และทักษะ เป็นต้น

1.7 ด้านสวัสดิการ ควรจัดสวัสดิการให้มีความเหมาะสม เช่น การมีประกันสุขภาพที่รวมถึงครอบครัวของบุคลากร เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์บุคลากรทุกตำแหน่งงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ จิรวีเศษสกุล. (2561). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรส่วนกลาง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 1(1), 35-52.
- กิตติศักดิ์ ทองหล้า และชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ. (2564). คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการและบุคลากรสังกัดสำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยร่วมไพรพรรณ*, 15(2), 118-128.
- ณภัสพิมุกข์ ศรีชะเสื่อ. (2561). ความสุขที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการและบุคลากรสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(2), 74-85.
- ดวงกมล วิเชียรสาร และธนินทร์รัฐ รตนพงศ์ภิญโญ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของผู้แทนยาบริษัทยาข้ามชาติในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวาทิเรยล*, 12(6), 1192-1213.
- ทิพวรรณ เมืองใจ. (2560). สุขภาพจิตที่เปลี่ยนไป กับสังคมที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 10(พิเศษ), 263-276.

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, อติชัย วรรณะภูติ, ชนาถณัฐ ผลดี, และจันทนา แสนสุข. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 15(2), 1-15.
- แนนน้อย สมเจริญ และดวงรัตน์ มนโธสง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลด้านบุคคลองค์กร สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความเข้มแข็งในการมองโลกกับความมั่นคงในการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(3), 202-208.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ยูแอนต์ไออินเทอร์เน็ตมีเดีย.
- ปิรัชญาณณ เเฮ่ประโคน และอารีย์ นัยพินิจ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการการทำงานและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข.*, 10(1), 42-58.
- พงศ์เทพ ประสพเหมาะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานทางหลวงชนบทที่ 2 (สระบุรี). *วารสารไตรศาสตร์*, 7(1), 1-13.
- พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, พระครูโสภณวิธานวัตร, พระครูวิบูลย์เจตยานุรักษ์, และเอกมงคล เพ็ชรวงษ์. (2562). *ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคไทยแลนด์ 4.0*. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(1), 77-88.
- พระปลัดสุรศักดิ์ ปราโมทย์วรพันธุ์, ฉัชศุภางค์ สารมาศ, พระมงคลธรรมวิธาน, สุทน ทองเล็ก, และวิญญู กิณะแสน. (2565). มาตรการการป้องกันไวรัสโคโรนา-โควิด 19 ตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 54-64.
- พสนันท์ บุญช่วย และวิโรจน์ เกษภูลักษณะ. (2561). อิทธิพลของความสุขในการทำงาน ความไว้วางใจในองค์กร และความมั่นคงในงานส่งผลต่อความผูกพันและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัทผลิตอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวาทิเรยล*, 11(2), 867-885.
- พิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยในการทำงาน ความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวาริเดีล*, 10(1), 1043-1507.
- พิพรรธน์ พิเชฐศิริประภา, ชัยฤทธิ์ ทองรอด, นรินทร สมทอง, และวัฒนา พิลาจันท์. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของภาคอุตสาหกรรมการ

- ผลิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับ AEC. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 11(2), 383-394.
- ภรณ์ยู อภิมนตรีบุตร, ศุภฤกษ์ สุขสมาน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจากที่บ้านของบุคลากรในสายสำนักงานกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด-19. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 8(1), 97-111.
- รัตนา เสงสุวรรณ, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, & ธาณี แก้วธรรมานุกุล. (2559). ความสามารถในการทำงานและภาวะสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย. *วารสารพยาบาลสาร*, 43(พิเศษ), 116-128.
- รัตนารักษ์ ภูเจนนจบ. (2565). อิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(2), 1-18.
- ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ. (2555). คู่มือการวัดความสุขด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส จำกัด
- สาลินี ทิพย์เพ็ง และ กุลดารา เพียรเจริญ. (2565). พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา หลังวิกฤติโควิด-19. *วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(3), 428-442.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2565). สถานการณ์แรงงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไตรมาส 3 ปี 2565. สืบค้น 15 มิถุนายน 2565. จาก <http://Ayutthaya.mol.go.th>.
- สุดารัตน์ สุบิน, & กรเอก กาญจนโกคิน. (2563). คุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม. *LawarathSocialE –Journal*, 5(1), 77-88.
- โสธยา สุภาพล, สุวรรณ หงษ์วิจิตร, ลัดดาวัลย์ สำราญ, ชุติพร ลักษณะพิพัฒน์, และเพ็ญพิชชา โพธากุล. (2564). ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 211-225.
- อนุรักษ์ เรืองรอบ. (2563). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 14(2), 5-11.
- Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977) On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2, 49-60.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

FACTORS AFFECTING THE CURRICULUM MANAGEMENT COMPETENCIES AND LEARNING MANAGEMENT OF FOREIGN TEACHERS AT BILINGGUAL SCHOOLS IN PATHUM THANI PROVINCE

โสธญา พงษ์สุวรรณ

Soraya Pongsuwan

ต้องลักษณะ บุญธรรม*

Tongluck Boonthum

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding Author: E-mail: tongluck@mutt.ac.th

Received June 6, 2023; Revised August 15, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างประเทศในโรงเรียนสองภาษาของจังหวัดปทุมธานี 2) ระดับสมรรถนะของหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างประเทศในโรงเรียนสองภาษาจังหวัดปทุมธานี และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างประเทศในโรงเรียนสองภาษาของจังหวัดปทุมธานี ประชากร ประกอบด้วยผู้บริหารและครูในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 422 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างประเทศโรงเรียนสองภาษา มีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.32 อยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างประเทศ โรงเรียนสองภาษา มีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.37 อยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน เจตคติต่อวิชาชีพครู และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ปัจจัยข้างต้นสามารถพยากรณ์สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษาได้ร้อยละ 51.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะ, หลักสูตร, การจัดการเรียนรู้, โรงเรียนสองภาษา

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the level of factors related to the curriculum and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province, 2) the competency level of curriculum and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province, and 3) the factors affecting the curriculum and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province.

The population in this research consisted of 422 school administrators and teachers of bilingual schools in Pathum Thani province. The research instrument used for collecting data was a five-point Likert scale questionnaire with the reliability of .97. The data were analyzed using the statistical devices: mean, and multiple regression analysis - the enter method.

The research results were as follows: 1) The factors related to the curriculum and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province had an overall mean of 4.32 at a high level. 2) The level of competency of the curriculum and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province had an overall mean of 4.37 at a high level. 3) The factors affecting the curriculum management competencies and learning management of foreign teachers at bilingual schools in Pathum Thani province were performance motivation, support of school administrators, attitude towards the teaching profession, together with teaching and learning environment and atmosphere. These factors could predict the curriculum management competencies and learning management of foreign teachers in bilingual schools 51.1% at a significance level of 0.01.

Keywords: Competency, Curriculum, Learning Management, Bilingual School

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาสู่ทศวรรษที่ 2030 ของสหประชาชาติภายใต้การกำกับดูแลของ UNESCO ได้นิยามคำว่า Education for Sustainable Development (ESD) คือกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ ความสามารถในการสื่อสาร กำลังกลายเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากห้องเรียนและสถานที่ทำงานมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษามากขึ้น (OECD, 2019) ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของเด็กไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำโครงการ “โรงเรียนสองภาษา” ขึ้นเพื่อเร่งรัดพัฒนาให้คนไทย

มีทักษะด้านภาษาอังกฤษด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงเรียนที่เปิดสอนโครงการใช้ภาษาเป็นสื่อการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการได้ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาก็กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการใช้กรอบมาตรฐานสากลที่เรียกว่า มาตรฐานความสามารถทางภาษาของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) เพื่อเป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียน การสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโดยเน้นการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร CLT (Communicative Language Teaching) (วันวิสาข์ ไชยแสง, 2561)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ที่กระทรวงศึกษาได้ประกาศนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาเป็นภาษาอังกฤษในทุกๆระดับชั้น ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อมรรัตน์ วัฒนาร, 2563) พบว่า โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนสองภาษาที่ผ่านมายังประสบปัญหาด้านครูผู้สอน เช่น ครูต่างชาติถึงแม้จะมีวุฒิหรือความรู้ทางวิชาการด้านที่ต้องการแต่ไม่ได้จบด้านการสอนด้วย จึงทำให้ถ่ายทอดความรู้ได้ไม่ดี ขาดคุณภาพ ไม่มีทักษะในการถ่ายทอดและสื่อความหมายเท่าที่ควร ไม่เข้าใจจิตวิทยาเด็ก ควบคุมห้องเรียนไม่ได้ ตลอดจนครูต่างชาติบางคนอยู่สอนได้ไม่นาน เพราะอาจเป็นนักท่องเทียวหรือนักศึกษาที่เพิ่งเรียนจบมาท่องเที่ยวหาประสบการณ์ชีวิต ทำให้เกิดภาวะขาดครูบ่อยและขาดความต่อเนื่องในการสอน (อรรณณ รังสัย และอภิชาติ เลนะนันท์, 2561)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ โดยเพิ่มเติมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรครูต่างชาติให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น และสร้างมาตรฐานความรู้ ประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้ครูชาวต่างชาติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาครูชาวต่างชาติในด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยดังนี้

การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยีและการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดการประเมินสมรรถนะครู ที่ได้พัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้ของครูไทยในด้านสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของนักวิชาการทางการศึกษา สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสังเคราะห์ที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ดังนี้

1. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน คือ แรงผลักดัน การกระตุ้น ที่สร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน การให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่ง การชื่นชม ยกย่อง ความเชื่อถือจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานหรือชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้ที่มีความทะเยอทะยาน พยายามปรับปรุงตนให้ดีขึ้น Ayesha Parveen, Ijaz Ahmad Tatlah and Qudsia Fatima (2022), Sugito, Anak Agung Gede Agung and Made Yudana (2021), Melly Miranda, Almasdi Syahza and Sumarno (2021), ชาญชัย สิทธิโชค (2560), ภัทรารวรรณ ขาสันเทียะ และ สมเกียรติ ทานอก (2560)

2. ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น สนับสนุนด้านเอกสารวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ สนับสนุนการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน พัชรมัย อินอ่อน (2564), สุวรรณ กันทะปิง (2562), สุพัตรา ชันทอง (2562), สุวรรณ ยะหะกร (2561), Sugito, Anak Agung Gede Agung and Made Yudana (2021), Nita Kanya, Aryo Bima Fathoni and Zulmi Ramdani (2021)

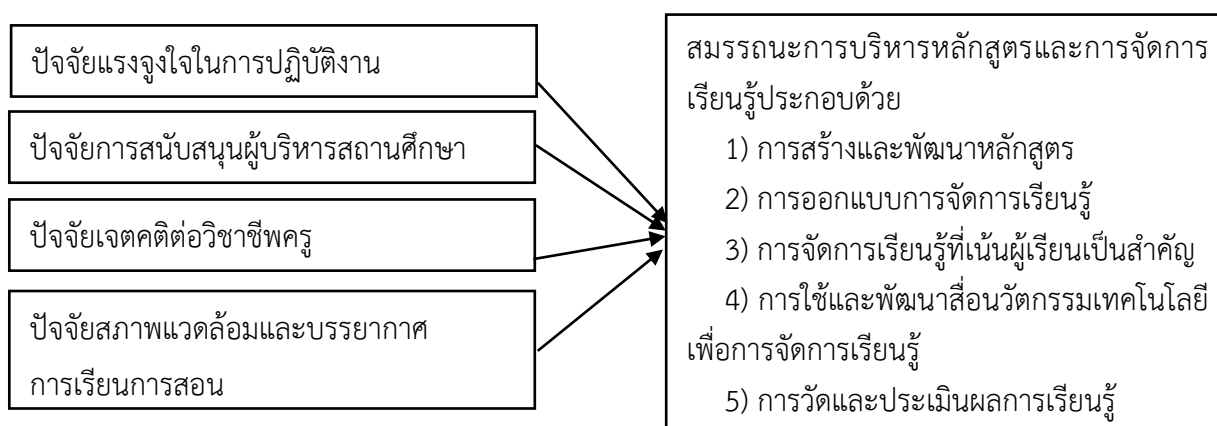

3. ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู คือ ความภูมิใจ เคารพ และศรัทธาของบุคคลที่มีต่อวิชาชีพครู มีความรักการสอน มีความเสียสละ อุทิศเวลาในการทำงาน มีความกระตือรือร้น มีความพยายาม ในการทำความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความตั้งใจ มีความสุข ในการประกอบอาชีพครู ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ชาญชัย สิทธิโชค (2560), ชูฮัยลา แจ๊ะอะ (2560), ภัทรารวรรณ ชาสันเทียะ และ สมเกียรติ ทานอก (2560)

4. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มี บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีความกล้า แสดงออกและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กัน ครูสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้บริหารจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสภาพที่เอื้อต่อการเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้โดยการจัดอาคารเรียน และบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อ การเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูผู้สอนหาวิธีการจัดสภาพแวดล้อม ในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางวิชาการ สุวรรณ กันทะปิง (2562), ภัทรารวรรณ ชาสันเทียะ และ สมเกียรติ ทานอก (2560)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ ทฤษฎีของนักวิชาการ สรุปปัจจัยส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 2) ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา 3) ปัจจัย เจตคติต่อวิชาชีพครู 4) ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เชิงปริมาณ ประชากร คือ ครู ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี จำนวน 422 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 29 กันยายน 2565) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการสอน ระดับการศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเครื่องมือ เท่ากับ 0.961

3. นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและมีความสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูล และได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 422 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. ค่าร้อยละ (Percentage) 2. ค่าความถี่ (Frequency) 3. ค่าเฉลี่ย (Mean) 4. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Sigma) และ 5. ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (Multiple Regression Method by Enter)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ส่วนใหญ่ครูร้อยละ 96.70 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอน 5-10 ปี

ตอนที่ 1 ระดับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ระดับความคิดเห็นในภาพรวมสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.62$) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.61$) ด้านความรู้

ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ($\mu = 4.38, \sigma = 0.64$) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.37, \sigma = 0.66$) และด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($\mu = 4.25, \sigma = 0.66$) ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน ระดับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้			
	n = 422		
	μ	σ	ระดับ
1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.25	0.66	มาก
2. ด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	4.38	0.64	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.44	0.62	มาก
4. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.37	0.66	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.39	0.61	มาก
เฉลี่ยรวม	4.37	0.64	มาก

ตอนที่ 2 ระดับปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้าน ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32, \sigma = 0.74$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู ($\mu = 4.57, \sigma = 0.59$) ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ($\mu = 4.39, \sigma = 0.61$) ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา ($\mu = 4.17, \sigma = 0.99$) และปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.13, \sigma = 0.76$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา			
	n = 422		
	μ	σ	ระดับ
1. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	4.13	0.76	มาก
2. ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา	4.17	0.99	มาก
3. ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู	4.57	0.59	มากที่สุด
4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน	4.39	0.61	มาก
เฉลี่ยรวม	4.32	0.74	มาก

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน (X_4) ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_1) ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_3) และปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .664, .569, .494 และ .428 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัย	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	1.000				
X_2	.598**	1.000			
X_3	.396**	.395**	1.000		
X_4	.542**	.502**	.603**	1.000	
Y	.569**	.428**	.494**	.664**	1.000

**p< .01

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน (X_4) ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_1) ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_3) และปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .664, .569, .494 และ .428 ตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์ของสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี (Y) กับปัจจัยพยากรณ์ (X_1, X_2, X_3, X_4) เท่ากับ .715 และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ .29616 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานีโดยวิธี Enter

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (b)	1.191	.164		7.271**	.000
ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_1)	.221	.035	.291	6.388**	.000
ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา (X_2)	-.008	.027	-0.14	-3.14	.754
ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_3)	.111	.041	.117	2.700**	.007

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	Sig.
ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน (X_4)	.408	.044	.442	9.224**	.000
$R^2=.511$ $R=.715$ $SE_{est}=.29616$ $F=109.098^{**}$					

** $p \leq .01$

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลและสร้างสมการพยากรณ์ต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.191 + .221 (X_1)^{**} - .008 (X_2) + .111 (X_3)^{**} + .408 (X_4)^{**}$$

จากสมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ แสดงว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_1) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น .221 หน่วย เมื่อควบคุม X_2 , X_3 และ X_4 คงที่ ถ้าปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา (X_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น -.008 หน่วย เมื่อควบคุม X_3 , X_4 และ X_1 คงที่ ถ้าปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_3) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานีเพิ่มขึ้น .111 หน่วย เมื่อควบคุม X_4 , X_1 และ X_2 คงที่ และถ้าปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน (X_4) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูมัธยมศึกษาจังหวัดนครนายกเพิ่มขึ้น .408 หน่วย เมื่อควบคุม X_1 , X_2 และ X_3 คงที่ และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Z}_Y = .291 (Z_{X1})^{**} - .014 (Z_{X2}) + .117 (Z_{X3})^{**} + .442 (Z_{X4})^{**}$$

จากสมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน แสดงว่า ถ้าปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_1) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น .291 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุม X_2 , X_3 และ X_4 คงที่ ถ้าปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา (X_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น -.014 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุม X_3 , X_4 และ X_1 คงที่ ถ้าปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_3) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น.117 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุม X_4 , X_1 และ X_2 คงที่ และถ้าปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน (X_4) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น .442 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุม X_1 , X_2 และ X_3 คงที่

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยปัจจัย 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี มากที่สุด มีค่าการถดถอยพหุคูณเท่ากับ .442 ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อโรงเรียนมีแหล่งเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อศึกษาความรู้เพิ่มเติมที่ดี มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ครูต่างชาติสามารถจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจในวิชาที่เรียน จะส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณิ กันทะปิง (2562) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องบริหาร จัดการให้สถานศึกษามีสภาพที่เอื้อต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนและบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สอนหาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางวิชาการ มีกิจกรรมการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันดีเป็นอย่างดีตลอดจนมีกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและ การวัดประเมินผลด้วย

2. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จากการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็น ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เป็นอันดับที่สอง และมีค่าการถดถอยพหุคูณเท่ากับ .291 ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อครูต่างชาติมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะปรับปรุงและพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิมอยู่เสมอ มีความภาคภูมิใจในงานจนสำเร็จ ได้รับการสนับสนุน ยกย่อง ที่มีการพัฒนาและผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ได้รับรางวัลจากการปฏิบัติงาน ผู้บริหารเชื่อมั่นในความสามารถของครูต่างชาติ และได้รับเงินเดือน สวัสดิการที่ส่งเสริม สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติด้วย สอดคล้องกับ Melly Miranda, Almasdi Syahza and Sumarno (2021) กล่าวว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู แรงผลักดันที่สร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อให้เต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และร่วมกับความพยายามเพื่อให้บรรลุความพึงพอใจในงาน การกระทำที่กระตุ้นให้ครูทำหน้าที่ของตนให้ได้มากที่สุด

3. ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู จากการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เป็นอันดับที่สาม และมีค่าการถดถอยพหุคูณเท่ากับ .117 ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อครูต่างชาติที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่การสอนมีความรัก ศรัทธา ในความเป็นครู มีความมุ่งมั่นและพยายามช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เสียสละ อุทิศเวลาในการทำงานท่านมีความพยายามในการทำ ความเข้าใจ ความแตกต่างของผู้เรียนท่านมีความสุขในการประกอบอาชีพครู ส่งผลต่อการสมรรถนะการบริหาร

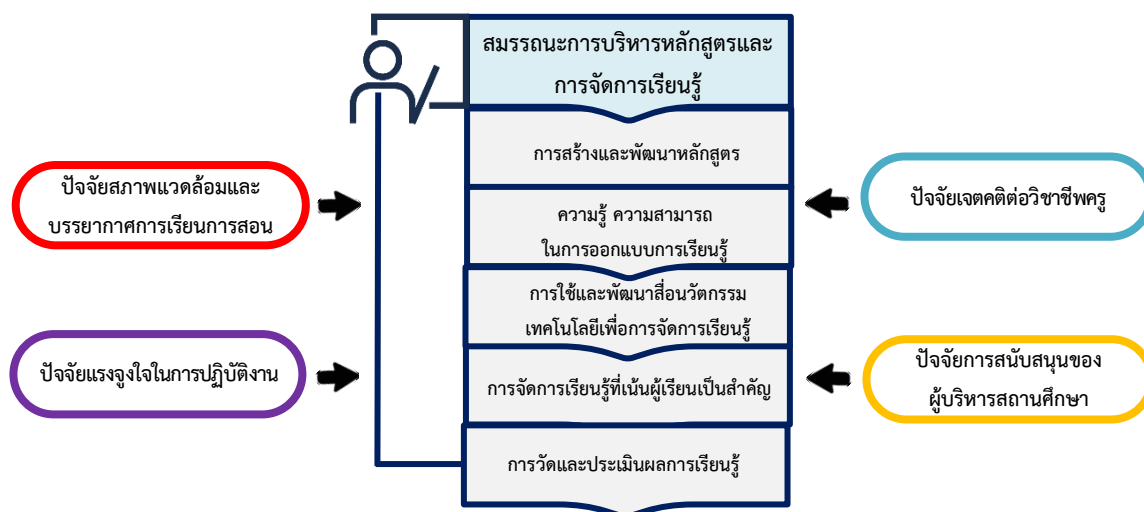

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติด้วย สอดคล้องกับ ภัทรารวรรณ ชาสันเทียะ และ สมเกียรติ ทานอก (2560) กล่าวว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู คือ การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูจะทำให้เกิดความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิจัยพบว่า การสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี เป็นอันดับสุดท้าย และมีค่าการถดถอยพหุคูณเท่ากับ -.014 อย่างไม่มีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจากการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาอาจไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา และอาจมีปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษายังคงส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนของผู้บริหารนั้น จะกระตุ้นให้ครูต่างชาติเกิดความสามารถในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพตามมา สอดคล้องกับ สุวรรณ ียะกร (2561) กล่าวว่า การสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหาร ในลักษณะสนับสนุนการทำงานของครู ได้แก่ การสนับสนุนด้านเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และการสนับสนุนการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยเจตคติต่อวิชาชีพครู ปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ดังนี้ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สรุป

การวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2565 จำนวน 422 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประมาณค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลกลุ่มประชากรได้ร้อยละ 100 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (Multiple Regression Method by Enter) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกปัจจัยส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน สามารถพยากรณ์ได้มากที่สุด และปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติ ในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี สามารถพยากรณ์ได้น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริม ให้ความรู้ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ให้กับครูต่างชาติได้พัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถด้านการวิเคราะห์หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร ทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดมากยิ่งขึ้น

1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่มีค่าพยากรณ์สมรรถนะครูต่างชาติสูงสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

1.3 สถานศึกษาที่มีครูต่างชาติ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน กำหนดข้อเสนอแนะ และแนวทางปฏิบัติแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ในการสนับสนุนและส่งเสริมสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ครูต่างชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในโรงเรียนสองภาษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ควรพัฒนาปัจจัยการสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติมในการวางแผนนโยบายและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติโรงเรียนสองภาษา และศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูต่างชาติในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย สิทธิโชค. (2560). การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในการจัดการเรียนรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูชัยลา แจ๊ะฮะ. (2560). ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัชรมัย อินอ่อน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสถานศึกษา โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารศิลปศาสตรบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์*, 3(3), 303-311.
- ภัทรารวรรณ ชาสันเทียะ และ สมเกียรติ ทานอก. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอน ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(2), 121-123.
- วันวิสาข์ ไชยแสง. (2561). สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของครูต่างชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 14(2), 1-9.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู*; กรุงเทพมหานคร.
- สุพัตรา ชันทอง. (2562). แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวรรณณี กันทะปิง. (2562). แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่กอนในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุวรรณณี ยะหะกร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 11(1), 86-87.

- อมรรัตน์ วัฒนาร. (2563). การเตรียมครูสำหรับการสอนในโรงเรียนหลักสูตรสองภาษา: กรณีมหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(4), 352-353
- อรรณณ รังสัย และ อภิชาติ เสนะนันท์. (2561). รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนสองภาษาของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 8(3), 73-75.
- Ayesha Parveen, Ijaz Ahmad Tatlah, Qudsia Fatima. (2022). Factors Affecting The Performance Of Rural Secondary School Teachers. *Webology*. 19(3), 294-307.
- Nita Kanya, Aryo Bima Fathoni, Zulmi Ramdani. (2021). Factors affecting teacher performance. Langlangbuana University, Bandung, West-Java, Indonesia, *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*. 10(4), 1462-1468.
- Melly Miranda, Almasdi Syahza and Sumarno. (2021). Analysis of Factors Affecting Teacher Performance in State Junior High School Learning in Bengkalis Regency. *Journal of Educational Sciences*. 5(3), 464-478.
- OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. Retrieved March 12, 2023. from <https://www.oecd.org/education/2030-project>.
- Sugito MPd, Anak Agung Gede Agung, Made Yudana. (2021). *The influence of Servant Leadership and motivation on Teacher Performance in West Denpasar*. Retrieved March 12, 2023. from <https://dl.acm.org>.
- UNESCO. (2016). *Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. Retrieved March 12, 2023. From <https://unesdoc.unesco.org>.

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19

SUPPLY CHAIN OF FOOD TOURISM IN THAILAND

AFTER THE COVID - 19 CRISIS

รามณรงค์ นิลกำแหง

Ramnaron Nilgumheang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ

kantimarn Chindaprasert

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University

E-mail: ramnarong55@hotmail.com

Received October 24, 2022; Revised January 2, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19 เป็นการศึกษาด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบ จนถึงการส่งมอบสินค้า และการบริการให้นักท่องเที่ยวให้เกิดการเข้าถึงวัฒนธรรมอาหารของประเทศไทย เพราะอาหารเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน และประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี บทความวิชาการนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนะแนวทางและรูปแบบการส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย ผู้ศึกษาสืบค้นข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตีความ สังเคราะห์ และสรุปเนื้อหาเชิงพรรณนา พบว่าห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย เริ่มต้นจากผู้ผลิตต้นทาง ได้แก่ เกษตรกร ชาวสวน และผู้ประกอบการ ส่งผ่านไปถึงตัวกลาง ผู้ประกอบการท้องถิ่น ผู้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์อาหาร และนักลงทุน เชื่อมโยงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) กิจกรรมอาหาร ถนนคนเดินและตลาดอาหารสด 2) กิจกรรมหัตถกรรมอาหารและเทศกาลอาหาร 3) กิจกรรมทัวร์ชิมอาหาร ทัวร์เชิงเกษตร และทัวร์เชิงสุขภาพ และ 4) กิจกรรมสอนทำอาหาร และการแข่งขันทำอาหาร โดยมีความสัมพันธ์กับผู้สนับสนุนทางการท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่สนับสนุนด้านสถานที่จัดงาน บริษัทขนส่ง บริษัททัวร์ และสถานประกอบการที่พัก

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, ประเทศไทย, วิกฤตโควิด-19

Abstract

The researchers studied Thailand's Food Tourism Supply Chain after the COVID-19 crisis. It studied Supply Chain Management and the Relationship Between Food Tourism and Tourism Activities. The involvement from the Origin of Raw Materials until Goods Delivery and Services to Tourists. Since the food represents the uniqueness of the community in the local area. Additionally, the way of life within the culture of the country. The objectives of this academic article were to suggest guidelines for promoting Food Tourism Supply Chains in Thailand. The Author searched and studied information from relevant research papers. The studies consisted of content analysis and descriptive results synthesis. It was found that the Supply Chain of Food Tourism in Thailand is a starter of Source Producers, including farmers, gardeners, and food and drink processors. The products were passed via intermediaries of local entrepreneurs. The data gained can be food history and valuable information for investors. It linked four facets of the food tourism activity: 1. Street Food and Food Markets, 2. Food Festivals and Food Exhibitions, 3. Food Tours, Farm Tours, and Health Tours, 4. Cooking Classes and Cooking Competitions, and relationships with official Sponsors, including Government agencies and the private sector that supports the venues, logistics and transportation companies, tours companies, and accommodation establishments.

Keywords: Supply Chain, Food Tourism, Thailand, COVID - 19 Crisis

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ และเป็นเครื่องมือทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการบ่มเพาะด้วยส่วนผสมที่ต่างกัน และหลากหลายตามแต่ละพื้นที่ให้เข้ากันได้อย่างลงตัว ทำให้วัฒนธรรมอาหารจากทั่วโลกต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งอาหารยังสามารถนำเสนอกิจกรรมสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้ อาหารจึงไม่ได้เป็นเพียงหนึ่งในปัจจัยสี่ แต่ยังรวมไปถึงวัฒนธรรม อารยธรรม และประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในทุกเส้นทางการเดินทางยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางของอาหาร และต้นกำเนิดที่หลากหลายของอาหารและเครื่องดื่มที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมบริการ อาหารจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน นักท่องเที่ยวที่นิยมตระเวนทานอาหารในแต่ละประเทศก็เพื่อต้องการสัมผัสและรู้สึกถึงสถานที่เหล่านั้นได้อย่างแท้จริง ประเทศไทยตั้งเป้าหมายถูกยกให้เป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วโลก และอาหารไทยก็ถูกจัดอันดับให้เป็นหนึ่งในอาหารที่ดีที่สุดในโลก (World food Travel Association: 2019) เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Food Paradise ที่จะช่วยกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรม โดยขับเคลื่อนผ่าน

ตัวแทน ทูตอาหารไทย ที่จะช่วยนำเสนอรสชาติของอาหารไทยให้โลกรู้จักได้ยิ่งขึ้น ให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการมาเยี่ยมเยือนประเทศไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งการกระตุ้นการท่องเที่ยวไทยหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

แนวโน้มการเติบโตสูงขึ้นในปี 2565 จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายเปิดประเทศ ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวและที่พักซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้หลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด มีส่วนช่วยโดยตรงต่อภาคการบริการ และเศรษฐกิจของประเทศ ในการพัฒนาวัฒนธรรมอาหารเพื่อสนับสนุนแนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวการทำอาหารพื้นถิ่น เนื่องจากอาหารเป็นภาพสะท้อนของวิถีชีวิต การรับประทานอาหารของคนในชุมชนและประวัติศาสตร์ของผู้คนจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันของการรับประทานอาหารต่าง ๆ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้แก่การท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการแข่งขันที่มากขึ้น โดยระบบห่วงโซ่อุปทานจะช่วยเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่อาหาร ตั้งแต่เกษตรกรไปจนถึงนักท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชน จึงจำเป็นต้องสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการหน่วยงานภาครัฐ และนักท่องเที่ยว การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ ด้านการบริหารจัดการมี 4 องค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ 1) อุปสงค์การท่องเที่ยว (Tourism Demand) 2) อุปทานของการท่องเที่ยว (Tourism supply) และ 3) การจัดการในแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Management) ภายใต้หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ห่วงโซ่อุปทานท่องเที่ยวเชิงอาหาร จึงต้องมีกระบวนการที่ต้องใช้ความร่วมมือกับทางภาคธุรกิจ ตั้งแต่ผู้ผลิตจากแหล่งของวัตถุดิบต้นน้ำ (Upstream Source) จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการ ลูกค้าปลายทาง (Downstream Customers) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าแบบยั่งยืน (Customer Satisfaction) ลดเวลา และลดต้นทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้เหนือกว่าคู่แข่ง (ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2560–2564) เพราะ “การทัวร์ชิมอาหาร” เป็นการท่องเที่ยวประเภทใหม่ ที่มีชีวิตชีวาซึ่งผู้คนสามารถท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อออกเดินทางไปลิ้มลองอาหารจากต้นตำรับ และดื่มด่ำกับประสบการณ์การใช้ชีวิตในสถานที่จริงผ่านการรับประทานอาหาร อาจรวมถึงวัตถุดิบจากท้องถิ่นที่หายาก และอื่น ๆ ที่ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ต้องใช้เป็นรูปแบบจากประสบการณ์ตรงด้านอาหารมาทำการตลาด โดยเฉพาะการเอาเชฟที่เป็นที่นิยมมีอาชีพ และมีชื่อเสียงมาปรุงอาหารโชว์ให้เห็นถึงวิธีการทำ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้อย่างทวีคูณ และรูปแบบที่นิยมใช้ในการจัดกิจกรรมคือ การเรียนทำอาหาร ซึ่งอาจจัดขึ้นที่ภัตตาคาร ร้านอาหารในโรงแรม หรือจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนทำอาหารที่เสนอขายรายการท่องเที่ยวผ่านทางตัวแทนขายการท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ การท่องเที่ยวที่ใช้อาหารเป็นจุดดึงดูดในการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวจึงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวนิยมทำกิจกรรมในการเยี่ยมชมและชิมอาหาร เรียนทำอาหาร รับประทานอาหารท้องถิ่น และการเที่ยวชมงานเทศกาลอาหาร จากที่กล่าวมาผู้ศึกษาจึงมีความคิดเห็นว่า อาหารเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการเดินทางเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์

และกิจกรรมการเที่ยวชิมอาหาร เรียนรู้การได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดภาพจำความจงรักภักดี และการบอกต่อได้ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารกลายเป็นเทรนด์การท่องเที่ยวยอดนิยมในยุคปัจจุบัน

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

การศึกษารูปแบบห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยหลังยุควิกฤตโควิด-19 ปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ คือ ส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้เอกลักษณ์เฉพาะ และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวได้ไปเยือน โดยอาหารเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการนำเสนอ วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ (6th UNWTO. world forum on Gastronomy tourism) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารแสดงถึงโอกาสอันมีคุณค่าต่อพื้นที่ในชนบท ในการสร้างเศรษฐกิจที่ครอบคลุมเนื่องจากสามารถกระตุ้นธุรกิจท้องถิ่นได้ ในการรวมกลุ่มทางสังคม และเศรษฐกิจการเติมเต็มส่วนบุคคล และการพัฒนาสังคม การท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถเพิ่มพลังให้กับชุมชนในชนบทเชื่อมต่อผ่านงานเทศกาลอาหาร นำเสนอเรื่องราวตำนานอาหาร และสูตรอาหาร สนับสนุนผู้ผลิตอาหารท้องถิ่นรายเล็ก และสนับสนุนให้ทำธุรกิจในตลาดที่เอื้อต่อการเพิ่มมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์ให้กับกิจกรรม และประสบการณ์การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และพัฒนาผลผลิตของ ชุมชนในท้องถิ่น และประเพณีการปรุงอาหารเฉพาะด้านให้เกิดเป็นองค์ความรู้เพื่อการสืบทอดต่อไป มีการเรียนรู้ประสบการณ์แปลกใหม่ (วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, 2560) อาหารเป็นส่วนสำคัญที่จะ ถ่ายทอดเรื่องราวของท้องถิ่นได้ โดยมีส่วนคล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวชุมชนและวัฒนธรรม

เพราะส่วนประกอบและวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในอาหารนั้นยังสามารถเชื่อมโยงเข้าไปถึงประวัติ ความเป็นมาและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อีกด้วย (ศูนย์ธุรกิจสิทธิไทย, 2561) กลุ่มนักท่องเที่ยว เชิงอาหาร ก็คือบุคคลที่เดินทางข้ามเมือง ข้ามภูมิภาค และข้ามประเทศ ซึ่งนักท่องเที่ยวทุกคนจะต้อง มีการรับประทานอาหาร นั่นคือ นักท่องเที่ยวทุกคนถูกอนุมานได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Travelers) ซึ่งขอบเขตของกิจกรรมนั้นจะครอบคลุมถึงร้านแผงลอยขายอาหารข้างทาง รถเข็นขาย อาหาร ร้านอาหารท้องถิ่น โรงเก็บไวน์ โรงคั่วกาแฟ และภัตตาคารต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ยังสามารถส่งเสริมฟื้นฟูการท่องเที่ยวใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) การเป็นตัวแทนในการนำเสนอสังคมและ วัฒนธรรม 2) การแสดงออกว่ามาถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นจริง ๆ 3) อาหารพื้นถิ่นเป็นการกระจายรายได้สู่ ชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และ 4) อาหารเป็นสื่อในการชักจูงให้เกิดการท่องเที่ยวโดยการแชร์ ประสบการณ์ผ่านสื่อออนไลน์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism) จะมุ่งเน้นไปที่ผลิตภัณฑ์อาหารแต่การท่องเที่ยวแบบคัลไลนารี ทัวริซึม (Culinary Tourism) จะขยายออกไปไกลกว่าสิ่งที่เรารับประทาน จึงรวมไปถึงวิถี สถานที่ที่เป็นต้นกำเนิดของ วัตถุดิบ ขั้นตอนหรือกระบวนการผลิต และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการรับประทานอาหารให้ได้มาซึ่ง คุณค่าทางอาหาร ช่วยให้นักท่องเที่ยวและนักเดินทางชิมอาหารได้ลิ้มรสและได้เรียนรู้เกี่ยวกับ โภชนาการของอาหารด้วย ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร จึงต้องมีการนำเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นของตนมาสร้างเป็นเรื่องราวที่บอกเล่าเกี่ยวกับอาหาร โดยนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือ ทำอาหารผ่านการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ รวมทั้งมีการจัดงาน เทศกาลเกี่ยวกับอาหารหรือกิจกรรมพิเศษ (อัทธนาถ ยกขุน และคณะ, 2563)

จากเอกสารบทความวิจัยของปาร์ค (Park, 2022) ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของอาหาร: การศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางด้านอาหารที่เกิดขึ้นใหม่ พบว่า การให้ความรู้บอกเล่าประสบการณ์ด้านอาหารโดยมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์อาหารกับนักท่องเที่ยวและซัพพลายเออร์ มีส่วนช่วยในการพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารของจุดหมายปลายทางและเป็นกระบวนการที่มีส่วนทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นอาหารท้องถิ่นใหม่ร่วมกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านอาหารเชิงพาณิชย์ ซึ่งมีผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหาร จากงานวิจัยของคิม (Kim, et.al., 2021) พบว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหาร และเข้าใจในกระบวนการทำอาหารส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในรสชาติอาหารท้องถิ่น ได้แก่ การจัดทำเมนูอาหารที่มีผลตอบสนองต่อความต้องการรับประทานของนักท่องเที่ยว เช่น รูปแบบข้อความ รูปภาพอาหารที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยว และ เรื่อง ผลกระทบงานเทศกาลอาหารข้างทาง การท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านอารมณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Almaz Sandybayev, 2018) กรณีศึกษางานเทศกาลอาหารอาบูดาบีได้แสดงความคิดเห็นว่า (Gastronomic Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเทรนด์ใหม่ที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและมรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการเติบโตทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่งผลกระทบทางบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้โดยการมอบประสบการณ์กิจกรรมเฉพาะของแต่ละสถานที่ด้วยเมนูอาหารพื้นถิ่น ซึ่งมีองค์ประกอบของกลิ่น รสชาติ รวมไปถึงบรรยากาศและทัศนียภาพที่เป็นความทรงจำของนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าอาหารกับแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กัน และสามารถเป็นรากฐานของการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับการขับเคลื่อนจากภาครัฐและภาคเอกชนจากการเติบโตของเทคโนโลยี และสื่อออนไลน์อย่างก้าวกระโดด มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในทางอาหารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูล ค้นหาแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวให้มาชิม มาทานอาหารได้ง่าย ๆ จากแหล่งผลิตอาหาร จนถึงร้านอาหารในท้องถิ่น เป็นต้น โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ผ่านมา ตั้งแต่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้การท่องเที่ยวต้องชะลอตัวลง นักท่องเที่ยวมีการเก็บตัว ป้องกันตัวเอง สถานประกอบการร้านอาหารต้องมีระยะห่างการนั่ง มีฉากกั้น ทำให้นักท่องเที่ยวหันมาสั่งอาหารออนไลน์แทน แหล่งท่องเที่ยวที่มีร้านอาหารจำหน่ายอาหารต้องปิดกิจการลงเป็นจำนวนมาก จากการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2563-2564 ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศไทยต้องปิดประเทศเพื่อเป็นการยับยั้งการแพร่กระจายของเชื้อโรค ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยหยุดชะงักลงทันที จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยลดลงเหลือเพียง 6.7 ล้านคน ในปี 2563 ทำให้รายได้จากการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 70-80 หรือเหลือเพียง 7.5 แสนล้านบาท (ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว, 2565)

แนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ตลอดจนแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างปี 2564 และปี 2565 ทำให้ต้องเน้นส่งเสริมการตลาดนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

เพื่อการหารายได้อย่างมีคุณภาพเพื่อรับกับโลกยุคหลังโควิด ในปี 2565 ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ กลุ่มครอบครัว กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศไทยเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อและสามารถเดินทางได้ตลอดทั้งปี ตลอดจนกลุ่มผู้ร่วมการประชุมสัมมนาด้วย โดยปลายทางคือในปี 2565-2566 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยจะสามารถหารายได้จากการท่องเที่ยวใกล้เคียงกับปี 2562 แนวโน้มการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 (Work Point Today, 2564) ด้วยเหตุนี้หากต้องการให้นักท่องเที่ยวกลับมาอีกครั้งและมีความมั่นใจ เชื่อมั่นในการเดินทางเที่ยว วิธีหนึ่งที่เหมาะสมคือการนำกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารมาเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวหลังยุคโควิด-19 ให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวและการเดินทางเที่ยวของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทัวร์ชิมอาหารจึงเป็นแนวคิดการพัฒนาที่ดี ในการเที่ยวเข้าชมสถานที่จริงจากต้นน้ำ คือ กระบวนการปลูก การปรุงอาหาร ให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ช่วยสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากสังคมเมืองที่วุ่นวาย และเพลิดเพลินไปกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมการรับประทานอาหารร่วมกับคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มทัวร์ชิมอาหารยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ในกิจกรรมร่วมกันกับบุคคลที่มีความชื่นชอบอาหารเหมือนกันให้รู้จักกันมากขึ้น และได้ท่องเที่ยวอยู่แต่เพียงคนเดียวเพื่อสัมผัสกับบรรยากาศ และสถานที่ในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งกระแสความนิยมผลผลิตการเกษตรสู่โต๊ะอาหาร (Farm-to-table dining) ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน อีกทั้งวัตถุดิบท้องถิ่นก็เป็นส่วนสำคัญในการสื่อสารรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความประทับใจ และการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมก็สามารถเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว จากที่กล่าวมาจึงสามารถเชื่อมโยงเข้ากับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาตลาดภายในประเทศ ด้วยการนำเสนอการใช้วัตถุดิบอาหารจากท้องถิ่นให้มีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในการเดินทางแสวงหาเมนูอาหารที่แปลกใหม่ได้ลิ้มลองรสชาติเฉพาะดั้งเดิม ทำให้เกิดความพึงพอใจและความประทับใจแก่นักเที่ยวชิมอาหาร ดังนั้นในภาคธุรกิจโรงแรมก็ควรปรับตัวให้มีการบริการอาหารท้องถิ่นในห้องอาหาร และในงานจัดเลี้ยงด้วยเพื่อตอบสนองลูกค้ากลุ่มนักท่องเที่ยวทัวร์ชิมอาหารในด้านรสชาติและความหลากหลาย ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวเองก็ควรเน้นการนำเสนอวิธีการถนอมอาหารพื้นเมืองและวัฒนธรรมการรับประทานอาหารมาใช้เป็นจุดดึงดูดใจ

นอกจากนี้ควรมีการจัดงานเทศกาลอาหารที่มีธีมตามเรื่องราวและตำนานพื้นบ้านที่น่าสนใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยจัดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกี่ยวข้องกับอาหารเพื่อเพิ่มภาพลักษณ์ในพื้นที่และสร้างความน่าดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Yuan Su, 2015) ในการสร้างประสบการณ์สัมผัสวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักวิชาการหลายท่านเชื่อว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการตลาดของสถานที่ท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการใช้สังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ในการกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวทางกิจกรรมการแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งมีความนิยมชื่นชอบในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มีพฤติกรรมการถ่ายรูปอาหาร อัคคีปริวิวรรณ์ร้านอาหารที่ชื่นชอบ บอกเล่ารสชาติอาหาร และส่งต่อรูปภาพอาหาร ซึ่งคลิปวิดีโอมักจะเป็นแบบสั้นความยาว 5-15 นาที เพื่อให้เห็นบรรยากาศภายในร้านและวิธีการ หรือขั้นตอนการเดินทางเข้าถึงร้านที่เข้าใจง่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์แบบไม่มีค่าลงทะเบียน

ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกหลายล้านคนจากทั่วโลก เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter), อินสตราแกรม (Instagram), ตี๊กต็อก (TikTok) และ ยูทูบ (YouTube) ทำให้เกิดการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาหารให้มาเลือกใช้บริการธุรกิจอาหารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่เป็นตัวกระตุ้นความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวหลังยุคโควิด สนับสนุนให้ออกเดินทางเที่ยวภายในประเทศก่อน สร้างการรับรู้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแสดงจุดเด่นของต้นกำเนิดวัตถุดิบ และเอกลักษณ์เฉพาะของอาหารท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาชุมชนภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ด้านสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว (2565) พบว่า ในเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2565 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 5,284,127 ล้านบาท รวมจากการท่องเที่ยวทั้งหมดโดยเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยเที่ยวไทย 647,652 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 179.98 สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวปี 2565 ในรูปแบบของรายได้จากอาหารและเครื่องดื่มระหว่างเดินทางของนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ และกัมพูชา ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวสนใจท่องเที่ยวจากงานเทศกาลอาหารเมื่อมีโอกาสได้ชิมแล้วติดใจ จะต้องการซื้อกลับไปรับประทานและเป็นของฝาก การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารไทยได้เน้นการขับเคลื่อนร่วมไปกับงานพัฒนากรรมวิธีการผลิตของภาคเกษตร มุ่งสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศและวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบ Authentic Local Tourism พร้อมทั้งสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและอาหารเพื่อสุขภาพ มีการพยายามกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านกิจกรรมงานเทศกาลต่าง ๆ ด้วย เช่น เทศกาลอาหารย่าง BBQ. Festival และงานเทศกาลอาหาร Korat FoodDex 2022 จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือของส่วนราชการจังหวัด และความร่วมมือจากหอการค้าจังหวัด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งหน่วยงานจากภาครัฐ และเอกชนในการนำเสนอประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์อาหารพื้นถิ่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมวิถีชีวิต เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ในการรับประทานอาหาร พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงอาหารจะใส่ใจกับการชิมอาหาร ทำให้การท่องเที่ยวประเภทนี้จำเป็นต้องมีการจัดขั้นตอนในการรับประทานอาหาร ตั้งแต่การเริ่มปรุงอาหาร การจัดโต๊ะอาหาร จนถึงการจัดคู่เครื่องดื่มและอาหารชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมกัน

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอาหารยุคใหม่มีการจัดเส้นทาง การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารในการรับประทานอาหารมากขึ้นเพื่อให้กับนักท่องเที่ยวเรียนรู้ควบคู่ไปกับการรับประทานอาหาร ให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม มารยาทต่าง ๆ ในการรับประทานอาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมอาหาร ได้แก่ การชิมเครื่องดื่มที่ขึ้นชื่อ การเดินเที่ยวกินอาหารในย่านที่มีชื่อเสียงที่นักท่องเที่ยวควรไป และการเรียนทำอาหาร ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเอกลักษณ์เฉพาะและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ได้ไปเยือน อาหารจึงกลายเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วอาหารยังเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางระหว่างวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและแนวโน้มการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี ความเป็นเอกลักษณ์ ประชากรศาสตร์ ความยั่งยืนและประสบการณ์ ซึ่งทำให้

นักท่องเที่ยวมีความรอบรู้มากขึ้นจากเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลต่าง ๆ เช่น โรงแรมที่พัก การเดินทาง รวมถึงร้านอาหาร และเชื่อบุคคลอ้างอิง เช่น คนในครอบครัว ญาติและเพื่อน รวมถึงการอ่านรีวิวต่าง ๆ จากผู้ใช้บริการจริงมากกว่าเชื่อการโฆษณาจากร้านค้าหรือผู้ประกอบการและยังคงตามหาสิ่งแปลกใหม่ตลอดเวลา เช่น การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ผ่านการรับประทานอาหาร เมื่อออกเดินทางไปยังภูมิภาคเมือง หรือชุมชน ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาและคิดค้นเมนูส่วนผสมใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์มาสร้างความแตกต่างในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย

หลังมีมาตรการประกาศจากภาครัฐให้เปิดประเทศไทย ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวได้แล้ว โดยอยู่ภายใต้มาตรการข้อบังคับพื้นฐาน เช่น นักท่องเที่ยวต้องสวมหน้ากากอนามัย ตรวจวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าไปภายในสถานที่ อาคารต่าง ๆ เป็นการผ่อนคลายสถานการณ์ช่วงโควิด-19 ที่ผู้ติดเชื้อสามารถรักษาตัวเองได้แล้ว กักตัวเอง รับผิดชอบตัวเองได้แล้ว จนในที่สุดมีภูมิคุ้มกันหมู่ไวรัสโควิด (Covid-19) ก็จะกลายเป็นโรคไวรัสประจำถิ่นได้ภายในปี 2565 นั้น ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในการนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่รวมถึงกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันในการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทัวร์อาหารแบบมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและการใช้วัตถุดิบจากชุมชนมาประกอบอาหาร เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคหลังโควิดที่มีความต้องการออกเดินทางเที่ยวมากขึ้นภายในปี 2566 อีกทั้งนักท่องเที่ยวเชิงอาหารก็มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งต้องการกิจกรรมและประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัตถุดิบ ปูองอาหาร ชิมอาหาร และขายอาหาร เช่น การฝึกสอนทำอาหารในสถานที่จริงจากแหล่งกำเนิดวัตถุดิบและทำกิจกรรมให้มีส่วนร่วมในการเก็บเกี่ยวผลผลิต การปูองอาหารแบบง่าย ๆ และได้รับความรู้เรื่องราวประวัติของอาหารพื้นถิ่น รวมไปถึงปราชญ์ชุมชนหรือผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นมาสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ด้วย และศึกษาสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นต่อองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่หลังยุควิกฤตโควิด-19 จะเป็นเรื่องการแบ่งปันประสบการณ์ท่องเที่ยวสู่สังคมอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งปันช่วงเวลาความประทับใจในการท่องเที่ยวทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อม บรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึง ถ่ายรูปเมนูอาหาร ภาพขณะที่ใส่อาหารมีความแปลกที่ไม่เคยเห็นหรือแสดงความภาคภูมิใจในการนำเสนออาหารใส่จานอย่างสวยงาม ก็สามารถสร้างความประทับใจและส่งต่อประสบการณ์ทัวร์ชิมอาหารเพื่อการสร้างการรับรู้ การบอกต่อ และการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่อาจใช้เป็นเทศกาลหรือกิจกรรมประจำปีของจังหวัดได้เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอาหารและนักท่องเที่ยวทั่วไป

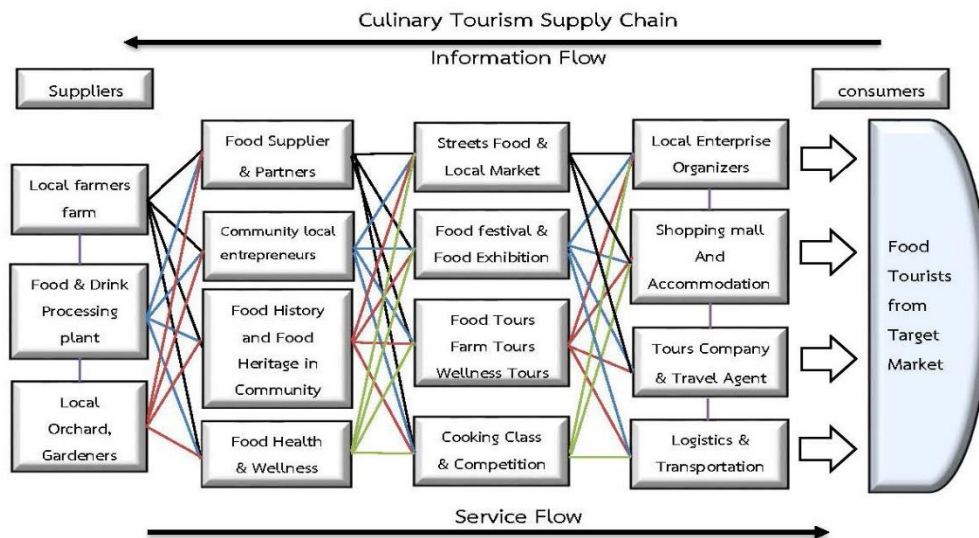
สรุป

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ก็คือบริบทหนึ่งของกิจกรรมความเป็นวิถีชุมชนท้องถิ่น ในด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ทางอาหาร (Culinary and Heritage in Community) ในการนำมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหารของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตมา สร้างสรรค์คุณค่าให้กับชุมชนในวิถีชีวิตเกษตรดั้งเดิม ซึ่งจะต้องอาศัยธรรมชาติ การสืบสานภูมิปัญญา ทางด้านการเกษตรในการใช้ทรัพยากรวัตถุดิบที่ได้ในชุมชนมาประกอบอาหาร ผ่านกระบวนการ นำเสนอทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี จนเป็นอาหารประจำท้องถิ่น เพื่อสร้างความแปลกใหม่ และน่าสนใจ ซึ่งแต่ละชุมชนก็มีความโดดเด่นและแตกต่างกันของวัตถุดิบ ดังนั้น การท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวทางอาหารจะประกอบไปด้วย 1) การผลิตอาหารจากฟาร์มเกษตรกรรม 2) การปรุงอาหารแบบดั้งเดิม 3) ความเป็นของแท้ทางวัฒนธรรมอาหาร วิธีการนำเสนอการจัดวางอาหาร การนำเสนอรูปแบบการรับประทานอาหารท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมรูปแบบการสอนทำอาหารท้องถิ่น หรือการแข่งขันทำอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่น (Cooking Class & Competition) หรือการสอนแปรรูปอาหาร การถนอมอาหาร ส่วนทัวร์อาหารและทัวร์ฟาร์ม (Food Tours & Farm Tours) เป็นกิจกรรมทัวร์ชิมอาหารในตลาดท้องถิ่นที่อาจได้ผลผลิตจากการเกษตรกรรม เช่น สวนผลไม้

ส่วนกิจกรรมตลาดถนนคนเดินชิมอาหาร เรียกว่า Food Streets and Local market เป็นการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว (Experience of Culinary Tourism) ซึ่งจะประกอบด้วยการได้ใช้ประสาทสัมผัสรับรู้ รับชม ชิม อาหารในฟาร์มเกษตร สวนผลไม้ และอาหารท้องถิ่นในชุมชน เป็นการสร้างคุณค่าที่ส่งมอบให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสกับความดั้งเดิมแท้ของอาหารท้องถิ่น เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าระหว่างฟาร์มของเกษตรกร ชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการด้านอาหารในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน มีการสร้างคุณค่าร่วมกัน (สุปรียา ภูผาลา และ จารุวรรณ แดงบุบผา, 2565) เช่น ชุมชนขนมจีนประโดก ตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังมีกระบวนการผลิตและขายขนมจีนแบบดั้งเดิม การทำเส้นขนมจีนจากแป้งสดเป็นขนมจีนเส้นสดที่สืบทอดต่อกันมากกว่า 200 ปี รวมไปถึงวิถีชีวิตการเดินทางขนมจีนไปขายกับการปรุงน้ำยา น้ำจิ้ม ที่ทำจากเนื้อปลาและน้ำกะทิ เช่น น้ำยาปลากะทิ น้ำยาแกงไก่ น้ำยาถั่วน้ำพริก ด้วยวิธีการทำแป้งขนมจีนแบบวิถีดั้งเดิม เช่น การตำข้าว การนวดแป้ง การใช้เตาถ่านในการต้มน้ำ การบีบแป้งลงน้ำร้อน การสาวแป้งม้วนจับจับ ซึ่งทุกกระบวนการดังกล่าว ต้องใช้ความชำนาญและการสืบทอดการทำจากบรรพบุรุษ โดยชุมชนมีแหล่งเรียนรู้การทำขนมจีนประโดก คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขนมจีนประโดก ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เปิดให้นักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ และฝึกการทำขนมจีนด้วยตนเอง และสามารถนำขนมจีนเส้นสดที่ทำเองซื้อกลับบ้านหรือเป็นของฝากได้อีกด้วย จากตัวอย่างชุมชนจึงทำให้เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวทางอาหาร (Local Culinary Enterprise) จากตัวอย่างที่กล่าวมาระบบห่วงโซ่อุปทานจึงมีความสัมพันธ์กันของทั้งสองฝ่ายในทุกด้านกับองค์กรต่าง ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนกันและกัน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของซัพพลายเออร์ ผู้ขาย คู่แข่ง คู่ค้า ภาครัฐบาล และบริษัทเอกชนอื่น ๆ ที่ดำเนินงานจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อให้บรรลุการเป้าหมาย ที่สำคัญต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ด้วยเหตุนี้ ความสัมพันธ์แบบระหว่างสองด้าน (Two-party

Relationships) จึงมีประสิทธิภาพดี ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว TSCM. (Tourism Supply Chain Management) (Zhang X., Song H., & Huang GQ, 2009)

จากการศึกษา ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19 ผู้ศึกษาสืบค้นข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Supply Chain of Food Tourism) ดังรายละเอียดแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Supply Chain of Food Tourism)

จากแผนภาพที่ 1 ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร แสดงให้เห็นว่า ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และหน่วยงานจังหวัดของทางภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ศึกษาพบว่าควรให้ความสำคัญกับผู้ผลิตจากต้นทาง 3 ส่วน ได้แก่ 1) ชาวเกษตรกรท้องถิ่น (Local farmers farm) คือ ผู้ผลิตเพราะปลูกวัตถุดิบทางการเกษตร 2) ผู้แปรรูปอาหารและเครื่องดื่มจากโรงงาน (Food & Drink Processing plant) คือ ผู้ผลิตแปรรูปวัตถุดิบจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และ 3) ชาวสวนผลไม้ท้องถิ่น (Local Orchard, Gardeners) คือ เกษตรกรชาวผักสวนครัว และปลูกผลไม้ ส่งผ่านกระบวนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม ส่งผ่านไปยังตัวกลาง 4 ส่วน ได้แก่ 1) ผู้ร่วมลงทุน และสนับสนุนด้านอาหาร (Food Supplier & Partners) 2) ผู้ประกอบการท้องถิ่น (Community Local Entrepreneurs) 3) ผู้รู้ด้านประวัติศาสตร์อาหารในท้องถิ่น (Food History and Food Heritage in Community) และ 4) อาหารเพื่อสุขภาพทางการเกษตร (Food Health & Wellness)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ประกอบการ (Food Supplier & Partners) และผู้ประกอบการท้องถิ่น เช่น วิสาหกิจชุมชน (Community Local Entrepreneurs) ที่ให้การร่วมลงทุนส่งเสริมสินค้าชุมชนในการใช้ เช่น การจัดส่งวัตถุดิบอาหารให้กับร้านค้าชุมชน “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” (OTOP) สนับสนุนผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะที่ผลิตในท้องถิ่น หรือร้านอาหาร โรงแรม และรีสอร์ท ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องจัดกิจกรรมที่ต้องประกอบไปด้วยเรื่องเล่าตำนานจากภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ทางอาหารท้องถิ่น (Food History & Community Culture) สอดคล้องกับ

การศึกษาของ ศิริพร เลิศยิ่งยศ และคณะ (2563) พบว่า รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวตามหลัก (The Supply Chain Operations Reference) ทำให้ได้ระบบเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม ที่เกิดเป็นการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ ประเมินผลร่วมกันของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชน

จากที่กล่าวมา สามารถเชื่อมโยงส่งผ่านไปเป็นการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) อาหารถนนคนเดินและตลาดอาหารสด (Streets Food & Local Market) 2) มหกรรมอาหารและเทศกาลอาหาร (Food festival & Food Exhibition) 3) ทัวร์ชิมอาหาร ทัวร์เชิงเกษตร และทัวร์เชิงสุขภาพ (Food Tours Farm Tours & Wellness Tours) และ 4) การสอนทำอาหาร และการแข่งขันทำอาหาร (Cooking Class & Competition) แสดงให้เห็นว่า การจัดให้มีงานเทศกาลอาหาร หรืองานมหกรรมอาหารประจำปี เป็นกิจกรรมที่สร้างภาพลักษณ์ทางการตลาดการท่องเที่ยว (Food festival & Exhibition) เช่น เทศกาลประจำปีขนมจีนประโดกโคราช จังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมกินหม่ำเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ขนมนุ่มสมัยอย่างโรตีสายไหม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือ ขนมห่มอแกง จังหวัดเพชรบุรี สอดคล้องกับการศึกษาของ ธง คำเกิด และวัชรพันธ์ แสนสิทธิ์ (2562) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว มีกิจกรรมการจัดสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาอาหารชาวบ้าน เป็นต้น ที่สำคัญจะต้องส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น (Local Culinary Enterprise) สนับสนุนให้มีประสบการณ์ความรู้โดย ส่งพนักงานเข้าประกวดแข่งขันในงานกิจกรรมประจำปีของจังหวัดเพื่อพัฒนาตนเอง สร้างการรับรู้ในด้านประวัติความเป็นมาในแหล่งวัตถุดิบและองค์ความรู้ด้านเทคนิคการปรุง และการถนอมอาหารของชาวบ้านในชุมชน เช่น งานเทศกาลอาหารประจำปีของจังหวัด งานกาชาดประจำปี การจัดมหกรรมอาหาร และงานเทศกาลอาหารท้องถิ่น ให้มีการจัดโซนอาหารริมทาง และตลาดอาหารสด โดยอาศัยความร่วมมือของผู้จัดงานท้องถิ่น (Local Organizers) จากทางผู้จัดงานหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น หอการค้าจังหวัด ในการจัดงานเกี่ยวกับอาหารและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ (Streets Food & Local Market) เพื่อให้บริษัททัวร์ได้กำหนดไว้ในโปรแกรมทัวร์ หรือจัดเป็นกิจกรรมฟาร์มทัวร์ (Food Tours & Farm Tours) เพื่อให้สามารถต่อยอดจัดเป็นโปรแกรมทัวร์เข้าชมแหล่งผลิตสินค้า เช่น ทัวร์สวนการเกษตร ทัวร์สวนผลไม้ ฟาร์มเกษตรสวนผสมได้อีกด้วย รวมไปถึงการจัดการความรู้ในรูปแบบกิจกรรมการสอนทำอาหาร และให้มีแข่งขันทำอาหาร (Cooking Class & Competition) เพื่อยกระดับอาหารพื้นถิ่นสร้างการรับรู้ทำให้เกิดเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวทัวร์อาหาร สัมผัสวิถีชีวิตการรับประทานอาหารของคนในท้องถิ่นให้ผ่านกิจกรรมจากเชพระดับโลก ระดับประเทศ เช่น การสาธิตสอนทำอาหารจากวัตถุดิบที่หาได้เฉพาะในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ

ผู้ประกอบการบริษัททัวร์และตัวแทน (Tours Company & Travel Agent) นอกจากจะเป็นตัวกลางในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ต้องมีการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ภายในทัวร์ เพื่อสร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การสาธิตวิธีการปลูก การเก็บรักษา การแปรรูป และการถนอมอาหาร หรือการรับประทานเพื่อเป็นยารักษาโรค การบำรุงสุขภาพ เช่น ทัวร์ท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อสุขภาพ (Food Health & Wellness Tour) โดยต้องมีวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ เช่น ครู อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้มาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชน ผู้นำหมู่บ้านที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวตำนานทางประวัติศาสตร์ของอาหารได้อย่างมีคุณค่า

และน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรียา ภูผาลา และจารุวรรณ แดงบุบผา (2565) พบว่า กระบวนการในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการสร้างคุณค่า ที่ส่งมอบให้แก่นักท่องเที่ยวให้ได้ สัมผัสกับต้นฉบับดั้งเดิมของอาหารท้องถิ่น และการสร้างคุณค่าให้อาหารส่งเสริมภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการรับรู้ ให้เข้าใจคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่น และสอดคล้องกับ อัตตนาถ ยกขุน และคณะ (2563) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ต้องมีการถ่ายทอดสูตรอาหารส่งมอบภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น มีการจัดส่งเสริมรายการนำเที่ยวพร้อมจัดกิจกรรมงานเทศกาลให้นักท่องเที่ยวร่วมลงมือปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์

และสุดท้ายมีความสัมพันธ์กับผู้สนับสนุนและส่งเสริมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) หน่วยงาน ภาครัฐท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ (Local Enterprise Organizers) 2) ภาคเอกชนที่ สนับสนุนด้านสถานที่จัดงาน และสถานประกอบการที่พักแรม (Shopping Mall and Accommodation) 3) บริษัททัวร์และตัวแทน (Tours Company & Travel Agent) 4) ผู้ประกอบการ สนับสนุนด้านการขนส่งเดินทางให้นักท่องเที่ยว (Logistics & Transportation) โดยหน่วยงาน ภาครัฐ เช่น สำนักงานจังหวัด เทศบาลเมือง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดสรรงบประมาณไว้ ทุกปี และรับข้อเสนอในการอนุมัติขอโครงการของส่วนราชการต่าง ๆ ด้วย ต้องจัดในสถานที่ ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย เป็นที่รู้จัก และมีขนาดใหญ่ เช่น ศาลากลางจังหวัด หรือห้างสรรพสินค้า ของจังหวัด หรือจัดในโรงแรมที่มีห้องประชุมขนาดใหญ่ หรือรีสอร์ทขนาดกลาง ที่มีพื้นที่สนามสามารถ จัดกิจกรรมกลางแจ้งได้ (Shopping Mall And Accommodation) อย่างไรก็ตาม ชุมชนท้องถิ่น จะต้องมีความเข้มแข็งก่อน และรู้จักแบ่งปันองค์ความรู้เพื่อส่งต่อคุณค่าของอัตลักษณ์ท้องถิ่นสืบสาน จากรุ่นสู่รุ่นต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และต้องมีการฟื้นฟูอนุรักษ์เอกลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนไว้ด้วย ที่สำคัญจะต้องช่วยกันส่งเสริมเอกลักษณ์ชุมชน และวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มา ท่องเที่ยวในงานเทศกาลและกิจกรรมต่าง ๆ (Nilgumhaeng, Sattayanuchit and Pansukkum, 2020)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 2 แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism)

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถให้การส่งเสริมได้โดยผ่านห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้ออกมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism Activity) ได้ เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการการท่องเที่ยว ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในระบบเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และการใช้ทรัพยากรจากผู้ผลิตวัตถุดิบต้นทาง (The Origin of Raw Materials) ของอาหาร ผ่านตัวกลางผู้สนับสนุนวัตถุดิบอาหาร (Suppliers of Food) สู่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) กิจกรรมอาหารถนนคนเดินและตลาดอาหารสด 2) กิจกรรมมหรธรมอาหารและเทศกาลอาหาร 3) กิจกรรมทัวร์ชิมอาหาร ทัวร์เชิงเกษตรและทัวร์เชิงสุขภาพ 4) กิจกรรมสอนทำอาหารและการประกวดแข่งขันทำอาหาร ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีในรูปการส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารในแต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านผู้สนับสนุนท้องถิ่นจากภาครัฐ และภาคเอกชน (Local Support from The Government and Private Sectors) ส่งถึงนักท่องเที่ยว (Tourists)

ผู้เขียนได้ศึกษาในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เป็นข้อมูลความรู้ในแนวทางพื้นฐานการกำหนดการส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย ที่มีความสอดคล้องกันจนเกิดเป็นองค์ความรู้แบบเข้าใจง่าย ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายทางการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทย รองรับนักท่องเที่ยวภายในและภายนอกประเทศ ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้เดินทางกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทยหลังยุควิกฤตโควิด-19 อีกทั้งยังเป็นกลยุทธ์ด้านหน้าที่จะนำเสนออัตลักษณ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นของประเทศไทย และผลักดันผู้สนับสนุนท้องถิ่นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ ให้เห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ ผ่านการประชาสัมพันธ์ทางการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ สร้างการรับรู้การใช้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *Foodie Experience Food will Keep Us Alive*. กรุงเทพมหานคร: TAT Review.
- ธง คำเกิด และวัชรพันธ์ แสนสิทธิ. (2562) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านบางแม่หม้าย ตาบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*. 1(3). 221-232.
- เบญจมาภรณ์ ขำนาญญา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร: ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. 24(1), 103-116.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). *Gastronomy Tourism* กระจายรายได้สู่ “ฐานราก”. สืบค้น 1 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.prachachat.net/tourism/news-317059>.
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). *ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.mots.go.th/news/category/66>.

- วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ. (2560). *Foodie Food Tourism Trend 2017*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2565. จาก <http://etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2017/menu-12017/756-12017-foodie>.
- ศูนย์ธุรกิจสิทธิกรไทย. (2561). *เทรนด์ท่องเที่ยวดี SME รีบคว้าโอกาส*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge>.
- ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว. (2565). *TAT คาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2565. จาก <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/22978>.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ, ศิริสรณ์เจริญ, กมลลัมสกุล และ กนก บุญศักดิ์. (2563). การจัดการโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 40(4), 120-139.
- สุปรียา ภูผาลา และ จารุวรรณ แดงบุบผา. (2565). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*. 8(1), 286-304.
- อรรถนาถ ยกขุน, ชนกันารถ ราชภักดี และธนีสร์ พิตรชญารมย์ (2563) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 10(1), 60-68.
- Almaz, S. (2018). The Impact of Street and Food Festivals in Gastronomic Tourism through Visitor's Emotions and Satisfaction. A Case of Abu Dhabi Food Festival International. *Journal of Research in Tourism and Hospitality (JIRTH)*. 4(1), 27-32.
- Kim, S. Park, E. Fu, Y. and Jiang, F. (2021). The Cognitive development of Food tasteperception in a food tourism destination: *A gastrophysics approach*. *Appetite* 165, 1-11.
- Nilgumhaeng, R., Sattayanuchit, W. and Pansukkum, S. (2020). The Concept of Using theLocal Identity for Tourism Promotion in Nakhon Ratchasima Province (Khorat) , Thailand. Proceeding of The 2nd China- ASEAN International Conference 2020and The 2nd International Conference on Tourism, Business, & Social Sciences 2020. Inspiring to Chinese and Asian's Wellness tourism & Innovation. 758-775. Bangkok: Dhurakij Pundit University. สืบค้น 1 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.researchgate.net/publication/357648531>.
- Park, W. (2022). *Food tourism experience and changing destination foodscape: Anexploratory study of an emerging food destination*. *Tourism Management*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2565. จาก www.elsevier.com/locate/tmp.
- World food Travel Association. (2019). *The World's leading Authority on food & beverage tourism*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2565. จาก <https://worldfoodtravel.org/>.

- World Tourism Organization. (2021). *6th UNWTO. world forum on gastronomy tourism*. สืบค้น 20 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.unwto.org/6th-unwto-world-forum-on-gastronomy-tourism>.
- Work Point Today. (2564). *ท่องเที่ยวจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป'คุยเรื่องท่องเที่ยวไทยในโลกหลังโควิดกับผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2565. จาก <https://workpointtoday.com/kkp-research-gdp-2021/>.
- Yuan, S. (2015). *Reflections on Local Specialties and Gastronomic Tourism*. *Scientific Research Publishing*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2565. จาก <http://www.scirp.org/journal/chnstdhttp://dx.doi.org/10.4236/chnstd.2015.41003>.
- Zhang X., Song H., & Huang GQ. (2009). Tourism Supply Chain Management: A new Research Agenda. *Tourism Management*, 30(3), 345-358.

เว็บไซต์แบบบูเซิล (Baamboozle) กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

BAAMBOOZLE WEBSITE: THE ONLINE TOOL FOR TEACHING AND LEARNING ENGLISH IN COVID-19 POST-PANDEMIC ERA

ดุษฎีดา เจริญผล, กังสดาล ญาณจันทร์, จรินทร์ สิริเมธินวงศ์ และวันดี ศรีสวัสดิ์

Duddaw Charoenphol, Kangsadan Yannajan, Jarintorn Siramethinwong and Wandee Srisawat

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: duddaw.c@rmutsb.ac.th

Received May 22, 2023; Revised July 8, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

รูปแบบการเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (Covid-19 Post-Pandemic) ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การหาแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างหลากหลายผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากการเรียนการสอนหลายรูปแบบต้องพึ่งพาอุปกรณ์เหล่านั้นในการเข้าถึง เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การหาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ ที่ในปัจจุบันยังพบปัญหาผู้เรียนไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารได้และขาดแรงจูงใจในการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเว็บไซต์ Baamboozle เป็นเว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) มีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 4 รูปแบบ ได้แก่ แบบ on site, online, on demand และ on hand การเรียนรู้โดยใช้เกมจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนให้มากยิ่งขึ้น และการที่ผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการสื่อสารเพราะต้องตอบคำถามที่ตนเองเลือกได้เป็นภาษาอังกฤษให้ถูกต้องจึงจะได้รับคะแนน

คำสำคัญ: เว็บไซต์ Baamboozle, ยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19, รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

Abstract

Education models in COVID-19 post-pandemic era has been modified to a hybrid learning to be diverse in order to ensure that the teaching flows smoothly, whether under epidemic or in normal situations. Applying the model that can be used for teaching and learning in various ways through information technology devices contributes to smooth teaching and learning in the post-COVID-19 era as many education models require those devices to be accessed. Websites or applications are another channel that can be accessed conveniently and quickly using those information technology devices. However, finding an appropriate websites or applications for teaching and learning English is not that easy. Students still faces problems that they are unable to interact and communicate in English, moreover, they are lack of motivation to study. Using an application or website that can solve those problems appropriately is therefore very essential in order for learners to develop their communication skills and help to increase their motivation to study English. The website Baamboozle is a website for teaching and learning English using Game-Based Learning (GBL). It can be applied with the following 4 learning styles: on site, online, on demand and on hand. According to many research, Game-based learning creates a fun learning environment that encourages greater motivation for learners. In addition, the interaction between teachers and learners in class encourages learners to develop their own learning process. It also helps learners to improve their English communication skills because they have to answer the questions that they select in English correctly to get their points.

Keywords: Website Baamboozle, COVID-19 post-pandemic era, English teaching material

บทนำ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) นำไปสู่ผลกระทบในวงกว้าง รวมไปถึงผลกระทบด้านการศึกษาก็ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการศึกษาโลก ซึ่งเคยทำให้ผู้เรียนกว่า 15 ล้านคนในประเทศไทยต้องหยุดเรียนเป็นระยะเวลาหนึ่ง (เสาวลักษณ์ อนุพันธ์, 2563) และได้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นในแบบออนไลน์ (online) แทนการเรียนการสอนแบบในห้องเรียน (onsite) เพื่อเป็นการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) (กังสดาล ญาณจันทร์, 2564) อย่างไรก็ตามรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไปแบบฉับพลันย่อมทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนแบบออนไลน์ เช่น

โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนต้องขวนขวายหาอุปกรณ์เหล่านั้นมาเพื่อใช้ในการเรียน

เมื่อเข้าสู่ยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หรือหลังจากเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา (พันธุ์ทิพา หอมทิพย์, 2565) ระบบการศึกษาถูกปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่อาจกลับมาเกิดซ้ำได้อีก รูปแบบการเรียนการสอนจึงต้องมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อสถานการณ์เหล่านั้น ผู้สอนจึงต้องใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยใช้อุปกรณ์ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีอยู่แล้ว เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน อย่างไรก็ตามสำหรับการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษถือเป็นความท้าทายของผู้สอนที่จะต้องหาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่เหมาะสมมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้เพิ่มมากขึ้นกว่ารูปแบบการเรียนรู้เดิมที่เน้นโครงสร้างทางภาษามากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง ผู้เรียนจึงอาจมีความคุ้นชินกับการเรียนแบบเขียนตอบในกระดานมากกว่าการโต้ตอบสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าจะได้รับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ธนาภัสสร สนิธิรักษ์ และคณะ, 2565) ประสิทธิภาพในความรู้ความเข้าใจก็ยังมีน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับใกล้เคียงกัน และเมื่อเทียบระดับความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษของประเทศในแถบเอเชียทั้งหมด 19 ประเทศ ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 15 และอยู่ในลำดับที่ 56 จาก 72 ประเทศทั่วโลก ซึ่งถือว่าอยู่ในอันดับที่รั้งท้าย แม้จะได้รับการผลักดันการเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษจากรัฐบาลไทย แต่ผลที่ได้ก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร (ธนิกันต์ สุณีนันท์, 2563) ซึ่งการนำเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เปรียบเสมือนการหาเครื่องมือช่วยสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการใช้ทรัพยากรทางเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์

ค่านิยมของยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

รัฐบาลในประเทศทั่วโลกมีนโยบายหรือแผนการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ที่แตกต่างกันไป สืบเนื่องจากการที่ประชาชนต้องใช้ชีวิตอยู่กับโควิด-19 มาเป็นระยะเวลานาน ในหลายประเทศจึงมีการผลักดันนโยบายในการเปลี่ยนผ่านสู่ “โรคประจำถิ่น” เช่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สเปน สหราชอาณาจักร เป็นต้น (พันธุ์ทิพา หอมทิพย์, 2565) ทั้งนี้ ก่อนจะเข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นนั้น ตามแผนการเข้าสู่โรคประจำถิ่นของกระทรวงสาธารณสุขไทย โดยคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติมีมติเห็นชอบ สามารถสรุปได้เป็น 3+1 ระยะ (4 ระยะ) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระยะของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย

ระยะที่ 1 Combatting	ระยะที่ 2 Plateau	ระยะที่ 3 Declining	ระยะที่ 4 Post-pandemic
12 มีนาคม - ต้นเดือน เมษายน 2565	เมษายน - พฤษภาคม 2565	ปลายเดือนพฤษภาคม - 30 มิถุนายน 2565	1 กรกฎาคม 2565 เป็นต้น ไป
ระยะต่อสู้เพื่อลดการ ระบาด	ระยะการลดผู้ติดเชื้อให้ น้อยลง	ระยะการลดผู้ติดเชื้อ ไม่ให้เกิน 2,000 คน	ระยะการออกจากโรค ระบาดเพื่อเข้าสู่โรคประจำ ถิ่น

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลังจากวันที่ 1 กรกฎาคม 2565 เป็นต้นมา อาจเรียกได้ว่า ประเทศไทยอยู่ในระยะ Post-pandemic หรือระยะหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และนับจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้เข้าสู่โรคประจำถิ่น โรงเรียนสาธิตสุข Mailman มหาวิทยาลัยโคลอมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา (2021) ได้เปิดเผยว่า โรคประจำถิ่นนั้นจะต้องเป็นโรคที่เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือสามารถคาดการณ์อัตราการแพร่ระบาดของโรคได้ และมีอัตราการแพร่ระบาดที่คงที่ เช่น โรคมาลาเรีย เช่นเดียวกับข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเยล ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวว่า โควิด-19 อาจจะมีการเข้าสู่โรคประจำถิ่นในปี 2567 (Locklear, 2022) นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกา อีลินเนอร์ เมอร์เรย์ กล่าวว่า โรคหนึ่งจะกลายเป็นโรคประจำถิ่นได้ การแพร่ระบาดจะต้องเป็นอัตราส่วน 1 ต่อ 1 กล่าวคือ ผู้ป่วย 1 คนสามารถแพร่โรคไปยังบุคคล 1 คน (พันธุ์ทิพา หอมทิพย์, 2565) ในปัจจุบันจึงถือว่า โควิด-19 อยู่ในระยะ Post-pandemic หรือยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

รูปแบบการเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สืบเนื่องจากการเรียนการสอน 5 รูปแบบ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการแนะนำให้ดำเนินการสอน ในวิถีชีวิตใหม่ ได้แก่ การเรียนทางไกลผ่านสัญญาณดาวเทียม (On air), การเรียนแบบปกติในชั้นเรียน (On site), การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน (on demand), การจัดการเรียนการสอนต่อหน้าผู้เรียนผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ใช้ในการสื่อสารต่าง ๆ (Online) และการมอบหมายงานให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม (On hand) นั้น ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานศึกษาได้มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) ทำให้ถึงแม้จะมีผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนได้เนื่องจากการติดเชื้อโควิด-19 แต่การเรียนการสอนก็ยังคงดำเนินต่อไปได้ด้วยการจัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบในห้องเรียนไปพร้อม ๆ กับการเรียนออนไลน์ หรือการปรับให้มีการเรียนแบบออนไลน์ชั่วคราวในกรณีที่มีผู้สอนหรือผู้เรียนหลายคนในชั้นเรียนติดเชื้อโควิด-19 หรือการอัดคลิปวิดีโอเพื่อให้ผู้เรียนได้เปิดเพื่อศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามดุลพินิจของผู้สอนหรือตามความเหมาะสมตาม 5 รูปแบบข้างต้น ทำให้การเรียนการสอนในรูปแบบ

ดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่าการเลือกเรียนแบบใดแบบหนึ่ง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งของผู้สอนและผู้เรียนที่ต้องถูกระงับไปในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น การอบรมสัมมนาต่าง ๆ การแข่งขันกีฬา การแข่งขันทักษะทางวิชาการ เป็นต้น สามารถกลับมาดำเนินการได้อีกครั้งภายใต้มาตรการป้องกันโควิด-19 และต้องมีการปรับรูปแบบให้เข้ากับสถานการณ์และสถานที่จัดเพื่อให้เกิดความมั่นใจและความปลอดภัยสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงเป็นไปได้หลายแนวทาง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เนื่องจากผู้สอนและผู้เรียนได้ผ่านประสบการณ์การเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ในช่วงแรกของการแพร่ระบาดมาจนถึงช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

จากรูปแบบการเรียน 5 รูปแบบที่ได้กล่าวมานั้น สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ไม่ควรจะมีเพียงรูปแบบเดียว เพราะหากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลับมาอีกครั้ง นอกจากสถานศึกษาจะต้องกำหนดรูปแบบในการเรียนแล้ว ผู้สอนเองก็เป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจว่าจะใช้รูปแบบใดบ้างมาสอน และจะนำรูปแบบเหล่านั้นมาสอนเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาในรายวิชาได้อย่างไร ผู้เรียนเข้าใจหรือไม่ หากครูผู้สอนหรือตัวผู้เรียนเองเกิดความเจ็บป่วยระหว่างเรียน จะมีแนวทางใดเพื่อให้การเรียนการสอนไม่หยุดชะงัก ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการเรียนแบบดั้งเดิมโดยแนวคิดของเพียเจต (Piaget) หรือรูปแบบการเรียนที่ครูเป็นผู้กระตุ้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนถือเป็นผู้ที่อยู่นิ่ง (Passive) รอผู้มากระตุ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตามแนวคิดนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ล้าสมัยและอาจใช้ไม่ได้กับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ผู้เรียนต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น และต้องมีแนวคิดใหม่เพื่อให้ทันสมัยต่อความเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในรูปแบบที่ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากตัวเอง หรือแบบ Active Learning จึงเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นไปที่การเพิ่มพูนทักษะของผู้เรียน เช่น สมรรถนะการคิดขั้นสูง การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าการป้อนข้อมูลให้ผู้เรียน (Brame, 2016) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากในบางครั้งผู้เรียนต้องทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองผ่านงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ที่เน้นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามที่ Bednar, Cunningham, Duffy และ Perry (1992) และ von Glasersfeld (1995, อ้างถึงใน BADA & Olusegun, 2015) ได้กล่าวว่า มนุษย์สร้างความรู้และความหมายจากประสบการณ์ของตน กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ในรูปแบบที่หลากหลายนอกเหนือจากการเรียนในรูปแบบปกติ เพราะจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มเติมมากขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งอาจเป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสาร ตำรา เป็นต้น หรือการใช้เครื่องมือสืบค้นข้อมูล (Search Engine) โดยการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศอันหลากหลายที่ผู้เรียนสามารถใช้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองได้

จากการสำรวจการใช้อุปกรณ์สื่อสารในครัวเรือนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2563) พบว่า ปริมาณผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนเพื่อเชื่อมต่อกับ

อินเทอร์เน็ตหลังจากมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หรือในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นมากที่สุดเมื่อเทียบกับอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผู้ใช้สมาร์ทโฟนช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีอัตราเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 69.6 ในปี พ.ศ. 2561 เป็นร้อยละ 87.3 ในปี พ.ศ. 2563 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 92.4 ในปี พ.ศ. 2564 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2564 นั้น ถือเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างรุนแรงจนทำให้สถานศึกษาต้องหยุดการเรียนการสอน ข้อมูลทางสถิตินี้อาจชี้ให้เห็นว่าอัตราผู้ใช้ที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นเพราะผู้เรียนต้องซื้อโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนเพื่อใช้ในการเรียนออนไลน์หรือเพื่อการสืบค้นข้อมูลทางการศึกษาเพิ่มเติมในช่วงเวลาดังกล่าว หรือเดิมอาจมีอยู่แล้วแต่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนแบบออนไลน์หรือการสืบค้น จึงต้องทำการซื้อใหม่ นอกจากนี้สาเหตุที่จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนมีมากกว่าอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ อาจเป็นเหตุผลทางด้านการใช้งานและด้านราคา ซึ่งโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนในปัจจุบันสามารถทำงานได้เหมือนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ (ปรเมศวร์ รัมย์ากร, 2561) แต่มีราคาเริ่มต้นที่ถูกกว่าและมีขนาดเล็กทำให้พกพาได้สะดวก ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นอาจเป็นตัวชี้วัดได้ว่า การเลือกรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนได้ เป็นรูปแบบที่ผู้สอนควรนำมาประยุกต์ใช้ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันถือเป็นหนึ่งรูปแบบที่สามารถใช้สมาร์ทโฟนในการเข้าถึงได้

การนำเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในปัจจุบันได้ถูกคิดค้นและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน หนึ่งในนั้นคือวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาที่ทำให้การเรียนรู้อยู่ได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองถนัดหรือสนใจได้ทุกที่ทุกเวลา และไม่จำเป็นว่าจะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบใดก็สามารถให้ผู้เรียนเข้าใช้เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันได้ การเลือกใช้เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันทางการศึกษาที่สามารถนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับในรายวิชาภาษาอังกฤษที่ในปัจจุบันมีช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้กับผู้ใช้ แต่ถึงอย่างนั้นหากเนื้อหาในเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันนั้น ๆ ยากเกินไป หรือผู้เรียนไม่มีพื้นฐานมาก่อน การเรียนรู้ด้วยตนเองอาจทำได้ยาก

สำหรับในประเทศไทยที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) มีวัตถุประสงค์หลักในการเรียนภาษาอังกฤษ คือ เพื่อการสอบหรือการวัดระดับความรู้ต่าง ๆ และเป็นการเรียนแบบยึดต้นแบบจากเจ้าของภาษา เช่น การฝึกอ่านออกเสียงให้เหมือนหรือคล้ายกับเจ้าของภาษา การเรียนรู้

โครงสร้างหรือไวยากรณ์อย่างถูกต้อง การที่ผู้เรียนจะฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษกับผู้อื่นจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ลำบาก ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้สามารถนำไปใช้ได้จริงเหมือนกับเจ้าของภาษาได้ (ไพสิฐ บริบูรณ์, 2554) ในปัจจุบันพบว่า นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาขาดแรงจูงใจในการเรียนและไม่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา (ณัฐฐา ผิวมา, 2563) เนื่องจากการสอนภาษาอังกฤษในลักษณะสอนตามเอกสารประกอบการสอน หรือตามในหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว อาจทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนดูไม่น่าสนใจเท่าที่ควร และอาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่ชอบหรือรู้สึกท้อว่าวิชาภาษาอังกฤษยากหรือน่าเบื่อ การเลือกรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนภาษาอังกฤษจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้บรรยากาศในห้องเรียนทั้งแบบปกติในห้องเรียนและแบบออนไลน์สนุกสนานไม่ตึงเครียด เพราะสื่อที่น่าสนใจจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (วรภาพ บุญมี, 2564) นอกจากนี้ พิษณุภา ยืนยาว และ ณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง (2560) กล่าวว่า การนำสื่อวีดิทัศน์ เกม หรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาสอดแทรกในเนื้อหาทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนดังกล่าวโดยที่ให้ความร่วมมือและร่วมกันแสดงความคิดเห็นมากกว่าการเรียนแบบเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ ธนัญญ์ ศรีเนธิยวสิน (2563) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ท้าทาย ได้รับประสบการณ์ตรง และทำให้เกิดความสุขในระหว่างเรียน Liu, Shaikh และ Gazizova (2020) ได้ทำการศึกษาโดยจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันให้กับผู้เรียน 2 กลุ่ม ผลปรากฏว่า กลุ่มของผู้เรียนที่ใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ มีแรงจูงใจและสิ่งดึงดูดใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีผลการเรียนที่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้เกม เช่นเดียวกับ Hartt, Hosseini และ Mostafapour (2020) ที่ได้ทำการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมและแบบใช้เกมเป็นฐาน พบว่าผู้เรียนชื่นชอบและมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนแบบใช้เกมมากกว่า จากข้อมูลข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการนำแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่มีการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game-Based Learning: GBL) เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนในวิชาภาษาอังกฤษ จึงถือเป็นสิ่งกระตุ้นและแรงจูงใจให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น และจะนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน หรือต้องการจะต่อยอดในการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เกิดการเป็นนักเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

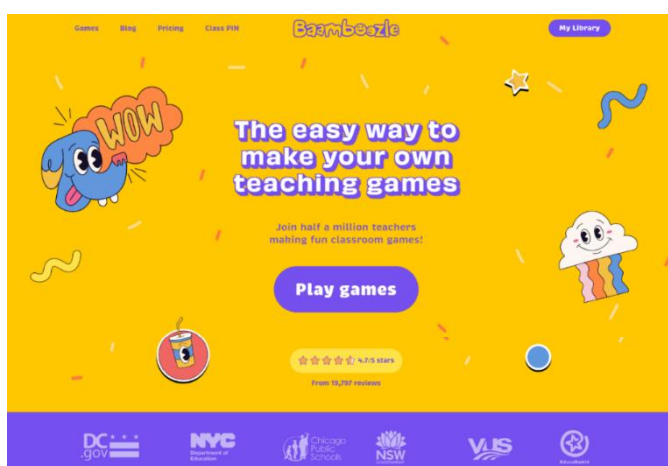
เว็บไซต์ Baamboozle กับการเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1. เว็บไซต์ Baamboozle คืออะไร

เว็บไซต์ Baamboozle เป็นเว็บไซต์ที่ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2015 ซึ่ง ณ ปัจจุบันยังไม่มีแอปพลิเคชัน แต่สามารถเข้าถึงได้ผ่านทางคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน มีจุดมุ่งหมายให้ครูทั่วโลกได้สร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออกมาในรูปแบบเกม หรือเป็น “การเรียนรู้ผ่านเกม” หรือ Game-Based Learning (GBL) ซึ่งมีสโลแกนหน้าเว็บไซต์ คือ “The easy way to make your own teaching games” หรือวิธีง่าย ๆ ในการสร้างเกมการสอนด้วยตัวคุณเอง โดยมีสมาชิกครูจากทั่วโลกประมาณ 5 แสนคน เกมส่วนใหญ่บนเว็บไซต์เป็นเกมที่เน้นการเรียนรู้

ภาษาอังกฤษ โดยเน้นไปที่ทักษะการโต้ตอบเป็นภาษาอังกฤษกับผู้สอน เพราะผู้เรียนจะต้องเลือกแผ่นป้ายคำถาม และตอบคำถามข้อนั้นให้ถูกต้องจึงจะได้รับคะแนนในข้อนั้นไป สามารถเล่นได้ทั้งแบบเดี่ยวและเป็นทีม ครูสามารถสร้างเกมภาษาอังกฤษได้ตามเนื้อหาที่ใช้สอนในห้องเรียน ตั้งแต่ระดับง่ายไปจนถึงยาก เปรียบเสมือนการทำแบบทดสอบในชั้นเรียนแต่เป็นแบบทดสอบในรูปแบบเกม ซึ่งจะช่วยให้เปลี่ยนบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผ่อนคลายและไม่ตึงเครียดจนเกินไป แต่ผู้เรียนยังคงได้ความรู้ตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ของผู้สอน ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยเว็บไซต์เปิดให้ใช้บริการทั้งแบบไม่มีค่าใช้จ่ายและแบบมีค่าใช้จ่าย ซึ่งจะแตกต่างกันเฉพาะในส่วนของรูปแบบเกมเท่านั้น เช่น หากเป็นแบบไม่มีค่าใช้จ่าย รูปแบบเกมจะสามารถทำได้เฉพาะเกมแบบเปิดแผ่นป้ายตอบคำถาม แต่หากเสียค่าใช้จ่ายจะสามารถสร้างเกมในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น บันไดงู บิงโก Tic-Tac-Toe (หรือเกม XO) เป็นต้น รูปแบบคำถามสามารถทำได้ทั้งแบบเป็นคำถามแบบ 1 คำตอบ คำถามปลายเปิด หรือคำถามแบบมีตัวเลือก และคำถามทุกข้อสามารถใส่รูปภาพประกอบได้ โดยผู้สอนสามารถสร้างเกมขึ้นมาเองได้ตามที่ต้องการ โดยการสร้างเกมนั้นสามารถเปิดเป็นสาธารณะ หรือสงวนสิทธิ์ไว้ใช้เฉพาะในห้องเรียนของตนเองก็ได้ โดยการเข้ารหัสผ่านเพื่อให้ผู้เรียนในห้องเรียนได้เข้าไปเล่นเกม หรือผู้สอนสามารถใช้เกมจากครูทั่วโลกได้ฟรีโดยการค้นหาเกมที่ต้องการด้วยการใส่คีย์เวิร์ด เช่น Irregular verbs, Plural Nouns, Present Tense เป็นต้น ซึ่งมีผู้สร้างเกมภาษาอังกฤษขึ้นแล้วนับล้านเกมในปัจจุบัน และมีเกมที่เปิดสาธารณะมากกว่า 4,000 เกมจากผู้สอนภาษาอังกฤษทั่วโลก อ้างอิงจากหน้าเว็บไซต์และมีจำนวนเกมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกวัน เนื่องจากมีเกมใหม่ที่ขึ้นแนะนำในหน้าแรกที่ไม่ซ้ำแบบในแต่ละวัน โดยรูปภาพดังต่อไปนี้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างหน้าแรกของเว็บไซต์ Baamboozle ครูที่ใช้เว็บไซต์นี้ในการเรียนการสอน และตัวอย่างเกมที่แสดงในหน้าแรกของเว็บไซต์ Baamboozle ตามลำดับ

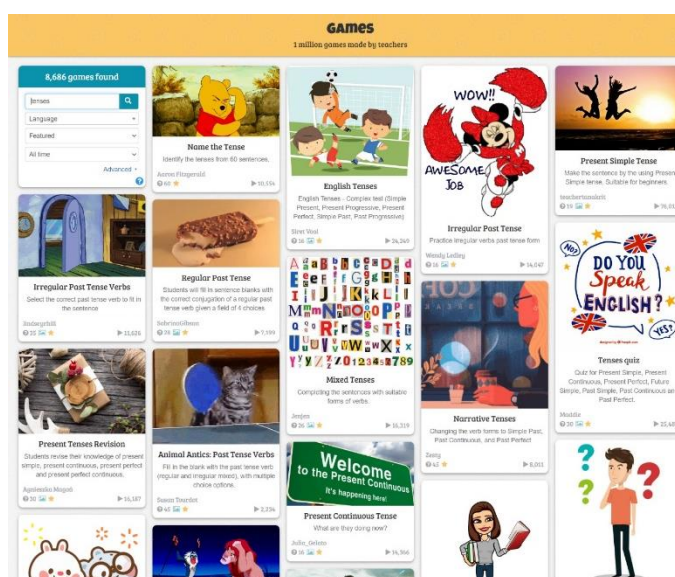

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างหน้าแรกของเว็บไซต์

(ที่มา: เว็บไซต์ Baamboozle, 2566)

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างครูผู้ใช้เว็บไซต์ในการช่วยสอน
(ที่มา: เว็บไซต์ Baamboozle, 2566)

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างเกมบนเว็บไซต์
(ที่มา: เว็บไซต์ Baamboozle, 2566)

2. ข้อดีของเว็บไซต์ Baamboozle ในการสอนยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การเลือกรูปแบบการสอนเพื่อใช้ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น ควรเป็นรูปแบบที่สามารถใช้ได้ทั้งในห้องเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ รวมทั้งสามารถนำไปฝึกฝนด้วยตนเองได้แม้ไม่มีผู้สอนคอยควบคุมกำกับ เว็บไซต์ Baamboozle ถือว่าตอบโจทย์ในรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนในปัจจุบัน นอกจากนี้การที่ผู้สอนสามารถเลือกข้อคำถามหรือเกมภาษาอังกฤษได้ฟรีได้จากครูผู้สอนทั่วโลก ทำให้การเตรียมการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนเป็นไปได้ง่ายและสะดวกสบาย เพราะผู้สอนไม่ต้องเสียเวลาในการคิดข้อคำถามเอง ซึ่งรูปแบบเกมมีความหลากหลายและถูกปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามมากขึ้น นอกจากนี้ขั้นตอนของการตอบคำถามแล้วในขั้นตอนของการเลือกคำถามก็ทำให้ผู้เลือกป้ายคำถามรู้สึกตื่นเต้นเพราะต้องลุ้นว่าป้ายที่ตนเองเลือก

จะถามว่าอย่างไร จึงทำให้การเรียนรู้ภายในห้องเป็นไปด้วยความสนุกสนานเหมือนกับการเล่นเกม นั่นเอง

นอกจากนี้ในด้านการพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ การเรียนรู้ที่หลากหลายหรือการสร้าง ความน่าสนใจให้กับห้องเรียนทั้งในรูปแบบในห้องเรียนและแบบออนไลน์นั้น ข้อคำถามที่ปรากฏบน เว็บไซต์จะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากเป็นลักษณะ การถามรายบุคคล และจะต้องตอบให้ถูกต้องจึงจะได้คะแนนในข้อนั้น หรือหากเป็นการแข่งขันแบบทีม สมาชิกในทีมก็จะเกิดกระบวนการอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง โดยผู้สอนสามารถปรับ รูปแบบคำถามให้เข้ากับบทเรียน หรือเข้ากับกลุ่มเรียนได้ตามความเหมาะสม หากเป็นการเรียนใน ห้องเรียนผู้เรียนก็จะเห็นคำถามผ่านทางหน้าจอโปรเจกเตอร์ได้อย่างชัดเจน เพราะเว็บไซต์ทำขนาด ตัวอักษรที่ชัดเจนและสามารถขยายรูปภาพของคำถามแต่ละข้อได้ ผู้เรียนไม่ต้องใช้อุปกรณ์ส่วนตัวใน การเข้าถึงข้อคำถามเพราะเป็นลักษณะการดูบนจอและตอบคำถามด้วยตนเอง ส่วนการเรียนแบบ ออนไลน์ก็สามารถทำได้ไม่ต่างกัน โดยการแชร์หน้าจอของฝั่งผู้สอน และให้ผู้เรียนเลือกคำถามจากใน หน้าจอ โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องดาวน์โหลดเอกสารหรือไฟล์ใด ๆ เพิ่มเติม ทำให้ประหยัดทรัพยากร อินเทอร์เน็ตและหน่วยความจำบนเครื่องของผู้เรียน

ในด้านค่าใช้จ่ายนั้นทางเว็บไซต์มีการเปิดให้ใช้แบบสาธารณะทั้งผู้สอนและผู้เรียนโดยที่ไม่ต้อง เสียเงินในการเป็นสมาชิกหรือเข้าถึงเกมต่าง ๆ ซึ่งมีเกมฝึกทักษะภาษาอังกฤษฟรีจากครูผู้สอนทั่วโลก นับล้านเกม ซึ่งถือว่าหลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการแล้ว แต่หากผู้สอนต้องการเข้าถึงรูปแบบ เกมที่หลากหลายมากขึ้น หรือต้องการสร้างข้อคำถามด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้คำถามตรงกับเนื้อหาที่ใช้ สอนในห้องเรียนมากขึ้น ก็สามารถเลือกแบบเสียค่าใช้จ่ายได้ โดยค่าใช้จ่ายรายเดือนอยู่ที่ \$7.99 หรือ 250-300 บาท ขึ้นอยู่กับค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (เฉลี่ยวันละ 8-10 บาท) และค่าใช้จ่าย รายปีอยู่ที่ \$59.88 หรือประมาณ 2,000 บาท (เฉลี่ยวันละ 5.5 บาท) โดยเมื่อคำนึงถึงความคุ้มค่าหาก ผู้สอนได้ใช้เว็บไซต์ในการสอนเป็นประจำหรืออย่างต่อเนื่องถือว่ามีความคุ้มค่า เนื่องจากสามารถ นำมาใช้ได้หลายโอกาสทั้งในรูปแบบการเรียนแบบออนไลน์ และการเรียนในห้องเรียนตามปกติ รวมทั้ง ผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเองได้ ซึ่งถือว่าครอบคลุมการเรียนรู้ 4 รูปแบบ คือ 1) แบบ online ทำได้ด้วยการให้ผู้เรียนดูในหน้าจอที่ผู้สอนแชร์หน้าเว็บไซต์ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้เปิดป้ายคำถามที่ ผู้เรียนเลือก 2) แบบ on site ทำได้ด้วยการฉายหน้าจอผ่านเครื่องฉายภาพ และให้ผู้เรียนเลือกข้อ คำถามในหน้าจอ 3) แบบ on demand คือสามารถส่งลิงก์เกมที่ต้องการให้ผู้เรียนทำการศึกษาด้วย ตนเองในเวลาว่าง และ 4) แบบ on hand คือ สามารถมอบหมายงาน เช่น การตั้งคำถาม และให้ผู้เรียน ไปหาคำตอบด้วยตนเองจากเกมที่ได้รับมอบหมาย และนำมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน หรือให้ส่งเป็น ชิ้นงานได้เช่นกัน

3. ข้อจำกัดของเว็บไซต์ Baamboozle

จากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี เว็บไซต์ Baamboozle ถือว่ายังไม่ได้รับความนิยม หรือเป็นที่รู้จักกัน อย่างแพร่หลายมากนัก โดยเฉพาะในประเทศไทยเมื่อเทียบกับเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้โดย

ใช้เกมเป็นฐานอื่น ๆ เช่น Kahoot ซึ่งถือว่าได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ อ้างอิงจากจำนวนการค้นหาจากเว็บไซต์ Google Trends ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ดูสถิติการค้นหาต่าง ๆ อันดับ 1 ของโลก จากข้อมูลพบว่า ประเทศที่มีการค้นหาคำว่า “Baamboozle” มากที่สุดคือ ประเทศเวียดนาม มีอัตราการค้นหา Baamboozle:Kahoot ในอัตราร้อยละ 32:68 ส่วนประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 22 มีอัตราร้อยละ 2:98 ซึ่งถือว่าน้อยมาก ทั้งนี้ที่ความนิยมอาจยังไม่แพร่หลายมากนัก อาจเป็นเพราะเว็บไซต์ Baamboozle มีกลุ่มผู้ใช้ที่เฉพาะเจาะจงมากกว่า กล่าวคือกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลักคือด้านการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่สนใจเรียนรู้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนยังมีจำนวนน้อยในประเทศไทย หรืออาจเป็นเพราะเว็บไซต์ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จึงอาจทำให้ความน่าเชื่อถือลดน้อยลง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนของการให้คะแนนจากผู้ใช้อ้างอิงจากข้อมูลที่แสดงบนหน้าเว็บไซต์ Baamboozle พบว่า ได้รับคะแนนการรีวิว 4.7 คะแนนจาก 5 คะแนนจากจำนวนผู้รีวิวราวสองหมื่นคน ซึ่งถือว่าได้รับความพึงพอใจจากผู้ใช้งานเว็บไซต์ในระดับมาก

นอกจากข้อจำกัดด้านความเป็นที่นิยมข้างต้น การนำเกมจากเว็บไซต์มาใช้ในรายวิชาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากวิชาภาษาอังกฤษอาจไม่เหมาะสมมากนัก เนื่องจากภาษาหลักในเกมเป็นภาษาอังกฤษ หากผู้สอนจะนำมาปรับใช้กับรายวิชาอื่น ๆ อาจทำได้เฉพาะผู้เรียนที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษอยู่แล้ว หรือผู้เรียนที่เรียนวิชาอื่น ๆ เป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ หากผู้เรียนใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการเรียนอาจมีข้อจำกัดทางด้านภาษา นอกจากนี้สำหรับรายวิชาภาษาอังกฤษที่เจาะจง เช่น การอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ (Phonetics for English Pronunciation) วรรณกรรมอังกฤษ (English literature) การแปล (Translation) เป็นต้น อาจต้องมีการสมัครสมาชิกเพื่อสร้างข้อคำถามเอง เพราะอาจมีตัวเลือกของเกมน้อยกว่าวิชาภาษาอังกฤษทั่ว ๆ ไป

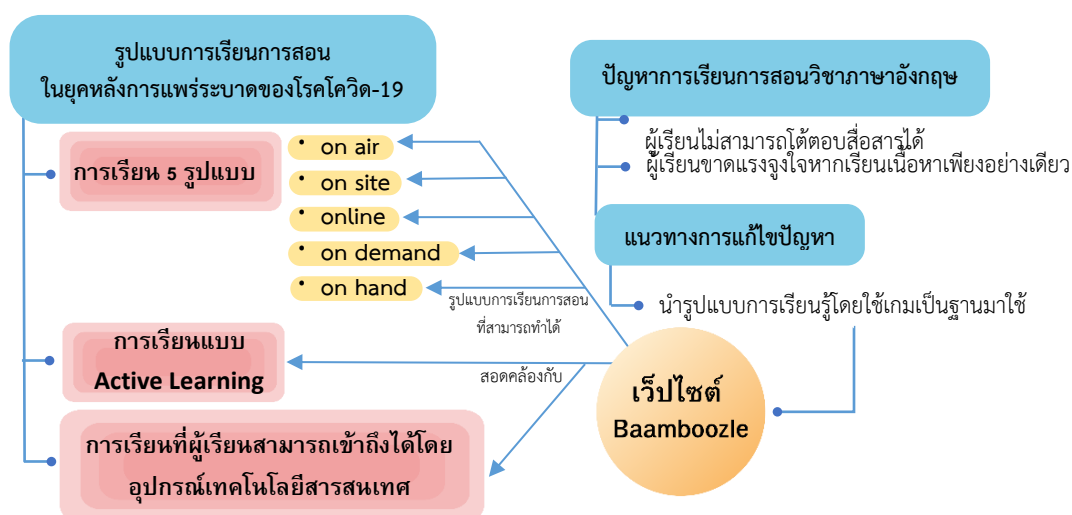
สรุป

การนำเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันทางการศึกษาที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านเกมเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นการให้ผู้เรียนได้ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ตนเองมีอยู่แล้วในการเข้าถึงได้ ซึ่งการเรียนจากเนื้อหาเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน และอาจเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่โดยส่วนใหญ่จะได้รับการเรียนรู้ในรูปแบบการเขียนตอบและเน้นที่โครงสร้างของภาษา จนทำให้ผู้เรียนไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารได้ แม้จะเริ่มเรียนวิชาภาษาอังกฤษมาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนำเว็บไซต์ Baamboozle ที่เป็นการเรียนรู้ผ่านเกมภาษาอังกฤษเข้ามาช่วย จึงเป็นทางเลือกให้กับผู้สอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และสนุกสนาน เนื่องจากให้ความรู้สึกเหมือนการเล่นเกม โดยการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนด้วยกิจกรรมนี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือแบบ Active Learning ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้เว็บไซต์ Baamboozle

สามารถนำไปใช้กับการเรียนการสอนได้ 4 รูปแบบ คือการเรียนรู้ร่วมกับได้ทั้งในห้องเรียนแบบออนไลน์ ศึกษาด้วยตนเองนอกเวลาเรียนจากเว็บไซต์ และยังสามารถมอบหมายการบ้านหรือใบงานให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ หรือแบบ on site, online, on demand และ on hand ตามลำดับ แต่หากผู้สอนต้องการนำมาใช้กับรายวิชาภาษาอังกฤษที่เฉพาะเจาะจง อาจต้องสมัครสมาชิกกับทางเว็บไซต์เพื่อสร้างข้อคำถามได้ตามที่ต้องการ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 1 แสดงข้อสรุปของการนำเว็บไซต์ Baamboozle มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการนำเว็บไซต์ Baamboozle ที่เป็นเว็บไซต์การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมาใช้ในรายวิชาภาษาอังกฤษ สามารถแก้ไขปัญหาผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งอาจเกิดจากการเรียนแต่เนื้อหาเพียงอย่างเดียว และปัญหาที่ผู้เรียนไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารภาษาอังกฤษได้ถึงแม้จะได้รับการเรียนการสอนมาตั้งแต่ยังเยาว์วัย เนื่องจากการนำเกมมาใช้จะทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานตื่นเต้นซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน และการที่ผู้เรียนได้ฝึกพูดคุยโต้ตอบกับผู้สอนหรือเพื่อนร่วมชั้นเป็นภาษาอังกฤษผ่านทางข้อคำถามที่ตนเองเปิดได้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการสื่อสาร นอกจากนี้แผนภาพข้างต้นยังแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของเว็บไซต์กับรูปแบบการเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ 5 รูปแบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการแนะนำ โดยเว็บไซต์สามารถใช้สอนได้ 4 จาก 5 รูปแบบ ได้แก่แบบ onsite, online, on demand และ on hand นอกจากนี้การนำเว็บไซต์ Baamboozle มาใช้ยังสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning หรือการเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากการตอบคำถามภาษาอังกฤษแต่ละข้อจะต้องผ่านกระบวนการคิดของผู้เรียน

ว่าจะตอบอย่างไรจึงจะได้รับคะแนนในแต่ละข้อ รวมไปถึงมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ตนเองมีอยู่แล้ว เช่น โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน จากข้อมูลข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า เว็บไซต์ Baamboozle มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาล ญาณจันทร์. (2564). *การคาดการณ์อนาคตนวัตกรรมการเพื่อกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืน: ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในสังคมไทย: การเรียนการสอนออนไลน์*. ใน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และบริการวิชาการ (บ.ก.), *การคาดการณ์อนาคตนวัตกรรมการเพื่อกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติเนื่องในโอกาสครบรอบปีที่ 55 แห่งการ สถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี 2564 (น. 114-128). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฏฐา ผิวมา. (2563). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์*. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 7(Special), 1-15.
- ธัญญ์สร ศรีเนธิยวสิน. (2021). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา*. *วารสารมจรบาฬศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 7(3), 40-55.
- ธนาภัสสร สนธิรักษ์, รังสรรค์ หล้าคำจา, วิมลพร ระเวงวัลย์, วันวิสาข์ พูลทอง และ เวณิกา ตาลาน (2565). *มิติรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุควิถีชีวิต ใหม่*. *Journal of MCU Humanities Review*, 8(1), 413-432.
- ธนิกันต์ สุณัฐสินัย. (2563). *การทบทวนนโยบายการศึกษาภาษาอังกฤษของไทย*. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(1), 86-97.
- ปรเมศวร์ รัชยากร. (2561). *การสื่อสารในภาวะวิกฤตของเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย*. *SIAM COMMUNICATION REVIEW*, 19(2), 231-247.
- พันธุ์ทิพา หอมทิพย์. (2565). *โควิด-๑๙ บนเส้นทางเปลี่ยนผ่านสู่“โรคประจำถิ่น”*. *วารสารสารวุฒิสภา*, 30(1), 19-22.
- พิชญภา ยืนยาว และ ณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบบัณฑิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(3), 904-920.
- ไพสิฐ บริบูรณ์. (2554). *การสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย: การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศสู่ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ*. *SNRU Journal of Science and Technology*, 3(6), 1-12.

- วราพร บุญมี. (2564). สื่อการสอนกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(9), 373-386.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *สรุปผลที่สำคัญ สำนวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563*. สืบค้น 2 เมษายน 2566. จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีใน ครัวเรือน/2563/Pocketbook63.pdf>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *การสำวจการมี การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565 (ไตรมาส 2)*. สืบค้น 2 เมษายน 2566. จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีใน ครัวเรือน/2565/full_report_q2_65.pdf.
- เสาวลักษณ์ อนุยันต์. (2020). อนาคตทางการศึกษา: ผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 14(2), 14-25.
- Baamboozle. (n.d.). *Teachers love us*. Retrieved April 2, 2023. from <https://www.baamboozle.com>.
- Bada, S. O., & Olusegun, S. (2015). Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning. *Journal of Research & Method in Education*, 5(6), 66-70.
- Brame, C. (2016). *Active learning*. Vanderbilt University Center for Teaching.
- Columbia University. (2021). *Epidemic, Endemic, Pandemic: What are the Differences?* Columbia University Irving Medical Center. Retrieved May 12, 2023. from <https://www.publichealth.columbia.edu/news/epidemic-endemic-pandemic-what-are-differences>.
- Hartt, M., Hosseini, H., & Mostafapour, M. (2020). Game on: Exploring the effectiveness of game-based learning. *Planning Practice & Research*, 35(5), 589-604.
- Liu, Z. Y., Shaikh, Z., & Gazizova, F. (2020). Using the concept of game-based learning in education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(14), 53-64.
- Locklear, M. (2022). *For COVID-19, endemic stage could be two years away*. YaleNews. Retrieved May 12, 2023. from <https://news.yale.edu/2022/07/05/covid-19-endemic-stage-could-be-two-years-away>.

บทบาทพระคิลานุปัฏฐาก สุขภาวะพระสงฆ์ สังคมชีวิตวิถีใหม่ THE ROLE OF KILANUPATTHAKA MONK'S HEALTH NEW WAY OF LIFE SOCIETY

พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่)

Phramaha Jumnong Siriwunno (Pompai)

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต (เดชศักดิ์ โพธิ์ชัย)

Phrakhrubhavanadhammakositi (Detsak Phochai)

พระครูปริยัตินาถกรณ (สิงหา มุ่งหมาย)

Phrakhrupariyatrattanarongkron (Singha Mungmal)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand

E-mail: jumnongpompai12@gmail.com

Received April 6, 2023; Revised July 1, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

คิลานุปัฏฐาก เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่ เป็นคำเรียกที่ใช้แทนพระสงฆ์ผู้ที่มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์ด้านการแพทย์และพยาบาล รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับสาธารณสุขจากการศึกษาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้นมีได้มีกล่าวไว้โดยตรง แต่มีเรื่องของ การอุปปัฏฐากและการดูแลผู้ป่วยของพระอริยสาวก โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบ ในปัจจุบันพระคิลานุปัฏฐากเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเอง ชุมชน สังคม และส่งเสริมการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยก่อให้เกิดการเชื่อมโยงวัดกับชุมชน ซึ่งพระคิลานุปัฏฐากเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลอุปปัฏฐากพระสงฆ์อาพาธในพระพุทธศาสนาภายใต้ข้อบัญญัติของพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์อาพาธเหล่านั้นสามารถพ้นจากการเจ็บป่วยโดยเร็วที่สุด อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรให้ความสำคัญสนับสนุนและพัฒนาด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เหมาะสม และจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนด้านการแพทย์และการพยาบาลที่เหมาะสมในหมู่คณะสงฆ์ สนองตอบแนวทางปฏิบัติของมหาเถรสมาคม และมีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาวะเชิงพุทธที่เหมาะสมและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่พระสงฆ์ ส่งผลให้เกิดความตระหนักในเรื่องของสุขภาพ และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: พระคิลานุปัฏฐาก, สุขภาวะพระสงฆ์, สังคมชีวิตวิถีใหม่

Abstract

Kilanupatthaka is a relatively new word. It is a term used to describe monks who are responsible for carrying out the Sangha's mandate in medicine and nursing, as well as working in public health. It is not directly referenced in the Buddhist scriptures, but there is an issue of preaching and taking care for the illnesses of the noble followers with the Buddha as a model. At the present time, Phra Kilanupattha is a health promotion volunteer monk in province who plays a role in taking care of their own health, community, and society, as well as promoting monk health care for a good quality of life physically, mentally, intellectually, and socially, as well as providing a health-friendly environment by connecting the temple and the community. The Kilanupatthaka is the person in charge of taking care for unwell Buddhist monks under the supervision of the Dhamma Vinaya, so that those sick monks can recover as soon as possible. However, in order to develop the potential of Phra Kilanupatthaka, the government should support and create relevant knowledge and medical technology, as well as regularly arrange training activities. This will generate a proper medical and nursing drive among the clergy in accordance with the Sangha Council's guidelines, and innovation has been developed to generate appropriate learning about Buddhist well-being and be able to effectively apply the knowledge to monks' healthcare in the new ways of life in society.

Keywords: Kilanupatthaka, Monk's Health, New Way of Life Society

บทนำ

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐาก เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและเป็นข้อปฏิบัติที่ตึงตามอันบ่งถึงความเคารพและความกตัญญูต่อบุคคลของผู้ทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความดำรงมั่นของพระพุทธศาสนาอีกด้วย ด้วยเหตุที่การทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากมีความจำเป็นสำคัญดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติการทำหน้าที่ของผู้อุปัฏฐากเพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกัน ถ้าไม่มีอุปัชฌาย์ อาจารย์ สัทวิহারิก อันเตวาลิก ผู้ร่วมอุปัชฌาย์ หรือผู้ร่วมอาจารย์ สงฆ์ต้องพยายาลภิกษุใช้นั้น ถ้าไม่พยายาลต้องอาบัติทุกกฏ (วิ.ม. (ไทย) 5/365/241) พระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงเรื่องการอุปัฏฐากระหว่างบรรพชิตกับบรรพชิต คฤหัสถ์กับบรรพชิตไว้ เช่น สามเณรทำหน้าที่อุปัฏฐากภิกษุ (วิ.ม. (ไทย) 4/105/168.) ภิกษุทำหน้าที่อุปัฏฐากภิกษุ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/121/201-205.) สัทวิহারิกทำหน้าที่

อุปัฏฐากพระอุปัชฌาย์ อันเตวาสิกทำหน้าที่อุปัฏฐากอาจารย์ (วิ.จุ. (ไทย) 7/375-379/224-276.) การทำหน้าที่ของผู้อุปัฏฐากคือการสนใจ การรับใช้ การดูแล การเอาใจใส่ การปรนนิบัติ (มูลนิธิภูมิพลศึกษา, 2530)

ในสมัยพุทธกาล นอกจากพระพุทธเจ้าจะให้ความสำคัญ และกล่าวยกย่องเรื่องการอุปัฏฐากแล้ว ยังสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนใส่ใจเรื่องการอุปัฏฐากเป็นสำคัญด้วย พระพุทธเจ้าทรงยกย่องการอุปัฏฐากภิกษุที่อาพาธ ถึงพระองค์ก็ทรงตระหนักถึงการอุปัฏฐากภิกษุที่อาพาธเป็นอย่างยิ่ง ดังกล่าวไว้ในวินัยปิฎกมหารวรรคว่า “...พระพุทธองค์มีพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ เสด็จไปตามเสนาสนะต่าง ๆ ทอดพระเนตรเห็นภิกษุอาพาธหนึ่งรูปหนึ่ง นอนจมกองอุจจาระและปัสสาวะของตนอยู่ ภิกษุรูปนั้นป่วยเป็นโรคท้องร่วง ไม่มีใครพยาบาลเลย ทั้งนี้เพราะเมื่อคราวท่านปกติคืออยู่ ท่านไม่เคยอุปการะใคร พระพุทธองค์อันพระมหากษัตริย์เทือนแล้วได้ให้พระอานนท์ไปนําน้ำมา พระองค์ราตรดลง พระอานนท์ขัดสี พระองค์ทรงยกศิระะ พระอานนท์ยกเท้า แล้ววางไว้บนเตียงนอน ให้ฉันคิลานเภสัชเท่าที่พอจะหาได้ เย็นวันนั้นเองก็ทรงให้ประชุมสงฆ์ ประราธข้อที่ภิกษุอาพาธไม่มีผู้พยาบาล ได้รับความลำบาก แล้วตรัสพระพุทธพจน์อันจับใจว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดาผู้คอยพยาบาล ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจะคอยพยาบาลพวกเธอ ภิกษุทั้งหลาย ผู้จะพยาบาลเราก็จงพยาบาลภิกษุไข้เถิด...” ถ้ามีอุปัชฌาย์ อาจารย์ สัทธวิหริก อันเตวาสิก ภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์ ภิกษุผู้ร่วมอาจารย์ อุปัชฌาย์ อาจารย์ สัทธวิหริก อันเตวาสิก ภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์ ภิกษุผู้ร่วมอาจารย์พึงพยาบาลภิกษุ ใช้นั้นจนตลอดชีวิต (หรือ) จนกว่าเธอจะหาย ถ้าไม่มีอุปัชฌาย์ อาจารย์ สัทธวิหริก อันเตวาสิก ผู้ร่วม อุปัชฌาย์ หรือผู้ร่วมอาจารย์ สงฆ์ต้องพยาบาลภิกษุใช้นั้น ถ้าไม่พยาบาล ต้องอาบัติทุกกฏ ดังพระพุทธพจน์สรุปไว้ว่า “โย ภิกขเว ม อุปฏฺเฐย โส คิลาน อุปฏฺเฐย (วิ.ม. (บาลี) 5/365/116.) “ภิกษุทั้งหลาย ผู้จะพยาบาลเราก็จงพยาบาลภิกษุไข้เถิด (วิ.ม. (ไทย) 5/365/240.)

ประการดังกล่าว การอุปัฏฐาก หรือการประคับประคองโรคภัยไข้เจ็บต่อพระสงฆ์ เท่ากับการได้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า ตามความเชื่อผู้คนส่วนมากแล้วมีความเชื่อและศรัทธาว่า ถ้าหากผู้ใดได้ถวายอาหาร หรือสิ่งของต่อพระปัจเจกพระพุทธเจ้า หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุญที่เกิดจากการถวายทานนั้นมีอานิสงส์มาก ถึงขนาดตั้งจิตอธิษฐานขอให้ได้เป็นสาวก หรืออัครสาวก ก็ได้สมใจปรารถนาเลย ตามพระพุทธดำรัสที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การที่เราดูแลช่วยเหลือปรนนิบัติต่อพระภิกษุผู้อาพาธ เท่ากับว่าเราได้สร้างกุศลต่อพระพุทธเจ้าโดยตรง ดังนี้ ผลบุญมหาศาลจักบังเกิดขึ้นแก่เราผู้ได้ปรนนิบัติ อุปัฏฐากพระภิกษุสงฆ์ผู้อาพาธ เปรียบเสมือนเราได้ถวายทานต่อพระพุทธเจ้านั่นเอง (อุทัย สุตสุข, 2552)

ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยมีปัญหาทางสุขภาพ โดยเฉพาะป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือด และภาวะไขมันในเลือดสูง สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากพระสงฆ์มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรค เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มกาแฟ เครื่องดื่มชูกำลัง และขาดการออกกำลังกายที่เหมาะสม ขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน

รวมทั้งอาหารที่ใส่บาตรทำบุญของศาสนิกชนที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงผลเสียต่อการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ จากปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์เป็นปัญหาระดับประเทศที่เรื้อรังมานาน (พระราชสิทธิเวที และคณะ, 2562) รัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นจุดเริ่มของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ 2560 ถือเป็นการดำเนินงานตามเถรสมาคมครั้งที่ 7/2560 20 เมษายน 2560 มติที่ 191/2560 จากที่ประชุมมองว่า ปัญหาเรื่องสุขภาพของพระสงฆ์เป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม และมหาเถรสมาคมได้ออกเป็นฉันทามติเรื่องการดำเนินงาน “พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ” และมีการประกาศใช้ “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ” ฉบับแรกในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2560 และให้มีการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์กับการดูแลตนเอง ตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมกับการดูแลปัญญาจากพระสงฆ์ที่ถูกตองตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำโลก และการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ แก้ไขปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ โดยคณะสงฆ์ให้มีพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสว.) เพื่อคอยดูแลและส่งเสริมสุขภาพตนเอง พระอุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง สามารถประกอบศาสนกิจได้ การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด อสว.) เพื่อให้พระ อสว. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการดูแลสุขภาพพออนามัย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เริ่มต้นโดยพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ (ครู ก) ใช้ “หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสว.)” (จำนวน 70 ชั่วโมง) ระหว่างวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ 2561 ณ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปขับเคลื่อนในส่วนภูมิภาคต่อไป ศูนย์อนามัยที่ 2 พิษณุโลก ได้รับมอบหมายให้เป็นเขตนำร่อง และต้นแบบในการ “พัฒนาพระคิลานุปัฏฐากต้นแบบ” ความหมายของพระคิลานุปัฏฐาก คือ ผู้ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพในการดูแล สุขภาพพระสงฆ์ และพัฒนาให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา นักสื่อสาร เพื่อเป็นแกนนำในการดูแลพระสงฆ์ (ภูเบศ ด้วงสงกา, ม.ป.ป.)

ดังนั้น บทบาทพระคิลานุปัฏฐาก สุขภาวะพระสงฆ์ สังคมชีวิตวิถีใหม่ เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อดูแลสุขภาพพระสงฆ์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ และการเผยแผ่องค์ความรู้ด้านสุขภาพของพระคิลานุปัฏฐากให้แก่พระสงฆ์ในพื้นที่ได้ทราบ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังพระสงฆ์กลุ่มเสี่ยงให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยและปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นการสืบสาน อนุรักษ์ พื้นฟู สุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่ให้มีความครอบคลุมในกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความผาสุก เจริญรุ่งเรืองของพระศาสนาสืบไป

พระคิลานุปัฏฐากในสมัยพุทธกาล

สังคมสงฆ์ เป็นสังคมที่เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เน้นความสมณะเรียบง่าย สันโดษยินดีเท่าที่ได้มา ไม่เก็บสะสมปัจจัย (วิ.ม. (ไทย) 5/274/72) มีชีวิตที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น วิถีชีวิตแบบสงฆ์เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชาวโลกโดยทั่วไป ทั้งรูปแบบวิธีการ และเป้าหมาย (ที.ม. (ไทย) 10/54-63/30-36) พระสงฆ์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัย 4 จากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้พอดำรงอยู่ได้อย่างไม่ลำบากนัก วิถีชีวิตของพระสงฆ์ในยุคบุกเบิกนั้นเป็นไปอย่างเรียบง่าย พระพุทธองค์ทรงให้แนวทางในการดำรงชีพ คือ นิสัย 4 ได้แก่ การบรรพชาต้องอาศัยการเที่ยวบิณฑบาตหาเลี้ยงชีพด้วยลำแข้ง เครื่องนุ่งห่ม ต้องใช้ผ้าบังสุกุลที่อยู่อาศัยพักตามโคนไม้ และยารักษาโรคให้ฉันทามุนีตรเน่า (วิ.ม. (ไทย) 5/73/101-102) พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดในการดูแลสุขภาพของตนเองในเรื่องของความเจ็บป่วย หรือปัญหาสุขภาพทุกคนต้องการที่จะดูแลตนเองให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ ดังนั้น การดูแลสุขภาพตนเองเป็นกิจกรรมที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติ และยึดเป็นแบบแผนในการปฏิบัติเพื่อให้มีสุขภาพดี หากนำมาผสมเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) พระสงฆ์ คือ สมณะเป็นผู้ที่มีวัตรปฏิบัติที่เรียบง่าย ใช้ศีลบ่มเพาะให้เกิดความเป็นปกติภายในตนอย่างประสานสอดคล้องกันแบบองค์รวม ดังพุทธพจน์ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “โภชนมัตตัญญูตา” ซึ่งแปลว่า รู้จักประมาณในการบริโภคนั้น ก็หมายถึงการที่จะตัดเสีย ซึ่งความขวนขวายอันมากมายเกินขอบเขต อันจะนำมาซึ่งความยุ่งยากลำบากทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งบรรเทาเสียซึ่งความโลภในอาหารหรือความหลงใหลติดใจในรสของอาหารและกิเลสอย่างอื่น ๆ อันจะเกิดขึ้นเพราะความเป็นผู้มีอาหารมาก เราจะได้เห็นได้ตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นข้อห้ามของพระสงฆ์ เช่น ในพระวินัยบัญญัติ หมวดปาจิตติย 9

พระคิลานุปัฏฐาก เป็นชื่อเรียกของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน คือ ผู้ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ด้วย จากการศึกษาความเป็นมาของพระคิลานุปัฏฐากที่ปรากฏในพระไตรปิฎกพบว่าในสมัยพุทธกาลมิได้เรียกชื่อว่าเป็นพระคิลานุปัฏฐาก เป็นแต่เพียงศัพท์ที่แสดงถึงความหมายที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ที่เรียกติดความหมายแตกต่างกันไป เช่น คิลานปัจจัยเภสัชบริวารเภสัช หมายถึง ยารักษาโรค หรือคิลานธรรม หมายถึง ธรรมโอสธที่เป็นเครื่องรักษาโรคทางใจ เป็นต้น ส่วนคำว่า พระคิลานุปัฏฐากนั้นไม่ปรากฏ แต่มีเค้าโครงของการเป็นพระคิลานุปัฏฐากมาจากสมัยพุทธกาลและมีความสำคัญต่อการสืบพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ในธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ พุทธศักราช 2560 ให้ค่านิยามว่าพระคิลานุปัฏฐาก หมายถึง ผู้ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2562)

คำว่า คิลานุปัฏฐาก เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคำเรียกที่ใช้แทนพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์ด้านการแพทย์และพยาบาล รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับสาธารณสุขประจำพื้นที่ ในแต่ละตำบลขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพของพระสงฆ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต อันทำให้เกิดความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ ส่งผลให้พระสงฆ์มีพลังชีวิตในการสานต่อทางด้านพระพุทธศาสนาสืบไป จากการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้นได้มีกล่าวไว้โดยตรง แต่มีเรื่องของการอุปัฏฐากและการดูแลผู้ป่วยของพระอริยสาวก โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบ ซึ่งในคิลานวรรค หมวดคิลานสูตร ในพระไตรปิฎก คือ หมวดที่ว่าด้วยคนไข้และผู้เปรียบด้วยคนไข้ 3 ประเภท คือ

1. คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้โภชนะที่เป็นสัปายะก็ตาม ได้ยาที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้ยาที่เป็นสัปายะก็ตามและได้คนพยาบาลที่เหมาะสม หรือไม่ได้คนพยาบาลที่เหมาะสมก็ตาม ย่อมไม่หายจากอาพาธนั้นได้เลย

2. คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้โภชนะที่เป็นสัปายะก็ตาม ได้ยาที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้ยาที่เป็นสัปายะก็ตามและได้คนพยาบาลที่เหมาะสม หรือไม่ได้คนพยาบาลที่เหมาะสมก็ตามย่อมหายจากอาพาธนั้นได้

3. คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ยื่อย่อมไม่หาย ได้ยาที่เป็นสัปายะจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ ย่อมไม่หาย และได้คนพยาบาลที่เหมาะสมจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ ย่อมไม่หาย (อง.ติก. (ไทย) 20/22/169)

ในพระสูตรนี้ ทรงแสดงคนไข้ 3 ประเภท คือ 1) ได้อาหาร, ยา, คนพยาบาล ซึ่งเป็นที่สบายหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่หายจากอาพาธนั้น 2) ได้อาหาร, ยา, คนพยาบาล ซึ่งเป็นที่สบายหรือไม่ก็ตาม ก็หายจากอาพาธนั้น 3) ต่อเมื่อได้อาหาร, ยา, คนพยาบาล ซึ่งเป็นที่สบายจึงหายจากอาพาธนั้นทรงอาศัยบุคคลประเภทหลัง จึงทรงอนุญาตอาหาร ยา คนพยาบาล สำหรับผู้เป็นไข้ และอาศัยคนไข้ (ประเภทหลัง) นี้ จึงพยาบาลคนไข้อื่น ๆ (2 ประเภทแรก) ด้วย, แล้วทรงแสดงธรรมเปรียบเทียบถึงบุคคล 3 ประเภท (ในทางธรรม) คือ 1) ได้เห็นพระตถาคตหรือไม่ก็ตาม ได้ฟังพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้วหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่ก้าวลงสู่ทำนองอันชอบในกุศลธรรม 2) ได้เห็นพระตถาคตหรือไม่ก็ตาม ได้ฟังพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้วหรือไม่ก็ตาม ก็ก้าวลงสู่ทำนองอันชอบในกุศลธรรมได้ 3) ต่อเมื่อได้เห็นพระตถาคต ได้ฟังพระธรรมวินัยอันพระตถาคตประกาศแล้ว จึงก้าวลงสู่ทำนองอันชอบในกุศลธรรมได้ เพราะอาศัยบุคคล (ประเภทหลัง) นี้ จึงทรงอนุญาตการแสดงธรรม และเพราะอาศัยบุคคล (ประเภทหลัง) นี้ จึงควรแสดงธรรมแก่คนอื่น (2 ประเภทแรก) ด้วย (สุชีพ ปุณณณูป, 2554)

พุทธวิธีในการส่งเสริมดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงเห็นว่า สิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทรงบัญญัติให้พระภิกษุสงฆ์เป็นอยู่ด้วยการบิณฑบาต การนุ่งห่มผ้าบังสุกุล การอยู่โคนไม้ และการฉันยาตองน้ำมูตรเน่า

ถือประโยชน์และความพอดีเป็นประมาณ ทรงสอนให้รักษาสุขภาพ เพื่อเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส ทั้งสุขภาพส่วนตัว ส่วนรวม และต่อสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพแนวพุทธนั้น เป็นการบูรณาการ เสริมสร้างสุขภาพ หรือสุขภาพในความหมายที่กว้างขึ้นและครอบคลุมขึ้น โดยยึดหลักทาง พระพุทธศาสนามาบูรณาการ คือมิใช่เพียงแต่เรื่องของสุขภาพที่มีปัญหาโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น แต่มองใน เรื่องของการรักษาโรคเพื่อให้หายจากทุกข์ และมีความสุขจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนาที่ปรากฏพระไตรปิฎกเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพและการดูแลตนเองนั้นพบว่า หากสุขภาพ คือสุขภาพที่สมบูรณ์อันหมายถึง ชีวิตที่สมดุลเป็นสุขทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ สุขภาพจึงมิใช่เพียงชีวิตที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น ดังนั้นคุณภาพของสุขภาพจึงเป็นคุณภาพของ ชีวิตเพราะคำว่าชีวิต นั้นหมายถึง ความมีอายุชีวิตที่ยืนยาวจึงเป็นอายุที่ยืนยาว อายุที่ยืนยาวจึงเป็นชีวิต ที่มีคุณภาพและคุณค่าตลอดช่วงที่ยังครองอายุอยู่ อันเป็นสุดยอดความสุขที่พึงปรารถนาของมนุษย์ ทุกเพศทุกวัยของคนในโลกนี้ เพราะเป็นชีวิตที่มีค่ามีแก่นสาร และจากการศึกษาหัวข้อ ธรรมที่ได้แสดง ไว้ในงานวิจัยนี้ทำให้เราได้พบคำตอบที่ชัดเจนว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เกี่ยวกับสุขภาพ ในพระไตรปิฎกมีจำนวนมากล้วนแต่สอดคล้องหรือสามารถประยุกต์เข้ากับทฤษฎี หลักการ และแนวทางปฏิบัติในการสาธารณสุขในยุคปัจจุบัน โดยอาจจะนำมาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับ การบริการสาธารณสุขในแต่ละช่วงของสภาวะสุขภาพเพื่อส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดีทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ทางกาย ทางจิต ทาง ปัญญา และทางสังคม เพื่อให้เกิดแนวทางในการดูแลสุขภาพแนวพุทธที่สามารถ เสริมสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระใบฎีกาอรรถพล เตชพล (ปานกลีน) และคณะ, 2564)

จะเห็นได้ว่า พระคิลานุปัฏฐาก ถึงแม้ในสมัยพุทธกาลจะไม่ปรากฏคำที่ใช้เรียกในลักษณะ ดังกล่าว แต่การดูแลสุขภาพที่อาพาธถือเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ด้วยกันในการเกื้อกูล ดูแล ช่วยเหลือ กันเองในคณะสงฆ์ แต่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของพระคิลานุปัฏฐากที่พระพุทธเจ้าทรงมอบหมายให้ ทำหน้าที่ดูแลกันเองในอารามที่มีพระสงฆ์อาพาธ ให้เกิดการดูแลสุขภาพช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธให้มีพละ มีกำลังในการแสวงหาโมกขธรรมต่อไป

สุขภาพพระสงฆ์ไทย

เมื่อปี พ.ศ. 2559 คณะแพทย์ได้การตรวจคัดกรองสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณร ทั่วประเทศ รวม 122,680 รูป พบพระสงฆ์เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง คือ โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน โดยมีพฤติกรรมเสี่ยง คือ สูบบุหรี่ มีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ และบริโภคอาหาร ไม่เหมาะสม (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563) จากสาเหตุของสำคัญการเกิด โรคส่วนใหญ่มาจากปัญหามีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง พระสงฆ์มีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ได้แก่ สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง เป็นโรคอ้วนและป่วยด้วยโรคติดต่อไม่เรื้อรัง ด้วยการบริโภคอาหารไม่ถูกหลัก

โภชนาการ อีกทั้งพระสงฆ์ไม่สามารถเลือกฉันอาหารเองได้ ต้องฉันอาหารตามที่ฆราวาสตักบาตร หรือนำอาหารมาถวาย ประกอบกับสภาพของพระภิกษุไม่เอื้อต่อการออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งยังพบว่า จากการเจ็บป่วยของพระสงฆ์เป็นปัญหาระดับประเทศ เพราะเมื่อเจ็บป่วยพระสงฆ์ไม่มีใครดูแล หรือไปรักษาตัวในโรงพยาบาล พระสงฆ์เป็นกลุ่มที่เปราะบาง พระสงฆ์จะกังวลเรื่องผิดพระธรรมวินัย เจ้าหน้าที่ที่รักษาไม่สะดวกในการรักษา หรือพระสงฆ์ไม่ยอมรักษา และปัญหาดังกล่าวศูนย์อนามัยที่ 2 พิษณุโลก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เห็นความสำคัญ และต้องเร่งแก้ไขความรู้ด้านสุขภาพ โดยการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์หรือพระคิลานุปัฏฐากต้นแบบ (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสว.) ให้สามารถประเมินสุขภาพ ดูแลสุขภาพตนเอง และคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น (ซึ่งที่ผ่านมาไม่มีการคัดกรอง ไม่ทราบข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์) ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ พระอุปัชฌาย์อาจารย์และสหธรรมที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง สามารถประกอบศาสนกิจได้และขยายต้นแบบไปยังตำบล อำเภอ และระดับจังหวัดอื่น ๆ

การให้ความรู้เรื่องพิษภัยของการบริโภคกับทุก ๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเวชภัณฑ์ และด้านการสื่อสาร (บุญชัย พิริยกิจกำจร และ นิรชร ชูดีพัฒนา, 2561) อีกทั้งต้องสร้างกระบวนการอย่างต่อเนื่องในการกำหนดภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การและกลวิธีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายสำหรับการส่งเสริมเป็นการขยายถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) (ศิริพร สว่างจิตร และคณะ, 2560) การจัดการตนเองของพระสงฆ์ในอนาคตควรเป็นการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ให้เข้มแข็งทันกับบริหารของสังคมในยุคที่เรียกว่า “Digital” อันเป็นการเหลื่อมล้ำทางสังคมในการรับรู้ข่าวสารเพราะในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 19 และ 20 การพัฒนาตนเองของพระสงฆ์จึงต้องให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง (พระสมุห์วศิน วิสุทโธ, 2564)

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560

การดูแลสุขภาพองค์รวมในพระพุทธศาสนาเป็นวิถีแห่งการรักษาคุณภาพของชีวิต หัวใจสำคัญคือการคำนึงถึงความสำคัญของชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ นอกจากตัวเอง ซึ่งก็คือการลดละความเห็นแก่ตัว และทำความเข้าใจระบบของชีวิตอย่างถูกต้อง ศาสนามีหลักคำสอนหลักปฏิบัติที่นำไปสู่การลดละความเห็นแก่ตัว ให้คำนึงถึงเพื่อนมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น โดยที่ศาสนาจะให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ระหว่างมนุษย์กับชีวิตอื่น และสิ่งแวดล้อม ศาสนาจึงถือเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิตที่เอื้อต่อการรักษาคุณภาพของชีวิตและระบบทั้งมวลอย่างแท้จริง ทั้งการดำเนินชีวิตด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา โดยที่ศีลเป็นหลักปฏิบัติแห่งการครองตนด้านร่างกาย ในขณะที่สมาธิและปัญญา

จะช่วยพัฒนาจิตใจ ทำให้เข้าใจความจริงของธรรมชาติเห็นคุณค่าของชีวิตอื่นและสิ่งอื่น อันจะนำไปสู่ความสงบของระบบทั้งมวล ในด้านสุขภาพพระพุทธศาสนาสอนว่า เกิด แก่ เจ็บ และตาย เป็นปกติวิสัยของชีวิต เป็นกฎธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่ต้องทำคือการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติ ดำรงตนให้อยู่ในความไม่ประมาท อีกทั้งมีปัญญาพิจารณาว่า ก่อเหตุอย่างนี้จะเกิดผลอย่างไร ยามเจ็บ ยามไข้ ก็ให้ดูแลรักษาตามสมควรแก่เหตุ มิใช่มุ่งหมายที่จะเอาชนะกฎธรรมชาติ เมื่อเกิดการเจ็บป่วยแล้ว พระพุทธองค์ก็ยังทรงคิดถึงการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมอีกด้วยโดยพระองค์ทรงกำหนดแนวทางปฏิบัติของพระสงฆ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพไว้ในพระธรรมวินัยอย่างครบถ้วนเหมาะสมตามหลักสิกขาบทต่าง ๆ ทั้งในด้านการบริโภคอาหาร ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม การออกกำลังกาย และการอนามัยส่วนบุคคล (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, 2557)

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช 2560 จัดทำขึ้นภายใต้มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 7/2570 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2560 มติที่ 191/2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ และเป้าหมายการขับเคลื่อนมติ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 3 ประเด็น คือ พระสงฆ์กับการดูแลปณิธานพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำทางโลก และมาตรการสำคัญในการดำเนินการ 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ และการวิจัยที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกายทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพโดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข ภายใน 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569)

ทั้งนี้ นอกจากพระสงฆ์ที่ต้องหันมาใส่ใจสุขภาพแล้ว พุทธศาสนิกชนเป็นอีกส่วนสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ทั้งการถวายความรู้ และการงดตัดกบาตรพระภิกษุสามเณรด้วยอาหารมัน หวาน และเค็มเพื่อให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง อยู่เป็นหลักสำคัญทางจิตใจในการถ่ายทอดและส่งต่อคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการสั่งสอนธรรมะ ศีลธรรม ให้แก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยและเพื่อความมั่นคง ยั่งยืนของพุทธศาสนาสืบต่อไปชั่วกาลนาน

บทบาทพระคิลานุปัฏฐากกับสุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่

การกำเนิดพุทธะนำมาซึ่งพุทธศาสนาอันเป็นกลจักรวงล้อแห่งธรรมขับเคลื่อนสรรพสิ่งในหลากหลายมิติ (เกษภา ผาทอง และ อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561) ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากในอัตราเฉลี่ย 94.6% ของคนไทยทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ,

2555) ประการสำคัญของการนับถือศาสนาพุทธนั้นนำมาซึ่งการหลอมรวมจิตใจการยึดถือปฏิบัติตามหลักแห่งธรรมของพระบรมศาสดา ถือเป็นระเบียบแบบแผนอันคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามดั้งเดิมของไทย ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายโดยการนำมิติทางศาสนาเข้ามาแก้ไขปัญหาวิกฤตสังคมด้วยการส่งเสริมนำพลัง “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมสร้างสังคมคุณธรรม (กรมการศาสนา, 2560) ถือเป็น การปรับตัวในสังคมวิถีใหม่

การดูแลสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมโดยมีความเชื่อมโยงระหว่างการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพใจให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ซึ่งเปลี่ยนจากการดูแลสุขภาพแบบเดิมที่ให้ความสำคัญในด้านร่างกายมากกว่า และองค์การอนามัยโลกก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า สุขภาพ หมายถึง การมีสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข และมีได้หมายความว่าเฉพาะแต่การปราศจากโรคและทุพพลภาพเท่านั้น การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม คือ การดูแลให้มีสภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยหมายรวมถึงร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เปรียบเหมือนการสร้างสุขภาพและการรักษาโรค ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบทุกอย่างของมนุษย์ เน้นการดูแลสุขภาพที่บูรณาการความรู้ดั้งเดิม พร้อมเสริมให้เข้ากับการบำบัดรวมถึงการป้องกันรักษาโรค โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องอยู่ในสภาวะที่สมดุลในตัวเราแต่ละคนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจด้วยการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีพฤติกรรมที่โน้มนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีและทำให้จิตใจเกิดความผ่อนคลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการมีสภาวะที่ดี สุขภาพที่ปราศจากโรคภัย คือการดำรงอยู่ใน “สภาวะ” (Well Being) Holistic Health จึงให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หากส่วนหนึ่งส่วนใดมีปัญหาจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นที่เหลือ การเจ็บป่วยจากวิถีชีวิตของมนุษย์ ไม่ได้แสดงผลในทันที แต่จะสะสมไปเรื่อย ๆ จนเมื่อมีอาการแสดงออก (สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2544)

บทบาทพระคิลานุปัฏฐากกับสภาวะพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ องค์ความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลผู้ป่วยและการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยและมีความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางด้านการแพทย์ของโลก การปรับตัวให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกก็ตาม หากเป็นวิธีการรักษาที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่มีข้อห้ามตามพระธรรมวินัยเหมาะสมกับสมณสาธูป ภิกษุจะใช้รักษาอาการอาพาธได้ ทุกวันนี้ภิกษุอาพาธส่วนใหญ่จึงใช้ยาและวิธีการรักษาแผนปัจจุบัน เพราะเข้าถึงง่าย ประสิทธิภาพดี และมักไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย แต่กระนั้น เมื่อพิจารณาขั้นตอนการเข้าตรวจรักษาในโรงพยาบาลโดยละเอียด ก็จะพบว่า มีหลายจุดที่หากภิกษุไม่ได้รับความร่วมมือ หรือให้การช่วยเหลือพิเศษจากโรงพยาบาล จะทำให้ต้องอาบัติทั้งหนักและเบาได้ไม่น้อย จนส่งผลให้ภิกษุส่วนหนึ่งปฏิเสธการรักษาในบางรูปแบบจากโรงพยาบาล เช่น ไม่ยอมรับการรักษาในฐานะผู้ป่วยใน

เมื่อผนวกเข้ากับอุปสรรคในการเดินทาง การขบขัน ค่าใช้จ่ายและอื่น ๆ ทำให้กิจจานุวัณไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพในโรงพยาบาลได้เลย (พระวิจิต ธรรมชิต, 2560)

นอกจากนี้มีหลักการและข้อปฏิบัติที่พระคิลานุปัฏฐากพึงใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ ได้แก่ 1) คิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยต้องมีพรหมวิหารธรรม คือ เมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน มีความปรารถนาเกื้อกูลอนุเคราะห์ คิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์ 2) คิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยควรวางตนอยู่ในฐานะกัลยาณมิตรกล่าวคือ มีกัลยาณมิตรธรรม 7 คือ น่ารัก น่าเคารพ น่านับถือ ยกย่อง รู้จักพูดให้กำลังใจ อดทนฟังคำระบายความรู้สึกของผู้ป่วยได้ อธิบายเรื่องที่ผู้ป่วยอยากฟังให้เข้าใจได้ ให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้ป่วยตลอดเวลา 3) คิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาศักยภาพมนุษย์จนถึงวินาทีสุดท้ายแห่งชีวิตในมิติด้าน ศีล สมาธิ และปัญญา 4) ผู้ป่วยรวมทั้งคิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยมีพัฒนาการด้านปัญญาเข้าใจโลกและชีวิต รู้เท่าทันชีวิตและความตาย ไม่หวาดหวั่นพรันพรึงต่อความตาย รู้ว่า “เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้” งดงามด้วยมรณสติ ยึดเอาความตายเป็นอารมณ์กรรมฐานก่อนที่จะตาย ท้ายที่สุดตายไปอย่างสงบ 5) คิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วย มุ่งให้ผู้ป่วยมีศรัทธายึดมั่นพระรัตนตรัย คุณงามความดี มีจิตใจเข้มแข็งผ่องใสอยู่เสมอ แม้ในยามที่สติดำหนดพิจารณาเวทนาและมีสติปัญญารู้แจ้งมองเห็นความจริงของชีวิตพิจารณาความเป็นจริงของชีวิตคือความตายและสามารถเผชิญกับความตายอย่างมีสติ ไม่หลงตาย และ 6) คิลานุปัฏฐาก หรือผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยอยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร ช่วยประคับประคองจิตใจของผู้ป่วยให้สะอาด สว่างสงบ ผ่องใสเพื่อให้ยึดเหนี่ยวอารมณ์ตั้งงามและไปสู่สุคติหลังตาย (พระศักดิ์ธัช ส่วโร, 2560)

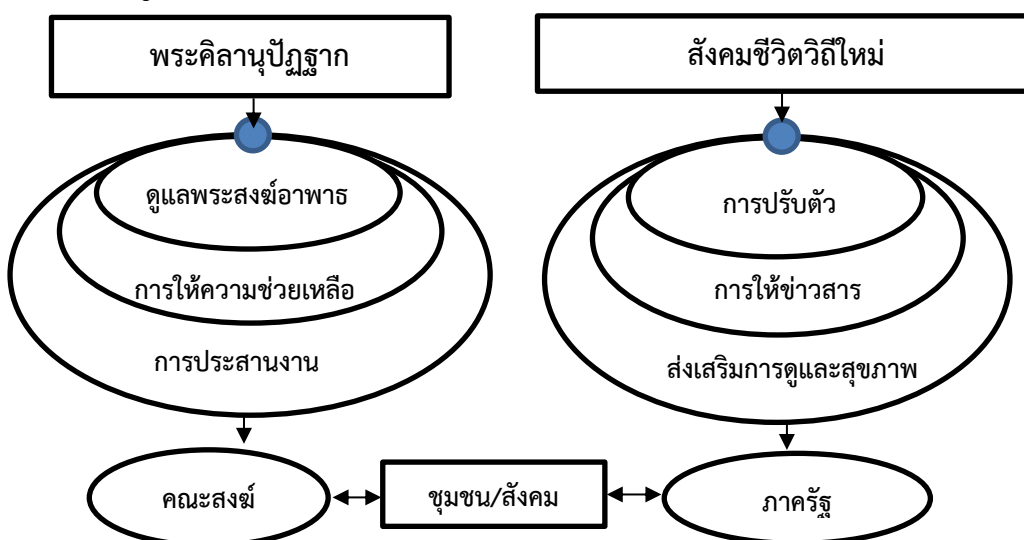
จากสถานการณ์สุขภาพพระสงฆ์ดังกล่าว รัฐบาลจึงเล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพพระสงฆ์ซึ่งสอดคล้องมติมหาเถรสมาคม ที่ 191/2560 และมติสมัชชาแห่งชาติครั้งที่ 5 ให้มีการขับเคลื่อนงาน “พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ” กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรหลักของประเทศในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อประชาชนสุขภาพดี จึงได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพดูแลประชาชนทุกกลุ่มวัย “วัด” เป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชน การส่งเสริมให้วัดเป็น “วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate Temple)” จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะส่งผลที่ดีให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นชุมชน มีสุขภาพที่ดีตามวิถีแบบไทยๆ กลไกการพัฒนาที่สำคัญ คือการสร้างและพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสว.) เพื่อให้พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระ อสว.) มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองและให้คำแนะนำ ดูแลพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชนได้

สรุป

พระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสม.) เป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์ มีบทบาทต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ชุมชน สังคม และส่งเสริมการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ สุขภาพ โดยก่อให้เกิดการเชื่อมโยงวัดกับชุมชน ซึ่งพระคิลานุปัฏฐากเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล อุปัฏฐากพระสงฆ์อาพาธในพระพุทธศาสนาภายใต้ข้อบัญญัติของพระธรรมวินัย ซึ่งพระ อสม. จะต้องรับ หน้าที่ในการดูแลทางด้านร่างกายและด้านจิตใจของพระสงฆ์อาพาธ รวมถึงการดูแลเรื่องโภชนาการ คิลานเภสัชที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของพระสงฆ์อาพาธในแต่ละโรค เพื่อให้พระสงฆ์อาพาธเหล่านั้น สามารถฟื้นจากการเจ็บป่วยโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้การพัฒนาตนเองของพระคิลานุปัฏฐากก็เป็น สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทางการแพทย์ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงความสามารถด้านการรักษาพยาบาล ทั้งนี้ภาครัฐควรให้ ความสนับสนุนและพัฒนาด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เหมาะสม และจัดกิจกรรม อบรมพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากอย่างต่อเนื่องในทุกปี ซึ่งจะทำให้เกิดการขับเคลื่อน ด้านการแพทย์และการพยาบาลที่เหมาะสมในหมู่คณะสงฆ์ สนองตอบแนวทางปฏิบัติของมหาเถร สมาคมได้ อีกทั้งบทบาทและหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐากเปรียบเสมือนการปฏิบัติตนของบุตรที่มีต่อ บิดามารดา อีกทั้งยังมีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาวะเชิงพุทธที่เหมาะสมและ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่พระสงฆ์ ส่งผลให้เกิดความตระหนักในเรื่องของสุขภาพ และสามารถ ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลต่อการพัฒนาคณะสงฆ์ให้ดำรงธาตุขันธ์เพื่อการสืบทอด สานต่อ พระพุทธศาสนาให้ เจริญรุ่งเรืองโชติช่วงชัชวาลสืบไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 1 แสดงบทบาทพระคิลานุปัฏฐากกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า บทบาทพระคิลานุปัฏฐากกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่ พระสงฆ์ผู้ที่มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์ด้านการแพทย์และพยาบาล รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับสาธารณสุข จะต้องทำหน้าที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ การให้ความช่วยเหลือ การติดต่อประสานงาน ตลอดจนการทำความเข้าใจในสถานการณ์โรคภัยไข้เจ็บนำมาสู่การปรับตัว การได้รับข่าวสารที่เหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมการดูแลสุขภาพ ทั้งนี้ จะสามารถทำให้เกิดความสำเร็จในการทำหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐากจะต้องอาศัยคณะสงฆ์ ชุมชน/สังคม และภาครัฐ ในการสนับสนุนและผลักดันให้งานพระคิลานุปัฏฐากประสบความสำเร็จในสังคมชีวิตวิถีใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2560). *แนวทางการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมและขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร”*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เกษญา ผาทอง และ อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 196.
- บุญชัย พิริยกิจกำจร และนิรชร ชูติพัฒนะ. (2561). แนวทางการป้องกัน และลด ละ เลิกบุหรีของเยาวชน จังหวัดสงขลา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(1), 108-123.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักชั่น จำกัด
- พระใบฎีกาอรธพล เตชพล (ปานกลั่น), พระศักดิ์ธัช สวโร และ รวีโรจน์ ศรีคำภา. (2564). พุทธวิธีส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอพิชัยจังหวัดอุตรดิตถ์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 3 (น.139-151)*. อัญญา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชสิทธิเวที และคณะ. (2562). *สุขภาพพระสงฆ์: การป้องกันและควบคุมโรค*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พระวิจิต ธมฺมชิตโต. (2560). *คู่มือดูแลพระภิกษุอาพาธในโรงพยาบาล*. กรุงเทพมหานคร: ญาณภาวัน.
- พระศักดิ์ธัช สวโร. (2561). *รูปแบบและกระบวนการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์หวัดสิน วิสุทโธ. (2564). พระสงฆ์กับการจัดการตนเองในสังคมยุคใหม่. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(2), 204.

- ภูเบศ ดำรงสงกา. (ม.ป.ป.). *พระคิลานุปัฏฐากต้นแบบดูแลสุขภาพพระสงฆ์*. พิษณุโลก: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 2 พิษณุโลก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพร สว่างจิตร์, วลัยพร ศิริภิรมณ์ และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมตามแนวคิดการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 18(3), 180-191.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *คำและความหมายในงานนโยบายและแผนสาธารณสุข*. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.
- อุทัย สุดสุข. (2552). *โครงการศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันความต้องการ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ*. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย เสนอเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบนขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (3.51 cm.) และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว (2.54 cm.) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 รูปที่ 1 หรือ Figure 1 และแผนภาพที่ 1 รูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรอยู่ระหว่าง 250-300 คำ ต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

4) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสารบทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมี

การอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

5) **กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)** แสดงถึงแนวคิดสำคัญ หลักการสำคัญ ที่กำหนดขึ้นจากการประมวลผลจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

7) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

8) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9) **องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (Body of Knowledge)** ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

10) **สรุป (Conclusions)** สรุปในภาพรวมของบทความ โดยนำเสนอประเด็นสำคัญ ผลการวิจัย และแสดงผลลัพธ์ว่าผลการวิจัยความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

11) **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6th)

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอ โดยเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน

2) **บทนำ (Introduction)** เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion) สรุปโดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมาสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

5) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ (Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6th)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่สามารถส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ชื่อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/1516281-282), (พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถาแปล/15/255-319)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธนู ทดแทนคุณ, 2562)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระจะจันท์, 2561) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1

รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุขใส, 2560; สมพงษ์ เกษานุช, 2561)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และ คณะ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2558)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการ อ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้ เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำ ต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่น ด้วยเครื่องหมายจุลภาค และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hanegraaff, W., 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้ เครื่องหมาย "&" ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมาย จุลภาค และปีที่พิมพ์ เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013; Hanegraaff, W., 2003)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่ง รายแรกตามด้วย et al, และปีที่พิมพ์ (Hanegraaff, W. et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท เอ็ม อี เค จำกัด ใช้ เอ็ม อี เค
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เค การพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ./ (เลขหน้าอ้างอิง)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สัมพันธ์ สุกใส. (2561). การพัฒนาทรัพยากรบุคคล. ใน จิตาภา เร่งมีศรีสุข (บรรณาธิการ). การบริหารองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (หน้า 112-115). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เจ ที ปริ้นติ้ง.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/(ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพงษ์ เกษานุช. (2560). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง./ หน้า/ เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (เล่ม 2, หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./,ปีที่ (ฉบับที่)./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

ธนู ทดแทนคุณ. (12 กันยายน 2561). มาตรฐานการเขียนหนังสือราชการ. *มติชน*, น. 15.

(7) รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ใน รายงานการวิจัย./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือหน่วยงาน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). *การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. ใน รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. (ปี ที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรีบัณฑิต)./สถานที่พิมพ์./ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). *กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(9) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อ นามสกุลผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อ/นามสกุล/ผู้สัมภาษณ์).

ตัวอย่าง :

วาสนา มะลินิน. (12 กันยายน 2562). *ระบบการพัฒนานักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ใน มทร.สุพรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี*. (สมพงษ์ เกษานุช ผู้สัมภาษณ์).

(10) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อบทความ./ สืบค้น/ วันที่/ เดือน/ ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล (URL).

ตัวอย่าง :

วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management). สืบค้น 12 กันยายน 2561. จาก <http://www.kansuksa.com/31/>.

หมายเหตุ: / = เว้นวรรค 1 ครั้ง

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กรีซ แร่งสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). สื่อการสอน. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru Chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จริญ แสงบุญ. (2552). การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เต็งไธรัตน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จามจุรี จำเมือง. (2553). ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย, 1(1), 12-25.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอสอาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

นิธิดา บุรณจันทร์. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการเรียนการสอน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals : From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งผ่านระบบออนไลน์ของวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ (THAIJO) โดยสมัครสมาชิก และส่งบทความผ่านระบบได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/index>

4.2 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

- 1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
 - ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
 - ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ Author (s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน
- 2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)
- 3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
- 4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.3 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง E-mail: journalartmutsb2560@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)

บทความวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ (250-300 คำ)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)..... 2).....
และ 3) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
ผลการวิจัยพบว่า

1).....

2).....

3)

คำสำคัญ: (3-5 คำ)

Abstract (250-300 words)

This Article aimed to study 1) 2)
and 3) the sample was..... They was selected by
the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive
statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1).....

2).....

3)

Keywords: (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย (อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นที่วิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....
2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.

2.

3.

(สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน)

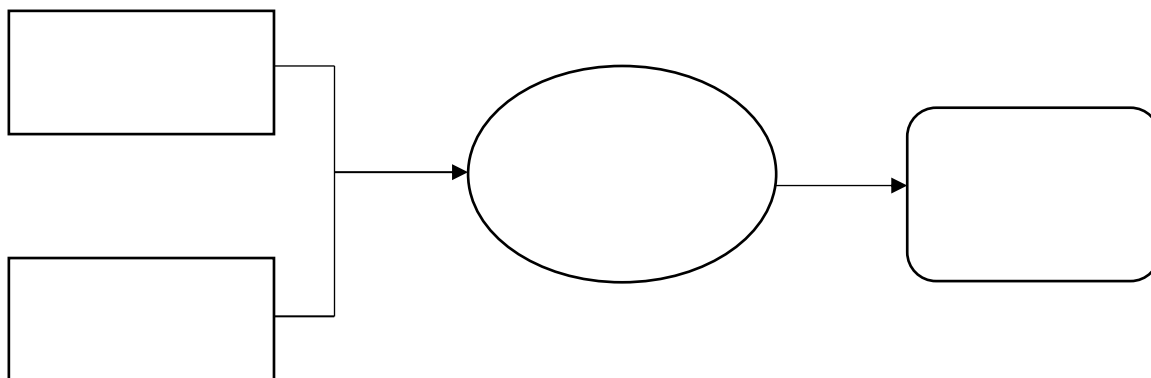
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเขียนแบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ประชากร คือ จำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือน ถึง เดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติ

อ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

วิธีการเขียนแบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

วิธีการเขียนแบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

- (1)
- (2)
- (3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เกี่ยวกับกระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

.....

.....

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา
ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ.....
ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ
ศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม
โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์
กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษามาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

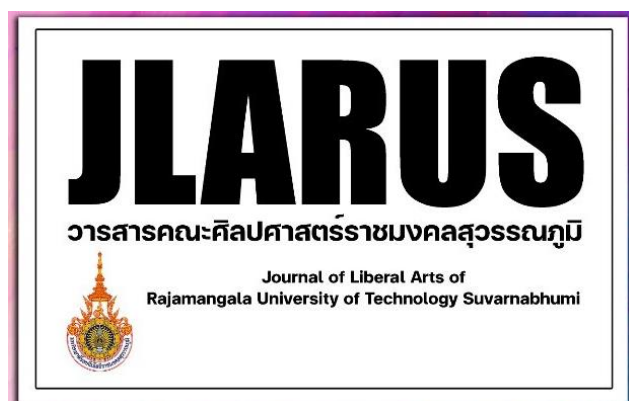

ตารางที่ 1 แสดง.....

หัวข้อที่ 1	หัวข้อที่ 2	หัวข้อที่ 3
.....		
.....		
.....		
โดยรวม		

จากตารางที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

จากภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

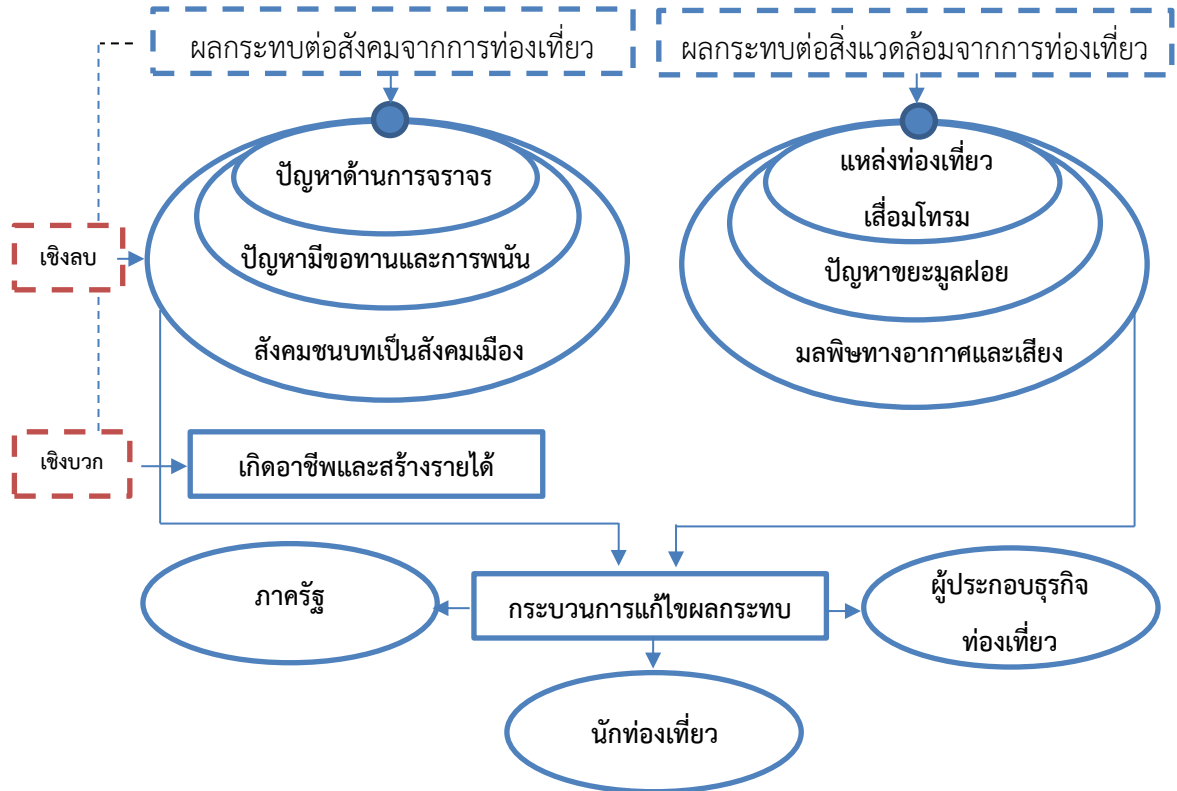
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาที่มีขอทานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไป
ประยุกต์ใช้กับ โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการ
วิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร:
ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). *สื่อการสอน*. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kruchiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรรย์ แสงบุญ. (2552). *การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม
จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เต็งไธรัตน์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

- จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- จามจุรี จำเือง. (2553). *ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทรสำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1(1), 12-25.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นครบุรี: เอสอาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิธิตา บุรณจันทร์. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals: From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)

บทความวิชาการ

บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์
ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ (250-300 คำ)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ วิธีที่ใช้ในการศึกษา (ถ้ามี).....
มีข้อค้นพบหรือข้อสรุปสำคัญที่เกิดจากการศึกษา.....
.....
.....
ซึ่งจะเป็นประโยชน์/สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อ.....
.....

(บทคัดย่อในบทความวิชาการ เป็นการสรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงาน
ที่ต้องการนำเสนอจริง ๆ ควรเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะ
ประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้
ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน)

คำสำคัญ:, ..., ... (3-5 คำ)

Abstract (250-300 words)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords:, ..., ... (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนเชิงหลักการและเหตุผล (rationale) หรือความเป็นมาหรือภูมิหลัง (Background) หรือความสำคัญของเรื่องที่เขียน (justification) หัวข้อนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบเป็นพื้นฐานไว้ก่อนว่าเรื่องที่เลือกมาเขียนมีความสำคัญหรือมีความเป็นมาอย่างไรเหตุผลใดผู้เขียนจึงเลือกเรื่องดังกล่าวขึ้นมาเขียน ในการเขียนบทนำในย่อหน้าแรกซึ่งถือว่าการเปิดตัวบทความทางวิชาการ และเป็นย่อหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน.....

ย่อหน้าที่ 2, 3, ... อารยะบุตฤประสงค์ ขอบเขตของเรื่องที่จะนำเสนอ หรือกำหนดคำจำกัดความหรือนิยามต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ตลอดจนทั้งประโยชน์ที่เกิดจากบทความนี้.....

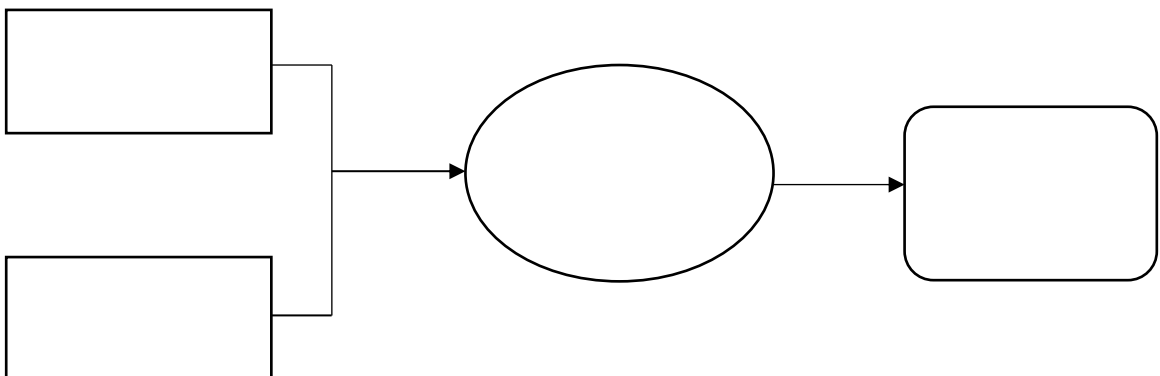
(เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด)

เนื้อหา

1. เนื้อหาหัวข้อที่ 1 (18 pt)

1.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

แผนภาพที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

1.2 หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

.....
(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

ตารางที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

หัวข้อที่ 1	หัวข้อที่ 2	หัวข้อที่ 3
.....		
.....		
โดยรวม		

จากตารางที่ 1

2. เนื้อหาหัวข้อที่ 2 (18 pt)

2.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

.....

(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

ภาพที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

.....
.....
.....
.....
.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

2.2 หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

.....
.....
.....
.....
.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

สรุป

.....
.....
.....
.....
.....
.....สรุปในลักษณะที่เป็นการย่อ ประมาณ 4-5 บรรทัด โดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียน
รวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้
อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ้นให้
ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป.....

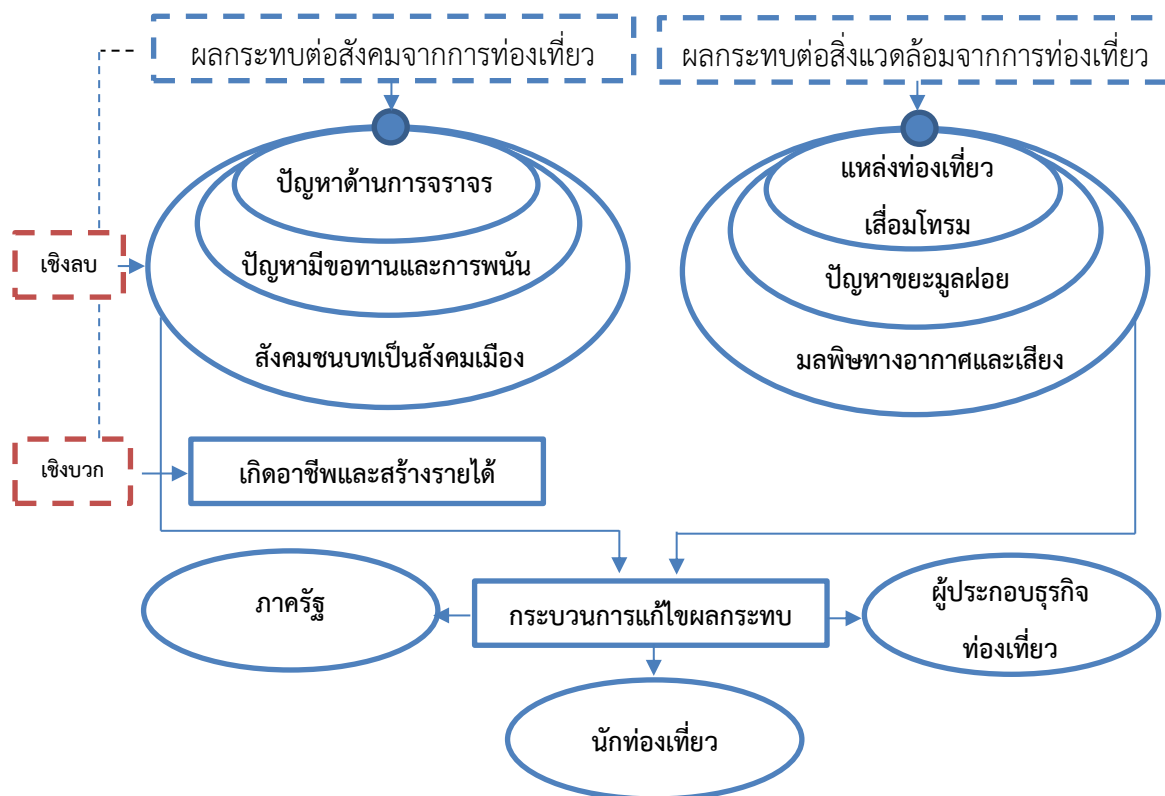
องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามีขอรานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบตอส่ิงแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่องานสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

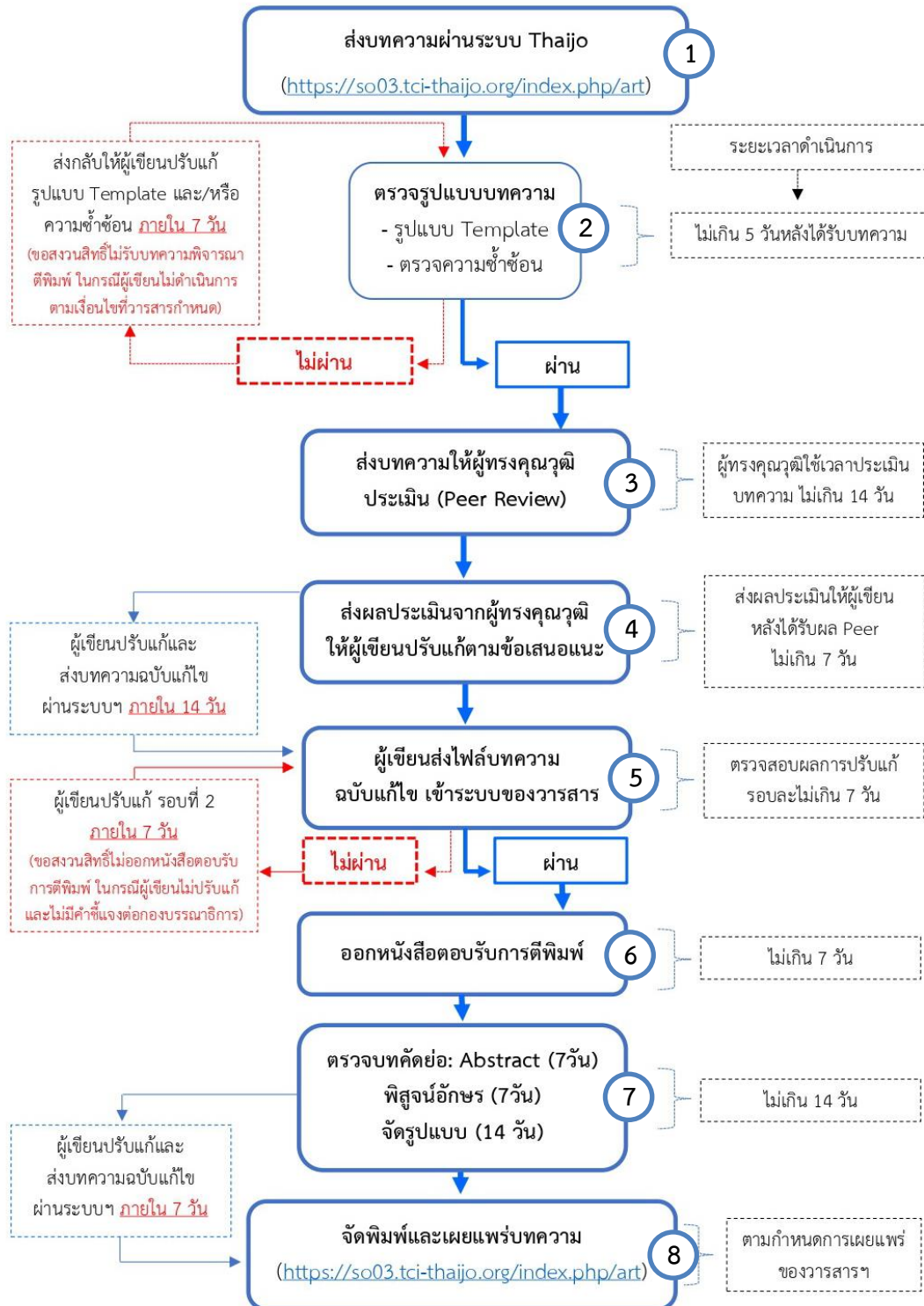

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ซีไอเดียเคชั่น.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครูเชียงราย. (2560). *สื่อการสอน*. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru-chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.
- จรัญ แสงบุญ. (2552). *การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านบริหาร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภา เตังไธรัตน์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- จามจุรี จำเมือง. (2553). *ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1(1), 12-25.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิธิดา บุรณจันทร์. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านบริหาร). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals: From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

กระบวนการพิจารณาบทความ
วารสารศิลปศาสตรรัชมงคลสุวรรณภูมิ

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์ต้องปรับแก้บทความตามเวลาที่กำหนด)